

การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากพูน
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

พระปลัดประจวบ เทชปญโญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2569

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากพูน

อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2569

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY WAYS OF LIFE RESTORATION BASED ON
APARIHANIYADHAMMA PRINCIPLE: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY,
MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

PHRAPALAD PRACHUAB TECHAPHUNYO

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS FOR THE
DEGREE OF MASTER OF ARTS

PROGRAM IN BUDDHIST STUDIES FOR DEVELOPMENT

FACULTY OF RELIGION AND PHILOSOPHY

MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

2026

COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอภิธานิธรรม:
ชื่อนักศึกษา	กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ชื่อปริญญา	พระปลัดประจวบ เทชปญโญ
สาขาวิชา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ปีพุทธศักราช	สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
อาจารย์ที่ปรึกษา	2569
	พระเมธีวชิราภิจิต , ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา

(พระอุดมวิชัยเมธี, ดร.)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์:

ประธานกรรมการ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(พระเมธีวชิราภิจิต , ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

กรรมการ

(พระครูนิติธรรมบัณฑิต , ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นพงษ์ วงศ์ณาศรี)

กรรมการ

(ดร.กิตติพงษ์ สุวรรณวงศ์)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม:
ชื่อนักศึกษา	กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ชื่อปริญญา	พระปลัดประจวบ เทชปญโญ
สาขาวิชา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	2569
	พระเมธีวชิราภรณ์ , ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

การวิจัยเรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของวัดที่มีต่อวิถีชุมชนปากพูน 2) ศึกษาสภาพปัญหาของวิถีชุมชนตามหลักอปริหานิยธรรม และ 3) วิเคราะห์แนวทางการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนโดยประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชนปากพูนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นแนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมร่วมสมัย

ผลการวิจัยพบว่า :

1. วัดมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชุมชนในด้านศาสนา สังคม วัฒนธรรม และการศึกษา โดยเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น และการสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ส่งผลให้ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน มีส่วนร่วมกับกิจกรรมของวัดลดลง ทำให้บทบาทของวัดในชุมชนอ่อนตัวลงตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป
2. หลักอปริหานิยธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความเจริญและความมั่นคงของหมู่คณะ ประกอบด้วย การประชุมกันเนืองนิตย์ การพร้อมเพรียงกันในการทำกิจกรรม การเคารพกฎระเบียบและขนบธรรมเนียม การให้เกียรติอาวุโส การดูแลคุ้มครองสมาชิกในสังคม และการส่งเสริมคุณธรรมของบุคคลในชุมชน ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนได้อย่างเหมาะสม
3. แนวทางการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม ได้แก่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างวัด บ้าน และชุมชน การจัดกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง การสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน การพัฒนากิจกรรมของวัดให้สอดคล้อง

กับบริบทสังคมปัจจุบัน และการปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชนและประชาชน ซึ่งจะช่วยให้วัดสามารถกลับมาเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การฟื้นฟูบทบาทของวัด, วิถีชุมชน, อปรีหานิยธรรม, ชุมชนปากพูน

ABSTRACT

Thesis Topic	THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY WAYS OF LIFE RESTORATION BASED ON APARIHANIYADHAMMA PRINCIPLE: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE
Student's Name	Phrapalad Prachuab Techaphunyo
Degree Sought	Master of Arts
Program	Program in Buddhist Studies for Development
Anno Domini	2026
Advisor	Phrametheevachirapirat , Assistant Professor Dr.

The Research entitled “Restoration Role of Temples and Community Ways with the Principles of Ethics: A Case Study of Pak Phun Community, Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province” aims to 1) Study the role of the temples in the Pak Phun community way, 2) Study the problem conditions of the community way according to the principles of ethics, and 3) analyze the approach to restore the role of temples and the community way by applying the principles of ethics. This research is qualitative research using in-depth interviews with religious leaders, community leaders, and people in the relevant Pak Phun community, as well as the study of data from documents and content analysis, to synthesize the data as a guide to restore the role of temples in accordance with the context of contemporary society

The result showed that:

1. Temples play an important role in the way of the community in the fields of religion, society, culture, and education. Promoting morality and ethics, preserving local tradition, and building relationships with people in the community. However, social, economic, and technological changes as a result, the people, especially the youth, Participation in temple activities decreased. This weakens the role of temples in the community due to changing social conditions
2. The principle of ethics in Buddhism is a principle that promotes the prosperity and stability of the group, including: Constant meeting, unity in

activities. Respect for rules and customs Honoring seniority, caring for and protecting members of society, and transmitting the virtues of people in the community, which are principles that can be applied appropriately in the development of relationships between temples and communities

3. Guidelines for restoring the role of temples and community ways with ethical principles, including promoting participation between temples, homes, and communities. Continuous organization of religious and cultural activities. Creating unity among people in the community, the development of the temple's activities in line with the current social context and the cultivation of morality among the youth and the people, which will help the temple to become a psychological center and strengthen the community in a sustainable manner

Keywords: Restoration of the role of temples, community ways, Aparihaniyadhamma, Pak Phun community

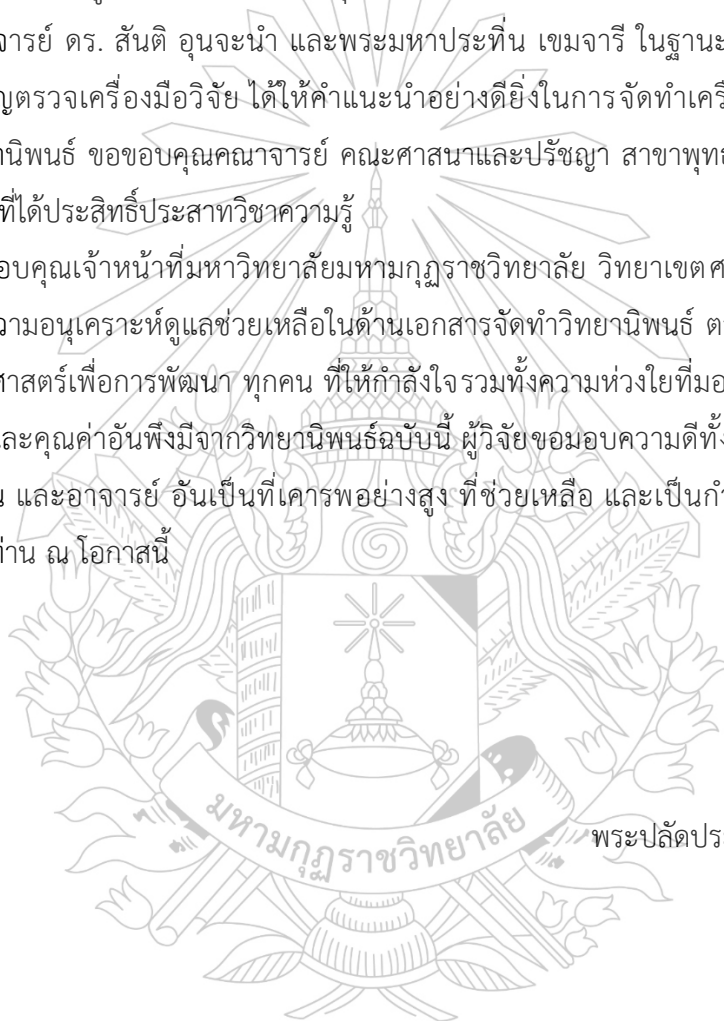

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายฝ่ายผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระอุดมวิจิตรเมธี คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่มีความเมตตากรุณาให้มีความรู้ความเข้าใจตลอดจนคำปรึกษาต่าง ๆ

ขอขอบพระคุณ พระเมธีวชิราภิรต, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อีกทั้งได้สละเวลาในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเมตตาแก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตริทรัพย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สันติ อุณจะนำ และพระมหาประทีน เขมจารี ในฐานะที่ได้อนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ได้ให้คำแนะนำอย่างดียิ่งในการจัดทำเครื่องมือวิจัย และการจัดทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณคณาจารย์ คณะศาสนาและปรัชญา สาขาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ดูแลช่วยเหลือในด้านเอกสารจัดทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนเพื่อนิสิตสาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา ทุกคน ที่ให้กำลังใจรวมทั้งความห่วงใยที่มอบให้ผู้วิจัยตลอดมา ประโยชน์และคุณค่าอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบความดีทั้งหมดนี้ แต่บิดา-มารดา เป็นต้น และอาจารย์ อันเป็นที่เคารพอย่างสูง ที่ช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน ณ โอกาสนี้

พระปลัดประจวบ เดชบุญ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ	จ
ABSTRACT	ช
กิตติกรรมประกาศ	ณ
สารบัญ	ญ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ฐ
สารบัญคำย่อ.....	ท
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
1.8 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	13
1.9 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	14
บทที่ 2 บทบาทของวัดกับที่มีต่อวิถีชุมชน	16
2.1 แนวคิดและความหมายของ “วัด” ในบริบทพระพุทธศาสนาและสังคมไทย	16
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับ “วิถีชุมชน” และความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน	21
2.3 บทบาทของวัดกับวิถีชุมชน	28
2.4 ความเปลี่ยนแปลงของบทบาทวัดกับวิถีชุมชนในสังคมร่วมสมัย	38
2.5 แนวคิดเชิงสังเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของวัดต่อความเข้มแข็งของชุมชน	53
2.6 สรุป	63
บทที่ 3 หลักการบริหารนิยธรรม ในคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา.....	65
3.1. ความหมายและความสำคัญของหลักการบริหารนิยธรรมในพระพุทธศาสนา.....	65

3.2 ที่มาและหลักฐานของอภิธานิธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา	72
3.3 องค์ประกอบของหลักอภิธานิธรรม.....	83
3.4 หลักอภิธานิธรรม ในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชน	93
3.5 สรุป	98
บทที่ 4 การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอภิธานิธรรม : กรณีศึกษาชุมชน	
ปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช	100
4.1 วิเคราะห์แนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอภิธานิธรรม:	
กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช	100
4.2 แนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอภิธานิธรรม.....	162
4.3 สรุป	164
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	165
5.1 สรุปผลการวิจัย	165
5.2. อภิปรายผล	171
5.3. ข้อเสนอแนะ	181
บรรณานุกรม.....	182
ภาคผนวก	203
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	204
ภาคผนวก ข บุคลากร	206
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	208
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย	112
ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย	128
ภาคผนวก ฉ ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์	135
ภาคผนวก ช เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์.....	140
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	142

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1 แสดงแนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม	163
--	-----

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 ภาพแสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	14
---	----

สารบัญคำย่อ

ในวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ทั้งฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย การอ้างอิงระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อ คัมภีร์ให้อักษรย่อตัวพื้นปกติ เช่น ที.สี. (ไทย) 9/276/98. หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ภาษาไทย เล่ม 9 ข้อ276 หน้า 98 ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย 2539

1. คำอธิบายคำย่อภาษาไทย

1.1 คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	พระวินัยปิฎก	ภาษา
วิ.มหา.(ไทย)	= พระวินัยปิฎก มหาวรรค	ภาค 1	(ภาษาไทย)
อง. ปญจก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
ที.ปา (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	ปฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
อง.สตตก.(ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
ที.มหา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.สี. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัดในสังคมไทยนับเป็นสถาบันทางพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการดำรงอยู่ของชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน และเป็นแกนกลางในการหล่อหลอมวิถีชีวิตของคนในสังคมให้ดำเนินไปบนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรม วัดมิได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบศาสนพิธีเท่านั้น หากยังเป็นแหล่งการศึกษา การเรียนรู้ การสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนเป็นพื้นที่แห่งการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในชุมชน ในบริบทของสังคมไทยโดยเฉพาะในระดับชุมชนท้องถิ่น วัดจึงมีสถานะเป็นทั้งศูนย์กลางทางศาสนา สังคม และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงผู้คนเข้าด้วยกันอย่างแน่นแฟ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย วัดมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของประชาชนอย่างลึกซึ้ง ตั้งแต่การเกิด การดำรงชีวิต ไปจนถึงการเสียชีวิต กิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ของชุมชนล้วนมีวัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการ สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของวัดในฐานะสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นชุมชนหนึ่งที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน และมีวัดเป็นศูนย์กลางของการดำเนินชีวิตของประชาชนมาโดยตลอด คนในชุมชนมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และมีความผูกพันใกล้ชิดกับวัดและพระสงฆ์ โดยอาศัยวัดเป็นที่พึ่งทางจิตใจ และเป็นแหล่งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่สมาชิกในชุมชน อย่างไรก็ตาม ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการสื่อสารอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างและวิถีชีวิตของชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะการแพร่ขยายของสื่อสมัยใหม่และวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของประชาชน ทำให้คนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน หันไปให้ความสำคัญกับวัตถุและความบันเทิงจากภายนอกมากขึ้น ส่งผลให้ความสนใจในกิจกรรมทางศาสนาและการเข้าวัดลดน้อยลง ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนจึงเริ่มอ่อนแอลงอย่างเห็นได้ชัด

สถานการณ์ดังกล่าวปรากฏให้เห็นในชุมชนปากพูนเช่นเดียวกัน โดยพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางศาสนาลดลง ความต่อเนื่องของกิจกรรมที่วัดเคยจัดขึ้นไม่เข้มแข็งเหมือนในอดีต อีกทั้งเยาวชนในชุมชนมีแนวโน้มที่จะห่างไกลจากการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ส่งผลให้กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชนอ่อนตัวลง นอกจากนี้ ยังพบปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชน การขาดความสามัคคี และการเสื่อมถอยของค่านิยมที่ดีงาม ซึ่งล้วนเป็นตัวชี้วัดถึงการลดบทบาทของวัดในฐานะผู้นำทางจิตใจและศีลธรรมของชุมชน จากสภาพปัญหาดังกล่าว

ทำให้เห็นได้ชัดว่าบทบาทของวัดในชุมชนกำลังเผชิญกับความท้าทายอย่างยิ่ง จำเป็นต้องมีการฟื้นฟูและพัฒนาให้วัดกลับมาเป็นศูนย์กลางของชุมชนอีกครั้ง โดยการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ทั้งนี้ หลักอปริหานิยธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นความเจริญและความไม่เสื่อมของหมู่คณะ เช่น การประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ ความสามัคคี การเคารพกฎเกณฑ์ และการให้ความสำคัญต่อผู้อาวุโส สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การศึกษาการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม ในกรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ กล่าวคือ ในเชิงวิชาการจะช่วยสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาชุมชน ส่วนในเชิงปฏิบัติจะเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนให้กลับมาเข้มแข็ง อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นต้นแบบในการประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่น ๆ ที่ประสบปัญหาในลักษณะเดียวกันต่อไปในอนาคต

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความเจริญ และป้องกันความเสื่อมของกลุ่มชนหรือชุมชน ซึ่งเรียกว่า “อปริหานิยธรรม” หมายถึง ธรรมที่ทำให้ไม่เสื่อม หลักธรรมนี้พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ในมหาปริณีพพานสูตร โดยเฉพาะในตอนที่ยังแสดงแก่พระอานนท์ เพื่อตอบพระอชาตศัตรูที่ประสงค์จะยกทัพไปปราบชาววัชชีแคว้นหนึ่ง พระองค์ทรงแสดงหลักธรรม 7 ประการ ที่ทำให้ชาววัชชีไม่เสื่อมแต่จะเจริญยิ่งขึ้น ได้แก่ การประชุมพร้อมเพรียงกันเนื่อง ๆ การประชุมปรึกษาด้วยความสามัคคี การไม่ประกาศสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน การเคารพผู้ใหญ่ การไม่ข่มขี่สตรี การเคารพสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และการให้ความคุ้มครองพระอรหันต์ ตามที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2563, น. 234-238) ได้อธิบายไว้อย่างชัดเจน หลักธรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ใช้ได้กับชาววัชชีในสมัยนั้น แต่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสังคม และชุมชนในยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในการสร้างความสามัคคี ความเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน สุรพล สุยะพรหม (2565, น. 89-93) ได้วิจัยพบว่า หลักอปริหานิยธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในการสร้างความสามัคคี การมีส่วนร่วม การเคารพกฎเกณฑ์ และการเคารพผู้ใหญ่ ซึ่งชุมชนที่นำหลักธรรมนี้ไปปฏิบัติอย่างจริงจังจะมีความเข้มแข็ง และสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

จากสภาพปัญหาและบริบทดังกล่าว ทำให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนมิใช่เป็นเพียงการเพิ่มกิจกรรมทางศาสนา หากแต่เป็นกระบวนการฟื้นฟูคุณค่า ความสัมพันธ์ และกลไกทางสังคมที่เคยเป็นรากฐานของชุมชนไทย งานวิจัยเรื่องการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อศึกษาบทบาทของวัดในเชิงลึก วิเคราะห์หลักธรรมในคัมภีร์

พระพุทธศาสนา และเสนอแนวทางเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนได้จริง อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

1.2 คำถามการวิจัย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

- 1.2.1 บทบาทของวัดที่มีต่อวิถีชุมชนปากพูน เป็นอย่างไร?
- 1.2.2 หลักอปริหานิยธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีสาระสำคัญอย่างไร?
- 1.2.3 แนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชน ด้วยหลักอปริหานิยธรรม ในชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรเป็นอย่างไร?

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

- 1.3.1 เพื่อศึกษาบทบาทของวัดที่มีต่อวิถีชุมชน
- 1.3.2 เพื่อศึกษาหลักอปริหานิยธรรม ในคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา
- 1.3.3 เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย เพื่อดำเนินการวิจัยมีความชัดเจนและครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษา โดยแบ่งเป็นขอบเขตต่าง ๆ ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ได้ศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา หรือ เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการวิจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัด

นครศรีธรรมราช พร้อมทั้งค้นคว้าเอกสาร งานวิชาการ วารสาร เว็บไซต์ ดุษฎีนิพนธ์ บทความและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ที่เป็นหลักฐานทางวิชาการ เพื่อเป็นการยืนยันองค์ความรู้ที่สามารถนำหลักอปริหานิยธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

1. บทบาทของวัดที่มีต่อวิถีชุมชน
2. หลักอปริหานิยธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และ
3. แนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม

ทั้งนี้ หลักอปริหานิยธรรมที่ศึกษาประกอบด้วย 7 ประการคือ 1) การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน 2) ความสามัคคีและความพร้อมเพรียง 3) การเคารพกติกาและจารีตของชุมชน 4) การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ 5) การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน 6) การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม และ 7) การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม ซึ่งหลักธรรมทั้ง 7 ประการนี้จะถูกนำมาวิเคราะห์ และประยุกต์ใช้ในการเสนอแนวทางการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนปากพูน

1.4.2 ขอบเขตด้านเอกสาร

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยศึกษาหลักธรรมจากพระไตรปิฎก รวมถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหลักอปริหานิยธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนจากหนังสือ ตำรา สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความทางวิชาการ ตำราคำอธิบายของนักการศาสนา ผู้รู้ อาจารย์ นิตยสาร รวมถึงสื่อออนไลน์ ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ทำการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.4.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจง จากผู้มีส่วนสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม ในชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย ผู้นำศาสนา (พระสงฆ์) 5 รูป ผู้นำชุมชน 5 ท่าน และประชาชนในชุมชนปากพูน 5 ท่าน รวมจำนวน 15 รูป/คน

1.4.4 ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ ผู้นำศาสนา (พระสงฆ์) ผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.4.5 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษา คือ ชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความเกี่ยวข้อง ใกล้ชิดกับวัดและมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนามาช้านาน โดยจะศึกษาวัดที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน ตลอดจนบริบททางสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนปากพูน

1.4.6 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2568 ถึง เดือนพฤษภาคม 2569 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 10 เดือน

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการ และขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล (สุภางค์ จันทวานิช, 2540, หน้า 131-144) ดังต่อไปนี้

1.5.1 การศึกษาทบทวนเอกสาร

ก. ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎก เป็นการศึกษาการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอุปทานนิยมธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ข. ชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอุปทานนิยมธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช หนังสือ เอกสาร บทความ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารมาใช้ในการวิจัย (Scott, J., 1990, pp 95-98) ผู้วิจัยกำหนดไว้ดังนี้

1) ความจริง (Authenticity) หมายถึง ผู้วิจัยคัดเลือกเอกสารที่เป็นเอกสารแท้จริง มีความสำคัญ โดยผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับผู้เขียน หรือหน่วยงานที่เขียนว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงไร รวมถึงข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารนั้นสอดคล้องกับช่วงเวลาอย่างไร ดังเช่น พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย เป็นต้น

2) ความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Credibility) หมายถึง ผู้วิจัยคัดเลือกเอกสารโดยการพิจารณาว่าเอกสารนั้นจะต้องไม่มีข้อมูลที่ผิดพลาด บิดเบือน หรือคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ไม่ใช่บทวิจารณ์ที่เป็นการเขียนข้อเท็จจริงซึ่งผู้เขียนได้แสดงความเห็นของตนประกอบเขาจนบิดเบือน

3) การเป็นตัวแทน (Representativeness) หมายถึง ผู้วิจัยคัดเลือกเอกสารนั้นว่าเป็นแบบฉบับที่แทนเอกสารประเภทเดียวกันได้หรือไม่ และข้อมูลในเอกสารที่นำมาวิเคราะห์นั้น

จะต้องเป็นข้อมูลที่เป็นตัวแทนของประชากรได้ และผลที่เสนอในการวิจัยนั้นเป็นตัวแทนที่จะนำมาวิเคราะห์ต่อไป

4) ความหมาย (Meaning) เกณฑ์ความหมาย หมายถึง การคัดเลือกเอกสารที่มีความชัดเจนและสามารถเข้าใจได้ง่าย ผู้วิจัยต้องทำการตรวจสอบเอกสารนั้นในเบื้องต้นด้วยการพิจารณาข้อมูลคร่าว ๆ ว่าเอกสารที่นำมาพิจารณานั้นมีข้อมูลเป็นนัยสำคัญหรือจะสร้างความหมายให้กับงานวิจัยได้หรือไม่ เป็นการตีความเอกสารในระดับที่เป็นข้อเท็จจริงหรือการสรุปสาระสำคัญที่ปรากฏให้ชัดเจนตรงประเด็นเพื่อศึกษาการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอภิธานิธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากปูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.5.2 เครื่องมือในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยเครื่องมือการวิจัยนี้มีการแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 คำสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

1.5.3 การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือ และการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) จัดทำแบบสัมภาษณ์ตามเนื้อหาที่ได้ศึกษา และนำข้อคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้จัดทำไว้เพื่อศึกษาการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอภิธานิธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากปูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาหรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องทำการประเมินคุณภาพ ตรวจสอบเนื้อหาข้อคำถาม ความครอบคลุมของเนื้อหา โครงสร้างทางภาษา ความถูกต้อง และเที่ยงตรงตามหลักวิชาการ

2) ผู้วิจัยจะต้องนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับร่างที่ได้สร้างไว้พร้อมแบบประเมินเตรียมส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Content Validity Index: CVI) Phuekphan, Aungsuroch, Yunibhand, & Chan, (2016 pp 89) โดยผู้วิจัยจะต้องระบุความคล้ายคลึงกันของข้อมูลในแบบการสัมภาษณ์ เพื่อประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์ และเพื่อให้แน่ใจว่าเหมาะสมกับคำถามงานวิจัย

3) การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น โดยทั่วไปควรขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้คำปรึกษา และชี้แนะเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย และในการนี้ผู้วิจัยจะได้เรียนรู้

ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (CVI) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจะพิจารณาแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ / นิยามศัพท์หรือไม่ โดยพิจารณาตามประเมินความสอดคล้องจะมี 4 ระดับ คือ (Lynn, M.R. (1968), pp 382-3854) คะแนน แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/นิยามศัพท์

4 คะแนน แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/นิยามศัพท์

3 คะแนน ปรับปรุงเล็กน้อยให้ข้อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/นิยามศัพท์

2 คะแนน ปรับปรุงมากให้ข้อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/นิยามศัพท์

1 คะแนน แน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์/นิยามศัพท์

4) เมื่อผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้พิจารณาพร้อมข้อเสนอแนะ และให้ผลคะแนนมา ผู้วิจัยต้องดำเนินการ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้ ผลของคะแนนรวมที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านให้มานั้น เมื่อรวมกัน และคำนวณแล้วค่าที่ได้ควรอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 เพื่อผู้เชี่ยวชาญจะได้รับรองความถูกต้องของผลลัพธ์ และช่วยให้แน่ใจว่าการดำเนินการวิจัยสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ด้านจริยธรรม และเป็นการวิจัยที่มีคุณภาพ เกณฑ์การเลือกใช้ CVI คือ ค่า CVI = 1 ถ้าค่า CVI ต่ำกว่า 0.50 ใช้ไม่ได้ ผลของคะแนนรวมที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านให้มานั้นได้ค่าดัชนีที่คำนวณได้อยู่ระหว่าง 1.00 จึงเป็นการบ่งชี้ถึงความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิมาดำเนินการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และเมื่อแบบสัมภาษณ์ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงนำไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 15 รูป/คน ต่อไป

1.5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1) ติดต่อขอเอกสารขออนุญาตเก็บข้อมูลเชิงลึกจากเจ้าหน้าที่บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้ที่จะให้ข้อมูลสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้

2) หลังจากที่ผู้วิจัยได้ประสานงานไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และได้รับการยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ การประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนที่จะลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวัน เวลา ที่จะสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญพร้อมกันนั้นผู้วิจัยจะศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเตรียม และศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

3) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนารวบรวมความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุ และขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ รวมถึงการยืนยันในเอกสารว่าผู้ให้สัมภาษณ์ยินยอมในการมีส่วนร่วมในการวิจัยในครั้งนี้แล้วจึงทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ที่ได้ผ่านขั้นตอนการตรวจสอบเป็นที่เรียบร้อยแล้วในการวิจัย

4) หลังจากผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญครบทุกท่านแล้ว ผู้วิจัยได้นำบทสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำมาถอดความการให้ข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรให้สมบูรณ์ ไม่ผิดประเด็นจากบทให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วจึงนำผลไปสู่ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับถัดไป

1.5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการการศึกษาในเอกสารต่าง ๆ โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากพระไตรปิฎก บทความ หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ รายงานการประชุมเอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ในประเด็นของการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในรูปแบบกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์แบบสรุปตามสาระสำคัญของเนื้อหาที่กำหนดไว้โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นหัวข้อ ดังนี้

- 1) วิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของชุมชน
- 2) วิเคราะห์แนวคิดและนำเสนอการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 3) การวิเคราะห์ข้อมูลการให้สัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 4) การสร้าง และการพิสูจน์บทสรุปของเนื้อหาการวิจัย โดยการนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่าง ๆ ทางวิชาการ รวมถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาสร้างเป็นบทสรุปร่วมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นความเชื่อมโยง เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรม และตรงต่อข้อเท็จจริง รวมถึงข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่อง การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรม : กรณีศึกษา ชุมชนปากพูนอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ดังนี้

1. ทำให้ได้ความรู้บทบาทของวัดที่มีต่อชุมชน
2. ทำให้ได้ความรู้หลักการบริหารนิยธรรม ในพุทธศาสนาเถรวาท
3. ทำให้ได้แนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรม:

กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมชาย ปรีชาศิลปปะกุล (2564) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของวัดกับการพัฒนาชุมชน ในสังคมไทยร่วมสมัย พบว่า วัดมีบทบาทสำคัญในหลายมิติ ได้แก่ บทบาทด้านศาสนา คือเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และเป็นที่เรียนรู้หลักธรรมคำสอน บทบาทด้านการศึกษา คือเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ บทบาทด้านสังคม คือเป็นจุดรวมของคนในชุมชน และเป็นสถานที่ทำกิจกรรมร่วมกัน บทบาทด้านวัฒนธรรม คือเป็นที่เก็บรักษาและสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และบทบาทด้านจิตใจ คือเป็นที่พึ่งทางใจและเป็นที่ปรึกษาของชาวบ้าน

นิรันดร์ จันทรเจริญ และคณะ (2563) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในภาคใต้ของประเทศไทย โดยศึกษาในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา ผลการวิจัยพบว่า วัดและชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชีวิตชาวบ้านในทุกช่วงวัย ตั้งแต่เกิดจนตาย ชาวบ้านมีความเคารพนับถือพระสงฆ์ และให้การสนับสนุนกิจกรรมของวัดอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังพบว่าชุมชนที่มีความผูกพันกับวัดแน่นแฟ้นจะมีความสามัคคี และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนได้ดีกว่าชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับวัดน้อย

พระมหาสมบัติ อภิวิฑูโน และคณะ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงบทบาทของวัดในสังคมไทยยุคดิจิทัล ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาบทบาทของวัดได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างมาก โดยเฉพาะจากกระแสโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมของคนในสังคม ทำให้จำนวนคนที่เข้าวัดลดลง โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกิจกรรมของวัดก็ลดน้อยถอยลงเช่นกัน อย่างไรก็ตาม การวิจัยพบว่า วัดยังคงมีบทบาทสำคัญและมีศักยภาพ ในการปรับตัวเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมยุคใหม่ได้ หากมีการพัฒนารูปแบบ และวิธีการที่เหมาะสม

พระครูสุทธิธรรมานุศาสน์ และคณะ (2565) ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การฟื้นฟูบทบาทของวัด ในสังคมไทย โดยเสนอกลยุทธ์ที่สำคัญ 5 ประการ คือ กลยุทธ์การพัฒนาการพระสงฆ์ให้มีความรู้

ความสามารถ และทักษะที่หลากหลาย กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัดกับองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน กลยุทธ์การใช้สื่อ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่กิจกรรม กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมให้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย และกลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกชั้นตอน

พระมหาสมปอง สุวโจ (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง บทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า วัดมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนในหลายมิติ ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการสาธารณสุข ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาและแนะนำประชาชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต อย่างไรก็ตามการวิจัยพบว่ามีอุปสรรคบางประการที่ทำให้บทบาทของวัดไม่เต็มที่ เช่น การขาดงบประมาณ การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และการขาดความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน งานวิจัยนี้มีความสัมพันธ์กับงานวิจัยของผู้วิจัยในแง่ของการศึกษาบทบาทของวัดต่อชุมชน และเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการทำความเข้าใจบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในปัจจุบัน

สมชาย ปรีชาศิลปกุล (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบทบาทของวัดเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า วัดมีศักยภาพสูงในการเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เนื่องจากวัดเป็นสถาบันที่ได้รับความเชื่อถือ และเคารพนับถือจากประชาชน มีพื้นที่และทรัพยากรที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ และมีพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำทางจิตใจของชุมชน การพัฒนาบทบาทของวัดควรเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างวัดกับชุมชน การพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ในด้านการพัฒนาชุมชน และการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดกิจกรรมของวัด งานวิจัยนี้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในการทำความเข้าใจถึงแนวทางและกระบวนการในการพัฒนาบทบาทของวัดให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2565) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในสังคมไทยร่วมสมัย : ศึกษากรณีชุมชนเมืองในภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในปัจจุบันมีความแตกต่างจากในอดีตอย่างมากโดยคนรุ่นใหม่มีความสนใจในกิจกรรมทางศาสนาน้อยลง การมาวัดลดลง และความเคารพต่อพระสงฆ์ลดน้อยลง สาเหตุสำคัญประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงของสังคมไปสู่ความทันสมัย อิทธิพลของเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ รูปแบบการใช้ชีวิตที่เร่งรีบ และการขาดกิจกรรมของวัดที่น่าสนใจสำหรับคนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม ยังมีความเป็นไปได้ที่จะฟื้นฟูความสัมพันธ์นี้ได้ หากวัดสามารถปรับตัวและจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของคนรุ่นใหม่ พร้อมทั้งยังคงรักษาหลักธรรมคำสอนที่แท้จริงไว้ งานวิจัยนี้ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงปัญหาและ

ความท้าทายที่วัดต้องเผชิญในสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาในการเสนอแนวทางการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชน

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2563) ได้เขียนหนังสือเรื่อง พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม ซึ่งได้กล่าวถึงหลักอปริหานิยธรรมอย่างละเอียด โดยอธิบายว่าหลักอปริหานิยธรรม เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงรักษาความเจริญ และป้องกันความเสื่อมของหมู่คณะ ไม่ว่าจะเป็นชุมชน สังคม หรือองค์กร หลักธรรมทั้ง 7 ประการมีความเชื่อมโยงกัน และครอบคลุมทั้งด้านการบริหารจัดการ การสร้างความสามัคคี การรักษาดำรงวินัย การเคารพผู้ใหญ่ การคุ้มครองสตรีและเด็ก การเคารพสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และการเคารพนับถือผู้มีคุณธรรม หลักธรรมเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของสังคมไทยที่มีรากฐานทางพระพุทธศาสนา งานเขียนนี้เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยใช้ในการทำความเข้าใจหลักอปริหานิยธรรม อย่างถ่องแท้ และเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้กับกรณีศึกษาของผู้วิจัย

สุรพล ทรงศิริรัตน์ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารจัดการชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนในภาคอีสาน ผลการวิจัยพบว่า หลักอปริหานิยธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการสร้างความสามัคคี การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน และการแก้ไขข้อขัดแย้ง ชุมชนที่นำหลักอปริหานิยธรรมไปใช้มีความเข้มแข็งมากกว่าชุมชนที่ไม่ได้นำไปใช้ โดยมีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ มีการตัดสินใจร่วมกันด้วยความสามัคคี เคารพผู้นำและผู้ใหญ่ในชุมชน และรักษาประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ได้ดี อย่างไรก็ตามการนำหลักอปริหานิยธรรมไปใช้ต้องปรับให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน และต้องมีการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่สมาชิกในชุมชนอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยนี้เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับผู้วิจัยในการนำหลักอปริหานิยธรรมมาประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชน

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2564) ได้วิจัยเรื่อง หลักอปริหานิยธรรมกับการสร้างสังคมสันติสุข : ศึกษาเชิงพุทธปรัชญา ผลการวิจัยพบว่า หลักอปริหานิยธรรมมีแก่นแท้ที่สามารถนำมาใช้ในการสร้างสังคมที่มีความสันติสุขได้ โดยเน้นหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ ความสามัคคี ความเคารพซึ่งกันและกัน และการยึดมั่นในหลักธรรม หลักการเหล่านี้ช่วยลดความขัดแย้งในสังคม สร้างความไว้วางใจระหว่างกัน และทำให้สังคมมีเสถียรภาพ การนำหลักอปริหานิยธรรมมาใช้ในปัจจุบันควรเริ่มจากระดับชุมชนเล็ก ๆ โดยสร้างความเข้าใจและปฏิบัติจริง จากนั้นค่อยขยายไปสู่วงกว้าง นอกจากนี้สถาบันทางศาสนาโดยเฉพาะวัดมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ และส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักธรรมนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน งานวิจัยนี้ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงความสำคัญของหลักอปริหานิยธรรมในการสร้างความสันติสุขในสังคม และเป็นแนวคิดสำคัญในการเสนอแนวทางการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชน

ประกาศิธิ ฐาติ (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง การฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาชุมชนในภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า การฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแท้จริง โดยเริ่มจากการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างกลุ่มแกนนำที่มีความมุ่งมั่น และการจัดกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจของคนรุ่นใหม่ วัดมีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชน เนื่องจากเป็นแหล่งรวมของประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ การทำงานร่วมกันระหว่างวัด ผู้นำชุมชน และประชาชนจะช่วยให้การฟื้นฟูวัฒนธรรมประสบความสำเร็จและยั่งยืน นอกจากนี้การบูรณาการกับการศึกษา และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่ม และทำให้เยาวชนเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น งานวิจัยนี้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในการทำความเข้าใจถึงกระบวนการ และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการฟื้นฟูวัฒนธรรมและวิถีชุมชน

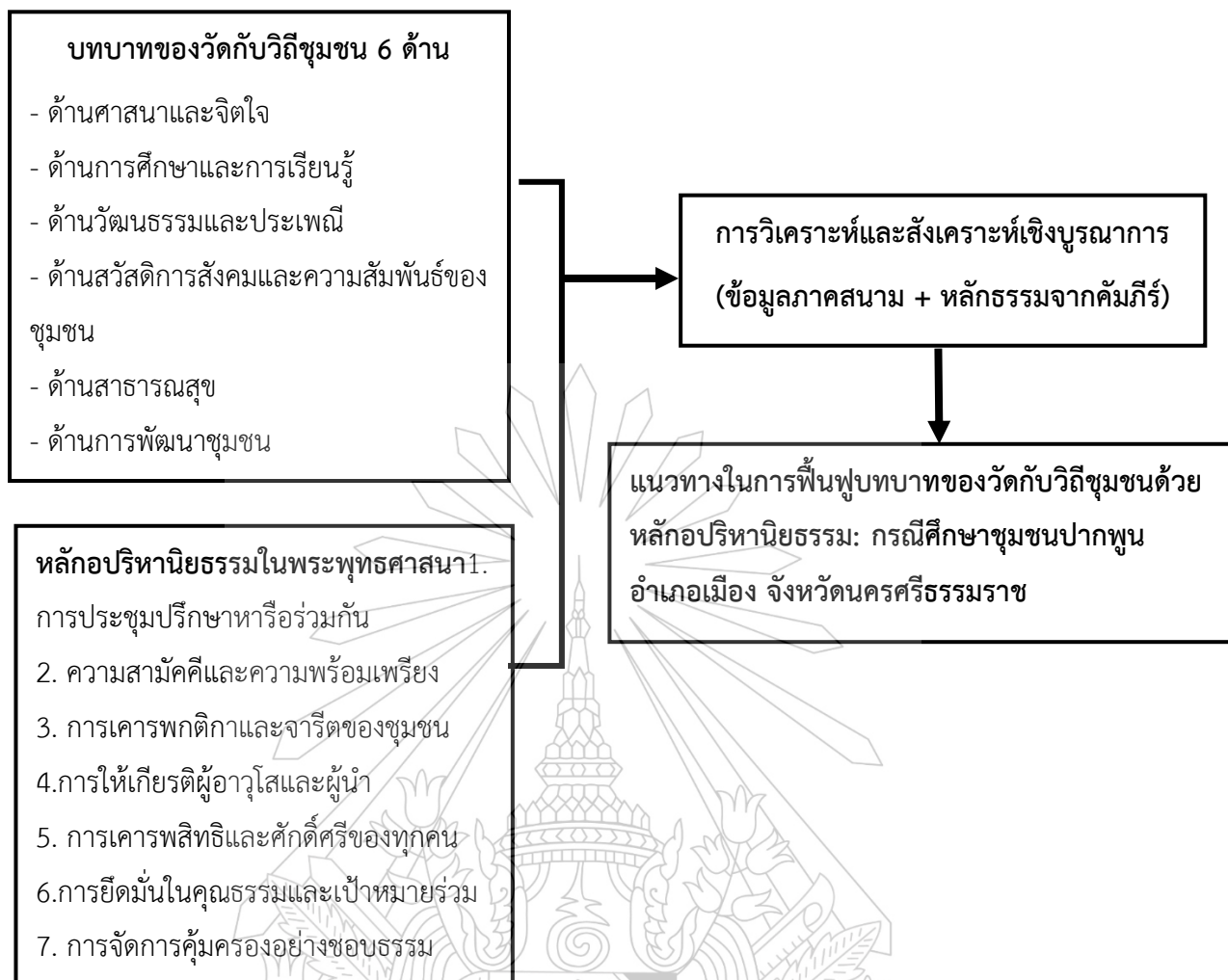
จิราพร สุขเกษม (2564) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า การผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยให้การพัฒนามีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน ขณะที่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาช่วยสร้างคุณธรรม จริยธรรม และความสามัคคีในหมู่ประชาชน รูปแบบการพัฒนาที่ดีควรเริ่มจากการศึกษาบริบทของชุมชน การสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาและหลักธรรม การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชน และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง วัดเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้เป็นแนวทางสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการออกแบบรูปแบบการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรม

อนุชา ธรรมรักษา (2565) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาชุมชนโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ความเข้มแข็งของผู้นำทางศาสนา โดยพระสงฆ์ต้องมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ด้านการพัฒนาชุมชน และเป็นที่เคารพนับถือของประชาชน 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล 3) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ทั้งด้านงบประมาณ องค์ความรู้ และเครือข่าย 4) การบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน และ 5) ความต่อเนื่องและยั่งยืนของกิจกรรม นอกจากนี้ การสร้างกลไกการสื่อสารที่ดีระหว่างวัดกับชุมชน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ก็เป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ งานวิจัยนี้ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ต้องคำนึงถึงในการเสนอแนวทางการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยพบว่ามียานวิจัยจำนวนหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของวัดต่อชุมชน หลักอภิปธานิยธรรม และการพัฒนาชุมชน อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาอย่างเจาะจงเกี่ยวกับการนำหลักอภิปธานิยธรรมมาใช้ในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนในบริบทของชุมชนปากปูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์ และบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการและเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้

1.8 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอภิปธานิยธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากปูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” มีกรอบแนวคิดการวิจัยที่ตั้งอยู่บนแนวคิดที่ว่าวัดเป็นสถาบันทางศาสนาและสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการหล่อหลอมวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งในมิติด้านศาสนา จิตใจ วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคม อย่างไรก็ตาม ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมร่วมสมัย บทบาทของวัดกับวิถีชุมชนมีแนวโน้มลดลงหรือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การฟื้นฟูบทบาทของวัดจึงจำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มุ่งเสริมสร้างความสามัคคี ความเข้มแข็ง และความไม่เสื่อมของหมู่คณะ โดยงานวิจัยนี้ นำ หลักอภิปธานิยธรรม มาใช้เป็นกรอบแนวคิดเชิงพุทธธรรมในการวิเคราะห์และกำหนดแนวทางการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชน กรอบแนวคิดการวิจัยเริ่มจากการศึกษาบริบทของชุมชนปากปูน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ส่งผลต่อบทบาทของวัด จากนั้นศึกษาบทบาทของวัดที่มีต่อวิถีชุมชนในมิติต่าง ๆ ควบคู่กับการศึกษาหลักอภิปธานิยธรรมจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงบูรณาการ จนได้แนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และนำไปสู่ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว ผู้วิจัยจึงนำแนวคิด ทฤษฎีมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1.1 ภาพแสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

1.9 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยเรื่อง การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความชัดเจนในเชิงความหมาย และเป็นไปในทิศทางเดียวกันตลอดทั้งงานวิจัย ผู้วิจัยจึงกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

วัด หมายถึง สถานที่ทางพระพุทธศาสนาในชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการประกอบกิจกรรมทางศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และการดำเนินกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ขับเคลื่อนบทบาทดังกล่าว

บทบาทของวัด หมายถึง หน้าที่และการดำเนินกิจกรรมของวัดที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งในด้านศาสนา สังคม วัฒนธรรม และจิตใจของประชาชน ซึ่งรวมถึงการเป็นศูนย์กลางทางจิตใจ แหล่งถ่ายทอดคุณธรรม และพื้นที่กลางในการสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีของคนในชุมชน

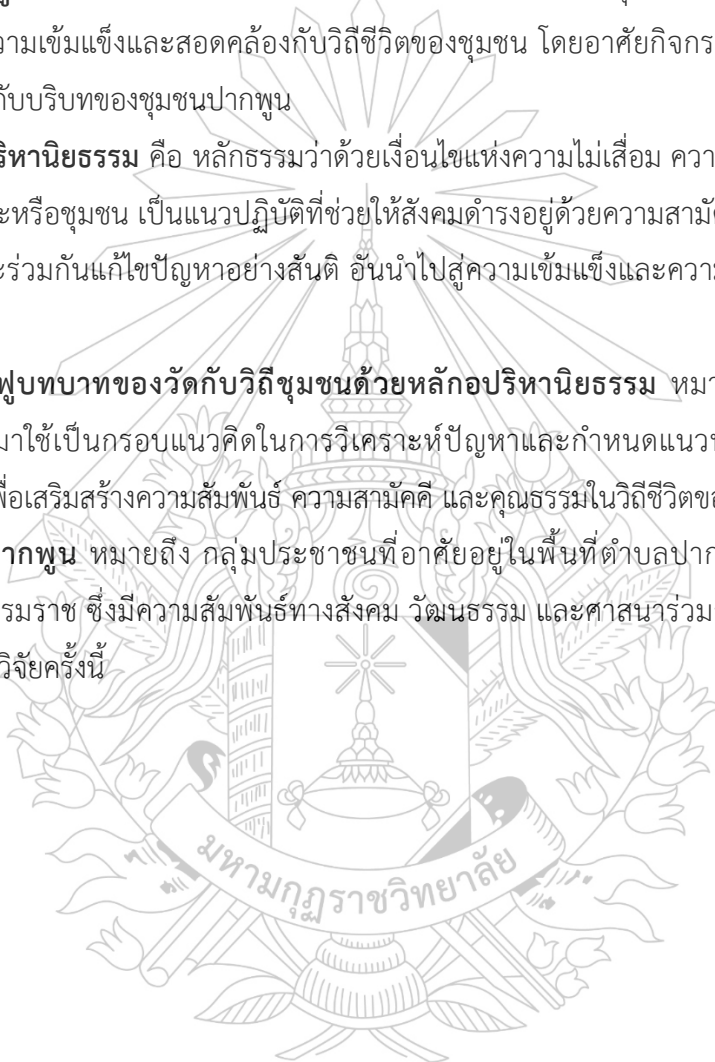
วิถีชุมชน หมายถึง รูปแบบการดำรงชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนปากพูน ซึ่งสะท้อนถึงอัตลักษณ์และความเป็นชุมชนในบริบทท้องถิ่น

การฟื้นฟูบทบาทของวัด หมายถึง กระบวนการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาบทบาทของวัดให้กลับมามีความเข้มแข็งและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยอาศัยกิจกรรม แนวทาง และกลไกที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนปากพูน

หลักอปรินิยธรรม คือ หลักธรรมว่าด้วยเงื่อนไขแห่งความไม่เสื่อม ความเจริญ และความมั่นคงของหมู่คณะหรือชุมชน เป็นแนวปฏิบัติที่ช่วยให้สังคมดำรงอยู่ด้วยความสามัคคี มีระเบียบวินัย เคารพกติกา และร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่างสันติ อันนำไปสู่ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชนโดยรวม

การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปรินิยธรรม หมายถึง การนำหลักอปรินิยธรรมมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางในการพัฒนาบทบาทของวัด เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความสามัคคี และคุณธรรมในวิถีชีวิตของชุมชนปากพูน

ชุมชนปากพูน หมายถึง กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรม และศาสนาร่วมกัน และเป็นพื้นที่กรณีศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

บทที่ 2

บทบาทของวัดกับที่มีต่อวิถีชุมชน

การวิจัยเรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรม: กรณีศึกษา ชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” บทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของวัดในฐานะสถาบันทางศาสนาและสังคมที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งในมิติด้านศาสนา สังคม วัฒนธรรม และการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อใช้เป็นฐานแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์สถานการณ์จริงของวัดกับวิถีชุมชนปากพูนในบทที่ 4 และการสังเคราะห์แนวทางฟื้นฟูบทบาทของวัดในบทที่ 5 ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอในประเด็นดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดและความหมายของ “วัด” ในบริบทพระพุทธศาสนาและสังคมไทย
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับ “วิถีชุมชน” และความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน
- 2.3 บทบาทของวัดกับวิถีชุมชน
- 2.4 ความเปลี่ยนแปลงของบทบาทวัดกับวิถีชุมชนในสังคมร่วมสมัย
- 2.5 แนวคิดเชิงสังเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของวัดต่อความเข้มแข็งของชุมชน
- 2.6 สรุป

2.1 แนวคิดและความหมายของ “วัด” ในบริบทพระพุทธศาสนาและสังคมไทย

วัดในพระพุทธศาสนาไม่ใช่เพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา หากแต่เป็นศูนย์กลางของชีวิตทางจิตใจ สังคม และวัฒนธรรมของพุทธศาสนิกชนมาแต่โบราณ คำว่า “วัด” ในทางพระพุทธศาสนาหมายถึงสถานที่ซึ่งสงฆ์ใช้เป็นที่พักพิวรชา ศึกษาพระธรรมวินัย และปฏิบัติธรรมเพื่อความพ้นทุกข์ ทั้งยังเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงพระสงฆ์กับชุมชนผ่านกิจกรรมการสั่งสอน การประกอบศาสนพิธี และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (2563)

ในเชิงพุทธปรัชญา วัดทำหน้าที่เป็น “สนามแห่งการฝึกตน” ของมนุษย์ โดยเป็นพื้นที่ที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นแก่นของการดำเนินชีวิตตามมรรคมีองค์แปด วัดจึงมิใช่เพียงสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ แต่เป็นโครงสร้างทางสังคมที่ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจของบุคคลให้ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและมีคุณค่า พระเทพเวที, (2564)

ในบริบทสังคมไทย วัดมีบทบาทเป็นสถาบันหลักที่หล่อหลอมค่านิยมและอัตลักษณ์ของชุมชน วัดเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ทั้งทางศาสนาและทางโลก เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมที่ผูกโยงชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ จนตาย และเป็นศูนย์รวมของกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น ประเพณี

งานบุญ และพิธีกรรมชุมชน ซึ่งช่วยสร้างความสามัคคีและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันของคนในสังคม สุชีพ ปุญญานุภาพ, (2562)

วัดยังทำหน้าที่เป็น “สถาบันทางสังคม” ที่เกื้อหนุนความมั่นคงของชุมชน โดยพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ให้คำปรึกษา แก้ไขปัญหาชีวิต และส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน วัดจึงเป็นกลไกที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมทางสังคมผ่านบรรทัดฐานทางศีลธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ การไม่เบียดเบียน และการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งเป็นรากฐานของสังคมที่สงบสุข พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, (2565)

ในยุคสังคมร่วมสมัย แม้วิถีชีวิตจะเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ แต่วัดยังคงมีความหมายในฐานะแหล่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจและพื้นที่ของการฟื้นฟูคุณค่าทางศีลธรรม วัดสามารถปรับบทบาทจากศูนย์กลางพิธีกรรมไปสู่ศูนย์กลางการเรียนรู้ การพัฒนาชุมชน และการสร้างเครือข่ายทางสังคม เพื่อช่วยให้ชุมชนสามารถเผชิญกับปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมได้อย่างมีสติและปัญญา สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (2563)

ดังนั้น วัดในบริบทพระพุทธศาสนาและสังคมไทยจึงเป็นมากกว่าสถานที่ทางศาสนา หากแต่เป็นโครงสร้างพื้นฐานของสังคมที่หล่อหลอมจิตใจมนุษย์ สร้างคุณค่าร่วม และเป็นพลังสำคัญในการธำรงรักษาความมั่นคงและความยั่งยืนของชุมชนไทย

2.1.1 ความหมายของวัดในพระพุทธศาสนา

วัดในพระพุทธศาสนา หมายถึง สถานที่อันเป็นศูนย์รวมแห่งพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นหลักยึดทางจิตใจและศีลธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดมิได้เป็นเพียงพื้นที่ทางกายภาพสำหรับประกอบศาสนกิจเท่านั้น หากแต่เป็นสถาบันสำคัญในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ในสังคมอย่างมั่นคง ผ่านการประกอบศาสนพิธี การเผยแผ่หลักธรรม และการอบรมจริยธรรมแก่ประชาชน พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, (2564)

ในเชิงศาสนกิจ วัดทำหน้าที่เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การบวช การสวดมนต์ การทำบุญ และการประกอบพิธีตามประเพณี ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับวิถีชีวิตของชุมชน กิจกรรมเหล่านี้ช่วยหล่อหลอมศรัทธา ความเชื่อ และความสำนึกในคุณค่าทางศีลธรรม อันเป็นฐานรากของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมไทย สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, (2563)

นอกจากนี้ วัดยังเป็นพื้นที่แห่งการปฏิบัติธรรมและการพัฒนาจิตใจ ทั้งในหมู่พระสงฆ์และฆราวาส โดยการฝึกสมาธิ วิปัสสนา และการศึกษาหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา การปฏิบัติธรรมในวัดมีเป้าหมายเพื่อพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพทั้งด้านจิตใจและปัญญา อันนำไปสู่การลดปัญหาความขัดแย้งและการเบียดเบียนในสังคม พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, (2565)

ในด้านการศึกษา วัดทำหน้าที่เป็นแหล่งสั่งสอนพระธรรมวินัยและศีลธรรม โดยเฉพาะการศึกษาพระปริยัติธรรมและการอบรมคุณธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป บทบาทดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าวัดเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางศาสนาและวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งช่วยรักษาอัตลักษณ์ทางพุทธศาสนาและสังคมไทยให้คงอยู่ อัญญาภรณ์ แพงมาพรหม, (2566)

โดยภาพรวม วัดในพระพุทธศาสนาจึงเป็นทั้งศูนย์กลางทางจิตวิญญาณ แหล่งการเรียนรู้ และสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ในสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง วัดมิได้ทำหน้าที่เพียงรักษาหลักคำสอนเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่หล่อหลอมคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้แก่สมาชิกในสังคม ประเวศ วะสี, (2564)

2.1.2 วัดในฐานะสถาบันทางศาสนา สังคม และวัฒนธรรมไทย

วัดในพระพุทธศาสนาเถรวาทของไทยมีสถานะเป็นสถาบันทางศาสนาที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาในสังคม โดยวัดเป็นสถานที่ประดิษฐานพระรัตนตรัยเป็นศูนย์กลางของการประกอบศาสนพิธี และเป็นพื้นที่หลักในการถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนแก่พุทธศาสนิกชน บทบาทดังกล่าวทำให้วัดเป็นฐานรองรับศรัทธาและความมั่นคงทางจิตใจของประชาชน และเป็นกลไกสำคัญในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย พระมหาวิระศักดิ์ วิริยะโม, (2566)

ในมิติทางสังคม วัดทำหน้าที่เป็นสถาบันกลางที่เชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกัน ผ่านกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และงานสาธารณประโยชน์ วัดเป็นพื้นที่ของการพบปะ การปรึกษาหารือ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในชุมชน ส่งผลให้เกิดทุนทางสังคม ความไว้วางใจ และความสามัคคีในหมู่ประชาชน การมีอยู่ของวัดจึงช่วยลดความแตกแยกและเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นของสังคมไทย สุพจน์ แสงเงิน, (2567)

ในด้านวัฒนธรรม วัดเป็นแหล่งสืบทอดและสะสมมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ทั้งในรูปแบบของสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ประเพณี และพิธีกรรมทางศาสนา วัดเป็นพื้นที่ที่หล่อหลอมอัตลักษณ์ไทยและค่านิยมทางสังคม เช่น ความกตัญญู ความเคารพ และการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร ผ่านกิจกรรมบุญและประเพณีที่เชื่อมโยงชีวิตประจำวันของประชาชนเข้ากับพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น อัญญาภรณ์ แพงมาพรหม, (2568)

ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมร่วมสมัย วัดยังคงปรับบทบาทของตนจากสถาบันศาสนาแบบดั้งเดิมสู่การเป็นพื้นที่การเรียนรู้และการพัฒนาสังคม โดยมีการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรม การพัฒนาจิตใจ และการส่งเสริมคุณภาพชีวิต วัดจึงกลายเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทใน

การรองรับปัญหาสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้แก่ประชาชน พระครูวิสุทธิพยากร (วัชชัย จิตฺมานโส) และคณะ, (2568)

โดยสรุป วัดในฐานะสถาบันทางศาสนา สังคม และวัฒนธรรมไทย เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางจิตวิญญาณและสังคมที่ค้ำจุนความมั่นคงของชุมชนและประเทศชาติ วัดมิได้ทำหน้าที่เพียงดูแลกิจการทางศาสนาเท่านั้น หากยังเป็นศูนย์รวมของความสัมพันธ์ทางสังคมและการสืบทอดวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน พระเทพวัชรภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตฺโต), (2565)

2.1.3 วัดในฐานะแหล่งการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชน

วัดในสังคมไทยมีบทบาทสำคัญในฐานะแหล่งการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง โดยทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กัน วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษา พระปริยัติธรรม การสั่งสอนพระธรรมวินัย และการอบรมศีลธรรมจริยธรรมแก่พระสงฆ์ สามเณร และประชาชนทั่วไป บทบาทดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าวัดเป็นสถาบันการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนามนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรม อันเป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคม พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, (2564)

ในมิติของการศึกษาทางศาสนา วัดทำหน้าที่เป็นสถานศึกษาหลักด้านพระพุทธศาสนา ผ่านการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและบาลี ตลอดจนการจัดกิจกรรมอบรมธรรมะสำหรับฆราวาส การเรียนรู้ดังกล่าวมิได้มุ่งเพียงความรู้เชิงทฤษฎี หากแต่เน้นการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตจริง เพื่อเสริมสร้างสติ ปัญญา และคุณภาพชีวิตของผู้เรียน พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, (2565)

นอกจากนี้ วัดยังทำหน้าที่เป็นพื้นที่การเรียนรู้ด้านศีลธรรมและจริยธรรมของชุมชน โดยเฉพาะการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์แก่เยาวชนและประชาชน เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และการเสียสละ บทบาทดังกล่าวช่วยเสริมสร้างทุนทางสังคมและลดปัญหาทางสังคม อันเกิดจากการขาดหลักยึดทางจิตใจและคุณธรรม อัญญาภรณ์ แพ่งมาพรหม, (2566)

ในบริบทของการเรียนรู้ตลอดชีวิต วัดยังเป็นแหล่งถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้เชิงวัฒนธรรมของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นประเพณี วิถีชีวิต หรือแนวทางการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง วัดจึงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของชุมชนเข้าด้วยกัน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน สุภาภรณ์ จันทวานิช, (2564)

โดยสรุป วัดในฐานะแหล่งการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชน เป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งด้านปัญญา จิตใจ และสังคม วัดมิได้ทำหน้าที่เพียงถ่ายทอดความรู้ทางศาสนาเท่านั้น หากแต่เป็นพื้นที่การเรียนรู้แบบบูรณาการที่ช่วยสร้างคนดี คนเก่ง และสังคมที่มีคุณภาพ อันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ประเวศ วะสี, (2564)

2.1.4 วัดในฐานะกลไกการพัฒนาและการอยู่ร่วมกันของชุมชน

วัดในบริบทสังคมไทยทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มาพบปะ มีปฏิสัมพันธ์ และร่วมกันดำเนินกิจกรรมทางศาสนาและสังคม วัดจึงเป็นศูนย์รวมของพลังชุมชนที่ช่วยส่งเสริมความสามัคคี ความไว้วางใจ และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, (2564)

ในด้านการมีส่วนร่วม วัดทำหน้าที่เป็นเวทีทางสังคมที่เอื้อต่อการรวมกลุ่มและการตัดสินใจร่วมกันของคนในชุมชน ผ่านกิจกรรมทางศาสนา งานบุญ และโครงการพัฒนาชุมชน บทบาทดังกล่าวช่วยให้ประชาชนเกิดความตระหนักในหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, (2563)

นอกจากนี้ วัดยังมีบทบาทในการแก้ไขและบรรเทาปัญหาสังคม โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นกรอบกำกับการดำเนินชีวิต เช่น หลักเมตตา กรุณา การให้อภัย และการไม่เบียดเบียน หลักธรรมเหล่านี้ช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความเข้าใจอันดี และฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน ทำให้วัดเป็นพื้นที่แห่งการเยียวยาทางจิตใจและสังคม พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, (2565)

ในมิติการพัฒนา วัดยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม และการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง โดยบูรณาการหลักธรรมเข้ากับกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น การอบรมคุณธรรม การส่งเสริมจิตอาสา และการจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างมีคุณค่า บทบาทดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าวัดเป็นกลไกที่เชื่อมโยงการพัฒนาทางวัตถุเข้ากับการพัฒนาทางจิตใจอย่างสมดุล อัญญาภรณ์ แพงมาพรหม, (2566)

โดยสรุป วัดในฐานะกลไกการพัฒนาและการอยู่ร่วมกันของชุมชน เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่หล่อหลอมคุณธรรม เสริมสร้างความสามัคคี และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนบนฐานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา วัดจึงเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างสังคมที่สงบสุข เอื้ออาทร และมีความเข้มแข็งทั้งในมิติทางสังคมและจิตวิญญาณ ประเวศ วะสี, (2564)

2.1.5 บทบาทของวัดในสังคมไทยดั้งเดิมและร่วมสมัย

วัดในสังคมไทยดั้งเดิมทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางชีวิตของชุมชน ทั้งด้านศาสนา การศึกษา และสังคม โดยเป็นสถานที่ประกอบศาสนพิธี การถ่ายทอดพระธรรมวินัย และการอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน วัดยังเป็นพื้นที่การเรียนรู้ขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชน รวมถึงเป็นแหล่งรวบรวม

ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น บทบาทดังกล่าวทำให้วัดเป็นแกนกลางของโครงสร้างสังคมไทย ที่เชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกันผ่านศรัทธาและประเพณี พระมหาสุทิตย์ อาภาภิโร, (2564)

ในมิติทางสังคม วัดในอดีตเป็นพื้นที่กลางสำหรับการประชุม การช่วยเหลือเกื้อกูล และการแก้ไขปัญหาของชุมชน กิจกรรมงานบุญและพิธีกรรมต่าง ๆ ทำหน้าที่สร้างความสามัคคีและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของคนในชุมชน ส่งผลให้เกิดทุนทางสังคมที่เข้มแข็งบนฐานคุณธรรมและความไว้วางใจ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, (2563)

เมื่อเข้าสู่สังคมร่วมสมัย บทบาทของวัดได้ปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี วัดมิได้จำกัดอยู่เพียงการประกอบศาสนพิธี แต่ขยายไปสู่การเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านคุณธรรม สุขภาวะ และการพัฒนาชุมชน วัดจึงกลายเป็นพื้นที่บูรณาการระหว่างศาสนาและการพัฒนาสังคมอย่างเป็นรูปธรรม พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, (2565)

ในบริบทปัจจุบัน วัดยังทำหน้าที่เป็นกลไกการดูแลสวัสดิการสังคม โดยเฉพาะการช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้ประสบปัญหาทางสังคม ผ่านกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์และเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ บทบาทดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าวัดเป็นสถาบันที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างยืดหยุ่นและครอบคลุมทั้งมิติทางวัตถุและจิตใจ อัญญาภรณ์ แพงมาพรหม, (2566)

โดยสรุป วัดในสังคมไทยดั้งเดิมและร่วมสมัยมีบทบาทเป็นศูนย์กลางทางศาสนา สังคม และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงผู้คนเข้าด้วยกัน บนฐานของหลักธรรมและคุณค่าทางพุทธศาสนา แม้บริบทสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป แต่การปรับตัวด้านการบริหารจัดการและการทำงานเชิงเครือข่ายทำให้วัดยังคงเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชนไทย ประเวศ วะสี, (2564)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับ “วิถีชุมชน” และความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน

วิถีชุมชนหมายถึงรูปแบบการดำรงชีวิตร่วมกันของคนในสังคมท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม และการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง วิถีชุมชนสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม สิ่งแวดล้อม และศาสนา โดยเฉพาะในสังคมไทยที่พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบความคิดและพฤติกรรมของคนในชุมชน วัดจึงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจ แหล่งหล่อหลอมคุณธรรม และพื้นที่รวมกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนเป็นลักษณะของการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ชุมชนให้การอุปถัมภ์วัดในด้านปัจจัยและแรงศรัทธา ขณะที่วัดตอบแทนด้วยการอบรมสั่งสอนศีลธรรม การประกอบพิธีกรรม และการช่วยเหลือทางสังคม บทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและที่พึ่งทางใจ ช่วยเสริมสร้างความสามัคคี ความเอื้ออาทร และความเข้มแข็งของชุมชน นอกจากนี้

วัดยังเป็นพื้นที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนให้คงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนจึงมิได้เป็นเพียงความผูกพันทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนทั้งด้านจิตใจ สังคม และวัฒนธรรมองค์ประกอบของวิถีชุมชนอธิบายแนวคิดวิถีชุมชนในมิติทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม และรูปแบบการดำรงชีวิตร่วมกันของคนในชุมชน

พระครูปริยัติกิตติวรธรรณ (2567) ได้กล่าวว่า การนำวิถีทัศน์เชิงพุทธมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาชุมชน ช่วยยกระดับบทบาทของวัดจากพื้นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาไปสู่การเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเชิงบูรณาการที่คำนึงถึงทั้งมิติทางจิตใจ สังคม และวัฒนธรรม วิถีทัศน์เชิงพุทธเน้นการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการพึ่งพาอาศัยกันตามหลักเมตตา กรุณา และการมีส่วนร่วม ส่งผลให้กระบวนการพัฒนาชุมชนมิได้มุ่งเพียงผลลัพธ์เชิงวัตถุ แต่ให้ความสำคัญกับความสมดุลและความยั่งยืนของชุมชนโดยรวม

พระครูวิบูลย์ธรรมมาภรณ์ (2567) ได้กล่าวว่า ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาวัดสู่การเป็นศูนย์กลางชุมชน พบว่าการนำหลักเมตตา กรุณา และการมีส่วนร่วมมาใช้ในการจัดกิจกรรมชุมชน ช่วยลดช่องว่างระหว่างวัดกับประชาชน และทำให้ชุมชนมีบทบาทร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา วัดจึงมิใช่เพียงผู้ให้ แต่เป็นผู้ประสานความร่วมมือและสร้างการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์เชิงเกื้อกูลและความยั่งยืนของวิถีชุมชน

พระมหาสมชาย ธมฺมธโร (2565) ได้กล่าวว่า ศึกษาบทบาทของวัดในการเสริมสร้างวิถีชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่ชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าวัดเป็นพื้นที่กลางที่เชื่อมโยงกิจกรรมทางศาสนาเข้ากับการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน กิจกรรมบุญประเพณีและการอบรมคุณธรรม ช่วยหล่อหลอมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนให้เกิดความสามัคคี ความเอื้ออาทร และความรับผิดชอบร่วมกัน วัดจึงทำหน้าที่เป็นฐานของการถ่ายทอดคุณค่าทางจริยธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่น และช่วยธำรงอัตลักษณ์ชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่

สุภาวดี ศรีทอง (2566) ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในบริบทสังคมเมือง พบว่าวัดยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะแหล่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจและพื้นที่สร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม แม้วิถีชีวิตของคนเมืองจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แต่กิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของวัดช่วยสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนจึงพัฒนาไปในลักษณะของการร่วมมือเชิงเครือข่าย ซึ่งเอื้อต่อการสร้างทุนทางสังคมและความเข้มแข็งของชุมชนเมือง

นฤมล พูนผล (2564) ได้กล่าวว่า วิถีชุมชนไทยมีความผูกพันกับวัดในฐานะสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดค่านิยมและบรรทัดฐานทางศีลธรรม การศึกษาพบว่าวัดมีบทบาทในการสร้างพื้นที่เรียนรู้ร่วมระหว่างคนต่างวัย ผ่านกิจกรรมประเพณีและการทำงานอาสาสมัคร ความสัมพันธ์

ระหว่างวัดกับชุมชนในลักษณะนี้ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความต่อเนื่องของวิถีชุมชน อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า วิถีชุมชนเป็นรูปแบบการดำรงชีวิตร่วมกันของคนในสังคมท้องถิ่นที่หล่อหลอมจากความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง ในบริบทสังคมไทย พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบความคิดและพฤติกรรมของคนในชุมชน ส่งผลให้วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจและพื้นที่รวมกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนมีลักษณะเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยชุมชนให้การอุปถัมภ์วัด ขณะที่วัดตอบแทนด้วยการอบรมสั่งสอนศีลธรรมและการช่วยเหลือสังคม งานวิจัยร่วมสมัยชี้ให้เห็นว่าการนำวิถีทัศน์เชิงพุทธและหลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาชุมชน ช่วยยกระดับบทบาทของวัดสู่การเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเชิงบูรณาการ พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและผู้ประสานความร่วมมือส่งเสริมการมีส่วนร่วม ความสามัคคี และทุนทางสังคม ทั้งในบริบทชนบทและสังคมเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนจึงเป็นฐานสำคัญของการธำรงอัตลักษณ์และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในมิติทางจิตใจ สังคม และวัฒนธรรม

2.2.1 ความสัมพันธ์เชิงเกื้อกูลระหว่างวัดกับชุมชน

ความสัมพันธ์เชิงเกื้อกูลระหว่างวัดกับชุมชนเป็นลักษณะความผูกพันที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกันทั้งด้านจิตใจ สังคม และวัฒนธรรม ในบริบทสังคมไทย วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจและแหล่งหล่อหลอมคุณธรรมของคนในชุมชน ขณะเดียวกันชุมชนก็ให้การอุปถัมภ์วัดผ่านแรงศรัทธา ปัจจัยสี่ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ความสัมพันธ์ดังกล่าวสะท้อนการแลกเปลี่ยนบทบาทอย่างสมดุล โดยวัดตอบแทนชุมชนด้วยการอบรมสั่งสอนศีลธรรม การประกอบพิธีกรรม และการช่วยเหลือทางสังคม พระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือและสร้างความสามัคคีในชุมชน กิจกรรมทางศาสนาและประเพณีท้องถิ่นที่จัดขึ้นโดยวัดเป็นพื้นที่สร้างปฏิสัมพันธ์และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจ ความเอื้ออาทร และทุนทางสังคม นอกจากนี้ วัดยังเป็นพื้นที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและรักษาอัตลักษณ์ชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมร่วมสมัย ความสัมพันธ์เชิงเกื้อกูลระหว่างวัดกับชุมชนจึงเป็นฐานสำคัญของการเสริมสร้างความเข้มแข็งและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในทุกมิติ

พระมหาทองเจริญ สมจิตโต (2567) ได้อธิบายว่า การประยุกต์ หลักสัปปายะ 7 ในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน เป็นแนวทางที่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งด้านจิตใจและสติปัญญาของประชาชน หลักสัปปายะ 7 ซึ่งเน้นความเหมาะสมของสถานที่ บุคคล เวลา กิจกรรม และบรรยากาศ ส่งผลให้วัดสามารถจัดกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมการ

เรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับบริบทและวิถีชีวิตของชุมชน การบูรณาการการปฏิบัติธรรม การอบรม คุณธรรม และการถ่ายทอดความรู้เชิงทักษะ ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับวัดอย่างต่อเนื่องและรู้สึก เป็นเจ้าของร่วมในชุมชน

พระครูปลัดอดิศักดิ์ วชิรปญโญ (2567) ได้กล่าวว่า นำเสนอรูปแบบการพัฒนาวัดเพื่อเป็น ศูนย์กลางที่พึงทางใจของชุมชนเมือง ผลจากการศึกษากรณีชุมชนวัดสารอดพบว่า การมีส่วนร่วมของ พระสงฆ์และชุมชนในการคิด ทำ และพัฒนาโครงการร่วมกันช่วยให้วัดไม่ใช่เพียงสถานที่ประกอบ พิธีกรรม แต่เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์และความเกื้อกูลผ่านกิจกรรมทางศาสนา การพัฒนาภูมิปัญญา และการสนับสนุนทรัพยากรของชุมชน

พระครูสังฆรักษ์ปรีชา ฐิตญาโณ (2564) ได้กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับ วัดตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่าการน้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นกรอบในการ เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และชุมชน ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ การแบ่งปันทรัพยากร และ การร่วมกันจัดกิจกรรมสำคัญของชุมชนอย่างมีระบบ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนเติบโต อย่างเกื้อกูลและยั่งยืน โดยชุมชนมองวัดเป็นสถานที่รวมพลังทางสังคมและศีลธรรม

จกกลดี พงษ์ศรี (2565) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของวัดกับชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาชุมชนวัดโตนด พบว่าพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และภาคีต่าง ๆ ร่วมกันกำหนดเป้าหมายและ จัดกิจกรรมพัฒนาที่ตอบโจทย์ชุมชน ทำให้บทบาทของวัดขยายไปสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้และศูนย์รวม ความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรเกิดขึ้นระหว่างทั้งสองฝ่ายอย่างต่อเนื่อง เป็นการแสดงตัวอย่างความสัมพันธ์เชิงเกื้อกูลที่ส่งเสริมพัฒนาชุมชนทั้งมิติสังคมและเศรษฐกิจ

คุณหญิงณฐนนท ทวีสิน (2565) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา วัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร พบว่าชุมชนมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ สนับสนุน ทรัพยากร และลงแรงร่วมกับพระสงฆ์และอาสาสมัคร ทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของศาสนา วัฒนธรรม และกิจกรรมสังคม ซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์เชิงเกื้อกูลระหว่างวัดกับชุมชนในเมือง

สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์เชิงเกื้อกูลระหว่างวัดกับชุมชนเป็นความผูกพันที่ตั้งอยู่บนฐาน ของการพึ่งพาอาศัยกันทั้งด้านจิตใจ สังคม และวัฒนธรรม ในสังคมไทย วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง ทางจิตใจ แหล่งหล่อหลอมคุณธรรม และพื้นที่รวมกิจกรรมของชุมชน ขณะที่ชุมชนให้การอุปถัมภ์วัด ด้วยแรงศรัทธา ทรัพยากร และการมีส่วนร่วม งานวิจัยร่วมสมัยชี้ให้เห็นว่าวัดสามารถพัฒนาบทบาท จากสถานที่ประกอบพิธีกรรมไปสู่การเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการพัฒนาชุมชนผ่านการประยุกต์ หลักพุทธธรรม เช่น หลักสัปปายะ 7 และสังคหวัตถุ 4 พระสงฆ์มีบทบาทเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและ ผู้ประสานความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ กิจกรรมทางศาสนา การเรียนรู้ และการพัฒนาร่วมกัน ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ ความสามัคคี และทุนทางสังคม ทั้งในบริบทชนบทและสังคมเมือง

ความสัมพันธ์เชิงเกื้อกูลระหว่างวัดกับชุมชนจึงเป็นฐานสำคัญของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนในทุกมิติ

2.2.2 บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิถีชุมชน

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิถีชุมชนในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและศูนย์รวมศรัทธาของประชาชน ในสังคมไทย พระสงฆ์ทำหน้าที่ถ่ายทอดหลักธรรมค่านิยม และจริยธรรมที่หล่อหลอมพฤติกรรมของคนในชุมชนให้ดำรงชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุข บทบาทด้านการอบรมสั่งสอนศีลธรรมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ช่วยเสริมสร้างสำนึกที่ดี ความรับผิดชอบ และความเอื้ออาทรในหมู่สมาชิกชุมชน นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและที่พึ่งทางใจในยามประสบปัญหา ส่งเสริมความสามัคคีและลดความขัดแย้งภายในชุมชน ผ่านการประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชนและภาคีต่าง ๆ พระสงฆ์มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ซึ่งเป็นพื้นที่สร้างปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของประชาชน บทบาทดังกล่าวช่วยสร้างทุนทางสังคม รักษาอัตลักษณ์ชุมชน และสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนทั้งในมิติทางจิตใจ สังคม และวัฒนธรรม

พระมหาณรงค์ศักดิ์ สุทนโต และคณะ (2567) ได้กล่าวว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชนในยุคปัจจุบัน โดยปรับบทบาทจากการเป็นผู้เผยแผ่ธรรมะในรูปแบบดั้งเดิมไปสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่สอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่ การจัดกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบที่เข้าถึงประชาชนมากขึ้น เช่น การใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ ช่วยขยายโอกาสในการเรียนรู้และสร้างการมีส่วนร่วมของคนทุกช่วงวัย

พระมหาทินกร จูเรือน (2566) ได้อธิบายว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมสวัสดิการสังคมและงานสงเคราะห์ในยุคดิจิทัล มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการลดความเหลื่อมล้ำและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน พระสงฆ์สามารถประยุกต์หลักพุทธธรรม เช่น เมตตา กรุณา การเสียสละ และความรับผิดชอบต่อสังคม มาใช้เป็นฐานในการดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ ทั้งในรูปแบบการช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส และผู้ประสบปัญหาทางสังคม

พระธงชัย ธมมาชีโร (2565) ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนมิได้จำกัดเพียงการจัดกิจกรรมทางศาสนาเท่านั้น หากแต่ครอบคลุมถึงการมีบทบาทในการวางแผนการประสานความร่วมมือ และการสนับสนุนการดำเนินงานร่วมกับผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน เช่น งานประเพณี การพัฒนาสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ช่วยสร้างความใกล้ชิดและความไว้วางใจระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน ขณะเดียวกัน บทบาทด้านการจัดการความร่วมมือทำให้พระสงฆ์เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงทรัพยากร ความรู้ และแรงสนับสนุนจากหลายภาคส่วน

พระสุภาพ สุภาโว (2564) ได้กล่าวว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในตำบล ยางค้อม อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำการพัฒนาในพื้นที่ นำหลักธรรมผ่านกิจกรรมศาสนาและกิจกรรมชุมชน ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างคนในชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น อีกทั้งยังช่วยให้ชุมชนมีการจัดการตนเองและเชื่อมความสัมพันธ์ภายในชุมชน ให้เข้มแข็งมากขึ้น

ภาณุ พงศ์สุดพียง (2566) ได้กล่าวว่า พระสงฆ์ในพื้นที่ชนบทมีบทบาทสำคัญในฐานะ แก่นนำด้านการศึกษาและการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ทั้งด้าน ศาสนา คุณธรรม และภูมิปัญญาชุมชนให้แก่ประชาชนทุกช่วงวัย วัดจึงกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ ของชุมชนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต กิจกรรมด้านการศึกษา เช่น การอบรมคุณธรรม การจัดค่าย เยาวชน และการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยปลูกฝังจิตสำนึกความรักถิ่นฐานและความรับผิดชอบ ต่อสังคม

สรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิถีชุมชน ในบริบทสังคมปัจจุบัน โดยปรับบทบาทจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดั้งเดิมไปสู่การเป็น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่สอดคล้องกับยุคสมัย การนำสื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ช่วยขยายโอกาสในการเรียนรู้และเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกช่วงวัย พระสงฆ์ยังมี บทบาทสำคัญในการส่งเสริมสวัสดิการสังคมและงานสงเคราะห์ โดยประยุกต์หลักพุทธธรรมเป็นฐาน ในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการวางแผน ประสานความร่วมมือ และขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมกับชุมชนและภาคีเครือข่าย ช่วยสร้างความไว้วางใจและความสามัคคี ทั้งในชุมชนเมืองและชนบท บทบาทด้านการศึกษาและ การสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นของพระสงฆ์ยังช่วยหล่อหลอมจิตสำนึก ความรักถิ่นฐาน และ ความรับผิดชอบต่อสังคม ความหลากหลายของบทบาทดังกล่าวทำให้พระสงฆ์เป็นกลไกสำคัญใน การพัฒนาวิถีชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืนในทุกมิติ

2.2.3 วัดกับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของวิถีชุมชนร่วมสมัย

วัดในสังคมไทยมีบทบาทสำคัญในฐานะศูนย์กลางทางจิตใจและสังคมของชุมชนมาอย่าง ต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตในสังคมร่วมสมัย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ส่งผลให้วัดจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรักษาบทบาทและความหมายต่อชุมชน การปรับตัวของวัดมิได้หมายถึงการละทิ้งหลักพระธรรมวินัย หากแต่เป็นการประยุกต์ใช้หลัก พุทธธรรมให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ วัดได้ขยายบทบาทจากพื้นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาไปสู่ การเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต พื้นที่กิจกรรมสาธารณะ และศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน การใช้ สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ช่วยให้วัดเข้าถึงประชาชนทุกช่วงวัย

มากขึ้น นอกจากนี้ วัดยังปรับบทบาทในการตอบสนองปัญหาสังคมร่วมสมัย เช่น ความเหลื่อมล้ำ ปัญหาครอบครัว และการเสื่อมถอยทางคุณธรรม การปรับตัวดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงเกื้อกูลระหว่างวัดกับชุมชน และสนับสนุนการธำรงอัตลักษณ์พร้อมกับการพัฒนาวิถีชุมชนอย่างยั่งยืนในสังคมปัจจุบัน

พระครูใบฎีกาวิศศักดิ์ (2562) ได้กล่าวว่า การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางความรู้ของชุมชนเป็นกระบวนการสำคัญที่สะท้อนการปรับตัวของวัดต่อการเปลี่ยนแปลงของวิถีชุมชนร่วมสมัย โดยมุ่งเน้นการจัดระบบโครงสร้างการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน วัดทำหน้าที่เป็นพื้นที่รวบรวม ถวายทอด และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ และกิจกรรมการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

ฉัตรวิรัช องค์กร (2566) ได้กล่าวว่า การสร้างความหมายใหม่ของวัดไทยในสังคมร่วมสมัย: กรณีศึกษาวัดกุฎีเจ็ด จังหวัดน่าน พบว่าวัดต้องปรับบทบาทให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนสมัยใหม่ เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เป็นมิตรกับคนทุกช่วงวัย การสะท้อนบทบาทของวัดนอกเหนือจากพิธีกรรมดั้งเดิม ช่วยให้วัดยังคงความสำคัญในชุมชนยุคปัจจุบันและเชื่อมต่อกับบริบทสังคมร่วมสมัยได้ยาวนาน

จุลศักดิ์ ขาญณรงค์ (2564) ได้กล่าวว่า ภายใต้สภาวะสังคมผู้สูงอายุ วัดจำเป็นต้องปรับบทบาทจากการเป็นเพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาไปสู่การเป็นพื้นที่สาธารณะที่เอื้อต่อการใช้ประโยชน์ของประชาชนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ การจัดสถานที่เอนกประสงค์ที่ปลอดภัย เข้าถึงได้ง่าย และเหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ ช่วยให้วัดกลายเป็นพื้นที่พักผ่อน การเรียนรู้ และการทำกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมระหว่างวัย เช่น การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำกิจกรรมจิตอาสา และการส่งเสริมสุขภาพกายและใจ ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุ เยาวชน และคนวัยทำงานในชุมชน

พระครูปลัดสมศักดิ์ ธมฺมธีโร (2565) ได้อธิบายว่า ในบริบทของชุมชนกึ่งเมืองซึ่งมีลักษณะวิถีชีวิตที่เร่งรีบและมีความหลากหลายทางอาชีพ วัดจำเป็นต้องปรับรูปแบบกิจกรรมให้มีความยืดหยุ่น กระชับ และตอบสนองต่อเวลาที่จำกัดของประชาชน การจัดกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบระยะสั้น เช่น การบรรยายธรรมสั้น การปฏิบัติธรรมแบบวันเดียว หรือกิจกรรมจิตอาสาเฉพาะช่วงเวลา ช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงของคนในชุมชน

พระครูวิจิตรธรรมาภรณ์ (2566) ได้กล่าวว่า การปรับตัวของวัดในสังคมร่วมสมัยจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจมากขึ้น การบริหารงานวัดที่ยึดหลักธรรมาภิบาลช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของประชาชนต่อบทบาทของวัดในฐานะสถาบันทางสังคม

สรุปได้ว่า วัดในสังคมไทยยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะศูนย์กลางทางจิตใจและสังคมของชุมชน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตร่วมสมัย วัดจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรักษาความหมายและบทบาทต่อชุมชน การปรับตัวดังกล่าวมิได้เป็นการละทิ้งหลักพระธรรมวินัย แต่เป็นการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมให้สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี วัดได้ขยายบทบาทจากสถานที่ประกอบพิธีกรรมไปสู่การเป็นศูนย์กลางความรู้ แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และพื้นที่กิจกรรมสาธารณะ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าวัดสามารถตอบสนองต่อโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลง เช่น สังคมผู้สูงอายุ และวิถีชีวิตเร่งรีบของชุมชนกึ่งเมือง ผ่านการจัดกิจกรรมที่ยืดหยุ่นและเข้าถึงได้ง่าย ควบคู่กับการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม การปรับตัวในลักษณะนี้ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธา และความสัมพันธ์เชิงเกื้อกูลระหว่างวัดกับชุมชน อันเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาวิถีชุมชนอย่างยั่งยืนในสังคมร่วมสมัย

2.3 บทบาทของวัดกับวิถีชุมชน

วัดเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญควบคู่กับการดำรงชีวิตของชุมชนปากพูนมาอย่างยาวนาน ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเป็นสถานที่ประกอบศาสนพิธีเท่านั้น หากแต่เป็นศูนย์รวมจิตใจ แหล่งยึดเหนี่ยวทางจิตวิญญาณ และเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ของคนในชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่ถ่ายทอดหลักธรรม ค่านิยม และจริยธรรมที่ช่วยหล่อหลอมพฤติกรรมของคนให้ดำรงชีวิตอย่างสงบ เอื้อเฟื้อ และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ในวิถีชุมชนปากพูน วัดยังเป็นพื้นที่กลางสำหรับการพบปะ พูดคุย และทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น งานบุญประเพณี งานสาธารณกุศล และการแก้ไขปัญหาชุมชน พระสงฆ์ในวัดมีบทบาทเป็นผู้นำทางจิตใจ ให้คำแนะนำ อบรมสั่งสอน และเป็นพี่ปรึกษาทั้งในด้านศีลธรรมและการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ วัดยังทำหน้าที่เป็นแหล่งอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น ส่งผลให้ชุมชนปากพูนเกิดความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมและความเข้มแข็งทางสังคม โดยรวมแล้ว บทบาทของวัดกับวิถีชุมชนปากพูนจึงมีความสัมพันธ์เกื้อกูลกันอย่างแนบแน่น และเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและยั่งยืนในสังคมไทย

วัดในฐานะ “ศูนย์กลางความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน” วัดมิได้ทำหน้าที่เฉพาะการประกอบพิธีกรรม หากยังเป็นศูนย์กลางของการขับเคลื่อน “ชุมชนเข้มแข็ง” ผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงคนในพื้นที่ให้เกิดความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง บทบาทของวัดสะท้อนออกมาได้หลายมิติ ทั้งการสืบสานวัฒนธรรม การดูแลสิ่งแวดล้อม การเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม และการหนุนเสริมเศรษฐกิจชุมชนในทางที่เหมาะสม เมื่อวัดทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางของการพบปะและร่วมกิจกรรม ความไว้วางใจและความไว้วางใจกันของชุมชนมักเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การแก้ปัญหาและการจัดการเรื่องส่วนรวมดำเนินไปได้ราบรื่นยิ่งขึ้น จตุพล พรหมมี และคณะ, (2567)

บทบาทของวัดกับวิถีชุมชนปากพูนสามารถมองได้ว่า “วัด” ทำหน้าที่เป็นทั้งพื้นที่ศรัทธา พื้นที่เรียนรู้ และพื้นที่รวมพลังทางสังคมของคนในท้องถิ่น โดยงานวิจัยร่วมสมัยชี้ว่าการที่วัดทำหน้าที่เป็น “ศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน” จะช่วยให้เกิดการจัดกิจกรรมพัฒนาคนและชุมชนอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านกาย ใจ ศีล และปัญญา เช่น การสร้างแหล่งเรียนรู้ในวัด การจัดพื้นที่กิจกรรม การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ทำให้วัดกลายเป็นฐานรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชาวบ้านได้จริง พระครูอุดมธรรมจารี และคณะ, (2564)

ในอีกด้านหนึ่ง วัดยังเป็น “คลังความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น” ที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตกับอัตลักษณ์ชุมชน งานศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางความรู้ชุมชน พบว่าเมื่อวัดทำหน้าที่รวบรวมองค์ความรู้ดั้งเดิม (เช่น เกษตรอินทรีย์ งานหัตถกรรม ประเพณีพิธีกรรม) แล้วจัดเป็นกระบวนการเรียนรู้หรือศูนย์เรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชนปากพูน จะทำให้ความรู้ในท้องถิ่น “ถูกสืบทอด-ถูกใช้ประโยชน์-ถูกต่อยอด” เป็นทุนของชุมชนได้ ทั้งยังช่วยสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานภายนอก พระครูใบฎีกาวิศศักดิ์ ได้ศรีโคตร และคณะ, (2566)

นอกจากนี้ บทบาทของวัดกับวิถีชุมชนปากพูนมิได้หยุดอยู่ที่การศึกษาเชิงวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็น “เครื่องมือจัดการทุนทางวัฒนธรรม” เพื่อเพิ่มพลังเศรษฐกิจชุมชนได้ งานวิจัยกรณีใช้วัดเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรม ชี้ว่าการขับเคลื่อนผ่านวัดช่วยรวบรวม “วิถีชีวิต-ภูมิปัญญา-ประเพณี-คุณค่าทางวัฒนธรรม-เครือข่าย” ให้ทำงานร่วมกันอย่างมีทิศทาง และสามารถพัฒนาเป็นกิจกรรม/ผลิตภัณฑ์ที่สร้างมูลค่าเพิ่ม โดยมีการหนุนเสริมทั้งระดับบุคคล ระดับชุมชน และระดับเครือข่าย พระครูวิบูลวุฒิกร (สวัสดิ์ สร้อยสะอาด) และคณะ, (2568)

ในมิติการอยู่ร่วมกันของชุมชน วัดยังทำหน้าที่เป็น “ศูนย์กลางบริการสาธารณะและพื้นที่รวมแรงร่วมใจ” งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการงานสาธารณูปการของวัดชี้ว่าการพัฒนาพื้นที่วัดให้เป็นสัปปายะ สะอาด ปลอดภัย และพร้อมใช้สำหรับกิจกรรมชุมชน จะเอื้อต่อความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ ทั้งการร่วมทำบุญ ร่วมดูแลทรัพยากรส่วนรวม และร่วมจัดกิจกรรมสาธารณะ ทำให้วัดเป็นพื้นที่ที่ “คนต่างวัย-ต่างกลุ่ม” ยังมาพบกันได้ในชีวิตประจำวัน พระครูสังฆรักษ์บุญธรรม ปุณณธมโม, (2568)

สุดท้าย วัดกับวิถีชุมชนยังสัมพันธ์กับ “การพัฒนาทางสังคมเชิงคุณธรรม” โดยใช้หลักธรรมเป็นแนวทางกำกับพฤติกรรมและการอยู่ร่วมกัน งานวิจัยที่ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม เสนอว่าการทำหน้าที่ของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตใจและผู้เชื่อมประสานชุมชน สามารถส่งเสริมความสามัคคี ความไว้วางใจ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ เมื่อชุมชนมี “กตिकाทางใจ” ร่วมกัน การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมย่อมทำได้ต่อเนื่องและเข้มแข็งขึ้น พระอธิการมานะ ฐานธมโม และคณะ, (2568)

สรุปได้ว่า วัดมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชุมชนในฐานะศูนย์กลางความเข้มแข็งที่เชื่อมโยงผู้คนให้เกิดความร่วมมือและความสามัคคีอย่างต่อเนื่อง นอกจากการประกอบศาสนพิธีแล้ว วัดยังทำหน้าที่เป็นพื้นที่ศรัทธา พื้นที่เรียนรู้ และพื้นที่รวมพลังทางสังคมของชุมชน วัดช่วยสืบสานวัฒนธรรม ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาคนในมิติทั้งกาย ใจ ศีล และปัญญา เมื่อวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมร่วมกัน จะก่อให้เกิดความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในพื้นที่ อีกทั้งยังสามารถจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อหนุนเสริมเศรษฐกิจชุมชนอย่างเหมาะสม วัดยังเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับการพบปะ การทำกิจกรรมส่วนรวม และการดูแลทรัพยากรร่วมกัน สุดท้าย บทบาทของพระสงฆ์ในการใช้หลักธรรมกำกับการอยู่ร่วมกัน ช่วยสร้างกตिकाทางใจ ส่งเสริมความเอื้อเฟื้อและความยั่งยืนของชุมชนโดยรวม

2.1.3 บทบาทของวัดกับวิถีชุมชน ด้านศาสนาและจิตใจของชุมชน

ด้านศาสนาและจิตใจของชุมชนหมายถึงมิติของการพัฒนาที่มุ่งหล่อหลอมความคิด ความเชื่อ และคุณค่าภายในของคนในสังคมให้ดำรงชีวิตอย่างมีสติและมีความหมาย ศาสนาทำหน้าที่เป็นหลักยึดทางจิตใจ ช่วยให้สมาชิกในชุมชนปากพูน มีแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องตามศีลธรรม และจริยธรรม คำสอนทางศาสนาช่วยสร้างความสงบ ความอดทน และการยอมรับความแตกต่าง ซึ่งเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ในบริบทของชุมชน ศาสนายังช่วยเสริมสร้างพลังใจในการเผชิญปัญหาและวิกฤตชีวิต ทำให้คนไม่รู้สึกโดดเดี่ยวหรือสิ้นหวัง นอกจากนี้ กิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญ การปฏิบัติธรรม และพิธีกรรมร่วมกัน ยังเป็นกระบวนการเชื่อมโยงผู้คนให้เกิดความใกล้ชิดและความผูกพันทางสังคม เมื่อชุมชนมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีศรัทธา และมีคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ย่อมเอื้อต่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความมั่นคง สงบสุข และยั่งยืน

ด้านศาสนาและจิตใจของชุมชน คือ “มิติพลังใจ-พลังศรัทธา” ที่ช่วยหล่อเลี้ยงการดำรงชีวิตร่วมกันของคนในพื้นที่ ให้มีหลักยึดทางคุณค่า มีความหวัง และมีความหมายต่อชีวิต ผ่านความเชื่อ พิธีกรรม และกิจกรรมทางศาสนาที่ทำให้คนได้พบปะเกื้อกูลกันอย่างสม่ำเสมอ งานวิจัยชี้ว่าเมื่อชุมชนมีการจัดกิจกรรมทางศาสนาอย่างเหมาะสม (เช่น ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม ทำบุญ หรือกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่) จะช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตด้านใจ ลดความโดดเดี่ยว และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัยในชุมชนได้ ดนุสรณ์ อินแสงแว และคณะ, (2568)

ในระดับปัจเจก “หลักธรรม” ยังทำหน้าที่เป็นกลไกเสริมความเข้มแข็งภายใน เช่น การฝึกศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ที่สัมพันธ์กับสุขภาวะทางจิต ทำให้ผู้คนโดยเฉพาะผู้สูงอายุมีพลังใจในการเผชิญปัญหาและปรับตัวได้ดีขึ้น วรัญญา สิริโพธิธนากุล, (2568)

ในระดับชุมชน งานศึกษาด้านสุขภาวะทางจิตวิญญาณตามหลักพุทธธรรมเสนอว่า “พื้นที่และกิจกรรม” ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การให้คุณค่าแก่กัน และการมีผู้นำทางจิตใจ/ที่ปรึกษา

(เช่น ศูนย์ปฏิบัติธรรม กิจกรรมรวมกลุ่มผู้สูงอายุ) ช่วยยกระดับความสงบ ความหวัง และสิ่งยึดเหนี่ยวในชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม จิรายุ แก้วกาหลง และคณะ, (2566)

นอกจากนี้ การจัดการ “ทุนทางศาสนา” ร่วมกับทุนวัฒนธรรมและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ยังช่วยให้ศาสนาไม่ใช่เรื่องส่วนบุคคลเท่านั้น แต่เป็นพลังร่วมที่เสริมอัตลักษณ์ ความภาคภูมิใจ และความเข้มแข็งของชุมชนผ่านความเชื่อและความศรัทธาที่คนยึดถือร่วมกัน พระมหาสุกุล มหาวีโร และคณะ (2567)

เมื่อมองเชิงสังคมสมัยใหม่ แนวคิดสุขภาวะทางจิตวิญญาณยังเชื่อมกับ “ความผูกพัน” และความหมายในการทำหน้าที่ของคนในระบบบริการ/องค์กร ซึ่งสะท้อนว่า “จิตวิญญาณ” เป็นฐานคุณค่าที่ช่วยประคองใจและทำให้เกิดความมุ่งมั่นต่อบทบาทของตนได้ ปุณยภา ชัยรัตนฤกษ์ดี และคณะ, (2567)

สรุปได้ว่า ด้านศาสนาและจิตใจของชุมชนปากพูน เป็นมิติสำคัญที่ช่วยหล่อเลี้ยงพลังใจและพลังศรัทธาของผู้คนให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกันอย่างมีความหมาย ศาสนาและกิจกรรมทางศาสนาทำหน้าที่เป็นหลักยึดทางคุณค่า สร้างความหวัง และลดความโดดเดี่ยวของสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะผ่านการพบปะทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ในระดับปัจเจก หลักธรรมช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งภายใน ทำให้เกิดสติ ความอดทน และความสามารถในการปรับตัวต่อปัญหาชีวิตได้ดีขึ้น ขณะเดียวกัน ในระดับชุมชน การมีพื้นที่และกิจกรรมทางจิตวิญญาณร่วมกันช่วยสร้างความสงบ ความไว้วางใจ และความผูกพันระหว่างผู้คน การบูรณาการทุนทางศาสนาเข้ากับทุนวัฒนธรรมและเครือข่ายสังคม ยังช่วยเสริมอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจของชุมชนโดยรวม เมื่อจิตวิญญาณกลายเป็นฐานคุณค่าร่วม การพัฒนาชุมชนย่อมดำเนินไปอย่างมั่นคง

2.3.2 บทบาทของวัดด้านการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชน

บทบาทของวัดด้านการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชนหมายถึงการที่วัดทำหน้าที่เป็นพื้นที่ถ่ายทอดความรู้และพัฒนาคนควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้คนทุกช่วงวัยได้เรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคม กิจกรรมการเรียนรู้ของวัดอาจอยู่ในรูปของการสอนธรรมะ การอบรมคุณธรรม การจัดเวทียุวชนา หรือการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น วัดยังเป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของคนในชุมชน เมื่อวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ จะช่วยสร้างคนให้มีความรู้ควบคู่กับความดี มีสติปัญญาและความรับผิดชอบ ต่อสังคม ส่งผลให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

บทบาทของวัดด้านการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชน สามารถมองได้ว่า “วัด” เป็นทั้งแหล่งเรียนรู้ทางธรรม แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และพื้นที่จัดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคน

ทุกวัยในท้องถิ่น กล่าวคือ วัดไม่ได้จำกัดบทบาทอยู่ที่การสอนศีลธรรมเชิงพิธีกรรมเท่านั้น แต่ยังสามารถ “จัดระบบการเรียนรู้” ให้เกิดขึ้นจริงผ่านองค์ประกอบสำคัญ เช่น แหล่งเรียนรู้ (สถานที่/สื่อ/ภูมิปัญญา) กิจกรรม (อบรม-เวิร์กช็อป-สาธิต-แลกเปลี่ยน) และเครือข่าย (วัด-ชุมชน-หน่วยงาน) ซึ่งงานวิจัยชี้ว่า การพัฒนาวัดและชุมชนให้เป็น “องค์กรแห่งการเรียนรู้” จะช่วยยกระดับการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมให้เกิดความต่อเนื่องเป็นระบบ ทั้งด้านการให้ความรู้ การจัดกิจกรรม การสื่อสารเผยแพร่ และการสร้างภาคีเครือข่าย พระครูประโชติพัชรพงศ์ และคณะ, (2566)

ในมิติการศึกษาเชิงสถาบัน วัดยังเป็นฐานรองรับการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาและรูปแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการ “ความรู้สามัญ-คุณธรรม-การฝึกปฏิบัติ” โดยงานวิจัยกรณีโรงเรียนวัดแม่ริมวิทยาเสนอว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการที่ดีสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางวิชาการ ความสามารถครู งบประมาณ สื่อ และแหล่งเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา (ศีล-สมาธิ-ปัญญา) เกิดผลเป็นรูปธรรมกับผู้เรียน พระครูศาสนกิจโกศล และคณะ, (2568)

งานศึกษาปัจจัยที่เชื่อมโยงกับแรงจูงใจในการเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดสุรินทร์ สะท้อนว่า “สภาพการเรียนรู้” (ครู/สื่อ/การประเมิน/ค่าใช้จ่าย/บรรยากาศการเรียน) มีส่วนกำหนดการตัดสินใจของผู้เรียน จึงย้ำว่า “คุณภาพประสบการณ์เรียนรู้” ในระบบการศึกษาที่อยู่กับวัดเป็นสิ่งจำเป็นต่อความยั่งยืนของการเรียนรู้ในชุมชน พระมหาสิทธิเชษฐ สรสิทธิ์ และคณะ, (2566)

วัดยังทำหน้าที่เป็น “เวทีถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น” ที่เชื่อมการเรียนรู้กับวิถีชีวิตจริงของชุมชน เช่น งานหัตถกรรม อาหารพื้นบ้าน ประเพณี และศิลปะการแสดง โดยมีรูปแบบกิจกรรมทั้งการฝึกทักษะ นิทรรศการ และการเรียนรู้จากครูภูมิปัญญา ซึ่งช่วยให้ความรู้ท้องถิ่นถูกสืบทอดและต่อยอดได้ พระครูสังฆรักษ์บัณฑิต ฐิตเมธี และคณะ, (2568)

วัดพัฒนาเป็น “ศูนย์ปฏิบัติธรรม/แหล่งเรียนรู้ชุมชน” ก็ยิ่งเสริมการเรียนรู้แบบพลังชุมชนผ่านเวทีประชาคม การจัดปฏิทินกิจกรรม การเรียนรู้จากวิทยากรใน-นอกพื้นที่ และการเชื่อมเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งทำให้การเรียนรู้ไม่ใช่กิจกรรมครั้งคราว แต่กลายเป็นระบบ สนับสนุนการพัฒนาคนและชุมชน ธนาวิทย์ กางการ, (2565)

สรุปได้ว่า บทบาทของวัดด้านการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชนสะท้อนว่าวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เชื่อมโยงความรู้ทางธรรม วัฒนธรรม และทักษะชีวิตเข้ากับวิถีชุมชนอย่างเป็นระบบ วัดสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้ กิจกรรม และเครือข่ายความร่วมมือ ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีส่วนร่วม ในมิติการศึกษาเชิงสถาบัน วัดเป็นฐานสำคัญของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมที่บูรณาการความรู้สามัญ คุณธรรม และการฝึกปฏิบัติ คุณภาพการบริหารและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้มีผลต่อแรงจูงใจและความยั่งยืนของผู้เรียน นอกจากนี้

วัดยังเป็นเวทีถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เชื่อมการเรียนรู้กับชีวิตจริงของชุมชน เมื่อวัดพัฒนาเป็นศูนย์ปฏิบัติธรรมและแหล่งเรียนรู้ชุมชน การเรียนรู้จะกลายเป็นพลังร่วมที่สนับสนุนการพัฒนาคนและชุมชน

2.3.3 บทบาทของวัดด้านวัฒนธรรม ประเพณี และอัตลักษณ์ชุมชน

บทบาทของวัดด้านวัฒนธรรม ประเพณี และอัตลักษณ์ชุมชน หมายถึงการที่วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการสืบสาน ถ่ายทอด และธำรงรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น วัดเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงความเชื่อทางศาสนากับวิถีชีวิตของชุมชน ผ่านพิธีกรรม ประเพณี และงานบุญต่าง ๆ ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน กิจกรรมทางวัฒนธรรมในวัดช่วยหล่อหลอมความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันและสร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าของชุมชน วัดยังเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ด้านศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ภาษา และภูมิปัญญาพื้นบ้าน ซึ่งสะท้อนอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ เมื่อวัดทำหน้าที่เป็นเวทีให้คนทุกวัยได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และปฏิบัติประเพณี จะช่วยให้วัฒนธรรมไม่ถูกตัดขาดจากชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ชุมชนมีความต่อเนื่องทางวัฒนธรรม มีความสามัคคี และสามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม

วัดมีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนผ่านพิธีกรรม งานบุญ และกิจกรรมทางศาสนาที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา งานวิจัยด้านสังคมวัฒนธรรมชี้ว่า วัดเป็นพื้นที่ที่ทำให้ประเพณีไม่ถูกแยกออกจากชีวิตประจำวัน แต่ผสมผสานอยู่ในวิถีชุมชนอย่างกลมกลืน การมีวัดเป็นศูนย์กลางช่วยให้คนทุกวัยได้มีส่วนร่วมเรียนรู้และปฏิบัติจริง ส่งผลให้วัฒนธรรมท้องถิ่นยังคงมีชีวิตและความหมาย ชญาน์พัฒน์ จันทรแก้ว, (2564)

อัตลักษณ์ชุมชนมิได้เกิดจากสัญลักษณ์ภายนอกเท่านั้น แต่ถูกหล่อหลอมผ่านความเชื่อ ความทรงจำร่วม และพิธีกรรมที่ปฏิบัติซ้ำในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์อย่างวัด งานศึกษาพบว่า วัดทำหน้าที่เป็น “พื้นที่ความหมาย” ที่สะท้อนตัวตนของชุมชน ทั้งด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตำนาน และศิลปกรรม เมื่อชุมชนมีอัตลักษณ์ร่วม จะเกิดความภาคภูมิใจและแรงจูงใจในการร่วมกันดูแลรักษาวัฒนธรรมของตน อรทัย พรหมมา, (2565)

งานวิจัยด้านการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเสนอว่า วัดเป็นพื้นที่สำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญา และประเพณีจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ ผ่านกิจกรรม เช่น งานประเพณี การบวช การแสดงพื้นบ้าน และพิธีกรรมตามปฏิทินชุมชน การมีพระสงฆ์และปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอด ช่วยให้การเรียนรู้มีความศักดิ์สิทธิ์และได้รับการยอมรับในสังคม ส่งผลให้วัฒนธรรมเกิดความต่อเนื่อง ไม่ขาดช่วง กาญจนา แก้วคำ, (2566)

ในบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว วัดมีบทบาทเป็นกลไกสำคัญในการฟื้นฟูและปรับประเพณีให้สอดคล้องกับยุคสมัย งานศึกษาพบว่า การจัดงานประเพณีโดยมีวัดเป็นแกนกลาง

ช่วยรักษาแก่นคุณค่าทางวัฒนธรรม ขณะเดียวกันก็เปิดพื้นที่ให้เกิดการปรับรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ ทำให้ประเพณียังคงดำรงอยู่ได้อย่างมีชีวิตชีวา ธนพร ศรีบุญเรือง, (2567)

บทบาทของวัดด้านวัฒนธรรมไม่ได้จำกัดอยู่ที่การอนุรักษ์เท่านั้น แต่ยังสามารถต่อยอดเป็นพลังทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน งานวิจัยชี้ว่า เมื่อวัดทำหน้าที่เชื่อมวัฒนธรรม ประเพณี และเครือข่ายชุมชนเข้าด้วยกัน จะช่วยเสริมความสามัคคี ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนได้อย่างยั่งยืน ปรีชา สุขแสง, (2568)

สรุปได้ว่า วัดมีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนผ่านพิธีกรรมและงานบุญที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตประจำวัน วัดทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางที่เปิดโอกาสให้คนทุกวัยได้เรียนรู้และปฏิบัติจริง ทำให้ประเพณีท้องถิ่นยังคงมีชีวิตและความหมาย อัตลักษณ์ชุมชนถูกหล่อหลอมจากความเชื่อ ความทรงจำร่วม และพิธีกรรมในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์อย่างวัด ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจและแรงจูงใจในการดูแลรักษาวัฒนธรรม วัดยังเป็นเวทีสำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาและประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีพระสงฆ์และปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้สืบทอด ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว วัดช่วยฟื้นฟูและปรับรูปแบบประเพณีให้สอดคล้องกับยุคสมัย ขณะเดียวกันยังรักษาแก่นคุณค่าทางวัฒนธรรมไว้ได้ นอกจากนี้ บทบาทของวัดสามารถต่อยอดเป็นพลังทางสังคมและเศรษฐกิจเสริมความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

2.3.4 บทบาทของวัดด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชน

บทบาทของวัดด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชน หมายถึงการที่วัดทำหน้าที่เป็นแหล่งเกื้อกูลและดูแลช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนทั้งในยามปกติและยามประสบปัญหา วัดเป็นพื้นที่กลางที่เปิดโอกาสให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผ่านกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ เช่น การแจกจ่ายอาหาร การช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส วัดยังทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนสวัสดิการขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชน นอกจากนี้ กิจกรรมของวัดช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ทำให้เกิดความใกล้ชิด ความไว้วางใจ และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เมื่อวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางด้านสวัสดิการและความสัมพันธ์ ชุมชนจะมีความเอื้ออาทร มีพลังในการดูแลกันเอง และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบและเข้มแข็งในระยะยาว

วัดทำหน้าที่เป็นกลไกสวัสดิการสังคมที่ตั้งอยู่บนฐานคุณธรรมและความเอื้ออาทร งานวิจัยด้านสังคมสงเคราะห์ชุมชนชี้ว่า วัดเป็นพื้นที่ที่ช่วยดูแลกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้ประสบปัญหาชีวิต ผ่านกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์และการให้คำปรึกษาทางจิตใจ ทำให้การช่วยเหลือไม่ได้จำกัดอยู่ที่วัตถุ แต่ครอบคลุมมิติด้านใจและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จันทนา บุญช่วย, (2564)

งานวิจัยด้านการพัฒนาชุมชนเสนอว่า วัดสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานรัฐ และองค์กรท้องถิ่น ในการจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐาน เช่น กองทุนช่วยเหลือกิจกรรมอาสาสมัคร และการดูแลผู้ด้อยโอกาส การมีวัดเป็นแกนกลางช่วยให้เครือข่ายสวัสดิการดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและได้รับความเชื่อถือจากประชาชน สุขุมธา แซ่ลี้ม, (2565)

ในมิติความสัมพันธ์ทางสังคม วัดเป็นพื้นที่กลางที่เปิดโอกาสให้คนหลากหลายกลุ่มได้พบปะและทำกิจกรรมร่วมกัน งานศึกษาพบว่า กิจกรรมของวัด เช่น งานบุญ การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และกิจกรรมจิตอาสา ช่วยสร้างความไว้วางใจ ความผูกพัน และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในชุมชน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกมีความแน่นแฟ้นมากขึ้น พิมพ์ชนก วัฒนะกุล, (2566)

งานวิจัยร่วมสมัยชี้ว่า ในสถานการณ์วิกฤต เช่น ภัยพิบัติหรือปัญหาเศรษฐกิจ วัดมักทำหน้าที่เป็นศูนย์ช่วยเหลือชั่วคราวและศูนย์รวมพลังน้ำใจของชุมชน การช่วยเหลือผ่านวัดช่วยลดช่องว่างการเข้าถึงสวัสดิการ และเสริมพลังใจให้ประชาชนสามารถฟื้นตัวได้เร็วขึ้น ธนกร ศรีสุข, (2567)

บทบาทของวัดด้านสวัสดิการสังคมไม่เพียงมุ่งแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่ยังมุ่งสร้างความสัมพันธ์เชิงคุณธรรมในระยะยาว งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์เสนอว่า การปลูกฝังค่านิยมการแบ่งปัน ความเมตตา และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ผ่านกิจกรรมของวัด ช่วยให้ชุมชนเกิดวัฒนธรรมการดูแลกันเอง และนำไปสู่ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของสังคมชุมชน อภิชาติ นาคสุข, (2568)

สรุปได้ว่า วัดมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกสวัสดิการสังคมของชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและความเอื้ออาทร วัดทำหน้าที่ดูแลและช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง ทั้งผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้ประสบปัญหาชีวิต โดยครอบคลุมทั้งการช่วยเหลือด้านวัตถุและการเยียวยาทางจิตใจ การมีวัดเป็นศูนย์กลางช่วยเชื่อมประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานรัฐ และองค์กรท้องถิ่น ทำให้การจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและน่าเชื่อถือ กิจกรรมของวัดยังเป็นพื้นที่สร้างปฏิสัมพันธ์ ส่งเสริมความไว้วางใจและความผูกพันระหว่างสมาชิกในชุมชน ในยามวิกฤต วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมพลังน้ำใจและการช่วยเหลือเร่งด่วน ลดช่องว่างการเข้าถึงสวัสดิการ นอกจากนี้ การปลูกฝังค่านิยมความเมตตา การแบ่งปัน และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมผ่านกิจกรรมของวัดยังช่วยสร้างวัฒนธรรมการดูแลกันเอง และเสริมความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

2.3.5 บทบาทของวัดด้านสาธารณสุข

บทบาทของวัดด้านสาธารณสุข หมายถึงการที่วัดทำหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชนทั้งด้านกายและด้านใจควบคู่กัน วัดเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การให้ความรู้ด้านการดูแลตนเอง และการรณรงค์พฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม วัดยังมีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพจิตผ่านการปฏิบัติธรรม การเจริญสติ และ

การให้คำปรึกษาทางใจ ซึ่งช่วยลดความเครียดและสร้างสมดุลทางอารมณ์ นอกจากนี้ วัดสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ เช่น โรงพยาบาลหรืออาสาสมัครสาธารณสุข เพื่อสนับสนุนการดูแลผู้ป่วย ผู้สูงอายุ และกลุ่มเปราะบาง เมื่อวัดมีบทบาทด้านสาธารณสุขอย่างเหมาะสม จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต สร้างชุมชนที่มีสุขภาวะดี และเอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

งานวิจัยด้านสาธารณสุขชุมชนชี้ว่า วัดมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาวะเชิงองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งกาย ใจ และสังคม ผ่านกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมสุขภาพ เช่น การปฏิบัติธรรม การออกกำลังกายเบา ๆ ในวัด และการให้ความรู้ด้านสุขภาพ การใช้พื้นที่วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านสุขภาพช่วยให้ประชาชนเข้าถึงบริการเชิงป้องกันได้ง่ายและต่อเนื่อง กัญญารัตน์ สุขเกษม, (2564)

งานวิจัยด้านสุขภาพจิตพบว่า วัดเป็นพื้นที่สำคัญในการดูแลสุขภาพจิตของคนในชุมชน โดยเฉพาะผ่านการเจริญสติ การนั่งสมาธิ และการฟังธรรม ซึ่งช่วยลดความเครียด ความวิตกกังวล และภาวะซึมเศร้าในระดับชุมชน การมีพระสงฆ์เป็นผู้นำกิจกรรมทางใจช่วยสร้างความรู้สึกลดภัยและความไว้วางใจแก่ผู้เข้าร่วม สุพัตรา วงศ์ประเสริฐ, (2564)

ในบริบทสังคมสูงวัย งานวิจัยด้านผู้สูงอายุชี้ว่า วัดสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางกิจกรรมสุขภาพผู้สูงอายุ เช่น การออกกำลังกายตามวัย การอบรมการดูแลสุขภาพตนเอง และกิจกรรมทางจิตใจ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยชะลอความเสี่ยงของร่างกาย ลดภาวะซึมเศร้า และเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ชุตินา แสงทอง, (2566)

งานศึกษาด้านระบบสุขภาพชุมชนเสนอว่า วัดมีศักยภาพในการเป็นศูนย์ประสานความร่วมมือด้านสาธารณสุข ระหว่างหน่วยงานรัฐ อาสาสมัครสาธารณสุข และประชาชนในพื้นที่ การใช้วัดเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมตรวจสุขภาพ คัดกรองโรค และรณรงค์สุขภาพ ช่วยลดข้อจำกัดด้านการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของประชาชน ธนวัฒน์ ศรีสกุล, (2567)

งานวิจัยด้านพฤติกรรมสุขภาพชี้ว่า วัดสามารถเป็นพื้นที่ปลูกฝังค่านิยมและพฤติกรรมสุขภาพที่ดี เช่น การไม่ดื่มสุรา การลดอบายมุข และการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ เมื่อหลักธรรมถูกนำมาใช้ควบคู่กับการรณรงค์ด้านสาธารณสุข จะช่วยสร้างวัฒนธรรมสุขภาพที่ยั่งยืนในระดับชุมชน นฤมล พรหมจรรย์, (2568)

สรุปได้ว่า วัดมีบทบาทสำคัญด้านสาธารณสุขของชุมชนในฐานะพื้นที่ส่งเสริมสุขภาวะเชิงองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งกาย ใจ และสังคม กิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมสุขภาพในวัดช่วยให้ประชาชนเข้าถึงการดูแลสุขภาพเชิงป้องกันได้อย่างต่อเนื่อง วัดยังเป็นพื้นที่สำคัญในการดูแลสุขภาพจิต ผ่านการปฏิบัติธรรมและการเจริญสติ ซึ่งช่วยลดความเครียดและสร้างความรู้สึกลดภัยให้กับผู้เข้าร่วม ในบริบทสังคมสูงวัย วัดสามารถเป็นศูนย์กลางกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ช่วยชะลอความเสี่ยงและเพิ่มคุณภาพชีวิต นอกจากนี้ วัดมีศักยภาพในการเป็นศูนย์ประสานความร่วมมือด้านสาธารณสุข

กับหน่วยงานและอาสาสมัครในพื้นที่ การปลูกฝังค่านิยมและพฤติกรรมสุขภาพที่ดีผ่านกิจกรรมยังช่วยสร้างวัฒนธรรมสุขภาพ ส่งเสริมให้ชุมชนมีสุขภาพที่ยั่งยืน

2.3.6 บทบาทของวัดด้านสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาชุมชน

บทบาทของวัดด้านสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาชุมชน หมายถึงการที่วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการช่วยเหลือ เกื้อกูล และเสริมพลังให้กับประชาชนในชุมชนอย่างรอบด้าน วัดมิได้จำกัดบทบาทอยู่เพียงการประกอบศาสนพิธี แต่ยังมีบทบาทในการดูแลผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ และผู้ประสบปัญหาทางสังคม ผ่านกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์และการสนับสนุนทางจิตใจ วัดยังทำหน้าที่ประสานความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานรัฐ และองค์กรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ การดำเนินงานของวัดช่วยเสริมสร้างความสามัคคี ความไว้วางใจ และจิตสำนึกสาธารณะ ทำให้ชุมชนมีพลังในการพึ่งพาตนเองและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อวัดทำหน้าที่เป็นฐานสังคมสงเคราะห์และการพัฒนา ชุมชนย่อมเกิดความเข้มแข็ง

งานวิจัยด้านพระพุทธศาสนากับสังคมชี้ว่า วัดมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานสังคมสงเคราะห์บนฐานหลักเมตตา กรุณา และการไม่ทอดทิ้งกัน วัดทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้พิการ และผู้ประสบปัญหาทางสังคม ผ่านกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์และการให้คำปรึกษาทางจิตใจ ซึ่งช่วยฟื้นฟูศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสร้างพลังใจให้กับผู้รับการช่วยเหลือ ณัฐฉา มณีสรี, (2564)

งานวิจัยด้านการพัฒนาชุมชนเสนอว่า วัดสามารถเป็นฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยการจัดกิจกรรมเสริมทักษะอาชีพ การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง และการสร้างจิตสำนึกการพึ่งพาตนเอง เมื่อวัดทำหน้าที่เป็นพื้นที่เรียนรู้และพัฒนา จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการจัดการปัญหาด้วยตนเอง เบญจมาศ วัฒนศิริ, (2565)

การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชน งานศึกษาพบว่า วัดเป็นพื้นที่กลางที่เอื้อต่อการรวมกลุ่ม การอาสาสมัคร และการทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทร่วมกับวัด ช่วยสร้างความเป็นเจ้าของร่วม ความไว้วางใจ และพลังทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของชุมชนเข้มแข็ง อูชา เพชรรัตน์, (2566)

งานวิจัยร่วมสมัยด้านการบริหารชุมชนชี้ว่า วัดสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด ความรุนแรงในครอบครัว และปัญหาเยาวชน โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การใช้วัดเป็นพื้นที่กลางช่วยให้การทำงานเชิงป้องกันและฟื้นฟูมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้น ชลธิชา อินทรานุรักษ์, (2567)

งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์เสนอว่า การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมีฐานคุณธรรมและจริยธรรม วัดจึงทำหน้าที่เป็นกลไกหล่อหลอมค่านิยมการเสียสละ ความรับผิดชอบ และจิตสาธารณะ

ผ่านกิจกรรมทางศาสนาและสังคมสงเคราะห์ เมื่อชุมชนมีคุณธรรมเป็นฐาน การพัฒนาย่อมเกิดความสุขและต่อเนื่อง มนัสวี ศรีประเสริฐ, (2568)

สรุปได้ว่า วัดมีบทบาทสำคัญด้านสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานของหลักเมตตาและกรุณา โดยทำหน้าที่ช่วยเหลือกลุ่มผู้ยากไร้ ผู้พิการ และผู้ประสบปัญหาทางสังคมทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ การดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ของวัดช่วยฟื้นฟูศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสร้างพลังใจให้กับผู้รับการช่วยเหลือ วัดยังเป็นฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านการเสริมทักษะอาชีพและการส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง การมีวัดเป็นพื้นที่กลางเอื้อต่อการมีส่วนร่วม การอาสาสมัคร และการรวมพลังของชุมชน ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและความเป็นเจ้าของร่วมกัน นอกจากนี้ วัดยังมีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมร่วมกับภาคีเครือข่าย เมื่อการพัฒนาชุมชนตั้งอยู่บนฐานคุณธรรมและจริยธรรม ชุมชนย่อมเกิดความเข้มแข็ง สมดุล และยั่งยืนในระยะยาว

2.4 ความเปลี่ยนแปลงของบทบาทวัดกับวิถีชุมชนในสังคมร่วมสมัย

ความเปลี่ยนแปลงของบทบาทวัดกับวิถีชุมชนในสังคมร่วมสมัย หมายถึง การปรับตัวและพัฒนาหน้าที่ของวัดให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จากวัดที่เป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมในอดีต มาสู่การเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา การพัฒนาสังคม และกิจกรรมเชิงสังคมร่วมสมัย การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น การเจริญเติบโตของเมือง เทคโนโลยีดิจิทัล และวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ วัดจึงต้องพัฒนาแนวทางการดำเนินงานให้เข้ากับความต้องการของชุมชน ทั้งด้านศีลธรรม คุณธรรม การศึกษา สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม เพื่อคงบทบาทเป็นศูนย์รวมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคมท้องถิ่นในยุคปัจจุบันได้ ดังนี้

2.4.1 บทบาทดั้งเดิมของวัดในชุมชนไทย

บทบาทดั้งเดิมของวัดในชุมชนไทย หมายถึง หน้าที่และบทบาทของวัดที่มีต่อชีวิตของคนในชุมชนตั้งแต่อดีต วัดไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แต่ยังเป็นศูนย์กลางทางสังคม วัฒนธรรม และการศึกษา พระสงฆ์ทำหน้าที่สอนศีลธรรมและให้ความรู้พื้นฐานแก่เยาวชนในหมู่บ้าน วัดยังเป็นสถานที่รวมตัวของชาวบ้านเพื่อทำกิจกรรมประเพณี งานบุญ และพิธีทางศาสนาต่าง ๆ นอกจากนี้ วัดยังเป็นพื้นที่ให้ความช่วยเหลือชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้ การให้คำปรึกษา และการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนช่วยสร้างความผูกพัน ความรับผิดชอบต่อสังคม และการถ่ายทอดค่านิยมดั้งเดิมให้คงอยู่ในวิถีชีวิตของชุมชนไทย

พระครูอรุณสุตะลังกาญจน์, (2564) บทบาทดั้งเดิมของวัดไทยถือเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่ฝังรากลึกในวิถีชีวิตชาวไทยมาแต่โบราณ วัดเป็นพื้นที่ทางศาสนาและสังคมที่ผูกสัมพันธ์ระหว่าง

พระสงฆ์กับชาวบ้านอย่างใกล้ชิด การสอนธรรมะและการอบรมศีลธรรมกลายเป็นบทบาทสำคัญควบคู่กับการให้ความรู้พื้นฐานโดยพระสงฆ์เคยเป็นผู้สอนเด็กและเยาวชนชาวบ้านก่อนการมีระบบการศึกษาระดับชาติ นอกจากนี้ วัดยังเป็นสถานที่จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นศูนย์รวมของชุมชนตลอดปี ซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัด ชุมชน และระบบคุณค่าทางสังคมที่มีมาอย่างยาวนาน

Phramaha Chakrapol Thepa, (2563) ในประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่ยุคสุโขทัยถึงต้นอยุธยา วัดมีบทบาทเป็นศูนย์กลางทั้งทางศาสนา สังคม การศึกษา และวัฒนธรรม วัดมิได้เป็นเพียงสถานที่สักการะทางศาสนา แต่ยังทำหน้าที่เป็นสถานพยาบาลชั่วคราว เป็นที่พักของผู้เดินทาง และเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่ชุมชน วัดได้เชื่อมโยงชุมชนเข้ากับระบบค่านิยมและวิถีชีวิตดั้งเดิม ช่วยให้ชุมชนมีความเป็นเอกลักษณ์และมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมที่มีจารีตและประเพณีร่วมกัน

สมพร ไชยสาร, (2562) บทบาทดั้งเดิมของวัดในชุมชนไทยเปรียบเสมือนจิตวิญญาณและศูนย์กลางของหมู่บ้าน ตั้งแต่การจัดกิจกรรมทางศาสนา การให้คำปรึกษาทางจริยธรรม ไปจนถึงการเป็นศูนย์กลางในการพบปะของชาวบ้าน วัดยังถูกมองว่าเป็น “หัวใจของชุมชน” ที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในท้องถิ่น รวมถึงการเป็นที่รวมตัวในกิจกรรมประเพณีที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในทุกระดับ

Phramaha Khwanchai Kittimethi & Phramaha Pornchai Sirivaro, (2561) แนวคิดดั้งเดิมของวัดสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่วัดถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับกิจกรรมด้านศาสนาและความต้องการของชุมชน วัดเป็นที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์เพื่อปฏิบัติธรรมและประกอบพิธีกรรม ในขณะเดียวกันก็เป็นสถานที่ให้ชุมชนเข้ามาใช้ชีวิตร่วมกัน ทั้งในด้านการปฏิบัติธรรม การประชุมหารือ และการดำเนินกิจกรรมที่ตอบสนองวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรม ศีลธรรม และกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง

กองบรรณาธิการ, (2560) ในอดีตวัดมีบทบาทเป็นศูนย์รวมจิตใจและแหล่งให้ความรู้แก่คนในชุมชน เนื่องจากในอดีตยังไม่มีโรงเรียนตามระบบ วัดจึงเป็นสถานที่ที่ผู้คนมาพบปะให้ความรู้แก่เด็กและผู้ใหญ่ วัดยังเป็นสถานที่จัดประชุมชุมชนและกิจกรรมทางศาสนาและสังคมอื่น ๆ ซึ่งช่วยรวบรวมความเชื่อและคุณค่าในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ทำให้วัดกลายเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชนทั้งทางด้านจิตใจ ปัญญา และสังคม

สรุปได้ว่า บทบาทดั้งเดิมของวัดในชุมชนไทยเป็นศูนย์กลางสำคัญของวิถีชีวิตชาวบ้านตั้งแต่อดีต วัดไม่เพียงแต่เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แต่ยังเป็นศูนย์กลางทางสังคม การศึกษา และวัฒนธรรม พระสงฆ์ทำหน้าที่สอนธรรมะ ให้ความรู้พื้นฐานแก่เด็กและเยาวชน และให้คำปรึกษาทางจริยธรรม ชุมชนมักรวมตัวที่วัดเพื่อทำกิจกรรมประเพณี งานบุญ และการพบปะสังสรรค์ วัดยังเป็นสถานที่พักผู้เดินทางและช่วยเหลือชุมชนในยามเดือดร้อน ทั้งด้านสุขภาพและสังคม วัดจึง

เชื่อมโยงชุมชนเข้ากับค่านิยมและวิถีชีวิตดั้งเดิม เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน และเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจ ความเชื่อ และความรู้ วัดช่วยหล่อหลอมค่านิยม วัฒนธรรม และจริยธรรมให้คงอยู่ สะท้อนถึงบทบาทของวัดที่ฝังรากลึกในวิถีชีวิตชาวไทยมาตลอด

2.4.2 ศึกษาประวัติและหน้าที่ของวัดในอดีต เช่น การเป็นศูนย์รวมทางศาสนา การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม และการช่วยเหลือสังคม

พระครูอรุณสุตะลังกาญจน์, (2564) วัดไทยในอดีตมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของศาสนาและการศึกษา ปรากฏชัดจากการที่วัดเป็นสถานที่เรียนรู้หลักธรรมคำสอนและเป็นพื้นที่สำหรับฝึกอบรมศีลธรรมแก่ชุมชน วัดทำหน้าที่เป็นทั้งศูนย์รวมจิตใจและสถานที่เรียนรู้พื้นฐานให้แก่เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครูธรรมและผู้ให้ความรู้แก่ชาวบ้าน ทำให้พุทธศาสนาแทรกซึมอยู่ในทุกมิติของชีวิตคนไทย วัดจึงไม่ได้เป็นเพียงศาสนสถาน แต่ยังเชื่อมโยงวิถีชีวิตและค่านิยมของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

แสงสว่าง, ภาสกร, (2563) บทบาทดั้งเดิมของวัดในสังคมไทยประกอบด้วยหน้าที่ทางศาสนา การศึกษา และการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ภายในวัดมีอาคารและพื้นที่สำหรับประกอบพิธีกรรม สอนธรรมะ และจัดกิจกรรมพื้นบ้าน วัดยังเป็นแหล่งบริการทางสังคมและการศึกษาแก่ประชาชน และเป็นพื้นที่สร้างสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน โดยกิจกรรมต่าง ๆ เป็นตัวแสดงให้เห็นถึงการทำงานเชื่อมโยงของวัดกับวิถีชีวิตในชุมชนท้องถิ่น

Dhamma Writings, (2562) วัดมีบทบาทมากกว่าการเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม แต่ยังเป็นศูนย์รวมความรู้และกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเรียนการสอน วิชาหนังสือและช่างฝีมือ ในอดีต วัดเป็นที่พักพิงและสถานสงเคราะห์สำหรับเยาวชนและผู้ยากไร้ อีกทั้งเป็นที่ปรึกษาแก้ไขปัญหาชีวิตและเป็นสถานที่พบปะของคนในชุมชน ซึ่งสะท้อนบทบาทของวัดที่ตอบสนองทั้งด้านศาสนา การศึกษา และความต้องการของคนทั่วไปในสังคม

พระครูสุนทรปัญญาวิมล, (2561) ในอดีตพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยการสนับสนุนกิจกรรมประเพณี ศิลปกรรม และวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น ประเพณีบุญผะเหวด หล่อหลอมจิตใจและให้ความรู้แก่ชุมชน การสืบทอดขนบธรรมเนียมจากรุ่นสู่รุ่นผ่านกิจกรรมของวัด เป็นหน้าที่ที่ช่วยให้ชุมชนคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์และความร่วมมือระหว่างสมาชิกชุมชน

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, (2560) วัดในอดีตทำหน้าที่เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรที่มีส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน ทั้งด้านศีลธรรม การศึกษา และการช่วยเหลือผู้ยากจน วัดยังทำหน้าที่เป็นสถานสงเคราะห์และศูนย์ชีวิตสังคม โดยให้พื้นที่และบริการแก่ผู้ที่ต้องการความ

ช่วยเหลือ เช่น การจัดที่พัก การพบปะสังสรรค์ และการจัดงานประเพณีต่าง ๆ ทำให้วัดกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคม

สรุปได้ว่า วัดไทยในอดีตมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของศาสนา การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม และการช่วยเหลือสังคม วัดไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แต่ยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนและสถานที่เรียนรู้หลักธรรมคำสอน พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครูธรรมให้ความรู้แก่เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ พร้อมอบรมศีลธรรม วัดยังเป็นแหล่งพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดกิจกรรมประเพณี และส่งเสริมวิถีชีวิตชุมชน เป็นที่พักพิงและสถานสงเคราะห์สำหรับผู้ยากไร้ อีกทั้งให้คำปรึกษาและช่วยแก้ปัญหาชีวิตของคนในชุมชน วัดจึงเชื่อมโยงค่านิยม ศีลธรรม และวิถีชีวิตเข้าด้วยกัน ทั้งยังเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกชุมชนและรักษาอัตลักษณ์ชุมชน ทำให้วัดเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2.4.3 การเป็นพื้นที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน

การเป็นพื้นที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน หมายถึงบทบาทของสถานที่หรือองค์กรที่เอื้อต่อการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยน และทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในชุมชน พื้นที่เหล่านี้ช่วยให้เกิดความคุ้นเคย ความไว้วางใจ และความสามัคคีระหว่างคนในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นวัด โรงเรียน ตลาด หรือศูนย์ชุมชน กิจกรรมร่วม เช่น งานประเพณี งานบุญ การประชุม หรือการทำงานอาสาสมัคร ทำให้ผู้คนได้แลกเปลี่ยนความคิดและแบ่งปันทรัพยากร ความสัมพันธ์เหล่านี้ช่วยสร้างเครือข่ายสังคมที่เข้มแข็ง เพิ่มความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และช่วยลดความขัดแย้ง การมีพื้นที่ดังกล่าวทำให้สมาชิกชุมชนมีความรับผิดชอบต่อกัน เกิดความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน และรักษาวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงค่านิยมร่วมกัน ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

พวงชมพู ไชยอาลา และแสงรุ่งเรืองโรจน์, (2560) พื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชน เช่น พื้นที่จัดกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้เยาวชนและผู้ใหญ่ร่วมกันเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ผ่านกิจกรรมร่วมกัน กระบวนการเหล่านี้ช่วยให้สมาชิกในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ มีส่วนร่วมในกิจกรรม และสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความผูกพันในระดับบุคคลและเชื่อมโยงเครือข่ายสังคมภายในชุมชน

Noisangiam, Nattaneeporn, (2565) พื้นที่สาธารณะของวัด เช่น บริเวณลานกิจกรรม หรือที่นั่งพักร่วมกัน มีบทบาทเป็นพื้นที่สื่อกลางที่เปิดให้คนในชุมชนมาใช้งานร่วมกัน ซึ่งช่วยให้เกิดการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยน และสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้าน วัดในบริบทนี้กลายเป็นจุดศูนย์กลางของการสร้างเครือข่ายสังคมที่ขยายออกไปเป็นความสัมพันธ์แบบกว้างของสมาชิกชุมชน

วัฒนา ก้องแดนไพร และคณะ, (2568) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา เช่น การร่วมประชุม การร่วมตัดสินใจ หรือการร่วมจัดกิจกรรมในพื้นที่ชุมชน เป็นกระบวนการที่ทำให้สมาชิกในชุมชนได้สื่อสาร พูดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน การร่วมกันทำงานเหล่านี้ช่วยสร้างความไว้วางใจ ความเข้าใจ และเครือข่ายความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างคนในชุมชน

ศิริพันธ์ นันสุนานนท์ และคณะ, (2561) การใช้พื้นที่สาธารณะในชุมชน เช่น พื้นที่ชุ่มน้ำของบ้านชายทะเล ตำบลพันท้ายนรสิงห์ ช่วยสร้างโอกาสให้คนในชุมชนมาใช้พื้นที่ทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม เพราะการใช้งานร่วมกันนี้สะท้อนวิถีชีวิต วิถีวัฒนธรรม และการทำงานร่วมกันระหว่างคนในชุมชน ทำให้เกิดเครือข่ายทางสังคมและแรงสนับสนุนต่อกันอย่างชัดเจน

Khemakhunasai, Pornpan & Srichookiat, Sanit, (2025) การพัฒนา “พื้นที่เชื่อมสัมพันธ์ทางสังคม” ในชุมชนหัตถกรรมช่วยเพิ่มทุนทางสังคม ทำให้สมาชิกได้พบปะ ทำกิจกรรมด้วยกัน และสร้างเครือข่ายที่สนับสนุนทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ การเปลี่ยนพื้นที่กายภาพให้เป็นพื้นที่สังคมนี้เสริมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและทำให้เกิดการร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การเป็นพื้นที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน เป็นบทบาทสำคัญของสถานที่หรือองค์กรที่เอื้อต่อการพบปะ พูดคุย และทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดความคุ้นเคย ความไว้วางใจ และความสามัคคี พื้นที่ต่าง ๆ เช่น วัด โรงเรียน ตลาด หรือศูนย์ชุมชน ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแบ่งปันทรัพยากร ผ่านกิจกรรมร่วม เช่น งานประเพณี งานบุญ หรือการทำงานอาสาสมัคร ส่งผลให้เกิดเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง งานศึกษาหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าพื้นที่สาธารณะและพื้นที่สร้างสรรค์ช่วยเปิดโอกาสให้คนทุกวัยมีส่วนร่วม เรียนรู้ และสร้างความผูกพันร่วมกัน อีกทั้งกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนยังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการพัฒนา เมื่อพื้นที่ทางกายภาพถูกพัฒนาให้เป็นพื้นที่ทางสังคม จึงนำไปสู่การเพิ่มทุนทางสังคม ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของชุมชนโดยรวม

2.4.4 การเปลี่ยนแปลงบทบาทวัดในสังคมร่วมสมัย

วัดไทยในสังคมร่วมสมัยยังคงรักษาทบทางศาสนาเป็นหัวใจสำคัญ แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนและขยายบทบาทให้ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสังคมในยุคปัจจุบันอย่างหลากหลายมากขึ้น จากเดิมที่วัดเน้นการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การสอนธรรมะ และการอบรมศีลธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ปัจจุบันวัดถูกมองเป็นพื้นที่ทางสังคมที่เปิดกว้างสำหรับการเรียนรู้ การสร้างความสัมพันธ์ และการพัฒนาชุมชน ทั้งในรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้สำหรับเยาวชน

สถานที่ทำกิจกรรมทางวัฒนธรรม และศูนย์อาสาสมัครที่สนับสนุนผู้ด้อยโอกาส ในปัจจุบัน วัดยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการส่งเสริมสุขภาพทางจิตใจและร่างกายของชุมชน ผ่านกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น การจัดอบรมสุขภาพ กิจกรรมฟื้นฟูผู้สูงอายุ การจัดค่ายเยาวชน และการจัดนิทรรศการทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ วัดยังเป็นจุดเชื่อมโยงเครือข่ายสังคมที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ด้วยการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนใช้ร่วมกัน เป็นศูนย์กลางความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าวัดไม่ได้จำกัดบทบาทอยู่เพียงด้านศาสนาและพิธีกรรม แต่กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบสังคมร่วมสมัย ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในทุกมิติ ทั้งด้านจิตใจ การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม และสังคม วัดจึงกลายเป็นพื้นที่ที่ผสานบทบาททางศาสนาและสังคมเข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวม และยังคงรักษาความหมายดั้งเดิมในการเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในสังคมไทย

Angasinha & Bunmenimit, (2023) บทบาทของวัดไทยในปัจจุบันถูกเปลี่ยนแปลงผ่านกระบวนการสร้างความหมายใหม่ (rebranding) ให้เข้ากับบริบททางสังคมร่วมสมัย เช่น การพัฒนาวัดกุฎี จังหวัดน่าน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและเชื่อมกับชุมชนท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม การเปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการกิจกรรมและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมบทบาทวัดที่ขยายเกินกว่าหน้าที่ศาสนาเป็นแหล่งสร้างสรรค์และพื้นที่ทางสังคมร่วมสมัย

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์, (2564) การเปลี่ยนแปลงบทบาทวัดในบริบทสังคมผู้สูงอายุทำให้วัดต้องปรับบทบาทจากสถานที่ประกอบพิธีกรรมไปสู่พื้นที่สาธารณะเพื่อรองรับสังคมสูงวัย งานวิจัยนี้เสนอแนวทางพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่บริการชุมชน ทั้งในด้านการกิจกรรมสาธารณูปการ สถานที่พักผ่อน และเชื่อมโยงความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก โดยเน้นบทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างเครือข่ายและเชื่อมความสัมพันธ์กับชุมชนสูงอายุ เพื่อให้วัดตอบโจทย์สังคมยุคปัจจุบันได้อย่างครอบคลุม

เตชภณ ทองเดิม, (2568) วัดไทยในสังคมร่วมสมัยได้ถูกพัฒนาเป็น “พื้นที่พหุมิติ” ที่รองรับทั้งศรัทธา วัฒนธรรม และกิจกรรมนันทนาการ โดยเชื่อมโยงศรัทธาและการใช้พื้นที่ทางสังคมเพื่อสนับสนุนสุขภาพของชุมชน งานวิจัยนี้พบว่าวัดใช้สัญลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อเสริมบทบาทในชีวิตประจำวันของประชาชน ทำให้วัดเป็นพื้นที่ทางสังคมที่สามที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และสุขภาพร่วมกันในบริบทสังคมร่วมสมัย

จกกลดี พงษ์ศรี, (2565) งานศึกษาการมีส่วนร่วมของวัดกับชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนในบริบทร่วมสมัย พบว่าวัดและชุมชนทำงานร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมและแผนพัฒนาชุมชนทั้งในด้านการเรียนรู้ การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนบทบาทวัดจากศูนย์กลางศาสนาไปสู่บทบาทพันธกิจด้านการพัฒนาชุมชนร่วมกันอย่างบูรณาการ

Noisangiam, Nattaneeporn, (2565) การเปลี่ยนบทบาทของพื้นที่วัดไปสู่การเป็นพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ทางสังคมแสดงให้เห็นว่าบริเวณวัดสามารถรองรับกิจกรรมที่หลากหลายและเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนในรูปแบบที่ร่วมสมัยขึ้น โดยเปิดพื้นที่ให้ชุมชนมาใช้ร่วมกัน เช่น ลานกิจกรรม และมุมพักผ่อน ซึ่งช่วยเสริมการพบปะและความสัมพันธ์ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตไปสู่สังคมเมืองและสังคมความหลากหลายของกิจกรรม

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงบทบาทของวัดไทยในสังคมร่วมสมัย เป็นกระบวนการปรับตัวที่สอดคล้องกับพลวัตทางสังคม เศรษฐกิจ และโครงสร้างประชากร วัดยังคงรักษาบทบาทหลักในฐานะศูนย์กลางทางศาสนาและจิตใจของประชาชน แต่ได้ขยายบทบาทไปสู่การเป็นพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ทางสังคมที่เปิดกว้างมากขึ้น วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา พื้นที่กิจกรรมวัฒนธรรม และศูนย์บริการชุมชน โดยเฉพาะในบริบทสังคมผู้สูงอายุและสังคมเมือง วัดยังทำหน้าที่เชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของประชาชนอย่างรอบด้าน บทบาทใหม่ของวัดในลักษณะ “พื้นที่พหุมิติ” ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความสามัคคี และความเข้มแข็งของชุมชน วัดจึงไม่เพียงเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบสังคมร่วมสมัยที่หลอมรวมมิติศาสนา สังคม และวัฒนธรรมเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน

2.4.5 วัดกับการปรับตัวต่อสังคมเมืองและสังคมดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมจากชนบทสู่สังคมเมืองและสังคมดิจิทัล ส่งผลให้บทบาทของวัดไทยต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง จากเดิมที่วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนแบบเครือญาติ วัดในสังคมเมืองต้องเผชิญกับวิถีชีวิตที่เร่งรีบ ความเป็นปัจเจก และพื้นที่ทางสังคมที่จำกัด วัดจึงปรับบทบาทให้เป็น “พื้นที่พักใจ” และพื้นที่สาธารณะที่เอื้อต่อการผ่อนคลาย การทำสมาธิ และการสร้างสมดุลทางจิตใจแก่คนเมือง ในขณะเดียวกัน สังคมดิจิทัลได้เปิดโอกาสให้วัดขยายพื้นที่การสื่อสารจากพื้นที่กายภาพสู่พื้นที่ออนไลน์ วัดจำนวนมากใช้สื่อดิจิทัล เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ และแพลตฟอร์มสตรีมมิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถ่ายทอดธรรมะ พิธีกรรม และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงคำสอนทางศาสนาได้สะดวกและต่อเนื่องมากขึ้น แม้ไม่ได้เข้าวัดโดยตรง การปรับตัวดังกล่าวยังสะท้อนถึงบทบาทใหม่ของวัดในฐานะศูนย์กลางเครือข่ายทางสังคม วัดทำหน้าที่เชื่อมโยงคนต่างวัย คนทำงาน และกลุ่มคนเมือง ผ่านกิจกรรมทั้งออฟไลน์และออนไลน์ เช่น คอร์สสมาธิออนไลน์ ค่ายเยาวชนดิจิทัล หรือการระดมพลังอาสาสมัครผ่านโซเชียลมีเดีย การผสมผสานบทบาททางศาสนากับเทคโนโลยีจึงช่วยให้วัดยังคงความหมายและความสำคัญในสังคมร่วมสมัย วัดกับการปรับตัวต่อสังคมเมืองและสังคมดิจิทัล ไม่ใช่การละทิ้งบทบาทดั้งเดิม แต่เป็นการขยายขอบเขตการทำ

หน้าที่ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตใหม่ วัดยังคงเป็นศูนย์รวมจิตใจ ขณะเดียวกันก็กลายเป็นพื้นที่เรียนรู้ พื้นที่สื่อสาร และพื้นที่สร้างความสัมพันธ์ในโลกกายภาพและโลกดิจิทัลควบคู่กันอย่างกลมกลืน

พระมหาอุทัย วชิรเมธี, (2559) เห็นว่าวัดในสังคมเมืองและสังคมดิจิทัลจำเป็นต้องปรับบทบาทจากพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เชิงพิธีกรรมไปสู่ “พื้นที่เรียนรู้ทางจิตใจ” ของคนเมือง วัดควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นสื่อกลางในการเผยแผ่ธรรมะ เพื่อเข้าถึงคนรุ่นใหม่ที่มีวิถีชีวิตเร่งรีบและเชื่อมโยงผ่านโลกออนไลน์ การสื่อสารธรรมะผ่านโซเชียลมีเดีย หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และแพลตฟอร์มดิจิทัล ช่วยลดช่องว่างระหว่างวัดกับสังคมเมือง และทำให้พระพุทธศาสนายังคงมีบทบาทนำทางจิตใจในยุคโลกาภิวัตน์

พระไพศาล วิสาโล, (2561) เสนอว่าวัดในสังคมเมืองควรทำหน้าที่เป็น “พื้นที่เยียวยาทางจิตใจ” ท่ามกลางความแออัด ความเครียด และการแข่งขันสูงของคนเมือง การปรับตัวของวัดในยุคดิจิทัลไม่ใช่เพียงการใช้สื่อออนไลน์ แต่ต้องปรับกระบวนการทำงานให้เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน วัดควรเปิดพื้นที่สนทนาธรรม กิจกรรมภาวนา และเครือข่ายจิตอาสาผ่านทั้งพื้นที่จริงและพื้นที่ดิจิทัล เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับคุณค่าทางจิตวิญญาณ

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, (2558) มองว่าวัดในสังคมเมืองต้องเผชิญแรงกดดันจากโครงสร้างสังคมสมัยใหม่และเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งส่งผลกระทบต่อบทบาททางสังคมและอำนาจเชิงวัฒนธรรมของวัด การปรับตัวของวัดจึงเกี่ยวข้องกับการสื่อสารเชิงสาธารณะ การสร้างภาพลักษณ์ และการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ วัดที่สามารถปรับตัวได้ดีจะยังคงรักษาความศรัทธาและความชอบธรรมทางสังคมไว้ได้ในบริบทเมืองสมัยใหม่

สันติธร ภูริภักดี, (2563) เสนอแนวคิดที่ว่าวัดในสังคมดิจิทัลควรทำหน้าที่เป็น “ศูนย์กลางคุณธรรมของชุมชนเมือง” โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเสริม ไม่ใช่เป้าหมายหลัก การจัดกิจกรรมออนไลน์ เช่น การถ่ายทอดสดเทศน์ การอบรมศีลธรรมผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล และการสร้างเครือข่ายชุมชนออนไลน์ ช่วยให้วัดสามารถขยายบทบาทจากพื้นที่ทางกายภาพไปสู่พื้นที่ทางสังคมเสมือน ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนเมืองในปัจจุบัน

สุภัทร ดิษฐพันธ์, (2562) วิเคราะห์ว่าวัดในสังคมเมืองจำเป็นต้องปรับรูปแบบการบริหารจัดการให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล ทั้งด้านการสื่อสาร การจัดกิจกรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชน วัดที่ใช้สื่อดิจิทัลอย่างเหมาะสมจะสามารถสร้างความใกล้ชิดกับชุมชนเมือง ลดภาพลักษณ์ความห่างเหิน และทำให้บทบาทของวัดในฐานะสถาบันทางสังคมยังคงมีความสำคัญในยุคเมืองสมัยใหม่

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทสู่สังคมเมืองและสังคมดิจิทัล ส่งผลให้บทบาทของวัดไทยต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง จากเดิมที่วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนแบบเครือญาติ วัดในสังคมเมืองต้องเผชิญกับวิถีชีวิตที่เร่งรีบ ความเป็นปัจเจก และพื้นที่ทางสังคมที่จำกัด วัดจึงปรับบทบาทเป็น

พื้นที่พักใจและพื้นที่สาธารณะเพื่อการผ่อนคลายและพัฒนาจิตใจ ขณะเดียวกัน เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปิดโอกาสให้วัดขยายพื้นที่การสื่อสารจากโลกกายภาพสู่โลกออนไลน์ ผ่านการเผยแพร่ธรรมะ พิธีกรรม และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ แนวคิดของนักคิดร่วมสมัยสะท้อนว่าวัดควรทำหน้าที่เป็น ทั้งพื้นที่เรียนรู้ทางจิตใจ พื้นที่เยียวยา และศูนย์กลางคุณธรรมของชุมชนเมือง การผสมผสานบทบาททางศาสนา กับเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมช่วยให้วัดยังคงความหมาย เป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นเครือข่ายทางสังคมที่เชื่อมโยงผู้คนในโลกจริงและโลกดิจิทัลได้อย่างกลมกลืน

2.4.6 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบกิจกรรม เช่น การอบรมศีลธรรม การทำบุญออนไลน์ การจัดโครงการสังคมสงเคราะห์

การเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคมเมืองและสังคมดิจิทัลส่งผลให้รูปแบบกิจกรรมของวัดไทย มีการปรับตัวอย่างชัดเจน จากกิจกรรมทางศาสนาแบบดั้งเดิมสู่กิจกรรมที่ผสมผสานเทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น การอบรมศีลธรรมถูกปรับให้อยู่ในรูปแบบออนไลน์และไฮบริด เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มคนเมืองและคนทำงานเข้าถึงได้สะดวก การทำบุญออนไลน์ช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ขณะเดียวกันยังคงคุณค่าทางจิตใจและการมีส่วนร่วมทางศาสนา นอกจากนี้ วัดยังพัฒนากิจกรรมสังคมสงเคราะห์ในลักษณะเครือข่ายดิจิทัล เช่น การระดมทรัพยากร การประสานอาสาสมัคร และการสื่อสารข้อมูลสาธารณประโยชน์ผ่านสื่อออนไลน์ การปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมดังกล่าวสะท้อนบทบาทใหม่ของวัดในฐานะศูนย์กลางคุณธรรมและการช่วยเหลือสังคมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตร่วมสมัย

พระพรหมคุณาภรณ์, (2557) เสนอว่ากิจกรรมทางพระพุทธศาสนาควรปรับรูปแบบให้สอดคล้องกับบริบทสังคม โดยยังคงสาระสำคัญของพุทธธรรมไว้ การอบรมศีลธรรมสามารถปรับเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่จำกัดเฉพาะวัดหรือเวลา การนำเทคโนโลยีมาใช้ เช่น สื่อออนไลน์หรือระบบดิจิทัล เป็นเพียง “อุปกรณ์” ที่ช่วยขยายการเข้าถึงธรรมะ มิใช่การเปลี่ยนแก่นของศาสนา กิจกรรมสังคมสงเคราะห์ของวัดจึงควรมุ่งพัฒนามนุษย์ทั้งด้านปัญญา คุณธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคม

พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กัลยาโณ), (2556) เห็นว่ากิจกรรมของวัดต้องปรับให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะคนเมืองและเยาวชน การอบรมศีลธรรมควรเน้นความเรียบง่าย เข้าใจง่าย และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน การทำบุญออนไลน์เป็นรูปแบบหนึ่งที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่สิ่งสำคัญคือการปลูกฝังจิตสำนึกแห่งการให้และความรับผิดชอบต่อสังคม วัดจึงควรจัดโครงการสังคมสงเคราะห์ควบคู่กับการให้ธรรมะ เพื่อสร้างศรัทธาที่ตั้งอยู่บนการกระทำ

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, (2556) วิเคราะห์ว่าการเปลี่ยนแปลงรูปแบบกิจกรรมทางศาสนาเป็นผลจากโครงสร้างสังคมสมัยใหม่ วัดจำเป็นต้องปรับกิจกรรมให้ตอบสนองความต้องการเชิงสังคมมาก

ขึ้น เช่น การทำบุญออนไลน์และกิจกรรมอาสาสมัคร ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กิจกรรมสังคมสงเคราะห์ของวัดจึงไม่ใช่เพียงการช่วยเหลือ แต่เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ และทุนทางสังคมในชุมชนเมือง

อเนก เหล่าธรรมทัศน์, (2560) มองว่าการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมของวัดสะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากสังคมชุมชนดั้งเดิมสู่สังคมเครือข่าย กิจกรรมอบรมศีลธรรมและการทำบุญออนไลน์ช่วยให้วัดยังคงบทบาทในสังคมเมือง ขณะเดียวกัน โครงการสังคมสงเคราะห์ของวัดทำหน้าที่เสริมสร้างความเป็นชุมชนในบริบทที่ความสัมพันธ์แบบเครือญาติลดลง วัดจึงกลายเป็นพื้นที่กลางในการเชื่อมโยงผู้คนต่างกลุ่มเข้าด้วยกัน

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, (2562) เสนอว่าการใช้เทคโนโลยีในกิจกรรมของวัด เช่น การทำบุญออนไลน์หรือการจัดกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ผ่านโซเชียลมีเดีย เป็นตัวอย่างของการปรับตัวเชิงสถาบัน วัดไม่ได้ทำหน้าที่เฉพาะทางศาสนา แต่ขยายบทบาทสู่การจัดการปัญหาสังคม กิจกรรมเหล่านี้ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน และทำให้วัดยังคงความสำคัญในสังคมเมืองและสังคมดิจิทัล

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองและสังคมดิจิทัลส่งผลให้รูปแบบกิจกรรมของวัดไทยต้องปรับตัวจากกิจกรรมดั้งเดิมไปสู่กิจกรรมที่ผสมผสานเทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น การอบรมศีลธรรมถูกพัฒนาให้อยู่ในรูปแบบออนไลน์และไฮบริด เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนเมืองและคนทำงาน การทำบุญออนไลน์ช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ขณะเดียวกัน ยังคงคุณค่าทางจิตใจและการมีส่วนร่วมทางศาสนา วัดยังขยายบทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ผ่านเครือข่ายดิจิทัล โดยอาศัยการระดมทรัพยากรและการประสานอาสาสมัครอย่างเป็นระบบ แนวคิดของนักวิชาการและพระนักคิดร่วมสมัยชี้ให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีเป็นเพียงเครื่องมือในการขยายการเข้าถึงธรรมะ มิใช่การเปลี่ยนแก่นของพระพุทธศาสนา การปรับรูปแบบกิจกรรมดังกล่าวจึงสะท้อนบทบาทใหม่ของวัดในฐานะศูนย์กลางคุณธรรมและการช่วยเหลือสังคม ที่ยังคงความสำคัญและสอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย

2.4.7 ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตชุมชน

การเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทสู่สังคมเมืองและสังคมดิจิทัลส่งผลต่อวิถีชีวิตชุมชนในหลายมิติ ความสัมพันธ์แบบเครือญาติและการพึ่งพาอาศัยกันในชุมชนดั้งเดิมลดบทบาทลง ขณะที่ความเป็นปัจเจกและวิถีชีวิตเร่งรีบมีเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปิดพื้นที่ใหม่ในการสร้างความสัมพันธ์และการสื่อสาร ทำให้ชุมชนสามารถเชื่อมโยงกันผ่านเครือข่ายออนไลน์ แม้ไม่ได้พบปะกันโดยตรง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนปรับไปสู่กิจกรรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายมากขึ้น ทั้งในด้านศาสนา สังคม และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ในขณะเดียวกัน ชุมชนต้องเผชิญความท้าทายด้านความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลและการลดลงของความสัมพันธ์เชิงลึก การปรับตัวอย่างสมดุลจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาอัตลักษณ์ ความเข้มแข็ง และคุณภาพชีวิตของชุมชนในสังคมร่วมสมัย

นิธิ เอียวศรีวงศ์, (2558) อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ส่งผลให้วิถีชีวิตชุมชนไทยเปลี่ยนจากระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติไปสู่ความสัมพันธ์เชิงผลประโยชน์และปัจเจกนิยมมากขึ้น บทบาทของชุมชนในฐานะแหล่งหล่อหลอมคุณค่าและอัตลักษณ์จึงอ่อนตัวลง อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้ทำให้ชุมชนสูญสลายทั้งหมด แต่เป็นการปรับตัวเข้าสู่รูปแบบใหม่ที่มีความยืดหยุ่นและซับซ้อนมากขึ้น ชุมชนต้องสร้างความหมายและความเป็นชุมชนขึ้นใหม่ภายใต้บริบทสังคมร่วมสมัย

ประเวศ วะสี, (2557) เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเมืองและโลกาภิวัตน์ส่งผลให้ชุมชนเผชิญปัญหาความอ่อนแอด้านความสัมพันธ์และคุณภาพชีวิต วิถีชีวิตที่เร่งรีบและการแข่งขันสูงทำให้ความเอื้ออาทรลดลง อย่างไรก็ตาม หากชุมชนสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและฟื้นฟูคุณค่าทางวัฒนธรรม จะช่วยเสริมสร้างพลังชุมชนให้เข้มแข็งขึ้น การปรับตัวของชุมชนจึงควรมุ่งสู่การพัฒนาอย่างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ

สุภาวศ์ จันทวานิช, (2560) วิเคราะห์ว่าการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมส่งผลให้วิถีชีวิตชุมชนมีความหลากหลายและแตกต่างกันมากขึ้น ความเป็นชุมชนแบบดั้งเดิมลดบทบาทลง ขณะที่ชุมชนรูปแบบใหม่ เช่น ชุมชนเมืองและชุมชนเครือข่าย เกิดขึ้นแทน การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้ผู้คนเชื่อมโยงกันได้ แม้จะขาดความใกล้ชิดทางกายภาพ การทำความเข้าใจวิถีชีวิตชุมชนจึงต้องมองผ่านมิติทางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

วรารักษ์ สามโกเศศ, (2561) เสนอว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีส่งผลโดยตรงต่อวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งในด้านการทำงาน การศึกษา และการดำรงชีวิต ความเหลื่อมล้ำทางโอกาสและทรัพยากรทำให้บางชุมชนปรับตัวได้ยาก อย่างไรก็ตาม หากชุมชนได้รับการสนับสนุนด้านความรู้และทักษะ จะสามารถใช้การเปลี่ยนแปลงเป็นโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเข้มแข็งของชุมชนได้

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, (2559) มองว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการบริหารภาครัฐส่งผลต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการพัฒนา วิถีชีวิตชุมชนได้รับอิทธิพลจากนโยบายและโครงสร้างอำนาจที่เปลี่ยนไป การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาอัตลักษณ์และความเข้มแข็งของชุมชน การปรับตัวของชุมชนที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างรัฐ ชุมชน และภาคประชาสังคม

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทสู่สังคมเมืองและสังคมดิจิทัลส่งผลต่อวิถีชีวิตชุมชนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านโครงสร้างสังคม ความสัมพันธ์ และรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความสัมพันธ์แบบเครือข่ายและการพึ่งพาอาศัยกันในกลุ่มชนดั้งเดิมลดบทบาทลง ขณะที่ความเป็นปัจเจกและวิถีชีวิตที่เร่งรีบเพิ่มมากขึ้นตามบริบทเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีดิจิทัลได้เปิดพื้นที่ใหม่ในการสื่อสารและสร้างเครือข่ายทางสังคม ทำให้กลุ่มชนสามารถเชื่อมโยงและดำเนินกิจกรรมร่วมกันในรูปแบบที่ยืดหยุ่นมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดทั้งโอกาสและความท้าทาย โดยเฉพาะปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลและการลดลงของความสัมพันธ์เชิงลึกในกลุ่มชน ดังนั้น การปรับตัวอย่างสมดุลโดยผสมผสานคุณค่าดั้งเดิมกับบริบทสังคมร่วมสมัยจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาอัตลักษณ์ ความเข้มแข็ง และคุณภาพชีวิตของกลุ่มชน

2.4.8 การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัด

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเมืองและสังคมดิจิทัลส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัดปรับเปลี่ยนไปอย่างชัดเจน จากเดิมที่วัดเป็นศูนย์กลางของวิถีชีวิตชุมชนและมีบทบาทในกิจวัตรประจำวัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวได้แปรเปลี่ยนเป็นความสัมพันธ์เชิงกิจกรรมและเชิงสัญลักษณ์มากขึ้น ผู้คนเข้าวัดตามโอกาสหรือกิจกรรมเฉพาะ เช่น การทำบุญ ฟังธรรม หรือปฏิบัติธรรมระยะสั้น มากกว่าการมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม วัดยังคงทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางจิตวิญญาณที่ช่วยเยียวยาจิตใจและสร้างความหมายชีวิตท่ามกลางความเร่งรีบของสังคมร่วมสมัย การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยขยายความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัดไปสู่พื้นที่ออนไลน์ ทำให้การเข้าถึงธรรมะสะดวกและหลากหลายมากขึ้น แม้ความใกล้ชิดทางกายภาพจะลดลง แต่ความผูกพันทางคุณค่าและศรัทธายังคงดำรงอยู่ การปรับตัวของวัดให้สอดคล้องกับบริบทสังคมใหม่จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการฟื้นฟูและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัด

พระไพศาล วิสาโล, (2556) อธิบายว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัดในสังคมร่วมสมัยได้เปลี่ยนจากความผูกพันในชีวิตประจำวันไปสู่ความสัมพันธ์เชิงกิจกรรมและเชิงสัญลักษณ์มากขึ้น คนเข้าวัดตามโอกาสสำคัญหรือกิจกรรมเฉพาะ เช่น ทำบุญ ฟังธรรม หรือปฏิบัติธรรมระยะสั้น มากกว่าการมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม วัดยังคงมีบทบาทเป็นพื้นที่ทางจิตวิญญาณที่ตอบสนองความต้องการด้านจิตใจของผู้คนที่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองและสังคมดิจิทัล

พระพรหมคุณาภรณ์, (2555) ชี้ให้เห็นว่าสังคมสมัยใหม่ทำให้บทบาทของวัดเปลี่ยนจากศูนย์กลางชีวิตชุมชนไปสู่บทบาทเชิงการให้บริการทางศาสนา ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัดจึงมีลักษณะห่างเหินมากขึ้น หากวัดไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและปัญหาชีวิตร่วมสมัย อย่างไรก็ตาม หากวัดทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางปัญญาและจริยธรรม จะสามารถฟื้นฟูความสัมพันธ์กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, (2560) วิเคราะห์ว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัดในสังคมเมืองมีลักษณะเป็นทางเลือกมากกว่าพันธะ วัดไม่ใช่พื้นที่ทางศาสนาเพียงแห่งเดียว แต่เป็นหนึ่งในหลาย

พื้นที่ที่ผู้คนเลือกเข้าไปแสวงหาความหมายชีวิต ความสัมพันธ์ดังกล่าวสะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากศาสนาแบบชุมชนสู่ศาสนาแบบปัจเจก ซึ่งท้าทายบทบาทดั้งเดิมของวัดในฐานะศูนย์กลางทางสังคม

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, (2562) เสนอว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัดในยุคดิจิทัลได้ขยายจากพื้นที่ทางกายภาพไปสู่พื้นที่ออนไลน์ การฟังธรรม การทำบุญ และการเรียนรู้พระพุทธศาสนาผ่านสื่อดิจิทัล ทำให้ผู้คนเข้าถึงวัดได้สะดวกขึ้น แม้จะลดการพบปะโดยตรง แต่ก็เปิดโอกาสใหม่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาในสังคมร่วมสมัย

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, (2558) มองว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัดได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมและอำนาจทางวัฒนธรรม วัดไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์แต่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคมและการเมือง ความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงเปลี่ยนแปลงตามการรับรู้และบทบาทที่ประชาชนมองวัดในสังคมสมัยใหม่

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองและสังคมดิจิทัลส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัดปรับจากความผูกพันในชีวิตประจำวันไปสู่ความสัมพันธ์เชิงกิจกรรมและเชิงสัญลักษณ์มากขึ้น วัดจากเดิมที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน ได้กลายเป็นพื้นที่ที่ผู้คนเลือกเข้ามาตามโอกาสและความต้องการทางจิตใจ ความเป็นปัจเจกและวิถีชีวิตเร่งรีบทำให้การมีส่วนร่วมกับวัดลดความต่อเนื่องลง อย่างไรก็ตาม วัดยังคงทำหน้าที่สำคัญในการเป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณและแหล่งสร้างความหมายชีวิต เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยขยายความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัดไปสู่พื้นที่ออนไลน์ ทำให้การเข้าถึงธรรมะและกิจกรรมทางศาสนาสะดวกยิ่งขึ้น แม้ความใกล้ชิดทางกายภาพจะลดลง แต่ศรัทธาและคุณค่าทางศาสนายังคงดำรงอยู่ ความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงสะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากศาสนาแบบชุมชนสู่ศาสนาแบบปัจเจก การปรับตัวของวัดให้สอดคล้องกับบริบทสังคมใหม่จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการธำรงบทบาทและความหมายของวัดในสังคมร่วมสมัย

2.4.9 วัดในฐานะศูนย์กลางชุมชนที่มีบทบาททางสังคมลดลงหรือเปลี่ยนไป

การเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองและสังคมดิจิทัลส่งผลให้บทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางชุมชนมีลักษณะลดลงหรือแปรเปลี่ยนไปจากอดีต เดิมวัดเป็นศูนย์รวมของกิจกรรมทางศาสนา สังคม และวัฒนธรรม เป็นพื้นที่พบปะ เรียนรู้ และแก้ไขปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชน แต่เมื่อโครงสร้างสังคมเปลี่ยนไป ความสัมพันธ์แบบเครือญาติอ่อนตัวลง และหน่วยงานรัฐ ตลาด และสื่อดิจิทัลเข้ามามีบทบาทมากขึ้น หน้าที่หลายประการของวัดจึงถูกแบ่งเบาหรือแทนที่ อย่างไรก็ตาม บทบาทของวัดมิได้หายไป หากแต่ปรับเปลี่ยนจากศูนย์กลางเชิงกายภาพของชุมชนไปสู่บทบาทเชิงคุณค่าและจิตวิญญาณมากขึ้น วัดทำหน้าที่เป็นพื้นที่สร้างความหมายชีวิต เป็นแหล่งพัฒนาจิตใจ และเป็นศูนย์กลางกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในรูปแบบใหม่ เช่น เครือข่ายอาสาสมัครหรือกิจกรรมออนไลน์

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนว่าวัดยังคงมีความสำคัญต่อสังคมไทย แต่ต้องปรับบทบาทให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทของชุมชนร่วมสมัย

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, (2561) อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจและวัฒนธรรมในสังคมสมัยใหม่ ทำให้บทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางชุมชนลดลงจากเดิมที่เคยเป็นพื้นที่ผลิตความรู้และคุณค่าทางสังคม วัดถูกทำให้เป็นพื้นที่เชิงพิธีกรรมมากกว่าพื้นที่สาธารณะทางปัญญา อย่างไรก็ตาม บทบาทของวัดไม่ได้หายไป แต่เปลี่ยนไปอยู่ในกรอบความสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม วัดจึงยังมีความสำคัญในฐานะแหล่งอ้างอิงทางความหมายของสังคมไทยร่วมสมัย

ยุกติ มุกดาวิจิตร, (2560) เสนอว่าวัดในสังคมเมืองไม่สามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางชีวิตชุมชนแบบเดิมได้ เนื่องจากความหลากหลายทางวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของผู้คน วัดจึงเปลี่ยนบทบาทจากพื้นที่รวมศูนย์เป็นพื้นที่หนึ่งในเครือข่ายทางสังคม วัดทำหน้าที่รองรับกิจกรรมเฉพาะกลุ่มมากกว่าการครอบคลุมทั้งชุมชน บทบาททางสังคมของวัดจึงลดความเป็นศูนย์กลาง แต่เพิ่มความเฉพาะทางและความยืดหยุ่นตามบริบท

กาญจนา แก้วเทพ, (2559) วิเคราะห์ว่าวัดในยุคสื่อใหม่เผชิญกับการแข่งขันด้านพื้นที่สาธารณะจากสื่อและแพลตฟอร์มดิจิทัล บทบาทการสื่อสารและการหล่อหลอมคุณค่าทางสังคมของวัดจึงลดลงเมื่อเทียบกับอดีต อย่างไรก็ตาม วัดยังสามารถปรับบทบาทเป็นพื้นที่สื่อสารเชิงวัฒนธรรมและศีลธรรมผ่านการใช้สื่อร่วมสมัย บทบาทของวัดจึงไม่ได้หายไป แต่เปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารกับสังคม

ธเนศ วงศ์ยานนาวา, (2562) มองว่าวัดในสังคมสมัยใหม่ถูกแยกออกจากโครงสร้างอำนาจและการจัดการชีวิตประจำวันของชุมชนมากขึ้น บทบาทศูนย์กลางของวัดจึงลดลงเมื่อรัฐและตลาดเข้ามาทำหน้าที่แทน อย่างไรก็ตาม วัดยังคงมีบทบาทเชิงสัญลักษณ์และจริยธรรมในสังคม วัดจึงกลายเป็นพื้นที่สะท้อนความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา รัฐ และประชาชน

พระเมธีธรรมาจารย์, (2561) เสนอว่าวัดในยุคปัจจุบันมีบทบาททางสังคมลดลงในเชิงโครงสร้าง แต่ยังมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางการพัฒนาจิตใจและคุณธรรมของชุมชน หากสามารถปรับรูปแบบการทำงานให้สอดคล้องกับบริบทสังคมเมือง วัดควรเปลี่ยนจากบทบาทการควบคุมทางสังคมมาเป็นบทบาทการเกื้อกูลและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ วัดจึงยังสามารถเป็นศูนย์กลางชุมชนในความหมายใหม่

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองและสังคมดิจิทัลทำให้บทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางชุมชนเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมีนัยสำคัญ จากเดิมที่วัดเป็นพื้นที่รวมกิจกรรมทางศาสนา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน บทบาทดังกล่าวได้ลดความเป็นศูนย์กลางลงเมื่อโครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ และอำนาจถูกถ่ายโอนไปสู่รัฐ ตลาด และสื่อดิจิทัลมากขึ้น วัดจึงไม่สามารถทำหน้าที่

ครอบคลุมชีวิตชุมชนทั้งหมดดังเช่นในอดีต อย่างไรก็ตาม การลดลงของบทบาทเชิงกายภาพมิได้หมายถึงการเสื่อมความสำคัญของวัด หากแต่เป็นการแปรเปลี่ยนไปสู่บทบาทเชิงคุณค่า จิตวิญญาณ และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม วัดกลายเป็นพื้นที่หนึ่งในเครือข่ายทางสังคมที่มีความเฉพาะทางและยืดหยุ่นมากขึ้น ทั้งด้านการพัฒนาจิตใจ การสื่อสารคุณธรรม และการสร้างความหมายชีวิตในสังคมร่วมสมัย การปรับตัวดังกล่าวสะท้อนว่าวัดยังคงเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญ หากสามารถปรับบทบาทให้สอดคล้องกับบริบทและวิถีชีวิตของชุมชนยุคใหม่อย่างเหมาะสม

2.4.10 ผลกระทบต่อค่านิยม วัฒนธรรม และความเชื่อของชุมชน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อระบบคุณค่า แนวคิดทางจริยธรรม แบบแผนการดำรงชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนความศรัทธาและความเชื่อร่วมกันของสมาชิกในชุมชน อันเป็นผลสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และบทบาทของสถาบันทางสังคม โดยเฉพาะบทบาทของวัดซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางในการหล่อหลอมจิตสำนึกทางศีลธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจส่งผลให้ค่านิยมดั้งเดิมลดความสำคัญ เกิดการปรับรูปแบบการปฏิบัติทางวัฒนธรรม และทำให้ความเชื่อทางศาสนาเปลี่ยนจากความเชื่อร่วมของชุมชนไปสู่ความเชื่อในระดับปัจเจก ทั้งนี้ ผลกระทบดังกล่าวสามารถนำไปสู่ทั้งการเสื่อมถอย การปรับตัว หรือการสร้างรูปแบบค่านิยมและวัฒนธรรมใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (2556) อธิบายว่า วัดในอดีตทำหน้าที่เป็นฐานคุณค่าทางศีลธรรมและความเชื่อของชุมชน แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นเมืองและสังคมบริโภคนิยม บทบาทดังกล่าวถูกลดทอนลง ส่งผลให้ค่านิยมทางศาสนาแยกออกจากวิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชน ความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับบุญบาปและการพึ่งพาวัดในฐานะที่พึ่งทางจิตใจค่อย ๆ ถูกแทนที่ด้วยค่านิยมทางวัตถุและความสำเร็จส่วนบุคคล วัดจึงไม่ใช่ศูนย์กลางทางวัฒนธรรมอย่างเบ็ดเสร็จเหมือนในอดีต แต่กลายเป็นพื้นที่เชิงสัญลักษณ์มากกว่าการมีบทบาทเชิงปฏิบัติในชีวิตชุมชน

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, (2558) เสนอว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมไทยส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนอ่อนตัวลง ค่านิยมและความเชื่อที่เคยถ่ายทอดผ่านพิธีกรรมและประเพณีทางศาสนาเริ่มลดความสำคัญ โดยเฉพาะในชุมชนเมืองที่คนมีวิถีชีวิตเร่งรีบ วัดจึงไม่สามารถทำหน้าที่หล่อหลอมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนได้เช่นเดิม ผลที่เกิดขึ้นคือความหลากหลายของความเชื่อและการลดบทบาทของพุทธศาสนาในฐานะกรอบคุณค่าหลักของสังคมไทยร่วมสมัย

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, (2557) ชี้ให้เห็นว่า การลดบทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางชุมชนส่งผลต่อระบบคุณค่าร่วมของสังคม เมื่อวัดไม่สามารถทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะในการหล่อหลอมจริยธรรม ค่านิยมของชุมชนจึงกระจายกระจายตามอิทธิพลของสื่อและโลกาภิวัตน์ ความเชื่อทาง

ศาสนาถูกทำให้เป็นเรื่องส่วนบุคคลมากขึ้น ขาดพลังทางสังคมในการสร้างความสามัคคีและความรู้สึก ร่วม ส่งผลให้วัฒนธรรมชุมชนอ่อนแอและเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงภายนอก

สุชาติ เถาทอง, (2560) อธิบายว่า วัดเคยเป็นกลไกสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมและความ เชื่อของชุมชนผ่านพิธีกรรม ประเพณี และการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ แต่ในสังคมร่วมสมัย การลด บทบาทของวัดทำให้กระบวนการถ่ายทอดค่านิยมเหล่านี้ขาดความต่อเนื่อง คนรุ่นใหม่มีระยะห่างจาก วัดมากขึ้น ส่งผลให้ความเข้าใจในรากวัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิมลดลง และก่อให้เกิดช่องว่างทาง วัฒนธรรมระหว่างวัยในชุมชน

พิทักษ์ ศิริวงศ์, (2562) เสนอว่า ผลกระทบที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงบทบาทวัดคือการ ปรับตัวของความเชื่อจาก “ความเชื่อร่วมของชุมชน” ไปสู่ “ความเชื่อเชิงปัจเจก” วัดยังคงมี ความหมายทางจิตใจ แต่ไม่สามารถกำหนดค่านิยมร่วมของชุมชนได้อย่างเข้มแข็งเหมือนเดิม ความ ศรัทธาถูกแสดงออกในรูปแบบใหม่ เช่น การทำบุญออนไลน์หรือกิจกรรมเฉพาะบุคคล ซึ่งสะท้อนการ เปลี่ยนผ่านของวัฒนธรรมศาสนาในสังคมไทยร่วมสมัย

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองและสังคมดิจิทัลส่งผลกระทบโดยตรงต่อค่านิยม วัฒนธรรม และความเชื่อของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ จากเดิมที่วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการหล่อ หลอมคุณค่าทางศีลธรรมและอัตลักษณ์ร่วมของชุมชน บทบาทดังกล่าวค่อย ๆ ลดลงเมื่อวิถีชีวิตของ ผู้คนเปลี่ยนไป ความเชื่อทางศาสนาถูกแยกออกจากชีวิตประจำวันและกลายเป็นเรื่องส่วนบุคคลมาก ขึ้น ค่านิยมดั้งเดิมที่ยึดโยงกับบุญบาป ประเพณี และพิธีกรรมจึงอ่อนตัวลง ขณะเดียวกัน อิทธิพลของ สื่อ เทคโนโลยี และโลกาภิวัตน์ได้เข้ามากำหนดกรอบความคิดและพฤติกรรมของคนในชุมชนแทน ส่งผลให้วัฒนธรรมชุมชนมีความหลากหลายแต่ขาดความเป็นเอกภาพ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวมิได้หมายถึงการเสื่อมถอยเพียงด้านเดียว หากยังเปิดโอกาสให้เกิดการปรับตัวและการสร้าง รูปแบบค่านิยมและความเชื่อใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย โดยที่วัดยังคงมีบทบาทเป็น พื้นที่ทางจิตวิญญาณในความหมายใหม่ของชุมชนไทย

2.5 แนวคิดเชิงสังเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของวัดต่อความเข้มแข็งของชุมชน

แนวคิดเชิงสังเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของวัดต่อความเข้มแข็งของชุมชน มองว่าวัดมิได้เป็น เพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น หากแต่เป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญใน การหล่อหลอมคุณธรรม ค่านิยม และจิตสำนึกสาธารณะของคนในชุมชน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง ทางจิตใจและแหล่งยึดเหนี่ยวทางสังคม ช่วยสร้างความสงบสุข ความไว้วางใจ และความสามัคคีในหมู่ สมาชิกชุมชน บทบาทของวัดในการจัดกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เป็นพื้นที่สร้างปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของประชาชน อันนำไปสู่การเสริมสร้างทุนทางสังคม นอกจากนี้ วัดยังเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตและพื้นที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยพัฒนาศักยภาพ

ของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ในบริบทสังคมร่วมสมัย วัดได้ปรับบทบาทในการตอบสนองต่อปัญหาสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำ การเสื่อมถอยทางคุณธรรม และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร การบริหารจัดการวัดที่ยึดหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของชุมชน ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธาอย่างต่อเนื่อง บทบาทเชิงบูรณาการดังกล่าวทำให้วัดเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชนทั้งในมิติทางจิตใจ สังคม และวัฒนธรรม

จตุพล พรหมมี, (2567) กล่าวว่า บทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งผ่านกรณีศึกษาวัดในอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าพระสงฆ์มีบทบาททั้งด้านพัฒนาวัฒนธรรม สังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ซึ่งช่วยเสริมสร้างการพึ่งพาตนเอง การรักษาประเพณี และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างเป็นระบบ ผลการศึกษาชี้ว่าวัดเป็นศูนย์กลางสำคัญในการดำเนินกิจกรรมที่เชื่อมโยงชีวิตประจำวันของชุมชนกับคุณค่าทางศาสนาและสังคม

พระมหาไชยา ถาวรสทโท (2566) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการเป็นกระบวนการที่น้อมนำหลักพุทธธรรมมาผสานเข้ากับการพัฒนาสังคมในทุกมิติ โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงกิจกรรมทางศาสนาเข้ากับกิจกรรมพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ การอบรมคุณธรรมและจริยธรรมช่วยเสริมสร้างจิตสำนึก ความรับผิดชอบ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของสมาชิกชุมชน ขณะที่การดูแลช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและการจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์สะท้อนบทบาทของวัดในการเกื้อกูลทางสังคมวัดในฐานะศูนย์กลางทางจิตใจและคุณธรรมของชุมชน

บุญโชค บุญมี (2564) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเมืองผ่านกิจกรรมของวัด เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในบริบทสังคมเมืองที่มีความหลากหลายและซับซ้อน วัดทำหน้าที่เป็นเวทีกลางในการประสานความร่วมมือระหว่างประชาชน กลุ่มชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผ่านการจัดโครงการและกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และการดำเนินงานร่วมกัน การมีส่วนร่วมดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม ความไว้วางใจ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

พระมหาวิเชียร ปญฺญาวโร (2565) กล่าวว่า บทบาทของวัดในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกิจกรรมคุณธรรมและการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่าวัดเป็นพื้นที่กลางในการเสริมสร้างจิตสำนึก ความรับผิดชอบต่อสังคม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ กิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมสาธารณประโยชน์ช่วยเชื่อมโยงคนในชุมชนให้เกิดความสามัคคีและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน อันเป็นฐานสำคัญของชุมชนเข้มแข็ง

พระครูสุนทรธรรมวาที (2564) กล่าวว่า บทบาทของพระสงฆ์และวัดในการจัดการปัญหาสังคมในระดับชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะกลไกทางสังคมที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการช่วยเหลือเกื้อกูล โดยเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามาขอคำปรึกษา รับการเยียวยาทางจิตใจ และเข้าร่วมกิจกรรมที่ช่วยบรรเทาปัญหาทางสังคม

สรุปได้ว่า แนวคิดเชิงสังเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของวัดต่อความเข้มแข็งของชุมชนสะท้อนให้เห็นว่าวัดเป็นมากกว่าสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา หากแต่เป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมคุณธรรม ค่านิยม และจิตสำนึกสาธารณะของคนในชุมชน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจและพื้นที่สร้างความไว้วางใจ ความสามัคคี และความร่วมมือผ่านกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ งานวิจัยชี้ว่าวัดมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการ ทั้งด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเชื่อมโยงหลักพุทธธรรมเข้ากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกิจกรรมของวัดช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมและทุนทางสังคม นอกจากนี้ วัดยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการช่วยเหลือเกื้อกูลและการจัดการปัญหาสังคมในระดับชุมชน บทบาทเชิงบูรณาการดังกล่าวทำให้วัดเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความยืดหยุ่น และความยั่งยืนของชุมชนทั้งในมิติทางจิตใจ สังคม และวัฒนธรรม

2.5.1 วัดกับการเสริมสร้างทุนทางสังคมและความสามัคคีของชุมชน

วัดในสังคมไทยมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างทุนทางสังคมและความสามัคคีของชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง โดยทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้พบปะ ปฏิสัมพันธ์ และทำกิจกรรมร่วมกัน ทุนทางสังคมที่เกิดขึ้นจากวัดประกอบด้วยความไว้วางใจ ความสัมพันธ์เชิงเครือข่าย และบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจที่หล่อหลอมคุณธรรม ค่านิยม และจิตสำนึกสาธารณะ ผ่านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการจัดกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและเสริมสร้างความผูกพันระหว่างสมาชิก นอกจากนี้ พระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือและลดความขัดแย้งภายในชุมชน วัดยังทำหน้าที่เป็นเวทีกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตัดสินใจ ร่วม และการแก้ไขปัญหาของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกิจกรรมของวัดช่วยเสริมสร้างความสามัคคี ความเอื้ออาทร และการพึ่งพาอาศัยกัน อันนำไปสู่การเพิ่มพูนทุนทางสังคมและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนทั้งในมิติทางสังคม วัฒนธรรม และจิตใจ

พระครูปริยัติธรรมมาภรณ์ (2566) กล่าวว่า วัดในฐานะพื้นที่สาธารณะทางศีลธรรม ทำหน้าที่เป็น “ศูนย์กลางรวมใจ” ของชุมชน เพราะเป็นพื้นที่ที่คนต่างวัย ต่างสถานะ และต่างกลุ่มเครือข่ายสามารถเข้ามาพบปะกันภายใต้กติกาเดียวกันคือระเบียบประเพณีและค่านิยมทางศาสนา ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและลดช่องว่างทางสังคม เมื่อชุมชนมีการร่วมกิจกรรมบุญประเพณี เช่น งานบุญเดือนสิบ งานทอดกฐิน ผ้าป่า หรือประเพณีท้องถิ่นต่าง ๆ สมาชิกจะได้ปฏิบัติ งานส่วนรวมผ่านการแบ่งหน้าที่ การช่วยเหลือเกื้อกูล และการระดมทรัพยากร ซึ่งกระบวนการนี้ทำให้ความไว้วางใจ

เพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งยังทำให้เกิด “เครือข่ายความร่วมมือ” ระหว่างครัวเรือน กลุ่มอาชีพ และ ผู้นำชุมชน

พระมหาสมศักดิ์ ธมฺมธีโร (2565) กล่าวว่า การที่วัดจัดกิจกรรมสาธารณะอย่างต่อเนื่อง เช่น งานบุญประเพณี กิจกรรมจิตอาสา และการอบรมธรรมะเชิงปฏิบัติ มิได้เป็นเพียงการสืบสานศาสนกิจ เท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างและพัฒนาทุนทางสังคมของชุมชน กิจกรรมดังกล่าวเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของ คุณธรรมและเป้าหมายร่วม ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน และการสื่อสารอย่าง สร้างสรรค์ระหว่างสมาชิกชุมชน นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดยังช่วยหล่อหลอม บรรทัดฐานทางสังคมและค่านิยมร่วม เช่น ความเสียสละ ความเอื้ออาทร และความรับผิดชอบต่อ ส่วนรวม

อรอนงค์ ใจจริง (2566) กล่าวว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัดกับภาคีชุมชน เช่น หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน กลุ่มอาสาสมัคร และองค์กรภาคประชาชน เป็นกลไก สำคัญในการเสริมสร้างทุนทางสังคมของชุมชนทั้งในเชิงโครงสร้างและเชิงความสัมพันธ์ วัดทำหน้าที่ เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงทรัพยากร ความรู้ และบุคลากรจากหลายภาคส่วนเข้าสู่ กระบวนการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ การทำงานร่วมกันผ่านกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ช่วย สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เข้มแข็ง เกิดความไว้วางใจ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสนับสนุนซึ่ง กันและกันระหว่างภาคีต่าง ๆ

ปริญกร รัตนบุญ (2565) กล่าวว่า วัดจัดอบรมคุณธรรมและการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน โดยวัดมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างทุนทางสังคมของชุมชน เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวไม่เพียง พัฒนาความรู้และทักษะในการบริหารจัดการเท่านั้น แต่ยังช่วยปลูกฝังค่านิยมร่วม เช่น ความรับผิดชอบ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพซึ่งกันและกัน การพัฒนา คุณธรรมร่วมกันช่วยให้สมาชิกในชุมชนมี “กรอบจริยธรรมร่วม” ที่สามารถใช้เป็นเครื่องชี้นำในการ ตัดสินใจและการประสานงานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ นอกจากนี้ การอบรมผู้นำชุมชนที่จัดขึ้นโดยวัดยัง เปิดโอกาสให้เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำในระดับต่าง ๆ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความ คิดเห็น การวางแผนร่วมกัน

มนสิชา พูลทรัพย์ (2567) กล่าวว่า ในบริบทชุมชนเกษตร วัดเป็นพื้นที่กลางที่เชื่อมโยง ความสัมพันธ์ของครอบครัวและกลุ่มคนในชุมชนผ่านกิจกรรมร่วมที่มีความต่อเนื่องตามปฏิทิน วัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น เช่น งานเทศกาลประจำปี งานบุญประเพณี การปลูกป่า และกิจกรรม สาธารณะเพื่อส่วนรวม กิจกรรมเหล่านี้ทำให้สมาชิกชุมชนมีโอกาสพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยน และ ทำงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้เกิด “เครือข่ายความสัมพันธ์” ที่แน่นแฟ้นทั้งในระดับ ครอบครัว เพื่อนบ้าน และกลุ่มอาชีพ อีกทั้งยังหล่อหลอม “บรรทัดฐานร่วม” เช่น ความเอื้อเฟื้อ

การเสียสละ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของทุนทางสังคม เมื่อชุมชนมีทุนทางสังคมสูง ย่อมเอื้อต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามปกติและยามวิกฤต

สรุปได้ว่า วัดในสังคมไทยมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างทุนทางสังคมและความสามัคคีของชุมชน โดยทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้พบปะ ปฏิสัมพันธ์ และทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง วัดเป็นศูนย์กลางทางจิตใจที่หล่อหลอมคุณธรรม ค่านิยม และจิตสำนึกสาธารณะ ผ่านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการจัดกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างความไว้วางใจ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และความผูกพันระหว่างสมาชิกอย่างเป็นรูปธรรม พระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือ ลดความขัดแย้ง และเป็นศูนย์รวมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน นอกจากนี้ วัดยังทำหน้าที่เป็นเวทีกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตัดสินใจร่วม และการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างครัวเรือน กลุ่มอาชีพ และภาคีต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกิจกรรมของวัดช่วยหล่อหลอมบรรทัดฐานและค่านิยมร่วม เช่น ความเอื้ออาทร ความเสียสละ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ส่งผลให้ทุนทางสังคมของชุมชนมีความเข้มแข็งและเอื้อต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนทั้งในมิติทางสังคม วัฒนธรรม และจิตใจ

2.5.2 วัดในฐานะแหล่งเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของชุมชน

วัดในฐานะแหล่งเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของชุมชน หมายถึง บทบาทของวัดที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชุมชน โดยมีได้จำกัดอยู่เฉพาะการเรียนรู้ทางศาสนาเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงการพัฒนาความรู้ ทักษะ คุณธรรม และศักยภาพทางสังคมของสมาชิกชุมชนอย่างรอบด้าน วัดเป็นพื้นที่เปิดที่เอื้อต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การอบรมคุณธรรม จริยธรรม การศึกษาธรรมะเชิงปฏิบัติ การบรรยายความรู้ทั่วไป และการเรียนรู้จากประสบการณ์ร่วมในกิจกรรมชุมชน พระสงฆ์และปราชญ์ชาวบ้านทำหน้าที่เป็นผู้นำทางปัญญา ถ่ายทอดค่านิยม ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนและกลุ่มเปราะบาง วัดยังเป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติผ่านการมีส่วนร่วม เช่น กิจกรรมจิตอาสา การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน ความรับผิดชอบ และภาวะผู้นำของสมาชิกชุมชน นอกจากนี้ วัดยังมีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน โดยเป็นเวทีฝึกกระบวนการคิด วิเคราะห์ การสื่อสาร และการตัดสินใจร่วมกัน การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในวัดจึงเป็นการเรียนรู้ที่หล่อหลอมทั้งด้านปัญญา คุณธรรม และจิตสำนึกสาธารณะ ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเอง และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างยั่งยืน

พระมหาณัฐกร ณัฐกรโร (2566) กล่าวว่า การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชนมีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยวัดทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางที่เอื้อต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น ทั้งในรูปแบบความรู้เชิงประสบการณ์และความรู้เชิงคุณค่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ขณะเดียวกัน การผสมผสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

จกกลดี พงษ์ศรี (2565) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของวัดกับชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชน เพราะวัดไม่เพียงทำหน้าที่ทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่ที่ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่น เช่น การจัดแผนแม่บทและศูนย์เรียนรู้ภายในชุมชนซึ่งช่วยรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ของคนทุกช่วงวัย ทำให้วัดกลายเป็นพื้นที่สร้างองค์ความรู้ที่ตอบโจทย์ทั้งคุณธรรมและการพัฒนาทักษะชีวิตของสมาชิกในชุมชน

ณัฐกร นิตถาภรณ์ (2566) กล่าวว่า การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดคำสอนทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการจัดการองค์ความรู้ท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และกิจกรรมที่เชื่อมโยงความรู้กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เช่น ในกรณีศึกษาการพัฒนาวัดศรีคุณเมือง จังหวัดเลย พบว่าองค์ความรู้ท้องถิ่นซึ่งสะท้อนผ่านคำสอนพระพุทธศาสนา คติจารีต และประเพณีท้องถิ่นกลายเป็นรากฐานสำคัญของการจัดการเรียนรู้ ช่วยให้ชุมชนสามารถสร้างงานและรายได้อย่างสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

พระครูใบฎีกาทวีศักดิ์ ใต้ศรีโคตร & คณะ (2562) กล่าวว่า การพัฒนาวัดโพธิ์งามให้เป็นศูนย์กลางความรู้ชุมชนไม่ได้เป็นเพียงการจัดกิจกรรมแยกส่วน แต่เป็นการสร้าง ศูนย์การเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายเข้าด้วยกัน ได้แก่ ความรู้ด้านเกษตรกรรม การจักสาน การทอผ้า และประเพณีท้องถิ่น โดยจัดเป็นรูปแบบกิจกรรมเรียนรู้เชิงปฏิบัติที่คนทั่วไปสามารถเข้าร่วมได้จริง

ดำรงศักดิ์ ปะนันโต (2563) กล่าวว่า ทู่นทางวัฒนธรรมของวัด มิได้เป็นเพียงสิ่งปลูกสร้างหรือมรดกเชิงวัตถุเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงทุนเชิงสัญลักษณ์และทุนเชิงปฏิบัติ เช่น พิธีกรรม ประเพณี ภาษารธรรม คติความเชื่อ และแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ยึดโยงกับพุทธธรรม เมื่อวัดนำทุนวัฒนธรรมเหล่านี้มา “ออกแบบการเรียนรู้” จึงทำให้การเรียนรู้พุทธธรรมไม่เป็นนามธรรม หากแต่แปลงเป็นกิจกรรมที่ผู้คนมีส่วนร่วมและสัมผัสได้จริง เช่น การเรียนรู้ผ่านพิธีกรรม งานบุญ การบรรยายธรรมเชิงประยุกต์ การปฏิบัติธรรม และการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ภายใต้กรอบคุณธรรม

สรุปได้ว่า วัดในฐานะแหล่งเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของชุมชนมีบทบาทสำคัญในฐานะศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ครอบคลุมทั้งมิติความรู้ ทักษะ คุณธรรม และศักยภาพทางสังคมของ

ประชาชน วัดเป็นพื้นที่กลางที่เอื้อต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้จากฐานสู่ฐานผ่านการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งทางการและไม่เป็นทางการช่วยให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ประชาชนชาวบ้าน และประชาชน ทำให้วัดกลายเป็นพื้นที่ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่น นอกจากนี้ การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้แบบบูรณาการและการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างกิจกรรมเชิงปฏิบัติ ยังช่วยหล่อหลอมคุณธรรม ค่านิยมร่วม และจิตสำนึกสาธารณะ ส่งผลให้ชุมชนสามารถสร้างงาน สร้างรายได้ และพึ่งพาตนเองได้อย่างสมดุล การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในวัดจึงเป็นกระบวนการพัฒนาที่เชื่อมโยงปัญญาคุณธรรม และวิถีชีวิตเข้าด้วยกัน นำไปสู่ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชนทั้งในมิติทางสังคม วัฒนธรรม และจิตใจ

2.5.3 วัดกับการดูแลสวัสดิการสังคมและการเกื้อกูลชุมชน

วัดกับการดูแลสวัสดิการสังคมและการเกื้อกูลชุมชน หมายถึง บทบาทของวัดในฐานะสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือ ดูแล และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ เด็ก เยาวชน และผู้ประสบปัญหาทางสังคม วัดมิได้ทำหน้าที่เพียงเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์กลางการเกื้อกูลทางสังคมที่ตั้งอยู่บนหลักเมตตา กรุณา และการไม่ทอดทิ้งกันตามหลักพระพุทธศาสนา การดำเนินงานด้านสวัสดิการของวัดสะท้อนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การให้ความช่วยเหลือด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย การจัดกองทุนสงเคราะห์ การดูแลผู้ป่วย ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส รวมถึงการเป็นที่พึ่งทางจิตใจในยามวิกฤต วัดยังทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางที่เชื่อมโยงเครือข่ายความช่วยเหลือระหว่างพระสงฆ์ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรภาคประชาชน การเกื้อกูลที่เกิดขึ้นมิได้เป็นเพียงการช่วยเหลือเชิงวัตถุ แต่ยังครอบคลุมถึงการเสริมสร้างกำลังใจ การปลูกฝังคุณธรรม และการฟื้นฟูศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้รับความช่วยเหลือ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ของวัดยังช่วยสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ความเอื้ออาทร และความรับผิดชอบร่วมกัน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความสามัคคีและสามารถพึ่งพาอาศัยกันได้อย่างเข้มแข็ง บทบาทของวัดในการดูแลสวัสดิการสังคมจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม

พระราชสิริวัชรรังษี (2567) กล่าวว่า การดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของวัดมิได้เป็นเพียงการช่วยเหลือเฉพาะหน้าในเชิงการแจกจ่ายสิ่งของเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการดูแลสวัสดิการสังคมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยยึดหลักเมตตากรุณาและการไม่ทอดทิ้งกันตามแนวคิดพุทธศาสนา การประสานความร่วมมือกับเครือข่ายภาคี เช่น หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน และจิตอาสา ช่วยให้การช่วยเหลือครอบคลุมทั้งมิติด้านวัตถุ

จิตใจ และสังคม การจัดกิจกรรมให้คำปรึกษาแก่ครอบครัวที่ประสบปัญหา ยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ลดความตึงเครียด และฟื้นฟูความสัมพันธ์ภายในครอบครัว อันเป็นรากฐานสำคัญของความมั่นคงทางสังคม

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์ (2564) กล่าวว่า ภายใต้บริบทสังคมผู้สูงอายุ วัดจำเป็นต้องปรับบทบาทจากพื้นที่ทางศาสนาแบบดั้งเดิมไปสู่การเป็น “พื้นที่สาธารณะเชิงสวัสดิการ” ที่ตอบสนองต่อความต้องการทางกาย จิตใจ และสังคมของผู้สูงวัยอย่างรอบด้าน การจัดพื้นที่พักผ่อนภายในวัด เช่น ลานกิจกรรม ศาลาพักผ่อน และพื้นที่ทำกิจกรรมเบา ๆ ช่วยเอื้อต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ และลดความรู้สึกโดดเดี่ยว การจัดกิจกรรมทางสังคมอย่างสม่ำเสมอ เช่น การทำบุญร่วมกัน การอบรมธรรมะเชิงสุขภาวะ และกิจกรรมสนทนาการ ยังช่วยส่งเสริมการพบปะ พูดคุย และสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุในชุมชน

สมพร ไชยสาร (2565) กล่าวว่า บทบาทของวัดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชนมีลักษณะเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ซึ่งผสมผสานมิติทางกาย จิตใจ และสังคมเข้าด้วยกัน วัดทำหน้าที่เป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพได้อย่างไม่เป็นทางการและไม่สร้างความรู้สึกกีดกัน โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเปราะบาง การจัดกิจกรรมด้านสุขภาพกาย เช่น การออกกำลังกาย เบา ๆ การให้คำแนะนำด้านโภชนาการ และการดูแลสุขภาพตามหลักวิถีพุทธ ช่วยส่งเสริมการป้องกันโรคและการดูแลตนเองในชีวิตประจำวัน

ภัทรพร สิริกาญจน (2564) กล่าวว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนระดับตำบลมีลักษณะเป็นการทำงานเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงมิติทางศาสนา สังคม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้าด้วยกัน พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็น “ตัวกลางทางสังคม” ที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน จึงสามารถประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น การแจกอาหาร การช่วยเหลือผู้ยากไร้ และการสนับสนุนด้านการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน ช่วยบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า และสร้างความมั่นคงขั้นพื้นฐานให้กับครัวเรือนในชุมชน

สุคนธ์ มั่นคงวาจา (2567) กล่าวว่า บทบาทด้านสวัสดิการสุขภาพของพระสงฆ์ในบริบทชุมชนเมืองมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากประชาชนจำนวนมากเผชิญกับปัญหาความเครียด ความโดดเดี่ยว และภาวะสุขภาพเรื้อรัง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ พระสงฆ์จึงทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาทางจิตใจที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายและรู้สึกไว้วางใจ การให้คำแนะนำบนพื้นฐานของหลักธรรม เช่น สติ การยอมรับความไม่เที่ยง และการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ช่วยบรรเทาความทุกข์ทางใจและเสริมสร้างพลังใจให้กับผู้รับบริการ

สรุปได้ว่า วัดในสังคมไทยทำหน้าที่เป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพสวัสดิการและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ

เด็ก และผู้ด้อยโอกาส บนพื้นฐานของหลักเมตตา กรุณา และการไม่ทอดทิ้งกันตามพระพุทธศาสนา วัดเป็นศูนย์กลางการเกื้อกูลที่ให้ความช่วยเหลือด้านวัตถุ เช่น อาหาร ที่พัก และกองทุนสงเคราะห์ ควบคู่กับการดูแลด้านจิตใจและกำลังใจ ในยามที่ชุมชนเผชิญปัญหาหรือวิกฤต วัดยังทำหน้าที่เป็น พื้นที่กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ชุมชน หน่วยงานรัฐ และภาคประชาชน เพื่อให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างครอบคลุมและต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ของวัดช่วยปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะและความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความสามัคคีและความเข้มแข็ง วัดจึงมิได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แต่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางสังคมและฟื้นฟูศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้คนในชุมชนอย่างยั่งยืน

2.5.4 วัดกับการปรับตัวและการบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืนของชุมชนร่วมสมัย

วัดกับการปรับตัวและการบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืนของชุมชนร่วมสมัย หมายถึง บทบาทของวัดในฐานะสถาบันทางสังคมและศาสนาที่ต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี โดยยังคงยึดหลักพระธรรมวินัยและคุณค่าทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานสำคัญ วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการกิจกรรมชุมชนที่เชื่อมโยงมิติทางจิตใจและมิติการพัฒนาสังคมเข้าด้วยกัน การปรับตัวของวัดสะท้อนผ่านการนำแนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่ เช่น การมีส่วนร่วม ความโปร่งใส และการทำงานแบบเครือข่าย มาประยุกต์ใช้ควบคู่กับหลักธรรม เช่น สังคหวัตถุ 4 และอุปราณียธรรม เพื่อสร้างเอกภาพและความร่วมมือในชุมชน นอกจากนี้ วัดยังทำหน้าที่เป็นเวทีกลางในการรับฟังความคิดเห็น การแก้ไขปัญหา และการวางแผนพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม การใช้ทรัพยากรของวัดอย่างรู้คุณค่าและพอประมาณ รวมถึงการส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสังคม ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ การบริหารจัดการของวัดที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ทำให้วัดยังคงเป็นศูนย์รวมจิตใจ แหล่งเรียนรู้ และกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ส่งผลให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง ปรับตัว และดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนในสังคมร่วมสมัย

พระมหากาเหว่า แป้นคัมภูติ (2565) กล่าวว่า การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนไม่ได้เป็นเรื่องพิธีกรรมเท่านั้น แต่รวมถึงการมีส่วนร่วมด้านเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการสร้างเครือข่าย ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างและเครือข่ายนำไปสู่การพัฒนาที่เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของชาวบ้านและภาคส่วนต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อความยั่งยืน ความเชื่อและวิถีชีวิตเดิมกลายเป็นรากฐานให้วัดสามารถตอบโจทย์สังคมร่วมสมัย บทบาทวัดขยายตัวจากศาสนาไปสู่การจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ

จกกลดี พงษ์ศรี (2566) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของวัดกับชุมชนในการพัฒนาชุมชนพบว่า วัดสามารถเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งส่งเสริมกระบวนการคิดทำ รับผิดชอบร่วมกันของคนในชุมชน กระบวนการสร้างแผนแม่บทชุมชนและการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ช่วย ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรมชุมชน วัดกับชุมชนร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพ ชีวิตและยกระดับมาตรฐานสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ความร่วมมือดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญ ของความยั่งยืนในบริบทชุมชนร่วมสมัย การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงทำให้กลุ่มเป้าหมายรู้สึกเป็น เจ้าของโครงการและรักษาบทบาทของวัดในบริบทวิถีชีวิตร่วมสมัยได้อย่างต่อเนื่อง

ปณณธร เขียวชัยพลฤกษ์ (2563) กล่าวว่า ว่าการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลเป็น แนวทางสำคัญที่จะทำให้วัดและชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและยั่งยืน โดยใช้หลักธรรมะพรหม วิหาร 4 ในการปฏิบัติจริง การส่งเสริมความโปร่งใสและความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงาน เกี่วข้อง ทำให้กิจกรรมของวัดเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชน งานการจัดกิจกรรมทางสังคมและ ศาสนาเป็นแรงเสริม ให้เกิดความสามัคคีและการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชน บทเรียนจากการบริหาร จัดการวัดแบบธรรมาภิบาลสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในวัดอื่น ๆ ได้

พระศรีวิวัฒน์ ปิยสีโล (2567) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศาสนสถานของ วัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเน้นการวิเคราะห์โครงสร้างการบริหาร ความมีส่วนร่วมของชุมชน และกลไกการจัดการทรัพยากร พบว่าการออกแบบระบบบริหารที่ชัดเจนและการกระจายอำนาจให้ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมช่วยให้วัดสามารถตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนร่วมสมัยได้ดีขึ้น ระบบการ จัดการที่ยืดหยุ่นสามารถพัฒนากิจกรรมด้านศาสนา สังคม และเศรษฐกิจควบคู่กันภายใต้รากฐานของ หลักธรรม

พระครูอุดมธรรมจารี (2564) กล่าวว่า การวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนพบองค์ประกอบบริหารจัดการที่สำคัญ ได้แก่ การจัดองค์การ การ อำนาจการ การควบคุม และการพัฒนาโครงการสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การมีส่วนร่วม ของพระสงฆ์และประชาชน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการสื่อสารมีส่วนเสริมความเข้มแข็งและ ความยั่งยืนของชุมชนผ่านกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า วัดกับการปรับตัวและการบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืนของชุมชนร่วมสมัย สะท้อนบทบาทของวัดในฐานะสถาบันทางสังคมและศาสนาที่ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี โดยยังคงยึดหลักพระธรรมวินัยและคุณค่าทางพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญ งานวิจัยต่าง ๆ ชี้ให้เห็นว่าวัดมิได้ทำหน้าที่เพียงด้านพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังขยายบทบาทไปสู่การเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้ การพัฒนาชุมชน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ การนำแนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่ เช่น ธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วม

มาประยุกต์ใช้ควบคู่กับหลักธรรม เช่น สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 และอปปริหานิยธรรม ช่วยเสริมสร้างเอกภาพ ความสามัคคี และความไว้วางใจในชุมชน วัดจึงทำหน้าที่เป็นเวทีกลางในการ รับฟังความคิดเห็น การวางแผน และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การบริหารทรัพยากรอย่างพอประมาณ และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ช่วยสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ ส่งผลให้วัดยังคงเป็นศูนย์ รวมจิตใจ แหล่งพลังทางสังคม และกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของ ชุมชนในสังคมร่วมสมัยอย่างต่อเนื่อง

2.6 สรุป

วัดในบริบทพระพุทธศาสนาและสังคมไทยมิได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรม หากเป็น “ศูนย์รวมชีวิต” ที่หล่อหลอมศรัทธา คุณธรรม และระเบียบทางสังคมของคนในชุมชน ความหมาย ของวัดในทางพุทธศาสนาจึงครอบคลุมมิติการเป็นที่พึ่งทางจิตใจ เป็นพื้นที่การปฏิบัติธรรม และเป็น สถาบันที่สร้างแบบแผนความดีงามร่วมกัน เมื่อเชื่อมกับสังคมไทย วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการ เรียนรู้ของชุมชนมาตั้งแต่อดีต ทั้งการศึกษาพื้นฐาน การถ่ายทอดภูมิปัญญา และการอบรมศีลธรรม ทำให้คนทุกวัยเข้าถึง “ทุนความรู้” และ “ทุนคุณค่า” ได้อย่างต่อเนื่อง

ในด้านกลไกการพัฒนาและการอยู่ร่วมกัน วัดเป็นพื้นที่กลางที่เอื้อต่อการประชุม ปรีกษาหารือ และจัดกิจกรรมส่วนรวม ช่วยให้ชุมชนมีความสามัคคี ลดความขัดแย้ง และเกิดการ พึ่งพาเกื้อกูลกัน บทบาทของพระสงฆ์จึงสำคัญในฐานะผู้นำทางจริยธรรม ผู้ประสานความร่วมมือ และ ผู้ส่งเสริมความเข้มแข็งของวิถีชุมชนผ่านการสอนธรรม การให้คำปรึกษา และการเป็นแบบอย่าง ที่ นำเชื่อถือ วัดยังเป็นฐานของวัฒนธรรม ประเพณี และอัตลักษณ์ เช่น งานบุญ เทศกาล การทำบุญ อุทิศ และพิธีกรรมที่เชื่อมคนกับบรรพชนและท้องถิ่น ทำให้ชุมชนรักษาความเป็น “เรา” ไว้ท่ามกลาง การเปลี่ยนแปลง

สำหรับชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีความผูกพันกับพื้นที่ชุ่มน้ำ วิถีการทำมาหากิน และเครือญาติ วัดสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประคับประคอง ความสัมพันธ์ของคน ทั้งในยามปกติและยามเผชิญปัญหา เช่น ภัยพิบัติ น้ำท่วม หรือความเปราะบาง ทางเศรษฐกิจ วัดจึงเป็น “พื้นที่สาธารณะทางใจ” ที่ช่วยเยียวยา สร้างกำลังใจ และจัดระบบการ ช่วยเหลือเกื้อกูล เช่น โรงทาน กองทุน งานสาธารณสงเคราะห์ และการระดมอาสาสมัคร นอกจากนี้ วัดยังปรับตัวต่อวิถีชุมชนร่วมสมัยด้วยการเป็นแหล่งเรียนรู้สุขภาวะ การณรงศ์ลดอบายมุข และ การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้เยาวชน

เมื่อสังเคราะห์ภาพรวม บทบาทของวัดต่อความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ที่การเป็นศูนย์รวม ศรัทธา ศูนย์เรียนรู้ ศูนย์วัฒนธรรม และศูนย์สวัสดิการสังคมในคราวเดียวกัน วัดช่วยสะสม “ทุนทาง สังคม” ผ่านความไว้วางใจ เครือข่ายการช่วยเหลือ และความสามัคคีของคนในพื้นที่ ดังนั้น

หากต้องการฟื้นฟูบทบาทวัดกับวิถีชุมชนปากพูนให้ยั่งยืน ควรมองวัดเป็น “กลไกกลางของชุมชน” ที่บูรณาการศาสนา การศึกษา วัฒนธรรม สวัสดิการ และการจัดการร่วมกัน เพื่อให้ชุมชนดำรงคุณค่าเดิมพร้อมก้าวทันการเปลี่ยนแปลงอย่างมั่นคง

บทที่ 3

หลักอปริหานิยธรรม ในคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา

การวิจัยเรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” บทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักอปริหานิยธรรมจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาในฐานะหลักธรรมว่าด้วยความไม่เสื่อมของหมู่คณะ และสังคมาเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดเชิงพุทธธรรมในการวิเคราะห์บทบาทของวัดกับวิถีชุมชน และเป็นฐานในการสังเคราะห์แนวทางการฟื้นฟูบทบาทของวัดในบทต่อไป ผู้วิจัยจะได้นำเสนอตามประเด็นดังต่อไปนี้

- 3.1. ความหมายและความสำคัญของหลักอปริหานิยธรรมในพระพุทธศาสนา
- 3.2. ที่มาและหลักฐานของอปริหานิยธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- 3.3. องค์ประกอบของหลักอปริหานิยธรรม
- 3.4. หลักอปริหานิยธรรมในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชน
- 3.5 สรุป

3.1. ความหมายและความสำคัญของหลักอปริหานิยธรรมในพระพุทธศาสนา

อปริหานิยธรรม ตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง หลักธรรมอันเป็นเหตุให้บุคคลหรือหมู่คณะ “ไม่เสื่อม” และดำรงอยู่ในความเจริญอย่างมั่นคง คำว่า “อปริหานิยะ” แปลว่า ไม่เป็นไปเพื่อความเสื่อม ส่วน “ธรรม” หมายถึง หลักหรือความจริง ดังนั้นอปริหานิยธรรมจึงหมายถึงหลักแห่งความไม่เสื่อมและความเจริญ พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักนี้เพื่อเป็นแนวทางให้สังคมาและหมู่ชนรักษาความสามัคคี ความเป็นระเบียบ และคุณธรรมร่วมกัน หลักอปริหานิยธรรมเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพกติกา การประชุมปรึกษาหารือ และการให้เกียรติซึ่งกันและกัน จึงเป็นหลักธรรมที่เชื่อมโยงศีลธรรมกับการจัดการสังคมาอย่างกลมกลืน เมื่อบุคคลหรือชุมชนยึดหลักนี้เป็นแนวปฏิบัติ ย่อมช่วยลดความขัดแย้ง เสริมสร้างความไว้วางใจ และนำไปสู่ความมั่นคงและความผาสุกของสังคมาโดยรวม ดังมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.1.1 ความเป็นมาของหลักอปริหานิยธรรม

อปริหานิยธรรม หมายถึง “หลักธรรมที่ทำให้ไม่เสื่อม” หรือ “ธรรมที่เป็นเหตุแห่งความไม่เสื่อมถอย” ซึ่งถือเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา เพราะเป็นเกณฑ์สำหรับรักษาความมั่นคงของหมู่คณะหรือสังคมา หากหมู่ชน กลุ่มบุคคล หรือองค์กรใด ยึดถือและปฏิบัติตามหลักธรรมเหล่านี้อย่างมั่นคง ย่อมจะไม่เสื่อมถอยจากคุณธรรม ความสามัคคี และการเจริญก้าวหน้า ทั้งในระดับจิตใจ จริยธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคมา คำว่า “อปริหานิยธรรม”

มาจากภาษาบาลีว่า “อปฺริหานิย + ธรรม”

“อปฺริหานิย” แปลว่า ไม่เสื่อม ไม่ถดถอย “ธรรม”

แปลว่า หลักแห่งความถูกต้อง หรือความจริงอันประเสริฐ

รวมกันหมายถึง ธรรมที่เป็นเครื่องคุ้มครองมิให้เสื่อมถอย หรือถดถอยจากความดีงาม ความเจริญ และความมั่นคง

หลักธรรมนี้พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในพระไตรปิฎก เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของ หมู่สงฆ์ในยุคพุทธกาล แต่ด้วยเนื้อหาที่ลึกซึ้งและครอบคลุม หลักอปรินิยธรรมจึงสามารถนำมา ประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ ตั้งแต่บุคคล หมู่บ้าน องค์กร ไปจนถึงระดับประเทศชาติ พระพุทธองค์ตรัส หลักอปรินิยธรรมไว้ทั้งหมด 7 ประการ ซึ่งมีลักษณะเป็น “แนวทางการอยู่ร่วมกัน” ของหมู่ชน ที่เน้นการปรึกษาหารือ ความพร้อมเพรียง ความเคารพในธรรมวินัย และการเคารพบุคคลผู้มีศีลธรรม หากหมู่คณะใดยึดถือปฏิบัติ ย่อมจะทำให้เกิดความสงบสุข สันติภาพ และความมั่นคงถาวร ทั้งทาง จิตใจและสังคม

หลักธรรมนี้ปรากฏอยู่ใน พระวินัยปิฎก มหาวรรค ภาค 1 (วิมหา. 4/127/138) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาญาณของพระพุทธเจ้าที่ทรงเห็นความสำคัญของ “ธรรมป้องกันความเสื่อม” ทั้งใน เชิงพุทธศาสนาและในมิติทางสังคมอย่างชัดเจน

หลักอปรินิยธรรมในพระพุทธศาสนา

1. การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน
2. ความสามัคคีและความพร้อมเพรียง
3. การเคารพกติกาและจารีตของชุมชน
4. การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ
5. การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน
6. การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม
7. การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม

หลักธรรมเหล่านี้ถือเป็นแนวทางสำคัญในการธำรงรักษาความมั่นคง ความสงบสุข และความสามัคคีภายในหมู่คณะ ไม่ว่าจะเป็นในระดับเล็ก เช่น ครอบครัว ชุมชน หรือในระดับที่ใหญ่ขึ้น เช่น องค์กร หน่วยงาน หรือแม้กระทั่งประเทศชาติ โดยหลักอปรินิยธรรมมีจุดเด่นที่เน้นความมี วินัย ความเคารพซึ่งกันและกัน การยึดมั่นในระเบียบแบบแผน การประชุมปรึกษาหารือ และการไม่ ละเลยหลักธรรมที่ดีงาม ซึ่งเป็นหัวใจของการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน ในระดับบุคคล การปฏิบัติตาม หลักอปรินิยธรรมสามารถช่วยเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และวินัยในตนเอง ซึ่งนำไปสู่การเป็น

สมาชิกที่ดีของสังคม ส่วนในระดับองค์กรหรือหน่วยงาน การยึดถือหลักนี้ช่วยส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การให้เกียรติซึ่งกันและกัน และการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน ลดความขัดแย้งภายในองค์กร และเสริมสร้างผู้นำที่มีคุณธรรม ขณะที่ในระดับสังคมโดยรวม หากสมาชิกในสังคมตระหนักและนำหลักธรรมเหล่านี้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต จะก่อให้เกิดความสงบสุข ความยุติธรรม และความมั่นคงทางสังคม อันเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้น หลักอภิปธานิธรรมจึงมิใช่เพียงคำสอนเชิงศาสนาเท่านั้น หากแต่ยังเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปัญญานันทะภิกขุ, 2541)

จรัญ พุทธิดอน (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอภิปธานิธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลตำบลพรสวรรค์ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่าการนำหลักอภิปธานิธรรมไปใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในขั้นตอนจัดประชุมวางแผน และรับฟังความคิดเห็นของชุมชน ซึ่งช่วยเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังพบว่า การยึดหลักการประชุมปรึกษาหารือ ความพร้อมเพรียง และการเคารพซึ่งกันและกันตามอภิปธานิธรรม ส่งผลให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของแผนพัฒนาและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของชุมชนอย่างแท้จริง การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าหลักอภิปธานิธรรมช่วยสร้าง “ความมั่นคงและความสงบ” ของชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีคุณภาพ

พระมหาอิวัฒน์ วรจกโก (2568) ได้ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอภิปธานิธรรม 7 กับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดหนองคาย พบว่า การนำหลักอภิปธานิธรรมมาใช้ในการบริหารงานช่วยเพิ่มความโปร่งใส ความมีส่วนร่วม และความสามัคคีในองค์กร ผู้บริหารและบุคลากรสามารถร่วมมือกันภายใต้กรอบคุณธรรมที่ชัดเจน ซึ่งทำให้การตัดสินใจ การประชุม และกิจกรรมภายในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีระเบียบและมีเป้าหมายร่วมกัน งานวิจัยชี้ว่าการปฏิบัติตามหลักอภิปธานิธรรมส่งผลให้บรรยากาศการทำงานในสถานศึกษาเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านความเข้าใจซึ่งกันและกันและการแก้ไขปัญหาในองค์กรอย่างสร้างสรรค์

พระสุรชัย สุรชโย (2564) การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำหลักอภิปธานิธรรมไปใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ในพื้นที่อำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรี โดยเน้นศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากการเก็บข้อมูลพบว่าคณะสงฆ์ในพื้นที่มีการนำหลักอภิปธานิธรรม 7 ประการมาใช้ในหลายมิติ เช่น การประชุมปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอ การเคารพในผู้อาวุโสผู้มีศีลธรรม และความพร้อมเพรียงในการทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรยึดถือระเบียบวินัยของสงฆ์และร่วมกันตัดสินใจอย่างมีธรรมาภิบาล ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการใช้หลักอภิปธานิธรรมมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสามัคคี

ลดความขัดแย้ง และทำให้การปกครองสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและยั่งยืน สะท้อนให้เห็นถึงการใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม (อง.ปญจก. 22/104/149)

ดนัย ลามคำ (2567) ได้ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยและแนวทางในการนำหลักอปริหานิยธรรมมาปรับใช้ในการบริหารงานท้องถิ่น โดยเน้นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความพยายามผลักดันแนวคิดเรื่องความมีวินัย ความเคารพซึ่งกันและกัน และการมีส่วนร่วมในระดับองค์กร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการนำหลักธรรมไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง การจัดอบรมบุคลากรด้านจริยธรรม และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความสามัคคี งานวิจัยยังเสนอแนวทางเสริม เช่น การปรับแผนยุทธศาสตร์องค์กรให้มีหลักธรรมเป็นพื้นฐาน และการประเมินผลการบริหารตามคุณธรรมมากกว่าตามตัวเลขอย่างเดียว ข้อค้นพบชี้ให้เห็นว่าเมื่อองค์กรท้องถิ่นยึดถือหลักธรรมในการบริหารย่อมก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อประสิทธิภาพและความไว้วางใจของประชาชน

งานวิจัยในเทศบาลเมืองม่วงงาม (2567) งานวิจัยที่ศึกษาการใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารงานเทศบาลเมืองม่วงงาม จังหวัดสงขลา พบว่า การนำหลักธรรมดังกล่าวไปใช้ในการประสานงานและการประชุมทำให้ทุกภาคส่วนภายในองค์กรมีการทำงานที่พร้อมเพรียงและมีความร่วมมือกันสูง โดยเฉพาะด้านการประชุมหารือ การเคารพผู้นำ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน และการสนับสนุนบุคลากรที่มีคุณธรรม ผลการศึกษพบว่า การใช้หลักอปริหานิยธรรมช่วยยกระดับคุณภาพการบริหารงานเทศบาลทั้งในด้านความโปร่งใส การจัดการข้อคิดเห็น และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับหลักคุณธรรมที่ส่งผลให้หน่วยงานมีความมั่นคงและมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า อปริหานิยธรรม เป็นหลักธรรมที่ทำให้ไม่เสื่อมถอยจากความดีงาม คุณธรรม และความมั่นคงของหมู่คณะ ซึ่งมีรากศัพท์จากภาษาบาลี "อปริหานิย" แปลว่า ไม่เสื่อม ไม่ถดถอย และ "ธรรม" แปลว่า หลักความจริงอันประเสริฐ เมื่อนำมารวมกันจึงหมายถึง หลักธรรมที่คุ้มครองไม่ให้หมู่ชนหรือสังคมตกต่ำ โดยหลักอปริหานิยธรรมประกอบด้วย 7 ประการ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในพระวินัยปิฎก เพื่อเป็นแนวทางสำหรับหมู่สงฆ์ แต่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นบุคคล องค์กร หรือระดับประเทศ เน้นการปรึกษาหารือ ความพร้อมเพรียง การเคารพในจารีต และผู้นำที่มีคุณธรรม หากนำหลักธรรมนี้ไปใช้ จะช่วยส่งเสริมความสงบ ความสามัคคี และการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนในสังคม

3.1.2. ความสำคัญของหลักอปริหานิยธรรม

1. สร้างความมั่นคงและสามัคคีในหมู่คณะ หลักอปริหานิยธรรมมีบทบาทสำคัญในการสร้างเสถียรภาพและความสามัคคีภายในกลุ่มหรือองค์กร ไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว

ชุมชน หรือหน่วยงานราชการ เมื่อสมาชิกของกลุ่มยึดมั่นในหลักธรรมทั้ง 7 ประการ โดยเฉพาะ การหมั่นประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน การเคารพกติกา และการให้เกียรติผู้อื่น ย่อมเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าขององค์กรหรือกลุ่มนั้น ๆ ความร่วมมือจึงเกิดขึ้นโดยไม่ต้องบังคับ ความขัดแย้งลดลง เพราะสมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีภายใต้กรอบของธรรมะ และมีช่องทางการแก้ไขปัญหาที่เปิดเผยและเป็นธรรม การเคารพในผู้นำและผู้มีศีลธรรมก็เป็นปัจจัยที่หล่อหลอมจิตใจให้มีศรัทธาร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความผูกพันระหว่างกันในระดับลึกซึ้งยิ่งขึ้น สังคมหรือองค์กรที่ยึดหลักอภิธานิธรรมจึงมีแนวโน้มที่จะพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน เพราะมีรากฐานจากความเข้าใจ ความเคารพ และความร่วมมือที่เกิดจากภายใน ไม่ใช่เพียงระบบหรือกฎหมายภายนอกเท่านั้น ประยูรต์ ปยุตโต, (2556)

2. ป้องกันความเสื่อมถอยของหมู่คณะ หลักอภิธานิธรรมมีลักษณะเป็น “ธรรมป้องกัน” ที่ทำหน้าที่เป็นเกราะคุ้มกันมิให้หมู่คณะ ตลอดจนหน่วยงานหรือองค์กรเกิดความเสื่อมถอย ไม่ว่าจะเป็นความแตกแยก ความไม่เคารพผู้นำ หรือการลบล้างวัฒนธรรมที่ฝังงายในกลุ่ม งานวิจัยหลายฉบับพบว่าเมื่อองค์กรหรือชุมชนยึดหลักธรรมอภิธานิธรรมในการบริหารจัดการ จะช่วยลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดความขัดแย้ง เพิ่มความสามัคคี และทำให้การตัดสินใจของหมู่คณะเป็นไปอย่างมีระเบียบและชัดเจน ตัวอย่างเช่น งานวิจัยที่ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอภิธานิธรรมในการบริหารสถานศึกษา พบว่าอภิธานิธรรมช่วยให้การบริหารงานไม่มีความเสื่อมทั้งในตัวบุคคลและส่วนรวม โดยการส่งเสริมการประชุมหารืออย่างเป็นระบบ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถธำรงวิชาการและคุณธรรมไปพร้อมกันได้อย่างยั่งยืน ธรรมธัช แมดมิ่งเหง้า, (2566)

3. ส่งเสริมการพัฒนายั่งยืน หมู่คณะที่ยึดถือหลักอภิธานิธรรมจะสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านจริยธรรม ความรู้ และความสัมพันธ์ทางสังคม (ปัญญานันทะภิกขุ, 2541) โดยหลักอภิธานิธรรมช่วยสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดเผย การยอมรับความแตกต่าง และการเคารพผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับบุคคลและระดับสังคม ในระดับชุมชนหรือองค์กร การปฏิบัติตามหลักอภิธานิธรรมยังส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกฝ่าย กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางสังคมอย่างยั่งยืนที่ครบทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาองค์รวมที่ไม่เพียงแต่เน้นผลลัพธ์ทางวัตถุ แต่ยังให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตและความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกในสังคมด้วย และการประยุกต์ใช้หลักอภิธานิธรรมต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภोजุฬารักษ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าการนำหลักอภิธานิธรรมมาประยุกต์ใช้มีผลโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งด้านการประชุมหารืออย่างต่อเนื่อง การพร้อมเพรียงของการประชุม การปฏิบัติตาม

หลักการเดิม การให้ความสำคัญกับผู้นำ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน การสักการะ เคารพสถานที่สำคัญของชุมชน และการสนับสนุนคนมีคุณธรรมเป็นผู้นำ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้หลักอธิปไตยสามารถส่งเสริมประสิทธิภาพในการจัดทำแผนพัฒนาและการบริหารท้องถิ่นได้อย่างเป็นระบบ ช่วยให้แผนพัฒนาท้องถิ่นมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามบริบทของชุมชนและสังคมในระยะยาว องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช, (2566)

4. ใช้เป็นแนวทางบริหารองค์กรหรือประเทศ หลักอธิปไตยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กร การปกครอง หรือการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เพื่อความยั่งยืนและเป็นธรรม ประยุทธ์ ปยุตโต, (2556) การวิจัยในประเทศไทยฉบับหนึ่ง พระกฤษดา จิตธมโม (2566) ได้ศึกษาการใช้หลักอธิปไตยในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา พบว่าการนำหลักอธิปไตยไปปรับใช้เป็นแนวทางในการกำหนดโครงสร้างและกระบวนการบริหาร ส่งผลให้การทำงานขององค์กรมีความชัดเจน เป็นระบบ และเอื้อต่อการตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างเป็นธรรม นอกจากนี้การใช้หลักประชุมปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอ การเคารพกติกา และการยอมรับซึ่งกันและกัน ยังทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการปัญหาและพัฒนางานบริการสาธารณะได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ งานวิจัยชี้ว่าการยึดหลักอธิปไตยทำให้เกิดความเชื่อมั่นระหว่างผู้บริหารและบุคลากร อีกทั้งยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานขององค์กรอย่างแท้จริง

สุเมธ ศรีสุวรรณ (2564) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอธิปไตยในการบริหารงานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่าการนำหลักอธิปไตยมาใช้ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความสามัคคีและความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะด้านการประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และการเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าหลักอธิปไตยมีบทบาทสำคัญในการลดความขัดแย้งภายในองค์กร และช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วรารักษ์ คำแสน (2565) ได้ศึกษาการใช้หลักอธิปไตยในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าหลักอธิปไตยช่วยสร้างความโปร่งใสและความเป็นธรรมในกระบวนการตัดสินใจขององค์กร โดยเฉพาะในด้านการเคารพกติกา การให้เกียรติผู้นำ และการมีส่วนร่วมของประชาชน งานวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารที่ยึดหลักธรรมสามารถเพิ่มความเชื่อมั่นของประชาชนต่อหน่วยงานรัฐ และส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

ภูริทัต แสงทอง (2566) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอธิปไตยกับการบริหารงานบุคคลในหน่วยงานภาครัฐ ผลการวิจัยพบว่า การยึดหลักอธิปไตยช่วยส่งเสริมความยุติธรรมใน

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ลดความลำเอียง และสร้างความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร นอกจากนี้ยังช่วยให้บุคลากรมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและร่วมมือกันทำงานเพื่อเป้าหมายเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ

กนกพร พูลผล (2563) ได้ศึกษาการนำหลักการบริหารานิยมมาใช้ในการบริหารงานชุมชนเข้มแข็ง พบว่าชุมชนที่ยึดหลักการประชุมปรึกษาหารือ ความพร้อมเพรียง และการเคารพผู้นำที่มีคุณธรรม สามารถจัดการปัญหาภายในชุมชนได้อย่างมีระบบ งานวิจัยชี้ว่าหลักการบริหารานิยมเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงและความสงบสุขของชุมชนในระยะยาว

ธนกฤต สุขแสง (2564) ได้ทำการศึกษาการใช้หลักการบริหารานิยมในการบริหารองค์กรเอกชนขนาดกลาง พบว่าการนำหลักธรรมมาใช้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม ลดความขัดแย้งระหว่างพนักงาน และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นคุณธรรมและความรับผิดชอบ งานวิจัยสรุปว่าหลักการบริหารานิยมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ดีแม้ในบริบทขององค์กรธุรกิจ

ศศิธร อินทร์แก้ว (2565) ได้ทำการศึกษาการบริหารงานตามหลักการบริหารานิยมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา พบว่าผู้บริหารที่ยึดหลักการบริหารานิยมสามารถสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือจากครูและบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้สถานศึกษามีเสถียรภาพและสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

นพดล พันธุ์สวัสดิ์ (2567) ได้ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการบริหารานิยมในการบริหารงานของหน่วยงานรัฐระดับจังหวัด พบว่าหลักธรรมดังกล่าวช่วยให้การกำหนดนโยบายและการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ โปร่งใส และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม งานวิจัยชี้ว่าการใช้หลักการบริหารานิยมเป็นฐานการบริหารช่วยเสริมสร้างธรรมาภิบาลและความยั่งยืนขององค์กรภาครัฐ

สรุปได้ว่า หลักการบริหารานิยมเป็นหลักธรรมที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคง ความสามัคคี และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในหมู่คณะหรือองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่มีความหลากหลายทางความคิดและวัฒนธรรม การยึดมั่นในหลักธรรมทั้ง 7 ประการช่วยหล่อหลอมให้สมาชิกในกลุ่มมีจิตสำนึกร่วม เคารพซึ่งกันและกัน และสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการป้องกันความเสื่อมถอยขององค์กรหรือสังคม ด้วยการรักษาวินัยธรรมที่ดีงาม และลดปัจจัยเสี่ยงที่อาจนำไปสู่ความแตกแยก ทั้งยังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ และคุณภาพชีวิต เมื่อหมู่คณะนำหลักธรรมนี้ไปใช้ในการบริหารจัดการ จะเกิดความโปร่งใส ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมในระยะยาว ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และประเทศชาติ กล่าวได้ว่า หลักการบริหารานิยมไม่เพียงแต่เป็นหลักคำสอนในเชิงศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน การบริหารจัดการ และการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติให้มีความมั่นคง ยั่งยืน และสงบสุข

3.2 ที่มาและหลักฐานของอธิปไตยธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

การศึกษาที่มาและหลักฐานของอธิปไตยธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นการตรวจสอบทั้งบริบททางพระสูตรและหลักฐานเชิงตำรา เพื่อให้เห็นรากฐานที่แท้จริงของหลักธรรมนี้ในแหล่งคำสอนของพระพุทธเจ้าเอง อธิปไตยธรรมมีความหมายว่า “ธรรมที่ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม และเป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว” ซึ่งได้รับการบันทึกไว้อย่างชัดเจนในพระไตรปิฎก โดยเฉพาะในพระวินัยปิฎก มหาวรรค ภาค 1 และ อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระพุทธองค์ทรงเห็นความสำคัญของหลักธรรมนี้ในบริบทของการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ และการบริหารจัดการสังคมโดยรวม หลักฐานสำคัญของอธิปไตยธรรมปรากฏในพระสูตรหลายตอน โดยเฉพาะการกล่าวถึง อธิปไตยธรรม 7 ประการ ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่เจ้าวัชชี ผู้ปกครองระบอบสามัคคีธรรมและหมู่ชน ซึ่งระบุนายการหลักธรรมที่ทำให้หมู่คณะไม่เสื่อมถอย และสามารถดำรงความเป็นปึกแผ่นได้ หลักธรรมนี้เชื่อมโยงกับคำสอนอื่น ๆ เช่น ความพร้อมเพรียง ความเคารพซึ่งกันและกัน การไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรบัญญัติ และการรักษาสิ่งที่บัญญัติไว้ดีแล้ว ล้วนเป็นหัวใจในการสร้างวินัยหมู่คณะ ทั้งนี้พระสูตรดังกล่าวยังพบในพระสูตรตันตปิฎก ซึ่งแสดงถึงสภาพประวัติการณ์และแนวปฏิบัติจริงในสมัยพุทธกาล ปยุตโต, ป.อ. พระพรหมคุณาภรณ์, (2560)

ดังนั้น ที่มาและหลักฐานของอธิปไตยธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา จึงมิใช่เป็นเพียงข้อความเชิงนิยาม แต่ยังเป็น คำสอนที่มีบริบททางพระสูตรและวรรณกรรมดั้งเดิม ที่สะท้อนแนวคิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณธรรมในหมู่คณะและสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการศึกษาต่อในหัวข้อถัดไปเกี่ยวกับการแสดงหลักธรรมนี้ในพระสูตร และบริบททางประวัติศาสตร์และสังคม

3.2.1. อธิปไตยธรรมในพระไตรปิฎก (พระสูตร)

ธรรมเพื่อความเจริญ ไม่เสื่อม ของอุบาสก

1. อธิปไตยธรรม 6 ประการเป็นเงื่อนไข ปรากฏในอธิปไตยสูตร (ที.ปา. 22/293/285) คือ

1. ความเป็นผู้ไม่ชอบการงาน
2. ความเป็นผู้ไม่ชอบคุย
3. ความเป็นผู้ไม่ชอบหลับ
4. ความเป็นผู้ไม่ชอบคลุกคลีด้วยหมู่คณะ
5. ความเป็นผู้ว่าง่าย
6. ความเป็นผู้มีมิตรดี

ก็ชนเหล่าใดเหล่าหนึ่งในอดีต ในอนาคต ในปัจจุบัน ไม่เสื่อมแล้วจากกุศลธรรมเพราะธรรม ๖ ประการนี้แล

2. ธรรม 7 ประการนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เสื่อมแก่อุบาสก ปรากฏในทานิสสูตร (อง.สตุตค. 23/27/26) คือ

1. อุบาสกไม่ขาดการเยี่ยมเยียนภิกษุ
2. ไม่ละเลยการฟังธรรม
3. ศึกษาในอธิศีล
4. มากด้วยความเลื่อมใสในภิกษุทั้งที่เป็นเถระ ทั้งเป็นผู้ใหม่ ทั้งปานกลาง
5. ไม่ตั้งจิตติเตียน ไม่คอยเพ่งโทษฟังธรรม
6. ไม่แสวงหาเขตบุญภายนอก
7. กระทำสักการะก่อนในเขตบุญในศาสนานี้

ธรรม ๗ ประการนี้แล ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เสื่อมแก่อุบาสก

3. อปริหานิยธรรม ๗ ปรากฏในสารันทสูตร (อง.สตุตค. 23/19/15) คือ

1. ชาววัชชีจักหมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യเพียงใด ชาววัชชีพึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น
2. ชาววัชชีเมื่อประชุมก็จักพร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และจักพร้อมเพรียงช่วยกันทำกิจที่ควรทำเพียงใด ชาววัชชีพึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น
3. ชาววัชชีจักไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติ จักไม่ถอนสิ่งที่ท่านบัญญัติไว้แล้ว ประพฤติมั่นอยู่ในธรรมของชาววัชชีครั้งโบราณ ตามที่ท่านบัญญัติไว้เพียงใด ชาววัชชีพึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น
4. ชาววัชชีจักสักการะ เคารพ นับถือ บูชาท่านวัชชีผู้ใหญ่ทั้งหลาย และจักสำคัญถ้อยคำของท่านเหล่านั้นว่าเป็นถ้อยคำอันตนพึงเชื่อฟังเพียงใด ชาววัชชีพึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น
5. ชาววัชชีจักไม่ข่มขืนบังคับปกครองหญิงในสกุลเพียงใด ชาววัชชีพึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลย เพียงนั้น
6. ชาววัชชียังคงสักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจติยสถานของชาววัชชี ทั้งภายในและภายนอก และไม่ลบหลู่พลีกรรมอันชอบธรรม ซึ่งเคยให้ เคยทำแก่เจติยสถานเหล่านั้นเพียงใด ชาววัชชีพึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น
7. ชาววัชชีจักถวายความอารักขา ความคุ้มครอง ป้องกันโดยชอบธรรมในพระอรหันต์ทั้งหลายเป็นอย่างดี ด้วยหวังว่า โฉนพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังไม่มาพึงมาสู่แว่นแคว้น และ

ที่มาแล้ว พึงอยู่เป็นสุขเพียงใด ชาววัชชีพึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น

อุปทานิยธรรม 7 ประการนี้ จักตั้งอยู่ในชาววัชชี และชาววัชชียังปรากฏอยู่ในอุปทานิยธรรม 7 ประการนี้เพียงใด ชาววัชชีพึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้นชาววัชชีประกอบด้วยอุปทานิยธรรมแม้แต่ละอย่าง ก็พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลย จะกล่าวไปถึงชาววัชชีผู้ประกอบด้วยอุปทานิยธรรม 7 ประการเล่า ชาววัชชีอันพระเจ้าแผ่นดินมครพระนามว่าอชาตศัตรูเวเทหิบุตร ไม่พึงทำการต่อยุทธ์ด้วยได้ เว้นเสียจากการเกลี้ยกล่อม เว้นเสียจากการยุยงให้แตกกัน

ธรรมเพื่อความเจริญของภิกษุ

4. อุปทานิยธรรม 7 ของภิกษุ ปรากฏในภิกษุสูตร (อง.สตตก. 23/21/17) คือ

1. ภิกษุทั้งหลายหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ เพียงใด พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น

2. ภิกษุทั้งหลายเมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิก จักพร้อมเพรียงช่วยกันทำกิจที่สงฆ์พึงทำเพียงใด พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น

3. ภิกษุทั้งหลายจักไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติ จักไม่เพิกถอนสิ่งที่บัญญัติแล้ว จักประพจน์มั่นในสิกขาบทตามที่บัญญัติไว้แล้ว เพียงใด พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น

4. ภิกษุทั้งหลายยังสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ท่านผู้เป็นเถระ เป็นรัตติกุล บวชมานาน เป็นสังฆบิดร เป็นสังฆปริณายก และจักสำคัญถ้อยคำแห่งท่านเหล่านั้นว่า เป็นถ้อยคำอันตนพึงเชื่อฟังเพียงใด พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลย เพียงนั้น

5. ภิกษุทั้งหลายไม่ตกอยู่ในอำนาจฉันทหาที่เกิดขึ้นแล้ว อันเป็นเหตุให้เกิดในภพต่อไปเพียงใด พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น

6. ภิกษุทั้งหลายจักพอใจอยู่ในเสนาสนะป่าเพียงใด พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น

ภิกษุทั้งหลายจักเข้าไปตั้งความระลึกถึงเฉพาะตนได้ว่า ไฉนหนอ เพื่อนพรหมจรรย์ผู้มีศีลเป็นที่รักที่ยังไม่มา ของงมา และที่มาแล้วพึงอยู่เป็นสุขเพียงใด พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น

อภิธานิธรรม 7 ประการนี้ จักตั้งอยู่ในภิกษุทั้งหลาย และภิกษุทั้งหลายจักปรากฏใน อภิธานิธรรม ประการนี้เพียงใด ภิกษุทั้งหลายพึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น

5. อภิธานิธรรม 7 ประการ อีกหมวดหนึ่ง ปรากฏในกรรมสูตร (อง.สตตก. 23/22/18) คือ

ภิกษุทั้งหลายจักไม่ยินดีการงาน จักไม่ชวนชวนความยินดีการงานเพียงใด ภิกษุทั้งหลายก็ พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น

1. ภิกษุทั้งหลายจักไม่ยินดีการกุศล
2. จักไม่ยินดีความหลับ
3. จักไม่ยินดีการคลุกคลีด้วยหมู่คณะ
4. จักไม่เป็นผู้มีความปรารถนาลามก จักไม่ตกอยู่ในอำนาจแห่งความปรารถนา

ลามก

5. จักไม่คบมิตรชั่ว จักไม่มีสหายชั่ว จักไม่มีเพื่อนชั่ว
6. จักไม่ถึงความท้อถอยเสียในระหว่างที่บรรลุคุณวิเศษเพียงเล็กน้อยเพียงใด ภิกษุ

ทั้งหลายพึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น

อภิธานิธรรม 7 ประการนี้ จักตั้งอยู่ในภิกษุทั้งหลาย และภิกษุทั้งหลายจักปรากฏอยู่ใน อภิธานิธรรม 7 ประการนี้ เพียงใด ภิกษุทั้งหลายพึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความ เสื่อมเลย

6. อภิธานิธรรม ๗ ประการ อีกหมวดหนึ่ง ปรากฏในสัทธยสูตร (อง.สตตก. 23/23/19) คือ

ภิกษุทั้งหลายจักเป็นผู้มีศรัทธาอยู่เพียงใด ภิกษุทั้งหลายก็พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึง หวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น

1. ภิกษุทั้งหลายจักเป็นผู้มีหิริ
2. จักเป็นผู้มีโอตตปปะ
3. จักเป็นพหูสูต
4. จักปรารถนาความเพียร
5. จักเป็นผู้มีสติ
6. จักเป็นผู้มีปัญญาเพียงใด
7. ภิกษุทั้งหลายก็พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น

อภิธานิธรรม 7 ประการนี้ จักตั้งอยู่ในภิกษุทั้งหลาย และภิกษุทั้งหลายจักปรากฏอยู่ใน
 อภิธานิธรรม 7 ประการนี้ เพียงใด ภิกษุทั้งหลายก็พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความ
 เสื่อมเลยเพียงนั้น

7. อภิธานิธรรม 7 อีกหมวดหนึ่ง ปรากฏในโพธิยสูตร (อง.สตตก. 23/24/20) คือ
 ภิกษุทั้งหลายจักเจริญสติสัมโพชฌงค์อยู่เพียงใด ภิกษุทั้งหลายก็พึงหวังความเจริญได้แน่นอน
 ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น

ภิกษุทั้งหลายจักเจริญธรรมวิจยสัมโพชฌงค์

จักเจริญวิริยสัมโพชฌงค์

จักเจริญปีติสัมโพชฌงค์

จักเจริญปัสสัทธิสัมโพชฌงค์

จักเจริญสมาธิสัมโพชฌงค์

จักเจริญอุเบกขาสัมโพชฌงค์อยู่เพียงใด ภิกษุทั้งหลายก็พึงหวังความเจริญได้แน่นอน
 ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น

อภิธานิธรรม 7 ประการนี้ จักตั้งอยู่ในภิกษุทั้งหลาย และภิกษุทั้งหลายจักปรากฏอยู่ใน
 อภิธานิธรรม 7 ประการนี้ เพียงใด ภิกษุทั้งหลายก็พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวัง
 ความเสื่อมเลยเพียงนั้น

8. อภิธานิธรรม 7 อีกหมวดหนึ่ง ปรากฏในสัญญาสูตร (อง.สตตก. 23/25/21) คือ
 ภิกษุทั้งหลายจักเจริญอนิจจสัญญาอยู่เพียงใด ภิกษุทั้งหลายก็พึงหวังความเจริญได้แน่นอน
 ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น

1. ภิกษุทั้งหลายจักเจริญอนัตตสัญญา ฯลฯ

2. จักเจริญอสุภสัญญา ฯลฯ

3. จักเจริญอาพินวสัญญา ฯลฯ

4. จักเจริญปหานสัญญา ฯลฯ

5. จักเจริญวิราคสัญญา ฯลฯ

จักเจริญนิโรธสัญญาอยู่ เพียงใด ภิกษุทั้งหลายก็พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความ
 เสื่อมเลย เพียงนั้น

อภิธานิธรรม 7 ประการนี้ จักตั้งอยู่ในภิกษุทั้งหลาย และภิกษุทั้งหลายจักปรากฏอยู่ใน
 อภิธานิธรรม 7 ประการนี้ เพียงใด ภิกษุทั้งหลายก็พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความ
 เสื่อมเลยเพียงนั้น

9. อภิธานิธรรม 7 อีกหมวดหนึ่ง ปรากฏในเสขสูตร (อง.สตตก. 23/26/22) คือ

1. ความเป็นผู้ไม่ชอบการงาน

2. ความเป็นผู้ไม่ชอบคุย
3. ความเป็นผู้ไม่ชอบหลับ
4. ความเป็นผู้ไม่ชอบคลุกคลีด้วยหมู่คณะ
5. ความเป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทรียทั้งหลาย
6. ความเป็นผู้รู้จักประมาณในโภชนะ

7. กิจที่สงฆ์จะพึงทำมีอยู่ในสงฆ์ ภิกษุสำเหนียกในกิจนั้นอย่างนี้ว่า ก็พระเถระผู้รัตัญญ บวชมานาน เป็นผู้รับภาระ มีอยู่ในสงฆ์ ท่านเหล่านั้นจะรับผิดชอบด้วยกิจนั้น ดังนี้ ไม่ต้องชวนช่วยด้วยตนเอง ธรรม ๗ ประการนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เสื่อมแก่ภิกษุผู้เสขะ

10. ธรรม ๗ ประการนี้ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เสื่อมแก่ภิกษุ ปราภฏในอัปปมาทสูตร (อง.สตตก. 23/29/24) คือ

1. ความเป็นผู้เคารพในพระศาสดา
2. ความเป็นผู้เคารพในธรรม
3. ความเป็นผู้เคารพในสงฆ์
4. ความเป็นผู้เคารพในสิกขา
5. ความเป็นผู้เคารพในสมาธิ
6. ความเป็นผู้เคารพในความไม่ประมาท
7. ความเป็นผู้เคารพในปฏิสันถาร

ธรรม ๗ ประการนี้แล ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เสื่อมแก่ภิกษุ

11. อปริหานิยธรรม 6 อีกหมวดหนึ่ง ปราภฏในมหาปริณิพพานสูตร (ที.มหา. 10/75/68) คือ

1. พวกภิกษุจักเข้าไปตั้งกายกรรม ประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งในที่แจ้งและที่ลับอยู่เพียงใด พึงหวังได้ ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น
2. พวกภิกษุจักเข้าไปตั้งวจีกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งในที่แจ้งและที่ลับอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น
3. พวกภิกษุจักเข้าไปตั้งมโนกรรม ประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งในที่แจ้งและที่ลับอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น
4. พวกภิกษุจักเป็นผู้แบ่งปันลาภอันเป็นธรรม ที่ได้มาโดยธรรม โดยที่สุตแม้มาตราว่า อาหารอันนับเนื่องในบาตร คือเฉลี่ยกันบริโภคกับเพื่อนพรหมจรรย์ผู้มีศีลทั้งหลายอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น
5. พวกภิกษุจักมีศีลเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งในที่แจ้งและที่ลับ ในศีลอันไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นไทย อันวิญญูชนสรรเสริญแล้ว อันตณหาทิฐิไม่ลุ่มคล่ำแล้ว เป็นไปเพื่อสมาธิอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น

6. พวกภิกษุจักเป็นผู้มีทิฐิเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งในที่แจ้งและที่ลับ ในทิฐิอันประเสริฐนำออกไปจากทุกข์ นำผู้

ปฏิบัติตามเพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น

อปทานิยธรรมทั้ง 6 นี้ จักตั้งอยู่ในหมู่ภิกษุ และหมู่ภิกษุจักสนใจในอปทานิยธรรมทั้ง 6 นี้ อยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น

12. ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม 4 ประการ เป็นผู้ไม่ควรเพื่อเสื่อมรอบ ชื่อว่าย่อมประพฤติไถ่ นินพพานทีเดียว ปรากฏในอปทานิยสูตร (ที.สี. 21/37/33) คือ

1. ภิกษุเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยศีล
2. เป็นผู้คุมครองทวารในอินทรีทั้งหลาย
3. เป็นผู้รู้ประมาณในโภชนะ
4. เป็นผู้ประกอบเนือง ๆ ซึ่งมีความเพียรเครื่องตื่นอยู่

ภิกษุผู้ดำรงอยู่ในศีล สำรวมในอินทรีทั้งหลาย รู้ประมาณในโภชนะ และย่อมประกอบเนือง ๆ ซึ่งความเพียรเครื่องตื่นอยู่ ภิกษุผู้มีปรกติพากเพียรอยู่อย่างนี้ ไม่เกียจคร้านตลอดวันและคืน บำเพ็ญกุศลธรรมเพื่อถึงความเกษมจากโยคะ ภิกษุผู้ยินดีในความไม่ประมาท หรือมีปรกติเห็นภัยในความประมาทเป็นผู้ไม่ควรเพื่อความเสื่อม ชื่อว่าประพฤติไถ่ นินพพานทีเดียว

พระครูสรวิชัย (กิตติวฑฺฒโน) กิตติศักดิ์ (2560) ได้ศึกษาความหมายของ "อปทานิยธรรม" ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และการประยุกต์ใช้หลักธรรมนี้ในการปกครองคณะสงฆ์ การวิจัยเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎกและคัมภีร์อรรถกถา พร้อมทั้งจัดหมวดหมู่ธรรมะที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การใช้หลักอปรทานิยธรรมเป็นกลไกที่ช่วยให้คณะสงฆ์สามารถอยู่ร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ เสริมสร้างความสามัคคี ลดความขัดแย้ง และรักษาธรรมวินัยได้อย่างมั่นคง หลักธรรมนี้ยังส่งเสริมให้พระสงฆ์ดำรงตนตามสมณวิถีย่างเหมาะสม ซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาโดยรวม การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าอปทานิยธรรมมิใช่เพียงหลักธรรมในระดับทฤษฎี แต่สามารถนำมาปฏิบัติจริงในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบัน

สมบัติ เจนสระคู และคณะ (2561) ได้ทำการศึกษางานวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามหลัก "อปทานิยธรรม 7 ประการ" ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎกและเป็นแนวทางแห่งความเจริญอย่างยั่งยืนของหมู่คณะ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติตามหลักนี้มีความสามารถในการบริหารจัดการที่เป็นระบบ การประชุมสม่ำเสมอ การปรึกษาหารือร่วมกัน และการยกย่องนับถือผู้อาวุโสช่วยให้บุคลากรมีความร่วมมือกันอย่างดี ความสามัคคีจึงเกิดขึ้นภายในองค์กร ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังพบว่าหลักธรรมดังกล่าวช่วยให้ผู้บริหารสามารถรับมือกับปัญหาและความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีคุณธรรม งานวิจัย

เสนอว่าโรงเรียนควรส่งเสริมการอบรมด้านอธิปไตยธรรมแก่ครูและเจ้าหน้าที่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและจริยธรรมในการทำงานร่วมกันในระยะยาว

เขมานันท์ ขบวนฉลาด (2564) ได้ทำการศึกษางานวิจัยโดยเน้นศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอธิปไตยธรรม 7 ประการในกระบวนการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง พบว่าองค์การที่ยึดถือหลักธรรมดังกล่าวในด้านการประชุม การทำงานร่วมกัน และการเคารพผู้อาวุโสมีความมั่นคงในโครงสร้างการบริหาร และเกิดวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความร่วมมืออย่างจริงจัง พนักงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร มีจิตสำนึกรับผิดชอบร่วมกันสูง ทำให้ผลลัพธ์ของการดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น งานวิจัยเสนอให้หน่วยงานราชการและท้องถิ่นต่าง ๆ นำหลักธรรมนี้มาใช้ในการสร้างองค์กรคุณธรรม เพื่อพัฒนาทั้งคนและระบบอย่างยั่งยืน

พระมหาพลพิพัฒน์ ไยอุ่น (2558) ได้ทำการศึกษาการบริหารคณะสงฆ์ด้วยการนำ "อธิปไตยธรรม 7 ประการ" มาใช้เป็นหลักในการปฏิบัติ โดยวิเคราะห์จากกรณีศึกษาจริงในวัดและคณะสงฆ์ภาคสนาม ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์เอกสาร พบว่าคณะสงฆ์ที่นำหลักนี้มาใช้ในการบริหารจะมีความเป็นระเบียบ มีการทำงานร่วมกันอย่างมีเมตตา การประชุมมีประสิทธิภาพ มีการเคารพผู้อาวุโส และมีเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน งานวิจัยชี้ว่าหลักอธิปไตยธรรมเป็นหัวใจสำคัญในการป้องกันความเสื่อมในหมู่สงฆ์ ช่วยสร้างความมั่นคงให้กับพระพุทธศาสนา และเหมาะสมกับบริบทไทยในยุคปัจจุบัน

พระครูปลัดไพฑูรย์ เมธิโก (มหาบุญ) (2558) ได้ทำการศึกษาเสนอแนวคิดหลักธรรม "อธิปไตยธรรม" ในฐานะเครื่องมือทางจริยธรรมเพื่อเสริมสร้างสันติภาพในสังคมไทย ผู้เขียนวิเคราะห์หลักธรรม 7 ประการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันและการจัดการความขัดแย้งทั้งระดับบุคคลและสังคม โดยเสนอว่าองค์ประกอบของอธิปไตยธรรม เช่น การประชุมอย่างสม่ำเสมอ ความเคารพผู้อาวุโส ความสามัคคี และการเคารพในคุณธรรม เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมสันติสุขในสังคมร่วมสมัยของไทย โดยเฉพาะในบริบทความขัดแย้งทางการเมืองและวัฒนธรรมในช่วงเปลี่ยนผ่าน บทความนี้เสนอแนะแนวทางการนำหลักธรรมไปสู่ภาคปฏิบัติในเชิงสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

สรุปได้ว่า อธิปไตยธรรม คือหลักธรรมเพื่อไม่ให้เสื่อม เป็นหัวใจของการธำรงความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรม ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎกหลายพระสูตร เช่น อธิปไตยสูตร หานิสสูตร และสารันทสูตร โดยมีทั้งรูปแบบ 6 และ 7 ประการ ที่มุ่งเน้นสร้างเสถียรภาพในหมู่คณะ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอุบาสก อุบาสิกา หรือคณะสงฆ์ เช่น ความสามัคคี ความเคารพผู้อาวุโส การไม่ชอบงานหรืออรรถกถาผิดหมู่คณะ ตลอดจนการฟังธรรมและเคารพในพระศาสนา หลักธรรมเหล่านี้แม้เป็นคำสอนโบราณแต่ยังทันสมัยอย่างยิ่งในการประยุกต์ใช้ในบริบทปัจจุบัน ทั้งด้านการปกครองคณะสงฆ์ การบริหารสถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น งานวิจัยจำนวนมาก เช่น ของพระครูสุริยชัย

สมบัติ เจนสระคู และเขมานันท์ ขบวนฉลาด ต่างยืนยันว่าอภิธานิธรรมช่วยให้เกิดการทำงานอย่างมีระบบ มีวัฒนธรรมองค์กรมุ่งสู่ความสามัคคี ลดความขัดแย้ง และสร้างสันติภาพในสังคมได้จริง เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้ง อภิธานิธรรมจึงไม่ใช่เพียงธรรมะเชิงทฤษฎี แต่เป็นแนวทางปฏิบัติที่ใช้ได้จริงในทุกระดับ ตั้งแต่ตนเอง หมู่คณะ จนถึงสังคมโดยรวม หากองค์กรหรือบุคคลใดมีหลักธรรมเหล่านี้เป็นหลักชัย ย่อมดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและเจริญทั้งในทางจริยธรรมและสันติสุข

3.2.2 บริบททางประวัติศาสตร์และสังคมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักอภิธานิธรรม

บริบททางประวัติศาสตร์และสังคมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักอภิธานิธรรม เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาลซึ่งเป็นยุคที่แคว้นและรัฐต่าง ๆ ในชมพูทวีปกำลังเผชิญความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคม และโครงสร้างอำนาจอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะแคว้นวัชชีซึ่งมีรูปแบบการปกครองแบบสภาและการตัดสินใจร่วมกันของหมู่คณะ พระพุทธเจ้าทรงตระหนักถึงปัจจัยที่นำไปสู่ความเจริญหรือความเสื่อมของรัฐและสังคม จึงทรงแสดงหลักอภิธานิธรรมเป็นแนวทางในการธำรงความมั่นคงของชุมชน หลักธรรมดังกล่าวเน้นการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ การพร้อมเพรียงกันปฏิบัติตามมติของส่วนรวม และการเคารพกติกาที่ตั้งอยู่บนธรรมเนียมอันดีงามของสังคม นอกจากนี้ ยังสะท้อนค่านิยมของสังคมโบราณที่ให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส ความสามัคคี และความรับผิดชอบร่วมกัน อภิธานิธรรมจึงมิได้เป็นเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่เป็นหลักการเชิงสังคมและการปกครองที่ตอบโจทยปัญหาความขัดแย้งและความแตกแยกในยุคนั้น บริบทดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระพุทธเจ้าในการเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับสภาพความเป็นจริงของสังคม เพื่อป้องกันความเสื่อมและส่งเสริมความเจริญของรัฐ ชุมชน และหมู่คณะอย่างยั่งยืน ซึ่งยังคงคุณค่าและสามารถประยุกต์ใช้ได้ในสังคมร่วมสมัย

กุลธรี สวัสดิ์ศรี (2568) ศึกษาหลักพุทธธรรมอภิธานิธรรมที่ส่งผลต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่าหลักอภิธานิธรรมช่วยส่งเสริมการเคารพกติกา การประชุมอย่างพร้อมเพรียง และการให้เกียรติผู้มีบทบาทในสังคม อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมประชาธิปไตย งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าการนำหลักธรรมดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในบริบทชุมชนร่วมสมัย ช่วยลดความขัดแย้งทางความคิดและเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับผู้นำท้องถิ่น

พระมหากรินทร์ ธีรปัญญา และคณะ (2568) กล่าวว่า การประยุกต์ใช้หลักอภิธานิธรรมในการบริหารสถานศึกษาพระปริยัติธรรมจังหวัดหนองคาย มีการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอและพร้อมเพรียง การเคารพธรรมเนียมและกติกาที่องค์กรยึดถือร่วมกัน รวมถึงการเปิดพื้นที่รับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมและความร่วมมือภายในองค์กรอย่างเป็นระบบ การบริหารตามหลักอภิธานิธรรมช่วยลดความขัดแย้งระหว่างผู้บริหาร

ครูพระ และผู้เกี่ยวข้อง อีกทั้งส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เกื้อกูลและไว้วางใจซึ่งกันและกัน สามารถรักษาอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างสมดุล

สมบัติ เจนสระคูและคณะ (2561) กล่าวว่า ศึกษาการนำหลักอปริหานิยธรรม 7 มาใช้ในการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัด การประยุกต์ใช้หลักธรรมดังกล่าวช่วยให้กระบวนการบริหารมีความเป็นระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกระดับ หลักอปริหานิยธรรมช่วยเสริมสร้างขวัญกำลังใจและความผูกพันต่อองค์กร ทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและพร้อมร่วมมือในการพัฒนาสถานศึกษา ยังสะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความคาดหวังของชุมชนต่อคุณภาพการศึกษา ก่อให้เกิดแรงกดดันต่อสถานศึกษาในการปรับรูปแบบการบริหารให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบต่อสังคม

พระมหาอิทธิวัฒน์ วรจโกและคณะ (2568) กล่าวว่า การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม 7 กับ การนำหลักธรรมดังกล่าวมาใช้ช่วยพัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลให้มีความเป็นธรรม โปร่งใส และสอดคล้องกับพระธรรมวินัย การประชุมปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอ การเคารพลำดับอาวุโส และการเปิดโอกาสให้ครูพระและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและความร่วมมือภายในองค์กร ยังชี้ให้เห็นว่าการบริหารงานบุคคลตามหลักอปริหานิยธรรมช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานเชิงบวก ทำให้บุคลากรมีขวัญกำลังใจและความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าการหลอมรวมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการบริหารจัดการสมัยใหม่ สามารถธำรงอัตลักษณ์ทางศาสนา

พระอธิการปรีชา ดิกขญาโณ (2560) วิจัยประสิทธิผลการบริหารงานตามหลักอปริหานิยธรรมของเทศบาลตำบลนาแก้ว จังหวัดลำปาง พบว่าการนำหลักอปริหานิยธรรมทั้ง 7 ประการมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานท้องถิ่น ช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความเป็นธรรม และความชอบธรรมในการตัดสินใจของผู้บริหาร ส่งผลให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจและศรัทธาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าการประชุมปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอ และการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและกำหนดนโยบาย ช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมของพลเมืองและความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจการสาธารณะ

สรุปได้ว่า บริบททางประวัติศาสตร์และสังคมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักอปริหานิยธรรม สะท้อนสภาพสังคมในสมัยพุทธกาลที่รัฐและชุมชนกำลังเผชิญความเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองและโครงสร้างอำนาจ โดยเฉพาะแคว้นวัชชีซึ่งปกครองแบบสภาและการตัดสินใจร่วมกัน หลักอปริหานิยธรรมจึงถูกแสดงขึ้นเพื่อเป็นแนวทางธำรงความมั่นคง ความสามัคคี และป้องกันความเสื่อมของหมู่ชน งานวิจัยร่วมสมัยชี้ให้เห็นว่าหลักธรรมดังกล่าวมีคุณค่าต่อการส่งเสริมการเคารพ กติกา การมีส่วนร่วม และความไว้วางใจในสังคมประชาธิปไตย ทั้งในระดับชุมชน สถานศึกษา และ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การประชุมปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอ การเคารพธรรมเนียม และการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความร่วมมือ หลักอภินิหารธรรมยังสนับสนุนการบริหารที่โปร่งใส เป็นธรรม และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ส่งผลให้บุคลากรและประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและพร้อมร่วมพัฒนาองค์กรและชุมชน ผลการศึกษาทั้งหมดสะท้อนว่าหลักอภินิหารธรรมมิใช่เพียงหลักศาสนา แต่เป็นกรอบคิดเชิงสังคมและการปกครองที่สามารถประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมในสังคมร่วมสมัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความยั่งยืน และสันติสุขของสังคมโดยรวม

3.2.3. อภินิหารธรรมในฐานะหลักธรรมสำหรับการบริหารหมู่คณะและสังคม

อภินิหารธรรมในฐานะหลักธรรมสำหรับการบริหารหมู่คณะและสังคม หมายถึง หลักธรรมที่มุ่งส่งเสริมให้หมู่คณะ องค์กร หรือสังคมสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ไม่เสื่อมถอย และเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกบนพื้นฐานของความสามัคคี ความมีระเบียบ และการเคารพกติกาส่วนรวม หลักอภินิหารธรรมชี้ให้เห็นว่าการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันอย่างสม่ำเสมอช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการตัดสินใจที่รอบคอบ การดำเนินกิจกรรมโดยพร้อมเพรียงและเล็กประชุมอย่างเป็นระบบสะท้อนถึงวินัยและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การเคารพมติและกติกาที่ตกลงร่วมกันเป็นรากฐานของความยุติธรรม และความเชื่อถือภายในหมู่คณะ นอกจากนี้ การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส ผู้มีคุณธรรม และผู้นำที่ดี ยังช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจและศรัทธาในระบบการบริหาร ขณะเดียวกัน การปกป้องคุ้มครองสมาชิกผู้มีคุณค่าและส่งเสริมคุณงามความดี ทำให้สังคมเกิดพลังบวกและความผูกพันร่วมกัน เมื่ออภินิหารธรรมถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารหมู่คณะและสังคม จึงช่วยลดความขัดแย้ง เสริมสร้างความร่วมมือ และนำไปสู่ความมั่นคงยั่งยืน

พระมหาศักดิ์ชัย ญาณวโร, (2564) ได้ศึกษางานวิจัยด้านพุทธสังคมศาสตร์เสนอว่า อภินิหารธรรมทำหน้าที่เป็นกรอบการบริหารที่เน้นการประชุมปรึกษาหารือ การเคารพมติส่วนรวม และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในหมู่คณะ หลักธรรมดังกล่าวช่วยให้การตัดสินใจมีความชอบธรรม ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความร่วมมือในองค์กรและชุมชน

ชญาภา อินทรพงศ์, (2565) ได้ศึกษาด้านการบริหารชุมชนชี้ว่า หลักอภินิหารธรรมสอดคล้องกับแนวคิดธรรมาภิบาล โดยเฉพาะด้านความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการยึดกติกากลางร่วมกัน เมื่อองค์กรหรือสังคมยึดหลักนี้เป็นแนวปฏิบัติ จะช่วยเพิ่มความไว้วางใจและความศรัทธาของสมาชิกต่อระบบการบริหาร

นรินทร์ วัฒนกุล, (2566) ได้ศึกษางานวิจัยด้านสังคมศาสตร์พบว่า อภินิหารธรรมสามารถใช้เป็นเครื่องมือจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ ผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็น การเคารพผู้ใหญ่

และผู้นำที่เป็นที่ยอมรับ และการยึดถือขนบธรรมเนียมร่วมกัน ช่วยรักษาความสัมพันธ์และเสถียรภาพของสังคม

ธีรพงศ์ แสงอรุณ, (2568) ได้ศึกษาด้านการพัฒนาสังคมเสนอว่า การยึดถือปธานิยธรรมช่วยเสริมสร้างทุนทางสังคม ได้แก่ ความไว้วางใจ เครือข่ายความร่วมมือ และบรรทัดฐานทางสังคม เมื่อสมาชิกมีหลักยึดร่วม การทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมจะเกิดพลังและความต่อเนื่อง อรรถพรณ สุวรรณรักษ์, (2567)

ธีรพงศ์ แสงอรุณ, (2568) ได้ศึกษางานวิจัยด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนชี้ว่า อปธานิยธรรมเป็นหลักการที่ช่วยให้การบริหารหมู่คณะและสังคมตั้งอยู่บนฐานคุณธรรมและความต่อเนื่อง ไม่ผูกติดกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่ยึดระบบและคุณค่าร่วมเป็นศูนย์กลาง ส่งผลให้สังคมสามารถพัฒนาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

สรุปได้ว่า อปธานิยธรรมเป็นหลักการสำคัญที่ทำหน้าที่เป็นกรอบการบริหารหมู่คณะและสังคม โดยเน้นการประชุมปรึกษาหารือ การเคารพมติส่วนรวม และการมีส่วนร่วมของสมาชิก หลักธรรมดังกล่าวช่วยให้กระบวนการตัดสินใจมีความชอบธรรม ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความร่วมมือในองค์กรและชุมชน นอกจากนี้ อปธานิยธรรมยังสอดคล้องกับแนวคิดธรรมาภิบาล ทั้งด้านความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการยึดถือกลางร่วมกัน การนำหลักนี้มาใช้ช่วยเพิ่มความไว้วางใจและความศรัทธาของสมาชิกต่อระบบการบริหาร อีกทั้งสามารถใช้เป็นเครื่องมือจัดการความขัดแย้งอย่างสันติผ่านการรับฟังและการเคารพขนบธรรมเนียมร่วม เมื่อสังคมยึดถือปธานิยธรรมเป็นหลักยึด จะเกิดทุนทางสังคม ความต่อเนื่อง และการพัฒนาที่มั่นคง

3.3 องค์ประกอบของหลักอปธานิยธรรม

หลักอปธานิยธรรมเป็นหลักการที่มุ่งป้องกันความเสื่อมและส่งเสริมความเจริญของหมู่คณะ โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่สัมพันธ์กับการอยู่ร่วมกันและการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ ประการแรก การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน เป็นกลไกสำคัญที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับฟังปัญหา และร่วมกันตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งช่วยสร้างความเข้าใจและลดความขัดแย้ง ประการที่สอง ความสามัคคีและความพร้อมเพรียง สะท้อนถึงการดำเนินกิจกรรมและการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้การขับเคลื่อนงานชุมชนเป็นไปอย่างมีพลังและต่อเนื่อง ประการที่สาม การเคารพกติกาและจารีตของชุมชน เป็นการธำรงระเบียบขนบธรรมเนียม และข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งช่วยสร้างความมั่นคงและความยุติธรรมในสังคมชุมชน ประการที่สี่ การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ เป็นการยอมรับบทบาท ประสบการณ์ และภูมิปัญญาของบุคคลที่เป็นหลักยึดของชุมชน ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความต่อเนื่องของการพัฒนา ประการที่ห้า การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน สะท้อนถึงการอยู่ร่วมกันบนฐานความเสมอภาค ไม่เลือก

ปฏิบัติ และให้คุณค่าความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียม ประการที่หก การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม ช่วยกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับคุณค่าทางศีลธรรมและประโยชน์ส่วนรวม และประการสุดท้าย การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม เป็นการดูแลปกป้องสมาชิกในชุมชนอย่างเป็นธรรม โปร่งใส และไม่ละเมิดสิทธิ เมื่อองค์ประกอบทั้ง 7 ประการนี้ทำงานร่วมกัน จะทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคี มั่นคง และพัฒนาได้อย่างยั่งยืนตามหลักอภิธานิธรรม ทั้ง 7 ด้าน ดังนี้

3.3.1 การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน

การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน หมายถึงกระบวนการเปิดพื้นที่ให้สมาชิกในชุมชนหรือหมู่คณะได้มาพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับฟังปัญหา และร่วมกันพิจารณาตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวม การประชุมลักษณะนี้นับเป็นการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ การปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอช่วยสร้างความเข้าใจร่วม ลดความคลาดเคลื่อนในการสื่อสาร และป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ การประชุมยังเป็นเวทีในการสร้างความโปร่งใสและความไว้วางใจระหว่างสมาชิก ทำให้การตัดสินใจมีความชอบธรรมและได้รับการยอมรับ เมื่อชุมชนยึดการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเป็นแนวปฏิบัติ จะช่วยเสริมสร้างความสามัคคี เพิ่มพลังการทำงานร่วมกัน และสนับสนุนการพัฒนาชุมชนให้เติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยด้านการพัฒนาชุมชนชี้ว่า การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเป็นกลไกสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการตัดสินใจร่วมกัน กระบวนการดังกล่าวช่วยสร้างความเข้าใจร่วม ลดช่องว่างระหว่างผู้นำกับประชาชน และทำให้การดำเนินงานของชุมชนมีความชอบธรรมมากขึ้น ธวัชชัย คำปัน, (2564)

งานศึกษาด้านการบริหารท้องถิ่นเสนอว่า การประชุมที่เปิดกว้าง โปร่งใส และให้ทุกฝ่ายมีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม เป็นรากฐานของธรรมาภิบาลชุมชน การปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอช่วยให้การตัดสินใจมีความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ และได้รับการยอมรับจากสมาชิกในชุมชน มนฤดี สุขศรี, (2565)

งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์พบว่า การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน การรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายช่วยลดอคติและความขัดแย้ง ทำให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ปาริชาติ เหลืองรุ่งเรือง, (2566)

งานศึกษาด้านการจัดการความขัดแย้งเสนอว่า การใช้เวทีประชุมเป็นพื้นที่พูดคุยและหาทางออกร่วมกัน ช่วยให้ปัญหาของชุมชนได้รับการแก้ไขอย่างสร้างสรรค์ การปรึกษาหารือโดยยึดเหตุผลและกติกากลาง ช่วยลดการใช้ความรุนแรงและรักษาความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนไว้เชษฐ ทองดี, (2567)

งานวิจัยด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนชี้ว่า ชุมชนที่มีการประชุมปรึกษาหารืออย่างต่อเนื่องจะสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองได้ดีกว่า เนื่องจากสมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงการดำเนินงานร่วมกัน ทำให้การพัฒนาไม่หยุดอยู่เพียงระยะสั้น แต่ดำเนินไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน อัจฉรา แก้วคำ, (2568)

สรุปได้ว่า การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาชุมชนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจในเรื่องส่วนรวม กระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยสร้างความเข้าใจร่วมและลดช่องว่างระหว่างผู้นำกับประชาชน การประชุมที่เปิดกว้างและโปร่งใสยังเป็นรากฐานของธรรมาภิบาล ทำให้การตัดสินใจมีความรับผิดชอบและได้รับการยอมรับจากสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ เวทีประชุมยังช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผ่านการรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย การใช้การปรึกษาหารือเป็นแนวทางแก้ไขปัญหา ช่วยลดความขัดแย้งและหลีกเลี่ยงความรุนแรง เมื่อชุมชนมีการประชุมอย่างต่อเนื่องจะสามารถติดตาม ประเมินผล และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดี ส่งผลให้การพัฒนาดำเนินไปอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

3.3.2 ความสามัคคีและความพร้อมเพรียง

ความสามัคคีและความพร้อมเพรียง หมายถึงสภาพความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกในชุมชนหรือหมู่คณะ ที่มีเป้าหมายร่วมกันและร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ความสามัคคีสะท้อนถึงความผูกพัน ความเข้าใจ และความไว้วางใจระหว่างสมาชิก ขณะที่ความพร้อมเพรียงหมายถึงการลงมือปฏิบัติร่วมกันอย่างสอดคล้องเป็นจังหวะเดียวกัน เมื่อชุมชนมีความสามัคคีและพร้อมเพรียง จะเกิดพลังในการขับเคลื่อนงาน ลดความขัดแย้ง และเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ ความสามัคคียังช่วยหล่อหลอมจิตสำนึกการเสียสละ การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และการยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เมื่อสมาชิกในชุมชนร่วมแรงร่วมใจกันอย่างพร้อมเพรียง การพัฒนาย่อมดำเนินไปได้อย่างราบรื่น เข้มแข็ง และนำไปสู่ความมั่นคงและความยั่งยืนของชุมชน

งานวิจัยด้านการพัฒนาชุมชนชี้ว่า ความสามัคคีเป็นพื้นฐานของการรวมกลุ่มและการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน เมื่อคนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมและมีเป้าหมายเดียวกัน

จะเกิดพลังทางสังคมที่ช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมส่วนรวมให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชัยณรงค์ พุ่มไพศาล, (2564)

งานศึกษาด้านการบริหารชุมชนเสนอว่า ความพร้อมเพรียงสะท้อนถึงการลงมือปฏิบัติพร้อมกันอย่างสอดคล้อง โดยอาศัยการวางแผน การสื่อสาร และการแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน ความพร้อมเพรียงช่วยลดความซ้ำซ้อนของงาน และทำให้การดำเนินกิจกรรมของชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่น สุภาวดี รัตนวงศ์, (2565)

งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์พบว่า ความสามัคคีช่วยลดความขัดแย้งและอคติระหว่างสมาชิกในชุมชน เนื่องจากการเคารพซึ่งกันและกันและการยอมรับความแตกต่าง ทำให้เกิดบรรยากาศของความเข้าใจและการให้อภัย ส่งผลให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข กิตติศักดิ์ บุญมาก, (2566)

งานศึกษาด้านการมีส่วนร่วมเสนอว่า เมื่อชุมชนมีความสามัคคีและพร้อมเพรียง ประชาชนจะกล้าเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมสาธารณะมากขึ้น ความร่วมมือดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้นำกับประชาชน และทำให้การพัฒนาชุมชนมีความต่อเนื่อง ญัฐกานต์ ศรีสุข, (2567)

งานวิจัยด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนชี้ว่า ความสามัคคีและความพร้อมเพรียงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและวิกฤตต่าง ๆ ได้ เมื่อสมาชิกในชุมชนร่วมแรงร่วมใจกันอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาจะมีความมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว ปัทมา แสงทองดี, (2568)

สรุปได้ว่า ความสามัคคีและความพร้อมเพรียงเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชน เนื่องจากช่วยให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมและมีเป้าหมายเดียวกัน ความสามัคคีทำให้เกิดพลังทางสังคมที่เอื้อต่อการรวมกลุ่มและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ความพร้อมเพรียงสะท้อนถึงการลงมือปฏิบัติอย่างสอดคล้อง ผ่านการวางแผน การสื่อสาร และการแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน คุณลักษณะทั้งสองช่วยลดความขัดแย้งและอคติ โดยส่งเสริมการเคารพและการยอมรับความแตกต่าง เมื่อชุมชนมีความสามัคคีและพร้อมเพรียง ประชาชนจะกล้าเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจระหว่างผู้นำกับประชาชน ในระยะยาวความร่วมมือร่วมใจอย่างต่อเนื่องช่วยให้ชุมชนสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

3.3.3 การเคารพกติกาและจารีตของชุมชน

การเคารพกติกาและจารีตของชุมชน หมายถึงการยึดถือและปฏิบัติตามข้อตกลง กฎระเบียบ และขนบธรรมเนียมที่สมาชิกในชุมชนร่วมกันกำหนดและสืบทอดมา เพื่อเป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อย กติกาและจารีตทำหน้าที่เป็นกรอบกำกับพฤติกรรม ลดความขัดแย้ง และสร้างความเป็นธรรมในสังคมชุมชน การเคารพกติกาสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ขณะที่

การรักษาจารีตช่วยธำรงอัตลักษณ์และความต่อเนื่องทางวัฒนธรรม เมื่อสมาชิกในชุมชนยอมรับและปฏิบัติตามกติกาเดียวกัน จะเกิดความไว้วางใจและความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากนี้ การเคารพจารีตยังเป็นการให้คุณค่ากับภูมิปัญญาและประสบการณ์ของคนรุ่นก่อน ส่งผลให้ชุมชนสามารถจัดการปัญหาและพัฒนาได้อย่างมั่นคง

งานวิจัยด้านการพัฒนาชุมชนชี้ว่า กติกาชุมชนเป็นกรอบกำกับพฤติกรรมที่สมาชิกยอมรับร่วมกัน การเคารพกติกาช่วยลดความคลุมเครือในการปฏิบัติ สร้างความเป็นธรรม และทำให้การจัดการปัญหาส่วนรวมเป็นไปอย่างมีระบบ เมื่อสมาชิกปฏิบัติตามกติกาเดียวกัน ชุมชนจะเกิดความสงบเรียบร้อยและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สมชาย วงศ์บุญ, (2564)

งานศึกษาด้านสังคมวัฒนธรรมเสนอว่า จารีตประเพณีเป็นกลไกถ่ายทอดคุณค่าและภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น การเคารพจารีตช่วยธำรงอัตลักษณ์และความเป็นตัวตนของชุมชน ทำให้การพัฒนาไม่ตัดขาดจากรากเหง้าทางวัฒนธรรม และเกิดความสุขระหว่างการเปลี่ยนแปลงกับความต่อเนื่อง พงษ์ไพบูลย์, (2565)

งานวิจัยด้านการบริหารท้องถิ่นพบว่า การที่ผู้นำและสมาชิกเคารพกติกาเดียวกัน ช่วยสร้างความชอบธรรมในการตัดสินใจและการบังคับใช้กฎระเบียบ เมื่อกติกาได้รับการยอมรับร่วม การบริหารจัดการชุมชนจะโปร่งใส ตรวจสอบได้ และได้รับความร่วมมือจากประชาชน ณรงค์ชัย ศรีสุวรรณ, (2566)

งานศึกษาด้านการจัดการความขัดแย้งเสนอว่า กติกาและจารีตทำหน้าที่เป็น “บรรทัดฐานกลาง” ที่ช่วยไกล่เกลี่ยความขัดแย้งและกำหนดแนวทางแก้ปัญหาอย่างสันติ การยึดถือขนบธรรมเนียมร่วมกันช่วยลดการเผชิญหน้าและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน พัชร อินทรวิชัย, (2567)

งานวิจัยด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนชี้ว่า ชุมชนที่ให้ความสำคัญกับกติกาและจารีต จะสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมั่นคง เนื่องจากมีหลักยึดร่วมด้านคุณค่าและพฤติกรรม เมื่อการพัฒนาตั้งอยู่บนฐานวัฒนธรรมและข้อตกลงร่วม ชุมชนจะเกิดความรับผิดชอบร่วมและความยั่งยืนในระยะยาว อัญชลี สุขสม, (2568)

สรุปได้ว่า การเคารพกติกาและจารีตของชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่กำกับพฤติกรรมและการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในสังคมชุมชน กติกาชุมชนช่วยสร้างความชัดเจน ความเป็นธรรม และระบบในการจัดการปัญหาส่วนรวม ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความไว้วางใจระหว่างกัน ขณะเดียวกัน จารีตประเพณีทำหน้าที่ถ่ายทอดคุณค่าและภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ช่วยธำรงอัตลักษณ์และความต่อเนื่องทางวัฒนธรรม การเคารพกติกาเดียวกันยังเสริมความชอบธรรมในการบริหารจัดการ ทำให้การตัดสินใจโปร่งใสและได้รับความร่วมมือจากประชาชน นอกจากนี้ กติกาและจารีตยังเป็นบรรทัด

ฐานกลางในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งอย่างสันติ เมื่อชุมชนพัฒนาบนฐานข้อตกลงและวัฒนธรรมร่วมกัน จะเกิดความรับผิดชอบร่วม ความเข้มแข็ง และความยั่งยืนในระยะยาว

3.3.4 การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ

การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ หมายถึงการยอมรับคุณค่า บทบาท และประสบการณ์ของบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และความอาวุโสในชุมชนหรือองค์กร การให้เกียรติสะท้อนถึงความเคารพ การรับฟัง และการปฏิบัติต่อกันอย่างเหมาะสมตามสถานะและหน้าที่ ผู้อาวุโสและผู้นำมักเป็นแหล่งรวมภูมิปัญญาและเป็นที่พึ่งทางจิตใจของสมาชิกในชุมชน การเคารพผู้นำช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความชอบธรรมในการตัดสินใจ ขณะที่การให้เกียรติผู้อาวุโสช่วยธำรงคุณค่าทางวัฒนธรรมและความต่อเนื่องของสังคม เมื่อชุมชนให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำอย่างเหมาะสม จะเกิดความไว้วางใจ ความสามัคคี และการทำงานร่วมกันอย่างราบรื่น ส่งผลให้การพัฒนาและการอยู่ร่วมกันดำเนินไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน

งานวิจัยด้านสังคมวัฒนธรรมชี้ว่า การให้เกียรติผู้อาวุโสเป็นกลไกสำคัญในการธำรงคุณค่าทางศีลธรรมและวัฒนธรรมของชุมชน ผู้อาวุโสมักเป็นผู้ส่งสืบทอดประสบการณ์และภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง การยอมรับบทบาทของผู้อาวุโสช่วยสร้างความต่อเนื่องของวิถีชีวิตและลดความขัดแย้งระหว่างวัยในสังคมชุมชน สุนันทา รัตนวารี, (2564)

งานศึกษาด้านการบริหารชุมชนเสนอว่า การให้เกียรติและยอมรับผู้นำช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมในการตัดสินใจและการดำเนินงาน เมื่อสมาชิกในชุมชนให้ความเชื่อถือผู้นำ จะเกิดความร่วมมือและการปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด ทำให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ วรรณญา ศรีทอง, (2565)

งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์พบว่า ความไว้วางใจเป็นปัจจัยสำคัญของการอยู่ร่วมกัน การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำผ่านการรับฟังและการปฏิบัติอย่างเหมาะสม ช่วยลดความหวาดระแวงและเสริมสร้างความเชื่อมั่นระหว่างสมาชิก ส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางสังคมมีความมั่นคงมากขึ้น พีรพัฒน์ บุญเลิศ, (2566)

งานศึกษาด้านการจัดการความขัดแย้งเสนอว่า ผู้อาวุโสและผู้นำที่ได้รับการยอมรับสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยและประสานความเข้าใจระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การให้เกียรติในบทบาทดังกล่าวช่วยให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างสันติและรักษาความสัมพันธ์ของชุมชน ญัฐภูมิ แสงจันทร์, (2567)

งานวิจัยด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนชี้ว่า การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานการเคารพผู้อาวุโสและผู้นำ จะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างสมดุล ไม่ตัดขาดจากรากฐานเดิม เมื่อผู้นำและผู้อาวุโส

มีบทบาทร่วมกับคนรุ่นใหม่ การพัฒนาจะเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนในระยะยาว
กมลวรรณ ชูศรี, (2568)

สรุปได้ว่า การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำเป็นกลไกสำคัญในการธำรงคุณค่าทางศีลธรรมและ
วัฒนธรรมของชุมชน ผู้อาวุโสเป็นแหล่งภูมิปัญญาและประสบการณ์ที่ช่วยถ่ายทอดวิถีชีวิตและสร้าง
ความต่อเนื่องระหว่างรุ่น ขณะเดียวกัน การยอมรับบทบาทของผู้นำช่วยเสริมความชอบธรรมในการ
ตัดสินใจและการบริหารจัดการ เมื่อสมาชิกให้ความเชื่อถือและรับฟัง จะเกิดความร่วมมือและ
การปฏิบัติตามแนวทางร่วมกัน การให้เกียรติผ่านการรับฟังอย่างเหมาะสมยังช่วยสร้างความไว้วางใจ
ลดความหวาดระแวง และเสริมความมั่นคงของความสัมพันธ์ทางสังคม นอกจากนี้ ผู้อาวุโสและผู้นำที่
ได้รับการยอมรับสามารถทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งอย่างสันติ เมื่อการพัฒนาตั้งอยู่บนฐานการ
เคารพดังกล่าว ชุมชนจะสามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างสมดุล

3.3.5 การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน

การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน หมายถึงการยอมรับคุณค่าความเป็นมนุษย์ของบุคคล
ทุกคนอย่างเท่าเทียม โดยไม่เลือกปฏิบัติตามฐานะ เพศ วัย ความเชื่อ หรือบทบาททางสังคม
การเคารพสิทธิหมายถึงการไม่ละเมิดเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น
การมีส่วนร่วม และการดำรงชีวิตอย่างปลอดภัย ขณะที่การเคารพศักดิ์ศรีคือการปฏิบัติต่อกันด้วย
ความเคารพ ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือกดทับผู้อื่น เมื่อชุมชนให้ความสำคัญกับสิทธิและศักดิ์ศรีของ
ทุกคน จะเกิดความรู้สึกปลอดภัย ความไว้วางใจ และความเสมอภาคในการอยู่ร่วมกัน หลักการนี้ช่วย
ลดความเหลื่อมล้ำและความขัดแย้ง พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มอย่างแท้จริง ส่งผลให้
การอยู่ร่วมกันและการพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างเป็นธรรม

งานวิจัยด้านการพัฒนาสังคมชี้ว่า การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคนเป็นพื้นฐานของ
ความเสมอภาคในชุมชน เมื่อสมาชิกได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและไม่ถูกเลือกปฏิบัติ จะเกิด
ความรู้สึกปลอดภัยและความเป็นธรรม ส่งผลให้ประชาชนกล้าแสดงออกและมีส่วนร่วมในกิจกรรม
สาธารณะมากขึ้น จิราภรณ์ มณีรัตน์, (2564)

งานศึกษาด้านสังคมศาสตร์เสนอว่า การเคารพสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วม เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความขัดแย้งในชุมชน เมื่อสมาชิกได้รับการรับฟัง
และยอมรับในคุณค่าความเป็นมนุษย์ จะเกิดบรรยากาศของความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ
วิโรจน์ แสงทอง, (2565)

งานวิจัยด้านสังคมวิทยาพบว่า การให้เกียรติศักดิ์ศรีของบุคคลช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ
ระหว่างสมาชิกในชุมชน การปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพและไม่ดูหมิ่น ช่วยลดความหวาดระแวง
และเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้มีความมั่นคง ธนกฤต พูลผล, (2566)

งานศึกษาด้านการพัฒนาชุมชนเสนอว่า การคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีของกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส ช่วยเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา เมื่อชุมชนไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง การพัฒนาจะมีความครอบคลุมและเป็นธรรม สุพัตรา คำแสง, (2567) งานวิจัยด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนชี้ว่า การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความรับผิดชอบร่วมในสังคม เมื่อสมาชิกทุกคนรู้สึกมีคุณค่าและได้รับการยอมรับ การพัฒนาชุมชนจะดำเนินไปอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว นภัสสร ศรีสวัสดิ์, (2568)

สรุปได้ว่า การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคนเป็นรากฐานสำคัญของความเสมอภาคและความเป็นธรรมในชุมชน เมื่อสมาชิกได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและไม่ถูกเลือกปฏิบัติ จะเกิดความรู้สึกปลอดภัยและกล้าแสดงออกมากขึ้น การเคารพสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วม ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศแห่งความเข้าใจ การให้เกียรติศักดิ์ศรีของบุคคลยังเสริมสร้างความไว้วางใจและความมั่นคงของความสัมพันธ์ทางสังคม นอกจากนี้ การคุ้มครองสิทธิของกลุ่มเปราะบางทำให้การพัฒนาครอบคลุมและไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง เมื่อชุมชนยึดหลักสิทธิและศักดิ์ศรีเป็นฐานร่วม สมาชิกทุกคนจะรู้สึกมีคุณค่าและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ส่งผลให้การพัฒนาชุมชนดำเนินไปอย่างมั่นคง เป็นธรรม

3.3.6 การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม

การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม หมายถึงการที่สมาชิกในชุมชนหรือองค์กรมีหลักคุณค่าทางจริยธรรมเป็นแนวทางกำกับพฤติกรรม และมีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม คุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเมตตา และความยุติธรรม ช่วยหล่อหลอมจิตสำนึกและสร้างความเชื่อถือนระหว่างสมาชิก ขณะที่เป้าหมายร่วมทำหน้าที่เป็นทิศทางเดียวกันในการทำงาน เมื่อชุมชนยึดถือคุณธรรมเดียวกันและมุ่งสู่เป้าหมายร่วม จะเกิดความร่วมมือร่วมใจ ลดความขัดแย้ง และเพิ่มพลังในการขับเคลื่อนงาน การตัดสินใจและการปฏิบัติงานจะมีความชอบธรรมและได้รับการยอมรับในวงกว้าง ส่งผลให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีเอกภาพ

งานวิจัยด้านการพัฒนาชุมชนชี้ว่า การยึดมั่นในคุณธรรมร่วมกัน เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความเสียสละ เป็นรากฐานของการสร้างเอกภาพในชุมชน เมื่อสมาชิกมีหลักคุณค่าร่วม จะช่วยกำกับพฤติกรรม ลดการเอาเปรียบ และทำให้การทำงานส่วนรวมดำเนินไปอย่างราบรื่น ศุภชัย นาคะนาท, (2564)

งานศึกษาด้านการบริหารท้องถิ่นเสนอว่า การกำหนดเป้าหมายร่วมที่ชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เป้าหมายร่วมทำหน้าที่

เป็นทิศทางเดียวกัน ลดความสับสน และเสริมพลังการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน กัญญา รัตน์โกสินทร์, (2565)

งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์พบว่า การยึดมั่นในคุณธรรมช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่าง สมาชิกในชุมชน ความไว้วางใจดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญของทุนทางสังคม ซึ่งเอื้อต่อการ รวมกลุ่ม การช่วยเหลือเกื้อกูล และการดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างต่อเนื่อง ญัฐพล สายสมบัติ, (2566)

งานศึกษาด้านการจัดการความขัดแย้งเสนอว่า เมื่อชุมชนมีคุณธรรมและเป้าหมายร่วมเป็น กรอบยึด การแก้ไขปัญหาจะมุ่งประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน การยึดหลักความ ยุติธรรมและเหตุผลช่วยลดการเผชิญหน้า และรักษาความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน อรรวรรณ ศรีบรรพต, (2567)

งานวิจัยด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนชี้ว่า ชุมชนที่มีคุณธรรมและเป้าหมายร่วมอย่างชัดเจน จะสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมั่นคง เนื่องจากการดำเนินงานไม่ขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่ยึด คุณค่าและทิศทางร่วมเป็นหลัก ส่งผลให้การพัฒนามีความต่อเนื่องและยั่งยืนในระยะยาว ปวีณา สุขประเสริฐ, (2568)

สรุปได้ว่า การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วมเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างเอกภาพ และพลังการพัฒนาของชุมชน คุณธรรมร่วม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความเสียสละ ทำหน้าที่กำกับพฤติกรรมและลดการเอาเปรียบ ทำให้การทำงานส่วนรวมดำเนินไปอย่างราบรื่น ขณะเดียวกัน การกำหนดเป้าหมายร่วมที่ชัดเจนช่วยสร้างทิศทางเดียวกัน กระตุ้นการมีส่วนร่วม และ ลดความสับสนในการดำเนินงาน การยึดมั่นในคุณธรรมยังเสริมสร้างความไว้วางใจซึ่งเป็นทุนทาง สังคมที่สำคัญต่อการรวมกลุ่มและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เมื่อชุมชนใช้คุณธรรมและเป้าหมายร่วม เป็นกรอบยึด การจัดการความขัดแย้งจะมุ่งประโยชน์ส่วนรวมและรักษาความสัมพันธ์ของสมาชิกไว้ได้ ในระยะยาว การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนคุณค่าและทิศทางร่วมกันจะมีความต่อเนื่อง มั่นคง และยั่งยืน ไม่ขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

3.3.7 การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม

การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม หมายถึงกระบวนการบริหารและดูแลสมาชิกในชุมชน หรือสังคมให้ได้รับความเป็นธรรม ความปลอดภัย และการปกป้องสิทธิอย่างเท่าเทียม โดยอาศัยกติกา หลักคุณธรรม และกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใส การคุ้มครองอย่างชอบธรรมครอบคลุมทั้งการ ป้องกันการละเมิดสิทธิ การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ และการเยียวยาอย่างเหมาะสมเมื่อเกิดปัญหา หลักการนี้เน้นการไม่เลือกปฏิบัติและการคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคน เมื่อชุมชนมี ระบบคุ้มครองที่ยุติธรรม จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำ ความหวาดกลัว และความขัดแย้งในสังคม

นอกจากนี้ การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมยังสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้นำและสถาบันของชุมชน ส่งเสริมให้สมาชิกกล้ามีส่วนร่วมและร่วมรับผิดชอบต่อส่วนรวม ส่งผลให้การอยู่ร่วมกันและการพัฒนาชุมชนดำเนินไปอย่างมั่นคง และเป็นธรรม

งานวิจัยด้านการพัฒนาสังคมชี้ว่า การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม โดยเน้นการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและการไม่เลือกปฏิบัติ ระบบการคุ้มครองที่เป็นธรรมช่วยลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความมั่นใจให้สมาชิกว่าชุมชนสามารถดูแลและปกป้องทุกคนได้อย่างเท่าเทียม ชไมพร วงศ์ศิริ, (2564)

งานศึกษาด้านการบริหารท้องถิ่นเสนอว่า การคุ้มครองที่อาศัยกติกาชัดเจนและกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใส ช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมในการบริหารจัดการ เมื่อประชาชนรับรู้ว่าการคุ้มครองเป็นธรรมและตรวจสอบได้ จะเกิดความเชื่อถือและความร่วมมือกับผู้นำชุมชนมากขึ้น ธนภัทร ศรีทอง, (2565)

งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์พบว่า ระบบการคุ้มครองที่เป็นธรรมทำหน้าที่เป็นกลไกป้องกันและคลี่คลายความขัดแย้ง เนื่องจากสมาชิกมีช่องทางร้องเรียน การไกล่เกลี่ย และการเยียวยาที่เหมาะสม การจัดการที่ยุติธรรมช่วยลดความรู้สึกถูกเอาเปรียบและรักษาความสัมพันธ์ทางสังคม ฤชญา อินทรชัย, (2566)

งานศึกษาด้านการพัฒนาชุมชนเสนอว่า การคุ้มครองอย่างชอบธรรมต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ เด็ก ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส การดูแลที่เป็นธรรมและเหมาะสมช่วยให้ทุกกลุ่มกล้าเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน และทำให้การพัฒนาที่มีความครอบคลุม ศศิธร แก้วคำ, (2567)

งานวิจัยด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนชี้ว่า ชุมชนที่มีระบบคุ้มครองที่ยุติธรรมและต่อเนื่อง จะสามารถรักษาความสงบเรียบร้อยและความไว้วางใจของสมาชิกได้ในระยะยาว เมื่อทุกคนมั่นใจว่าได้รับการคุ้มครองอย่างเสมอภาค การพัฒนาชุมชนจะดำเนินไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน นลินี พิทักษ์ศรี, (2568)

สรุปได้ว่า การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเป็นธรรมและความมั่นคงทางสังคมของชุมชน โดยเน้นการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและการไม่เลือกปฏิบัติ ระบบคุ้มครองที่ชัดเจนและเป็นธรรมช่วยลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเชื่อมั่นให้สมาชิกว่าทุกคนได้รับการดูแลอย่างเท่าเทียม การดำเนินงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ยังเสริมความชอบธรรมในการบริหารจัดการและเพิ่มความร่วมมือระหว่างประชาชนกับผู้นำ นอกจากนี้ ระบบคุ้มครองที่ดีทำหน้าที่ป้องกันและคลี่คลายความขัดแย้ง ผ่านกลไกร้องเรียน ไกล่เกลี่ย และการเยียวยาที่เหมาะสม การให้ความสำคัญกับกลุ่มเปราะบางช่วยให้การพัฒนาที่มีความครอบคลุมและไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง

เมื่อชุมชนมีระบบคุ้มครองที่ยุติธรรมและต่อเนื่อง จะเกิดความไว้วางใจ ความสงบเรียบร้อย และการพัฒนาที่มั่นคง

3.4 หลักอปริหานิยธรรม ในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชน

หลักอปริหานิยธรรมเป็นหลักธรรมที่มุ่งป้องกันความเสื่อมและส่งเสริมความเจริญของหมู่คณะ โดยเน้นการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบและสามัคคี เมื่อนำหลักอปริหานิยธรรมมาประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชน จะช่วยให้วัดกลับมาเป็นศูนย์กลางชีวิตทางสังคมและจิตใจของชุมชนอย่างเข้มแข็ง หลักธรรมดังกล่าวส่งเสริมให้เกิดการประชุมปรึกษาหารือ การมีส่วนร่วม และการเคารพกติกาและขนบธรรมเนียมร่วมกัน วัดจึงสามารถเป็นพื้นที่กลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แก้ไขปัญหา และกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนได้อย่างสอดคล้อง นอกจากนี้ อปริหานิยธรรมยังช่วยหล่อหลอมความเคารพต่อผู้อาวุโส พระสงฆ์ และสถาบันทางสังคม ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนแน่นแฟ้น เมื่อชุมชนยึดหลักอปริหานิยธรรมเป็นแนวปฏิบัติ การฟื้นฟูบทบาทของวัดย่อมเกิดความต่อเนื่อง นำไปสู่ความมั่นคงและความยั่งยืนของวิถีชุมชนในระยะยาว

งานวิจัยด้านพุทธสังคมศาสตร์ชี้ว่า หลักอปริหานิยธรรมเป็นกรอบสำคัญในการธำรงความสามัคคีของหมู่คณะ โดยเฉพาะการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันอย่างสม่ำเสมอและการเคารพกติกา กลาง เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับวัดและชุมชน จะช่วยฟื้นฟูบทบาทของวัดในฐานะพื้นที่กลางของการตัดสินใจและการจัดการปัญหาร่วมกัน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านแน่นแฟ้น และลดความขัดแย้งในชุมชน พระมหาธนากร ธมฺมโก, (2564)

งานศึกษาด้านการพัฒนาชุมชนเสนอว่า หลักอปริหานิยธรรมช่วยเปิดพื้นที่ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค ทั้งการแสดงความคิดเห็น การร่วมวางแผน และการร่วมรับผิดชอบกิจกรรมของวัด การไม่ละเมิดขนบธรรมเนียมและการเคารพเสียงส่วนรวมทำให้วัดสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างมีพลัง ศศิธร พิทักษ์วงศ์, (2565)

งานวิจัยด้านพระพุทธศาสนากับสังคมร่วมสมัยชี้ว่า เมื่อวัดนำหลักอปริหานิยธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ เช่น การให้เกียรติผู้อาวุโส การคุ้มครองผู้ทรงศีล และการรักษาธรรมเนียมอันดี จะช่วยเสริมความศรัทธาของชุมชนต่อวัด ทำให้วัดกลับมาเป็นสถาบันที่ชุมชนพึ่งพาได้ทั้งด้านจิตใจและสังคม ปิยะณัฐ วงศ์ประยูร, (2566)

งานวิจัยด้านการบริหารชุมชนเสนอว่า หลักอปริหานิยธรรมสามารถใช้เป็นเครื่องมือจัดการความขัดแย้งในชุมชนได้อย่างสันติ โดยอาศัยการประชุม การรับฟังความคิดเห็น และการยึดถือกติกา กลางร่วมกัน วัดจึงสามารถทำหน้าที่เป็นเวทีไกล่เกลี่ยและสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน นิชาภา สุขเกษม, (2567)

งานวิจัยด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนชี้ว่า หลักอปริหานิยธรรมเป็นฐานคุณธรรมที่ช่วยให้การฟื้นฟูบทบาทของวัดไม่เป็นเพียงกิจกรรมชั่วคราว แต่เกิดความต่อเนื่องในระยะยาว เมื่อวัดและชุมชนยึดหลักการไม่เสื่อมเป็นแนวปฏิบัติ จะก่อให้เกิดระบบความร่วมมือ ความเคารพ และความรับผิดชอบร่วมกัน ส่งผลให้วิถีชุมชนมีความมั่นคงและยั่งยืน กฤษฎา สุขสมบุรณ์, (2568)

สรุปได้ว่า หลักอปริหานิยธรรมเป็นกรอบสำคัญที่ช่วยธำรงความสามัคคีและความมั่นคงของหมู่คณะ เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับวัดและชุมชน จะช่วยฟื้นฟูบทบาทของวัดให้เป็นพื้นที่กลางในการประชุม ปรึกษาหารือ และจัดการปัญหาร่วมกัน หลักธรรมดังกล่าวเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค เคารพกติกาและเสียงส่วนรวม ส่งผลให้กิจกรรมของวัดมีพลังและได้รับการยอมรับ การบริหารจัดการวัดตามอปริหานิยธรรมยังช่วยเสริมความศรัทธาและความเชื่อมั่นของชุมชนต่อสถาบันวัด นอกจากนี้ หลักอปริหานิยธรรมยังเป็นเครื่องมือจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ ผ่านการรับฟังและการยึดกติกากลางร่วมกัน เมื่อวัดและชุมชนยึดหลักไม่เสื่อมเป็นแนวปฏิบัติ การพัฒนาย่อมเกิดความต่อเนื่อง นำไปสู่วิถีชุมชนที่มั่นคง สามัคคี

3.4.1 หลักอปริหานิยธรรมกับการอยู่ร่วมกันของชุมชนในมิติทางสังคม

หลักอปริหานิยธรรมเป็นหลักธรรมที่มุ่งป้องกันความเสื่อมและส่งเสริมความเจริญของหมู่คณะ โดยเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบและสามัคคี ในมิติทางสังคม หลักอปริหานิยธรรมช่วยกำกับพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนให้เคารพกติกา ขนบธรรมเนียม และคุณค่าร่วมกัน การประชุมปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจและลดความขัดแย้ง การให้เกียรติผู้อาวุโสและการยึดถือธรรมเนียมที่ดีงามช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เมื่อชุมชนยึดหลักอปริหานิยธรรมเป็นแนวปฏิบัติ การอยู่ร่วมกันจะตั้งอยู่บนฐานของความเคารพ ความรับผิดชอบ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้สังคมชุมชนมีความมั่นคง

งานวิจัยด้านพุทธสังคมศาสตร์เสนอว่า หลักอปริหานิยธรรมทำหน้าที่เป็น “กรอบกติกาสังคม” ที่ช่วยให้สมาชิกในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างเป็นระเบียบ โดยเน้นการประชุมปรึกษาหารือ การเคารพมติส่วนรวม และการไม่ละเมิดขนบธรรมเนียมร่วมกัน หลักการดังกล่าวช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความสามัคคี ทำให้ชุมชนสามารถจัดการปัญหาส่วนรวมได้อย่างสันติ สุชาติ อินทร์ประเสริฐ, (2564)

งานศึกษาด้านการพัฒนาชุมชนชี้ว่า หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ ทั้งการแสดงความคิดเห็น การร่วมตัดสินใจ และการร่วมรับผิดชอบกิจกรรมสาธารณะ การเคารพเสียงส่วนรวมและการยึดหลักความเสมอภาคช่วยให้คนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมทางสังคมเกิดความต่อเนื่อง ญัฐชยา แสงคำ, (2565)

งานวิจัยด้านสังคมวัฒนธรรมเสนอว่า หลักอปริหานิยธรรมช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างวัย ผ่านการให้เกียรติผู้อาวุโส การรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และการถ่ายทอดขนบธรรมเนียมที่ดีงาม ความสัมพันธ์เชิงเคารพนี้ช่วยลดช่องว่างระหว่างวัย และเสริมสร้างความเข้าใจอันดีในสังคมชุมชน พรทิพย์ นาคสุวรรณ, (2566)

งานวิจัยด้านการบริหารจัดการชุมชนชี้ว่า หลักอปริหานิยธรรมสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการความขัดแย้ง โดยอาศัยกระบวนการพูดคุย การรับฟัง และการยึดถือกติกากลางร่วมกัน ชุมชนที่ใช้หลักการนี้จะสามารถแก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง และรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกไว้ได้ พงศ์ศักดิ์ รัตนชัย, (2567)

งานวิจัยด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนเสนอว่า การยึดหลักอปริหานิยธรรมเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน ช่วยสร้างฐานคุณธรรม ความรับผิดชอบ และความไว้วางใจในชุมชน เมื่อคนในสังคมมีหลักยึดร่วม การอยู่ร่วมกันย่อมเกิดความมั่นคง ลดความแตกแยก และนำไปสู่การพัฒนาทางสังคมอย่างยั่งยืน รัตนา ศรีจันทร์, (2568)

สรุปได้ว่า หลักอปริหานิยธรรมทำหน้าที่เป็นกรอบกติกาทางสังคมที่ช่วยกำกับการอยู่ร่วมกันของชุมชนให้เป็นระเบียบและเกิดความสามัคคี หลักการประชุมปรึกษาหารือ การเคารพมติส่วนรวม และการยึดถือขนบธรรมเนียมร่วมกัน ช่วยลดความขัดแย้งและทำให้การจัดการปัญหาส่วนรวมเป็นไปอย่างสันติ หลักอปริหานิยธรรมยังสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ ทำให้สมาชิกในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและรับผิดชอบร่วมกัน นอกจากนี้ หลักธรรมดังกล่าวช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างวัยผ่านความเคารพและการรับฟังซึ่งกันและกัน เมื่อใช้เป็นแนวทางจัดการความขัดแย้ง ชุมชนสามารถรักษาความสัมพันธ์และหลีกเลี่ยงความรุนแรงได้ ในระยะยาว การยึดหลักอปริหานิยธรรมเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน จะสร้างฐานคุณธรรม ความไว้วางใจ และนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมั่นคงและยั่งยืนในมิติทางสังคม

3.4.2 หลักอปริหานิยธรรมกับบทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางชุมชน

หลักอปริหานิยธรรมเป็นหลักธรรมที่มุ่งป้องกันความเสื่อมและส่งเสริมความเจริญของหมู่คณะ โดยเน้นความสามัคคี ระเบียบ และการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม เมื่อนำหลักอปริหานิยธรรมมาประยุกต์ใช้กับบทบาทของวัด จะช่วยเสริมให้วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางชุมชนได้อย่างมีพลังและยั่งยืน วัดสามารถเป็นพื้นที่กลางในการประชุม ปรึกษาหารือ และตัดสินใจร่วมกันของคนในชุมชน ภายใต้กติกาและขนบธรรมเนียมที่ทุกฝ่ายยอมรับ หลักการเคารพผู้อาวุโสและการรักษาธรรมเนียมที่ดีงามช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน นอกจากนี้ การไม่ละเมิดกติกาและการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยังช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความสามัคคี เมื่อวัดดำเนินบทบาทตามหลักอปริหานิยธรรม จะสามารถเชื่อมโยงผู้คน หน่วยงาน และกิจกรรมของ

ชุมชนให้ทำงานร่วมกันอย่างกลมกลืน ส่งผลให้วัดเป็นศูนย์กลางทางสังคม จิตใจ และวัฒนธรรมที่เอื้อต่อความมั่นคงและความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว

งานวิจัยด้านพุทธสังคมศาสตร์เสนอว่า หลักการบริหารนิยธรรมช่วยวางกรอบการอยู่ร่วมกันของหมู่คณะผ่านการประชุมปรึกษาหารือ การยึดกติกากลาง และการเคารพมติส่วนรวม เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานของวัด จะทำให้วัดสามารถทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางของการบริหารจัดการชุมชน ลดความขัดแย้ง และสร้างความชอบธรรมในการตัดสินใจร่วมกัน พระมหาวรเชษฐ์ วชิรปัญญา, (2564)

งานศึกษาด้านการพัฒนาชุมชนชี้ว่า หลักการบริหารนิยธรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคของประชาชน ทั้งการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมรับผิดชอบกิจกรรมของวัด วัดที่ดำเนินงานภายใต้หลักการนี้จะได้รับความไว้วางใจจากชุมชน และสามารถเป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรม และการพัฒนาได้อย่างมีพลัง ญัฐวิทย์ วิชา, (2565)

งานวิจัยด้านสังคมวัฒนธรรมพบว่า หลักการบริหารนิยธรรมช่วยสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ตั้งอยู่บนความเคารพผู้อาวุโส การรักษานับธรรมนิยม และการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน วัดที่ยึดหลักนี้จะเป็นพื้นที่เชื่อมโยงคนต่างวัย และเป็นศูนย์รวมความทรงจำร่วมของชุมชน กมลชนก ภูวนา, (2566)

งานศึกษาด้านการจัดการชุมชนเสนอว่า หลักการบริหารนิยธรรมสามารถใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ โดยวัดทำหน้าที่เป็นเวทีกลางในการไกล่เกลี่ย รับฟัง และหาทางออกร่วมกันบนฐานกติกาและคุณธรรม ส่งผลให้วัดเป็นศูนย์กลางความสงบและความสมานฉันท์ของชุมชน ศุภชัย มโนธรรม, (2567)

งานวิจัยด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนชี้ว่า เมื่อวัดยึดหลักการบริหารนิยธรรมเป็นแนวปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จะช่วยสร้างระบบความร่วมมือ ความรับผิดชอบ และความศรัทธาร่วมกันของชุมชน ทำให้บทบาทของวัดไม่เป็นเพียงศูนย์กลางเชิงสัญลักษณ์ แต่เป็นศูนย์กลางการพัฒนาที่มีชีวิตและยั่งยืนในระยะยาว ธีรรัตน์ แสงสุริยา, (2568)

สรุปได้ว่า หลักการบริหารนิยธรรมเป็นกรอบสำคัญที่ช่วยกำกับการอยู่ร่วมกันของหมู่คณะผ่านการประชุมปรึกษาหารือ การเคารพกติกากลาง และการยึดมติส่วนรวม เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานของวัด จะช่วยให้วัดทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางในการบริหารจัดการชุมชนอย่างมีความชอบธรรม หลักธรรมดังกล่าวส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเสมอภาค ทำให้ชุมชนเกิดความไว้วางใจและความเป็นเจ้าของร่วมกัน วัดที่ยึดหลักการบริหารนิยธรรมยังช่วยหล่อหลอมความสัมพันธ์ทางสังคมบนฐานความเคารพผู้อาวุโสและการรับฟังซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ หลักการบริหารนิยธรรมสามารถใช้เป็นเครื่องมือจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ ทำให้วัดเป็นศูนย์กลางความสงบและ

ความสมานฉันท์ เมื่อวัดปฏิบัติตามหลักนี้อย่างต่อเนื่อง บทบาทของวัดจะพัฒนาเป็นศูนย์กลางชุมชนที่มีชีวิต

3.4.3 หลักอปริหานิยธรรมในฐานะกรอบแนวคิดเชิงพุทธสำหรับการพัฒนาชุมชน

หลักอปริหานิยธรรมเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งป้องกันความเสื่อมและส่งเสริมความเจริญของหมู่คณะ โดยเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบ สามัคคี และเคารพกติกาภายในฐานะกรอบแนวคิดเชิงพุทธสำหรับการพัฒนาชุมชน หลักอปริหานิยธรรมช่วยกำหนดแนวทางการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เป็นระบบ การประชุมปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจอย่างเท่าเทียม หลักการเคารพผู้อาวุโส ขนบธรรมเนียม และคุณค่าร่วมกัน ช่วยสร้างความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เมื่อชุมชนยึดหลักอปริหานิยธรรมเป็นแนวปฏิบัติ การพัฒนาจะตั้งอยู่บนฐานคุณธรรม ความรับผิดชอบ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ส่งผลให้ชุมชนสามารถจัดการปัญหาและพัฒนาได้อย่างมั่นคง

งานวิจัยด้านพุทธสังคมศาสตร์เสนอว่า หลักอปริหานิยธรรมทำหน้าที่เป็นกรอบคุณธรรมที่ช่วยธำรงความสามัคคีของชุมชน ผ่านการประชุมปรึกษาหารือ การเคารพกติกา และการยึดมติส่วนรวมเป็นหลัก เมื่อชุมชนใช้หลักนี้เป็นแนวทางพัฒนา จะช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความไว้วางใจ และทำให้การจัดการปัญหาส่วนรวมเป็นไปอย่างสันติและมีประสิทธิภาพ บุญเลิศ จันทร์คำ, (2564)

งานศึกษาด้านการพัฒนาชุมชนชี้ว่า หลักอปริหานิยธรรมสอดคล้องกับแนวคิดธรรมาภิบาล โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเสมอภาค โปร่งใส และรับผิดชอบ การเปิดพื้นที่ให้สมาชิกชุมชนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมติดตามผล ทำให้การพัฒนาชุมชนเกิดความเป็นเจ้าของร่วมและดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง รวิภา ศรีอ่อน, (2565)

งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์เสนอว่า การยึดหลักอปริหานิยธรรมช่วยเสริมสร้างทุนทางสังคม ได้แก่ ความไว้วางใจ เครือข่ายความร่วมมือ และบรรทัดฐานทางสังคม เมื่อคนในชุมชนมีหลักยึดร่วมกัน จะเกิดความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างเกื้อกูล ชญาดา วงศ์ไพศาล, (2566)

งานศึกษาด้านการจัดการความขัดแย้งพบว่า หลักอปริหานิยธรรมสามารถใช้เป็นกรอบในการแก้ไขปัญหความขัดแย้งในชุมชน ผ่านกระบวนการรับฟัง การพูดคุย และการยึดกติกากลางร่วมกัน ทำให้การพัฒนาชุมชนไม่สะดุดจากความแตกแยก และยังคงรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมไว้ได้ ภัทรพล แก้ววิชัย, (2567)

งานวิจัยด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนเสนอว่า หลักอปริหานิยธรรมเป็นกรอบแนวคิดเชิงพุทธที่ช่วยให้การพัฒนาชุมชนตั้งอยู่บนฐานคุณธรรม ความรับผิดชอบ และความต่อเนื่อง เมื่อชุมชนยึดหลักไม่

เสื่อมเป็นแนวปฏิบัติร่วม การพัฒนาจะไม่มุ่งผลระยะสั้น แต่คำนึงถึงความสมดุลและความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว อภาภรณ์ สุขสันต์, (2568)

สรุปได้ว่า หลักอปริหานิยธรรมเป็นกรอบคุณธรรมเชิงพุทธที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน โดยช่วยธำรงความสามัคคีผ่านการประชุมปรึกษาหารือ การเคารพกติกา และการยึดมติส่วนรวมเป็นหลัก หลักธรรมดังกล่าวช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความไว้วางใจ และทำให้การจัดการปัญหาส่วนรวมเป็นไปอย่างสันติ หลักอปริหานิยธรรมยังสอดคล้องกับแนวคิดธรรมาภิบาล โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค โปร่งใส และรับผิดชอบ เมื่อชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และติดตามผล จะเกิดความเป็นเจ้าของร่วมและการพัฒนาที่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ หลักอปริหานิยธรรมช่วยเสริมสร้างทุนทางสังคม ทั้งความร่วมมือและบรรทัดฐานทางสังคมที่เข้มแข็ง อีกทั้งสามารถใช้เป็นกรอบจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ ทำให้การพัฒนาไม่สะดุด ในระยะยาว หลักอปริหานิยธรรมช่วยให้การพัฒนาชุมชนตั้งอยู่บนฐานคุณธรรม ความรับผิดชอบ และความยั่งยืนอย่างแท้จริง

3.5 สรุป

หลักอปริหานิยธรรมเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อเป็นแนวทางในการรักษาความเจริญ และป้องกันความเสื่อมของกลุ่มชนหรือชุมชน คำว่า “อปริหานิยธรรม” แปลว่า “หลักธรรมที่ทำให้ไม่เสื่อม” หรือ “หลักการที่เป็นเครื่องป้องกันความเสื่อม” หลักธรรมนี้มีความสำคัญ และคุณค่าอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชน และสังคม เพราะเป็นหลักการที่ครอบคลุมและสมบูรณ์มีความเป็นสากล สอดคล้องกับทฤษฎีสมัยใหม่ และมีหลักฐานเชิงประจักษ์จากความสำเร็จในอดีตและปัจจุบัน

หลักอปริหานิยธรรมที่สำคัญที่สุดคือ อปริหานิยธรรม 7 ประการที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ชาววัชชี ซึ่งประกอบด้วย หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ (และพร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันหมู่คณะเมื่อมีภัย) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมั่นตามธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม สักการะเคารพนับถือบูชาท่านผู้ใหญ่ทั้งหลาย มองเห็นความสำคัญแห่งถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันพึงรับฟัง บรรดากุลสตรีกุมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดี โดยมีถูกข่มเหง หรืออดุคร่ำชื่นใจ เคารพสักการะบูชาเจตีย์ (ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ ตลอดจนอนุสาวรีย์ต่าง ๆ) ของคนในชุมชน (ประจำชาติ) ทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้พลักรกรรมอันชอบธรรมที่เคยให้เคยทำแก่เจตีย์เหล่านั้นเสื่อมทรมานไป จัดให้ความอารักขา ค้ำครองป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (ในที่นี้กินความกว้าง หมายถึง บรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป) ตั้งใจว่าขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมีได้มา พึงมาสู่แว่นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแว่นแคว้นโดยผาสุก หลักธรรมทั้ง 7 ประการนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ครอบคลุมทั้ง

ด้านศาสนาและจิตใจ ด้านการศึกษา ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข ด้านสวัสดิการสังคม และด้านการพัฒนาชุมชน

ในท้ายที่สุด การศึกษาหลักอปริหานิยธรรมแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่าและมีความเหมาะสมกับมนุษย์ในทุกยุคทุกสมัย แม้ว่าหลักธรรมนี้จะถูกแสดงไว้เมื่อกว่าสองพันห้าร้อยปีที่แล้ว แต่ยังคงมีความทันสมัยและสามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหาของสังคมปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงความลึกซึ้งและความเป็นสากลของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงกับบริบททางศาสนาหรือวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง แต่เป็นหลักการที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของมนุษย์และสังคม และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง การวิจัยในครั้งนี้จึงไม่เพียงแต่มีประโยชน์ต่อชุมชนปากพูนเท่านั้น แต่ยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒนาสังคมไทยให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งนับได้ว่าเป็นประโยชน์ที่กว้างไกลและยาวนานต่อไป

บทที่ 4

การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม :

กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำบทสัมภาษณ์จากผู้ที่มีบทบาท และความรู้ที่ได้ศึกษาในเรื่อง การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดงานวิจัย และกำหนดประเด็นในการวิเคราะห์ ได้ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์แนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

4.2 แนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม

4.3 สรุป

4.1 วิเคราะห์แนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

หลักอปริหานิยธรรมเป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความมั่นคงของชุมชน ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดยวัดควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุม ปรึกษา และจัดกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัดกับชุมชน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎระเบียบและขนบธรรมเนียมที่ดีงามของชุมชน ควบคู่กับการเคารพผู้อาวุโสและผู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น วัดยังควรเป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม รวมทั้งสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง เมื่อวัดและชุมชนมีความร่วมมือและยึดหลักอปริหานิยธรรมร่วมกัน จะทำให้เกิดความเข้มแข็ง ความสามัคคี และช่วยฟื้นฟูบทบาทของวัดให้กลับมาเป็นศูนย์กลางของวิถีชีวิตชุมชน ดังนี้

4.1.1 การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านศาสนา และจิตใจ

ด้านศาสนาและจิตใจ วัดในชุมชนปากพูนมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน โดยการฟื้นฟูบทบาทของวัดตามหลักอปริหานิยธรรม ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ เช่น การทำบุญ ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม และกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างความศรัทธาและความ

ผูกพันระหว่างวัดกับชุมชน นอกจากนี้ วัดควรเปิดพื้นที่ให้คนทุกช่วงวัยเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ด้วยความสามัคคีและการปรึกษาหารืออย่างต่อเนื่อง อันเป็นไปตามหลักการประชุมพร้อมเพรียงและการร่วมมือกันในชุมชน รวมทั้งพระสงฆ์ควรทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตใจ ให้คำปรึกษาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน เมื่อชุมชนยึดหลักอปริหานิยธรรมร่วมกัน จะช่วยให้วัดกลับมาเป็นศูนย์รวมจิตใจ สร้างความสงบสุข และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจแก่คนในชุมชนดังนี้

1. การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมในด้านศาสนาและจิตใจ โดยเฉพาะหลักการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน ถือเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัดกับชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดควรเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุม แสดงความคิดเห็น และร่วมวางแผนกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือกันในชุมชน การประชุมร่วมกันยังช่วยให้ชุมชนรับรู้ปัญหา ความต้องการ และแนวทางพัฒนาวัดให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การร่วมปรึกษาหารือยังเป็นการสร้างความสามัคคี ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความผูกพันระหว่างคนในชุมชนกับวัด เมื่อประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดงานบุญ การปฏิบัติธรรม หรือกิจกรรมสาธารณประโยชน์ จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน วัดจึงไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์กลางด้านจิตใจและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน อีกทั้งพระสงฆ์ยังสามารถใช้เวทีการประชุมเป็นช่องทางในการเผยแผ่หลักธรรม และส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนได้อย่างใกล้ชิด ส่งผลให้คนในชุมชนมีความสงบทางจิตใจ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการฟื้นฟูบทบาทของวัดในสังคมปัจจุบัน **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 กล่าวว่า**

ปัจจุบันวัดในชุมชนปากพูนยังคงมีบทบาทสำคัญด้านศาสนาและจิตใจของชาวบ้าน แต่การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนลดลงจากอดีต ดังนั้นจึงควรมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชน เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมทางศาสนาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เมื่อทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น จะทำให้เกิดความสามัคคีและความผูกพันกับวัดมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้วัดกลับมาเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6 กล่าวว่า**

การประชุมร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัด เพราะทำให้คนในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนา วัดควรเปิดโอกาสให้เยาวชนและประชาชนทุกช่วงวัยเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำบุญ ประเพณี หรือการปฏิบัติธรรม การมีส่วนร่วมเช่นนี้จะช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดี

ระหว่างวัดกับชุมชน และช่วยเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม **และยังสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 11 ได้กล่าวว่า**

หลักการบริหารนิยธรรมด้านการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันช่วยให้ชุมชนเกิดความพร้อมเพรียงและความเข้าใจกันมากขึ้น วัดสามารถใช้การประชุมเป็นเวทีในการรับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชน รวมทั้งร่วมกันกำหนดแนวทางพัฒนากิจกรรมด้านศาสนาและจิตใจให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เมื่อประชาชนรู้สึกว่าคุณธรรมจริยธรรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัด ก็จะเกิดความศรัทธาและเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามากขึ้น ส่งผลให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและสร้างความสงบสุขแก่ชุมชน

สรุปได้ว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรมด้านการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัดกับชุมชนปากพูน โดยเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและวางแผนกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกัน การมีส่วนร่วมดังกล่าวช่วยให้เกิดความสามัคคี ความเข้าใจ และความผูกพันระหว่างคนในชุมชนกับวัดมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้วัดสามารถรับรู้ปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การประชุมร่วมกันยังเป็นช่องทางในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีแก่ประชาชน ส่งผลให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางด้านศาสนาและจิตใจของชุมชน และช่วยสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในสังคมได้

2. ความสามัคคีและความพร้อมเพรียง การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรมด้านความสามัคคีและความพร้อมเพรียง เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านศาสนาและจิตใจของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรวมพลังของคนในชุมชนให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม และสาธารณประโยชน์ การที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างพร้อมเพรียง เช่น การทำบุญ ตักบาตร ฟังธรรม และการปฏิบัติธรรม จะช่วยสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับชุมชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ความสามัคคียังช่วยให้คนในชุมชนเกิดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ และพร้อมช่วยเหลือกันในยามเกิดปัญหา วัดจึงเป็นสถานที่ที่ช่วยหล่อหลอมจิตใจของประชาชนให้มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดี การดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างพร้อมเพรียงยังช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจอันดีในชุมชน อีกทั้งพระสงฆ์ยังสามารถใช้บทบาทในการเป็นผู้นำทางจิตใจ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี เมื่อคนในชุมชนมีความร่วมมือและเข้าร่วมกิจกรรมของวัดอย่างต่อเนื่อง จะทำให้วัดกลับมาเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนได้อย่างมั่นคง ส่งผลให้ชุมชนเกิดความสงบสุข มีความเข้มแข็งทางสังคม และสามารถรักษาวิถีชีวิตทางพระพุทธศาสนาไว้ได้ **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 กล่าวว่า**

ความสามัคคีและความพร้อมเพรียงเป็นสิ่งสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดในชุมชนปากพูน เพราะเมื่อคนในชุมชนร่วมมือกันเข้าวัด ทำบุญ และจัดกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน จะทำให้เกิดความผูกพันและความใกล้ชิดระหว่างประชาชนกับวัดมากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้คนในชุมชนเกิดความรัก ความเอื้อเฟื้อ และช่วยเหลือกัน วัดจึงกลายเป็นศูนย์กลางทางจิตใจที่ทำให้ชุมชนเกิดความสงบสุข และมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7 กล่าวว่า**

ปัจจุบันคนในชุมชนบางส่วนเริ่มห่างไกลจากวัด ดังนั้นการสร้างความพร้อมเพรียงในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาจึงมีความจำเป็น วัดควรจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกช่วงวัยได้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น การทำบุญในวันสำคัญ การปฏิบัติธรรม และกิจกรรมจิตอาสา เมื่อทุกคนร่วมมือกันอย่างพร้อมเพรียง จะช่วยสร้างความสามัคคีและทำให้วัดกลับมาเป็นศูนย์กลางจิตใจของชุมชนได้อีกครั้ง **และยังสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่าน 12 ได้กล่าวว่า**

หลักการบริหารนิยธรรมด้านความสามัคคีช่วยให้คนในชุมชนปากพูนเกิดความเข้าใจและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข การร่วมกิจกรรมของวัดอย่างสม่ำเสมอทำให้ประชาชนได้พบปะ พูดคุย และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อีกทั้งพระสงฆ์ยังสามารถใช้บทบาทในการให้ข้อคิดและปลูกฝังคุณธรรมแก่ประชาชน เมื่อคนในชุมชนมีความพร้อมเพรียงและร่วมมือกัน วัดก็จะยังคงมีบทบาทสำคัญด้านศาสนาและจิตใจ และช่วยสร้างความมั่นคงให้แก่ชุมชนได้

สรุปได้ว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรมด้านความสามัคคีและความพร้อมเพรียง เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านศาสนาและจิตใจของชุมชนปากพูน โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรวมพลังและสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนผ่านกิจกรรมทางศาสนาและสาธารณประโยชน์ การเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันอย่างพร้อมเพรียงช่วยให้ประชาชนเกิดความผูกพัน ความเอื้อเฟื้อ และความสัมพันธ์อันดีต่อกัน อีกทั้งยังช่วยลดความขัดแย้ง และสร้างความเข้าใจในชุมชน พระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมและเป็นผู้นำทางจิตใจ เมื่อประชาชนมีความสามัคคีและร่วมมือกันอย่างต่อเนื่อง จะทำให้วัดกลับมาเป็นศูนย์กลางจิตใจของชุมชน และช่วยสร้างความสงบสุขและความมั่นคงให้แก่สังคมได้

3. การเคารพกติกาและจารีตของชุมชน การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรมด้านการเคารพกติกาและจารีตของชุมชน เป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมบทบาทของวัดด้านศาสนาและจิตใจของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดควรเป็นแบบอย่างในการรักษาระเบียบ กฎเกณฑ์ และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชน เพื่อให้ประชาชนเห็นคุณค่าและร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การปฏิบัติตามกติกาของชุมชนอย่างพร้อมเพรียงจะช่วยสร้างความเป็นระเบียบ ความสงบเรียบร้อย และความเข้าใจอันดีระหว่างคนในสังคม นอกจากนี้ วัดยังมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกที่ดีแก่ประชาชนผ่าน

กิจกรรมทางศาสนาและประเพณีต่าง ๆ เช่น การทำบุญในวันสำคัญ การเวียนเทียน และการร่วมกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น การเคารพจารีตประเพณียังช่วยให้คนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญของรากฐานทางวัฒนธรรมและเกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตน อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและลดความขัดแย้งในสังคม พระสงฆ์สามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำในการแนะนำและส่งเสริมให้ประชาชนดำรงตนอยู่ในกรอบของศีลธรรมและประเพณีที่ดีงาม เมื่อคนในชุมชนร่วมกันเคารพศรัทธาและรักษาจารีตประเพณีอย่างต่อเนื่อง จะทำให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและวัฒนธรรมของชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สงบสุข และสามารถดำรงวิถีชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาได้ **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 กล่าวว่า**

การเคารพศรัทธาและจารีตของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้วัดและชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข วัดควรส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่น เช่น การเข้าวัดในวันสำคัญทางศาสนา และการร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน เมื่อทุกคนให้ความร่วมมือและเคารพศรัทธาของสังคม จะช่วยสร้างความเป็นระเบียบและความสามัคคีในชุมชน อีกทั้งยังทำให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางด้านศาสนาและจิตใจของประชาชนได้อย่างมั่นคง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8 กล่าวว่า**

ปัจจุบันคนรุ่นใหม่บางส่วนเริ่มละเลยจารีตประเพณีของชุมชน ดังนั้นวัดควรมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมและสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การที่คนในชุมชนร่วมกันรักษากฎระเบียบและจารีตประเพณี จะช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน และช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในสังคมได้ **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 13 ได้กล่าวว่า**

หลักอปริหานิยธรรมด้านการเคารพศรัทธาและจารีตของชุมชนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและความมั่นคงของชุมชนได้เป็นอย่างดี วัดควรเป็นแบบอย่างในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามหลักศีลธรรม เมื่อประชาชนมีจิตสำนึกในการเคารพศรัทธาของสังคม ก็จะทำให้ชุมชนเกิดความสงบเรียบร้อย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และสามารถดำรงวิถีชีวิตร่วมกันได้อย่างสันติสุข อีกทั้งยังช่วยให้วัดมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านการเคารพศรัทธาและจารีตของชุมชน เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างบทบาทของวัดด้านศาสนาและจิตใจของชุมชนปากปูน โดยวัดทำหน้าที่เป็นแบบอย่างในการรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี และกฎระเบียบของสังคม เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจิตสำนึกที่ดีแก่ประชาชน การร่วมกันปฏิบัติตามกติกาและรักษาจารีตประเพณีช่วยสร้างความเป็นระเบียบ ความสามัคคี และความเข้าใจอันดีในชุมชน อีกทั้งยังช่วยให้คนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนามากขึ้น พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางจิตใจและส่งเสริมการดำรงชีวิตตามหลักศีลธรรม ส่งผลให้วัดยังคงเป็น

ศูนย์กลางทางจิตใจและวัฒนธรรมของชุมชน และช่วยสร้างความสงบสุขและความมั่นคงให้แก่สังคมได้

4. การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอธิปไตยธรรมด้านการให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านศาสนาและจิตใจของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดควรส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และพระสงฆ์ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ความรู้ และมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงอยู่ของชุมชน การให้ความเคารพและรับฟังคำแนะนำจากผู้อาวุโสจะช่วยให้เกิดความสามัคคีและความเข้าใจอันดีระหว่างคนต่างวัยในสังคม นอกจากนี้ ผู้อาวุโสยังเป็นผู้ถ่ายทอดขนบธรรมเนียม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่คนรุ่นหลัง ทำให้ชุมชนสามารถรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมอันดีงามไว้ได้ วัดจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้อาวุโสและผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางศาสนาและการพัฒนาชุมชน เช่น การเป็นที่ปรึกษา การอบรมคุณธรรม หรือการถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตแก่เยาวชน การให้เกียรติผู้อาวุโสยังช่วยปลูกฝังจิตสำนึกด้านความกตัญญู ความอ่อนน้อม และการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพซึ่งกันและกัน อีกทั้งพระสงฆ์สามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับประชาชน เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน เมื่อคนในชุมชนให้ความสำคัญกับผู้อาวุโสและผู้นำ จะทำให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางด้านจิตใจและช่วยเสริมสร้างความสงบสุข ความมั่นคง และความเข้มแข็งของชุมชนได้ **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 กล่าวไว้ว่า**

การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนปากพูนเกิดความสงบสุขและความเป็นระเบียบ เพราะผู้อาวุโสเป็นผู้มีประสบการณ์และมีความรู้เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา วัดควรเปิดโอกาสให้ผู้อาวุโสเข้ามามีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำและถ่ายทอดความรู้แก่คนรุ่นใหม่ เมื่อคนในชุมชนให้ความเคารพและรับฟังผู้นำ ก็จะช่วยสร้างความสามัคคีและความผูกพันในชุมชนได้มากยิ่งขึ้น **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9 กล่าวไว้ว่า**

ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้คนรุ่นใหม่บางส่วนห่างเหินจากผู้สูงอายุและวัด ดังนั้นวัดควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับผู้อาวุโส เช่น การอบรมคุณธรรม การเล่าประสบการณ์ชีวิต และกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกัน การให้เกียรติผู้อาวุโสไม่เพียงเป็นการรักษาวัฒนธรรมที่ดีงาม แต่ยังช่วยปลูกฝังความกตัญญูและจิตสำนึกที่ดีให้แก่คนในชุมชนอีกด้วย **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 14 ได้กล่าวว่า**

หลักอธิปไตยธรรมด้านการให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและความมั่นคงของชุมชนได้อย่างมาก พระสงฆ์และผู้นำชุมชนควรทำงานร่วมกันในการส่งเสริม

คุณธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน เมื่อประชาชนมีความเคารพต่อผู้อาวุโสและผู้นำ ก็จะทำให้เกิดความร่วมมือ ความเข้าใจ และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ส่งผลให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางด้านศาสนาและจิตใจของชุมชนได้

สรุปได้ว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านการให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านศาสนาและจิตใจของชุมชนปากพูน โดยวัดส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่าและเคารพผู้อาวุโส ผู้นำชุมชน และพระสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต การรับฟังคำแนะนำและการมีส่วนร่วมของผู้อาวุโสช่วยถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณี และคุณธรรมแก่คนรุ่นใหม่ อีกทั้งยังช่วยสร้างความสามัคคี ความกตัญญู และความสัมพันธ์อันดีในชุมชน พระสงฆ์และผู้นำชุมชนยังมีบทบาทในการเป็นแบบอย่างและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน ส่งผลให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและช่วยสร้างความสงบสุข ความมั่นคง และความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้

5. การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านศาสนาและจิตใจของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดควรเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และทุกสถานะทางสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาอย่างเท่าเทียม โดยไม่เลือกปฏิบัติ การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของกันและกันจะช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความเมตตา ความเข้าใจ และความสามัคคีในชุมชน นอกจากนี้ วัดยังสามารถส่งเสริมให้ประชาชนเรียนรู้การอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน ผ่านกิจกรรมทางศาสนา การอบรมคุณธรรม และการปฏิบัติธรรม การให้ความสำคัญกับความคิดเห็นและความรู้สึกของทุกคนจะช่วยให้ประชาชนเกิดความรู้สึกมีคุณค่าและกล้าที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน อีกทั้งยังช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในสังคม พระสงฆ์สามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตใจในการส่งเสริมหลักเมตตาธรรม ความเสมอภาค และการยอมรับความแตกต่างของบุคคล วัดจึงไม่เพียงเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แต่ยังเป็นศูนย์กลางในการสร้างจิตสำนึกด้านสิทธิมนุษยชนและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เมื่อคนในชุมชนเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของกันและกัน จะทำให้ชุมชนเกิดความสงบสุข มีความเข้มแข็ง และสามารถดำรงวิถีชีวิตร่วมกันได้อย่างยั่งยืนตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 กล่าวว่า

การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคนเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข วัดควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาอย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ หรือผู้ด้อยโอกาส เมื่อทุกคนได้รับการยอมรับและปฏิบัติอย่างเสมอ

ภาค จะทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับวัดและชุมชนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความเมตตาและความเข้าใจในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10 กล่าวว่า

ปัจจุบันสังคมมีความหลากหลายมากขึ้น ดังนั้นวัดควรมีบทบาทในการส่งเสริมการเคารพความคิดเห็นและคุณค่าของแต่ละบุคคล โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกัน การจัดกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมชุมชนที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วม จะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีในชุมชน นอกจากนี้ยังทำให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกในการเคารพสิทธิของผู้อื่นมากขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 15 ได้กล่าวว่า

หลักอปริหานิยธรรมด้านการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและความมั่นคงของชุมชนได้เป็นอย่างดี พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเมตตาและความเสมอภาค พร้อมทั้งส่งเสริมให้คนในชุมชนยอมรับความแตกต่างของกันและกัน เมื่อประชาชนให้เกียรติและเคารพสิทธิของผู้อื่น ก็จะทำให้ชุมชนเกิดความสงบสุข มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สรุปได้ว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านศาสนาและจิตใจของชุมชนปากปูน โดยวัดเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และทุกสถานะทางสังคมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาอย่างเท่าเทียม การเคารพสิทธิและความคิดเห็นของกันและกันช่วยสร้างความเมตตา ความเข้าใจ และความสามัคคีในชุมชน อีกทั้งยังช่วยลดความขัดแย้งและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมหลักเมตตาธรรม ความเสมอภาค และการยอมรับความแตกต่างของบุคคล ส่งผลให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกในการเคารพสิทธิของผู้อื่น วัดจึงยังคงเป็นศูนย์กลางด้านจิตใจและช่วยสร้างความสงบสุข ความมั่นคง และความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้

6. การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายรวม การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านการยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายรวม เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านศาสนาและจิตใจของชุมชนปากปูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงามแก่ประชาชน เพื่อให้คนในชุมชนมีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา การมีเป้าหมายร่วมกันของชุมชน เช่น การสร้างความสงบสุข ความสามัคคี และการพัฒนาคุณภาพชีวิต จะช่วยให้ประชาชนเกิดความร่วมมือและมีจิตสำนึกในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม นอกจากนี้ วัดยังสามารถจัดกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้ปฏิบัติความดีร่วมกัน เช่น การทำบุญ การ

บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การยึดมั่นในคุณธรรมยังช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง อบายมุข และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในสังคม อีกทั้งพระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจและให้คำแนะนำแก่ประชาชนในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติและคุณธรรม เมื่อคนในชุมชนมีเป้าหมายร่วมกันและปฏิบัติตามหลักคุณธรรม จะทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี และความเข้มแข็งของชุมชน วัดจึงยังคงเป็นศูนย์กลางด้านศาสนาและจิตใจที่ช่วยเหลือหลอมคนในชุมชนให้ดำรงชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุขและยังยืนตามหลักพระพุทธศาสนา **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 กล่าวว่า**

การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วมเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนปากพูนเกิดความเข้มแข็งและความสงบสุข วัดควรส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ และการช่วยเหลือกันในชุมชน เมื่อคนในชุมชนมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาสังคมและรักษาวินัยธรรมที่ดีงาม จะทำให้เกิดความสามัคคีและความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7 กล่าวว่า**

ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้คนบางส่วนขาดหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ดังนั้นวัดควรมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมและสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่ประชาชน โดยจัดกิจกรรมทางศาสนา การอบรมคุณธรรม และกิจกรรมจิตอาสา เพื่อให้คนในชุมชนได้ทำความดีร่วมกัน การมีเป้าหมายร่วมกันในการสร้างความสงบสุขและความเอื้อเฟื้อในสังคม จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน **และยังสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 11 ได้กล่าวว่า**

หลักอปริหานิยธรรมด้านการยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วมช่วยให้ชุมชนเกิดความมั่นคงทั้งด้านจิตใจและสังคม พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมและให้คำแนะนำแก่ประชาชนในการประพฤติปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง เมื่อประชาชนร่วมกันทำความดีและมีเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาชุมชน ก็จะทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี และความเข้มแข็ง ส่งผลให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางด้านศาสนาและจิตใจของชุมชน

สรุปได้ว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านการยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านศาสนาและจิตใจของชุมชนปากพูน โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงามแก่ประชาชน การมีเป้าหมายร่วมกันในการสร้างความสงบสุข ความสามัคคี และการพัฒนาชุมชนช่วยให้ประชาชนเกิดความร่วมมือและจิตสำนึกในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม อีกทั้งกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมจิตอาสายังช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ปฏิบัติความดีร่วมกัน พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจและเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม ส่งผลให้ชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี และความมั่นคง วัดจึงยังคงเป็นศูนย์กลางด้านศาสนาและจิตใจที่ช่วยให้คนในชุมชนดำรงชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุขและยังยืนตามหลักพระพุทธศาสนา

7. การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปปริหานิยธรรมด้านการจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความ เข้มแข็งด้านศาสนาและจิตใจของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดควรมีบทบาท ในการดูแลและคุ้มครองประชาชนอย่างเป็นธรรม โดยยึดหลักเมตตาธรรม ความเสมอภาค และ ความถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา การบริหารจัดการกิจกรรมของวัดควรเปิดโอกาสให้ประชาชน ทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมได้อย่างเท่าเทียม เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความ ไว้วางใจระหว่างวัดกับชุมชน นอกจากนี้ วัดยังควรเป็นศูนย์กลางในการให้ความช่วยเหลือแก่ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ และผู้ที่ประสบปัญหาในชีวิต ผ่านกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์และการให้ คำปรึกษาทางจิตใจ การคุ้มครองอย่างชอบธรรมยังหมายถึงการส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ร่วมกันด้วย ความเคารพในสิทธิ หน้าที่ และกฎระเบียบของสังคม อีกทั้งพระสงฆ์และผู้นำชุมชนควรร่วมกันดูแล รักษาความสงบเรียบร้อยและแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งด้วยความยุติธรรม วัดจึงมีบทบาทสำคัญในการ สร้างความอบอุ่นทางจิตใจและความมั่นคงให้แก่ชุมชน เมื่อประชาชนได้รับการดูแลและปฏิบัติอย่าง เป็นธรรม จะทำให้เกิดความศรัทธา ความสามัคคี และความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้วัด ยังคงเป็นศูนย์กลางด้านศาสนาและจิตใจที่ช่วยสร้างสังคมแห่งความสงบสุขและความเข้มแข็ง **ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 กล่าวว่า**

การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจต่อวัด และชุมชน วัดควรดูแลประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสและผู้ที่มีปัญหา ในชีวิต เช่น ผู้สูงอายุ เด็กยากจน หรือผู้ที่ขาดที่พึ่ง การให้ความช่วยเหลือด้วยความเมตตาและ ยุติธรรมจะช่วยสร้างความศรัทธาและความผูกพันระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลาง ด้านจิตใจของประชาชนได้อย่างมั่นคง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8 กล่าวว่า**

ปัจจุบันชุมชนมีปัญหาหลายด้านทั้งเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นวัดควรมีบทบาทในการให้ คำปรึกษาและช่วยเหลือประชาชนอย่างเป็นธรรม โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงกิจกรรมทางศาสนา และการช่วยเหลือต่าง ๆ อย่างเสมอภาค นอกจากนี้ พระสงฆ์และผู้นำชุมชนควรร่วมมือกันในการ แก้ไขปัญหาคความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจอันดีในชุมชน การปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความ ยุติธรรมจะช่วยสร้างความสงบสุขและความสามัคคีในสังคมได้ **และสอดคล้องแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 12 ได้กล่าวว่า**

หลักอปปริหานิยธรรมด้านการจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทาง จิตใจและความเข้มแข็งของชุมชนได้เป็นอย่างดี วัดควรเป็นสถานที่ที่ประชาชนสามารถพึ่งพาและขอ คำแนะนำได้ในยามเกิดปัญหา พระสงฆ์ควรปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเมตตาและความเสมอภาค พร้อมทั้งส่งเสริมให้คนในชุมชนเคารพสิทธิและช่วยเหลือกัน เมื่อทุกคนได้รับการดูแลอย่างเป็นธรรม ก็จะทำให้ชุมชนเกิดความรัก ความเอื้อเฟื้อ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

สรุปได้ว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านการจัดการ คัมภีร์อย่างชอบธรรม เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านศาสนาและจิตใจของ ชุมชนปากพูน โดยวัดทำหน้าที่ดูแลและคุ้มครองประชาชนอย่างเท่าเทียมตามหลักเมตตาธรรมและ ความยุติธรรม การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงกิจกรรมทางศาสนาและการช่วยเหลือต่าง ๆ อย่างเสมอภาค ช่วยสร้างความไว้วางใจและความผูกพันระหว่างวัดกับชุมชน นอกจากนี้ วัดยังมี บทบาทในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ให้คำปรึกษา และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพในสิทธิ และหน้าที่ พระสงฆ์และผู้นำชุมชนยังร่วมกันแก้ไขปัญหาและสร้างความสงบเรียบร้อยในสังคม ส่งผล ให้ชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี และความมั่นคง วัดจึงยังคงเป็นศูนย์กลางด้านศาสนาและจิตใจที่ ช่วยสร้างสังคมแห่งความสงบสุขและยั่งยืนได้อย่างต่อเนื่อง

4.1.2 การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษา และการเรียนรู้

การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านการศึกษาและการเรียนรู้ เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช วัดควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ทั้งด้านพระพุทธศาสนา คุณธรรม จริยธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกช่วงวัยได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การนำหลักอปริหานิยธรรมมาประยุกต์ใช้จะช่วยให้เกิดความร่วมมือ ความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดกิจกรรมทางการศึกษา วัดสามารถจัดอบรม ธรรมะ การสอนศีลธรรมแก่เยาวชน การถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอด ชีวิตให้แก่ประชาชน นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางปัญญาและให้ คำแนะนำในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรม การที่ชุมชนร่วมมือกันพัฒนาด้านการศึกษาและการเรียนรู้ จะช่วยปลูกฝังคุณธรรม สร้างจิตสำนึกที่ดี และลดปัญหาสังคมได้ อีกทั้งยังช่วยให้เยาวชนเห็นคุณค่า ของวัดและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนมากขึ้น เมื่อวัดสามารถทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ และพัฒนาจิตใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง มีความสงบสุข และสามารถ รักษาวิถีชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาไว้ได้ ดังนี้

1. การประชุมปรึกษาหารือกัน การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปริหานิยธรรมด้านการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะหลักการประชุมปรึกษาหารือกัน เป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช วัดควรเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ครู ผู้ปกครอง เยาวชน และประชาชน ได้ร่วมกันประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชน การปรึกษาหารือร่วมกันช่วยให้ทุกฝ่ายได้รับรู้ปัญหา ความต้องการ และสามารถกำหนดแนวทางใน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น นอกจากนี้ วัดยังสามารถเป็นศูนย์กลางในการจัดอบรมคุณธรรม จริยธรรม การสอนพระพุทธศาสนา และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่เยาวชนและประชาชน การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมจะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันและเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน อีกทั้งพระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางปัญญาและให้คำแนะนำด้านคุณธรรมแก่ประชาชน การประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้การดำเนินงานด้านการศึกษามีความต่อเนื่องและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง เมื่อคนในชุมชนร่วมมือกันพัฒนาทางการศึกษาและการเรียนรู้ จะช่วยปลูกฝังคุณธรรม สร้างจิตสำนึกที่ดี และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น วัดจึงยังคงเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา การเรียนรู้ และการพัฒนาจิตใจของชุมชนได้อย่างมั่นคง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 กล่าวว่า**

การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทางการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชนปากพูน วัดควรเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ ครู ผู้ปกครอง และประชาชนได้ร่วมกันวางแผนกิจกรรมทางการศึกษา เช่น การอบรมคุณธรรมและการสอนศีลธรรมแก่เยาวชน การที่ทุกฝ่ายได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะช่วยให้การจัดกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และทำให้ประชาชนเกิดความร่วมมือในการพัฒนาการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9 กล่าวว่า**

ปัจจุบันเยาวชนบางส่วนห่างไกลจากวัดและขาดความสนใจด้านคุณธรรม ดังนั้นการประชุมร่วมกันระหว่างวัด โรงเรียน และชุมชนจึงมีความสำคัญ เพราะจะช่วยกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการศึกษาและปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เยาวชน วัดควรจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทั้งด้านศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความผูกพันกับชุมชนและเห็นคุณค่าของการศึกษา **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 13 ได้กล่าวว่า**

หลักอปริหานิยธรรมด้านการประชุมปรึกษาหารือกันช่วยให้ชุมชนเกิดความเข้าใจและความร่วมมือในการพัฒนาทางการศึกษาและการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ วัดสามารถใช้การประชุมเป็นเวทีในการรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะจากประชาชน เพื่อนำมาปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เมื่อทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน จะช่วยสร้างความสามัคคี ส่งเสริมคุณธรรม และทำให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาและจิตใจของชุมชน

สรุปได้ว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านการประชุมปรึกษาหารือกัน เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทางการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชนปากพูน โดยวัดเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ครู ผู้ปกครอง เยาวชน และประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวางแผนกิจกรรมการศึกษา การประชุมร่วมกันช่วยให้ทุกฝ่ายเข้าใจปัญหาและสามารถกำหนดแนวทางการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน อีกทั้งยังช่วย

ส่งเสริมการอบรมคุณธรรม การสอนศีลธรรม และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่เยาวชน การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายช่วยสร้างความสามัคคีและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางปัญญาและส่งเสริมคุณธรรมแก่ประชาชน ส่งผลให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา การเรียนรู้ และการพัฒนาจิตใจของชุมชนได้อย่างมั่นคง

2. ความสามัคคี และความพร้อมเพรียง การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอุปนิทานียธรรมด้านความสามัคคีและความพร้อมเพรียง เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทางการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรวมพลังของคนในชุมชนให้เกิดความร่วมมือในการจัดกิจกรรมทางการศึกษา และการเรียนรู้อย่างพร้อมเพรียง การที่ประชาชน พระสงฆ์ ครู ผู้ปกครอง และเยาวชนร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอบรมคุณธรรม การสอนศีลธรรม และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น จะช่วยสร้างความผูกพันและความเข้าใจอันดีระหว่างคนในชุมชน นอกจากนี้ ความสามัคคียังช่วยให้การดำเนินงานทางการศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดความต่อเนื่อง เพราะทุกฝ่ายมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชน วัดยังสามารถส่งเสริมกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้คนทุกช่วงวัยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น ค่ายคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสา และการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น การทำกิจกรรมอย่างพร้อมเพรียงจะช่วยสร้างจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบ การช่วยเหลือกัน และการทำงานเป็นทีม อีกทั้งพระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางปัญญาและแบบอย่างด้านคุณธรรม เมื่อคนในชุมชนมีความสามัคคีและร่วมมือกันพัฒนาทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง มีความสงบสุข และสามารถรักษาวินัยชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาไว้ได้อย่างยั่งยืน วัดจึงยังคงเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา การเรียนรู้ และการพัฒนาจิตใจของชุมชนได้อย่างมั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 กล่าวไว้ว่า

ความสามัคคีและความพร้อมเพรียงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทางการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชนปากพูน วัดควรเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ ครู ผู้ปกครอง และประชาชนร่วมมือกันจัดกิจกรรมทางการศึกษา เช่น การอบรมคุณธรรมและการสอนศีลธรรมแก่เยาวชน เมื่อทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและช่วยเหลือกัน จะทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีและความผูกพันระหว่างวัดกับชุมชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10 กล่าวไว้ว่า

ปัจจุบันเยาวชนบางส่วนขาดความสนใจในการเรียนรู้ด้านคุณธรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้นวัดควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อมเพรียงและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เช่น ค่ายคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสา และการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การที่คนในชุมชนร่วมมือกันอย่าง

สามัคคีจะช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ ความเสียสละ และสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่เยาวชนและประชาชนได้ และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 14 ได้กล่าวว่า

หลักการบริหารนิยธรรมด้านความสามัคคีและความพร้อมเพรียงช่วยให้การพัฒนาทางการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชนเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน วัดสามารถเป็นศูนย์กลางในการรวมพลังของคนทุกช่วงวัยให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้และพัฒนาชุมชนร่วมกัน เมื่อประชาชนมีความสามัคคีและช่วยเหลือกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยสร้างความเข้มแข็งทางสังคมและทำให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาและจิตใจของชุมชนได้อย่างมั่นคง

สรุปได้ว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรมด้านความสามัคคีและความพร้อมเพรียง เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทางการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชนปากพูน โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรวมพลังของพระสงฆ์ ครู ผู้ปกครอง เยาวชน และประชาชนให้ร่วมมือกันจัดกิจกรรมทางการศึกษาและการเรียนรู้ การทำกิจกรรมร่วมกันอย่างพร้อมเพรียงช่วยสร้างความผูกพัน ความเข้าใจ และความสามัคคีในชุมชน อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการอบรมคุณธรรม การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่เยาวชน การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายช่วยให้การดำเนินงานด้านการศึกษามีความต่อเนื่องและเกิดประสิทธิภาพ พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางปัญญาและแบบอย่างด้านคุณธรรม ส่งผลให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา การเรียนรู้ และการพัฒนาจิตใจของชุมชนได้อย่างมั่นคง

3. การเคารพศรัทธาและจารีตของชุมชน การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรมด้านการเคารพศรัทธาและจารีตของชุมชน เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทางการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังให้ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน เห็นคุณค่าและปฏิบัติตามกฎระเบียบขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน การเคารพศรัทธาและจารีตประเพณีจะช่วยสร้างความเป็นระเบียบ ความสามัคคี และความเข้าใจอันดีระหว่างคนในสังคม นอกจากนี้ วัดยังสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีท้องถิ่น การอบรมคุณธรรม และการสอนหลักพระพุทธศาสนา เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีแก่เยาวชนและประชาชน การเรียนรู้เกี่ยวกับจารีตและวัฒนธรรมท้องถิ่นจะช่วยให้คนรุ่นใหม่เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม อีกทั้งพระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างด้านศีลธรรมและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักคุณธรรม การปฏิบัติตามกติกาศาสนของชุมชนอย่างพร้อมเพรียงจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและเสริมสร้างความสงบสุขในสังคม เมื่อคนในชุมชนร่วมกันรักษาจารีตและวัฒนธรรมที่ดีงาม วัดก็จะยังคงเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา การเรียนรู้ และการพัฒนาจิตใจของ

ประชาชนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถดำรงวิถีชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาได้อย่างต่อเนื่อง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 กล่าวว่**

การเคารพกติกาและจารีตของชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาด้านการศึกษาและการเรียนรู้ในชุมชนปากพูน วัดควรเป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังให้เยาวชนและประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณี ผ่านกิจกรรมทางศาสนาและการเรียนรู้ร่วมกัน การปฏิบัติตามกติกาชุมชนจะช่วยสร้างระเบียบวินัยและความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน อีกทั้งยังช่วยให้วัดและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและเกื้อกูลกันมากยิ่งขึ้น **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6 กล่าวว่**

ปัจจุบันคนรุ่นใหม่บางส่วนยังไม่เข้าใจความสำคัญของจารีตประเพณีท้องถิ่น ดังนั้นวัดควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างศาสนา วัฒนธรรม และการศึกษา เช่น การสอนประวัติชุมชน และการปฏิบัติตามประเพณีท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์และถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นจะช่วยให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในชุมชน และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 15 ได้กล่าวว่**

หลักอปรินิยธรรมด้านการเคารพกติกาและจารีตของชุมชนช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมและการเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างดี วัดควรทำหน้าที่เป็นแบบอย่างในการรักษาระเบียบและส่งเสริมให้คนในชุมชนปฏิบัติตามหลักธรรมและกติกาที่ตกลงร่วมกัน เมื่อทุกคนเคารพกฎระเบียบและวัฒนธรรมของชุมชน จะช่วยให้เกิดความสามัคคี ความสงบสุข และทำให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาและจิตใจของชุมชน

สรุปได้ว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปรินิยธรรมด้านการเคารพกติกาและจารีตของชุมชน เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาด้านการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชนปากพูน วัดมีบทบาทในการปลูกฝังให้ประชาชนและเยาวชนเห็นคุณค่าและปฏิบัติตามกฎระเบียบขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมท้องถิ่น การเคารพกติกาช่วยสร้างความเป็นระเบียบ วินัย และความสามัคคีในสังคม อีกทั้งวัดยังเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประเพณี ศาสนา และคุณธรรมที่เชื่อมโยงคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ การถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจในชุมชน พระสงฆ์ยังมีบทบาทเป็นแบบอย่างด้านศีลธรรมและการดำเนินชีวิตที่ดี ส่งผลให้ชุมชนเกิดความสงบสุขและเข้มแข็ง วัดจึงยังคงเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา การเรียนรู้ และการพัฒนาจิตใจของชุมชน

4. การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปรินิยธรรมด้านการให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาด้านการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังให้เยาวชนและประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และพระสงฆ์ ซึ่ง

เป็นผู้มีประสบการณ์และภูมิปัญญาที่สำคัญต่อสังคม การให้ความเคารพและรับฟังคำแนะนำจากผู้อาวุโสจะช่วยสร้างความสามัคคีและการเรียนรู้ระหว่างวัย นอกจากนี้ ผู้อาวุโสยังเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ด้านประเพณี วัฒนธรรม และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้แก่คนรุ่นใหม่ วัดสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การบรรยายธรรม การอบรมคุณธรรม และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่เยาวชน การให้เกียรติผู้นำและผู้อาวุโสยังช่วยสร้างจิตสำนึกด้านความกตัญญู ความอ่อนน้อม และการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพซึ่งกันและกัน พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นสื่อกลางระหว่างคนรุ่นต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในชุมชน การเรียนรู้ร่วมกันภายใต้การเคารพผู้อาวุโสจะช่วยให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงทางสังคม เมื่อคนในชุมชนให้ความสำคัญกับผู้อาวุโสและผู้นำอย่างเหมาะสม จะทำให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาและจิตใจของชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง ส่งผลให้ชุมชนมีความรัก ความสามัคคี และสามารถดำรงวิถีชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาได้อย่างยั่งยืน **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 กล่าวว่า**

การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำมีความสำคัญต่อการพัฒนาด้านการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชนปากพูน วัดควรเป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังให้เยาวชนเคารพผู้สูงอายุและผู้นำชุมชนผ่านกิจกรรมทางศาสนาและการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้อาวุโสสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่คนรุ่นใหม่ได้อย่างมีคุณค่า การมีส่วนร่วมของผู้นำยังช่วยให้การจัดการศึกษาของชุมชนเป็นไปอย่างมีทิศทางและมีความเข้มแข็งมากขึ้น **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7 กล่าวว่า**

ปัจจุบันสังคมมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างวัยลดลง วัดจึงควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเยาวชนกับผู้อาวุโส เช่น การอบรมคุณธรรม การเล่าประสบการณ์ชีวิต และกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่น การให้เกียรติผู้อาวุโสจะช่วยสร้างความกตัญญู ความเคารพ และทำให้เยาวชนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในชุมชน **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 11 ได้กล่าวว่า**

หลักการบริหารธรรมด้านการให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมและการเรียนรู้ของชุมชนได้อย่างยั่งยืน พระสงฆ์และผู้นำชุมชนควรทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีและส่งเสริมให้เกิดการเคารพระหว่างวัย เมื่อคนในชุมชนให้เกียรติผู้นำและผู้สูงอายุ จะทำให้เกิดความสามัคคี ความร่วมมือ และการพัฒนาด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางด้านการเรียนรู้และจิตใจของชุมชนได้อย่างมั่นคง

สรุปได้ว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารธรรมด้านการให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาด้านการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชนปากพูน วัดมีบทบาทในการปลูกฝังให้เยาวชนและประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และ

พระสงฆ์ ซึ่งเป็นแหล่งความรู้และภูมิปัญญาที่สำคัญ การให้เกียรติและรับฟังผู้อาวุโสช่วยสร้างความสามัคคีและการเรียนรู้ระหว่างวัย อีกทั้งยังส่งเสริมการถ่ายทอดวัฒนธรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก่คนรุ่นใหม่ กิจกรรมของวัดที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและความกตัญญูในสังคม พระสงฆ์และผู้นำชุมชนยังเป็นแบบอย่างในการสร้างความร่วมมือส่งผลให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาและจิตใจของชุมชนได้อย่างมั่นคง

5. การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอุปทานิยธรรมด้านการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาด้านการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดควรทำหน้าที่เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และทุกสถานะทางสังคมสามารถเข้าถึงกิจกรรมทางการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคนจะช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นธรรม ความเมตตา และความเข้าใจในชุมชน นอกจากนี้ วัดยังสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมทางศาสนา การอบรมคุณธรรม และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยไม่เลือกปฏิบัติหรือกีดกันผู้ใด การให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของทุกคนจะช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาอย่างแท้จริง พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจที่ส่งเสริมความเสมอภาคและการเคารพผู้อื่น วัดจึงเป็นทั้งศูนย์กลางทางศาสนาและแหล่งเรียนรู้ของชุมชน การเคารพสิทธิของกันและกันยังช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในสังคม เมื่อประชาชนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม จะเกิดความรู้สึกมีคุณค่าและพร้อมมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ วัดจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และช่วยให้ชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็ง สงบสุข และยั่งยืนตามหลักพระพุทธศาสนา **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 กล่าวว่า**

การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคนเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาด้านการศึกษาและการเรียนรู้ในชุมชนปากพูน วัดควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมในการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน หรือผู้สูงอายุ การปฏิบัติต่อกันด้วยความเสมอภาคจะช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีและลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน อีกทั้งยังทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกมีคุณค่าและพร้อมพัฒนาตนเองมากขึ้น **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8 กล่าวว่า**

ปัจจุบันสังคมมีความหลากหลายมากขึ้น วัดจึงควรมีบทบาทในการส่งเสริมความเข้าใจเรื่องสิทธิและความแตกต่างของบุคคลผ่านกิจกรรมทางการศึกษาและศาสนา เช่น การอบรมคุณธรรมและการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน การเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างเสมอภาคจะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีในสังคม นอกจากนี้ยังช่วยให้เยาวชนเรียนรู้การเคารพผู้อื่นและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 11 ได้กล่าวว่า**

หลักอปริหานิยธรรมด้านการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งด้านจิตใจและสังคม พระสงฆ์และผู้นำชุมชนควรเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติด้วยความเมตตาและความเสมอภาคต่อประชาชนทุกคน เมื่อคนในชุมชนให้ความเคารพในสิทธิของกันและกัน จะทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ ส่งผลให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืนของชุมชนได้

สรุปได้ว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทางการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชนปากพูน วัดควรเป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติ การเคารพสิทธิของกันและกันช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นธรรมและความเมตตาในชุมชน นอกจากนี้ยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาอย่างแท้จริงผ่านกิจกรรมทางศาสนาและการเรียนรู้ร่วมกัน พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำทางจิตใจที่ส่งเสริมความเสมอภาคและความเข้าใจในสังคม เมื่อประชาชนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมจะเกิดความรู้สึกมีคุณค่าและพร้อมพัฒนาตนเอง ส่งผลให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่สร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

6. การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านการยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทางการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีแก่ประชาชน เพื่อให้เกิดแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา การมีเป้าหมายร่วมกันของชุมชน เช่น การส่งเสริมการศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการสร้างความสามัคคี จะช่วยให้เกิดความร่วมมือในการเรียนรู้และพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ วัดยังสามารถจัดกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน การยึดมั่นในคุณธรรมจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในสังคม อีกทั้งยังช่วยสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจและแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต เมื่อคนในชุมชนมีคุณธรรมและเป้าหมายร่วมกัน จะทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี และความเข้มแข็งของชุมชน วัดจึงเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาจิตใจและสังคมให้มั่นคง การดำเนินงานร่วมกันอย่างมีคุณธรรมจะช่วยให้ชุมชนสามารถเติบโตอย่างยั่งยืน และรักษาวิถีชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาไว้ได้อย่างต่อเนื่อง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 กล่าวว่า**

การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วมเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทางการศึกษาและการเรียนรู้ในชุมชนปากพูน วัดควรเป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชน

เพื่อให้มีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง การมีเป้าหมายร่วมกัน เช่น การพัฒนาชุมชนและส่งเสริมการศึกษา จะช่วยให้คนในชุมชนเกิดความร่วมมือและช่วยเหลือกันมากขึ้น อีกทั้งยังทำให้การเรียนรู้มีความต่อเนื่องและเป็นระบบ **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6 กล่าวว่า**

ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้บางคนขาดหลักยึดทางจิตใจ วัดจึงควรจัดกิจกรรมทางศาสนาและการเรียนรู้ที่ช่วยสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรม เช่น การอบรมธรรมะและกิจกรรมจิตอาสา การที่คนในชุมชนมีเป้าหมายร่วมกันในการทำความดีและพัฒนาสังคม จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีในชุมชน **และสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 14 ได้กล่าวว่า**

หลักอภินิหารธรรมด้านการยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วมช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งด้านจิตใจและสังคม พระสงฆ์และผู้นำชุมชนควรเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดีและส่งเสริมให้ประชาชนทำความดีร่วมกัน เมื่อทุกคนมีเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาชุมชน จะทำให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา การเรียนรู้ และจิตใจของชุมชนได้อย่างมั่นคง

สรุปได้ว่า การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วมเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาด้านการศึกษาและการเรียนรู้ในชุมชนปากพูน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมแก่ประชาชน การกำหนดเป้าหมายร่วม เช่น การพัฒนาการศึกษา การยกระดับคุณภาพชีวิต และการสร้างความสามัคคี ช่วยให้เกิดความร่วมมือในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง วัดสามารถจัดกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมจิตอาสาเพื่อเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้ร่วมกันทำความดีและเรียนรู้ร่วมกัน การยึดมั่นในคุณธรรมช่วยลดความขัดแย้งและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม พร้อมทั้งเสริมสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมในสังคม พระสงฆ์และผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างที่ดี และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนดำเนินชีวิตตามหลักธรรม เมื่อทุกฝ่ายมีเป้าหมายเดียวกัน จะก่อให้เกิดความร่วมมือ ความสามัคคี และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนั้น วัดจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาการศึกษา การเรียนรู้ และการพัฒนาจิตใจของชุมชนตามหลักพระพุทธศาสนา

7. การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอภินิหารธรรมในด้านการศึกษาและการเรียนรู้ โดยการจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่ให้ความคุ้มครองและดูแลประชาชนอย่างเป็นธรรม โดยยึดหลักความเมตตาและความเสมอภาค การจัดกิจกรรมทางการศึกษาของวัดควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ การคุ้มครองอย่างชอบธรรมช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

วัดสามารถเป็นพื้นที่ให้ความรู้ด้านศีลธรรม การอบรมคุณธรรม และการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่เยาวชนและประชาชนพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาและเป็นที่พึ่งทางจิตใจแก่ผู้คนในชุมชนอย่างยุติธรรม การดูแลผู้ด้อยโอกาสและผู้ประสบปัญหาทางสังคมเป็นส่วนหนึ่งของการคุ้มครองอย่างชอบธรรมที่วัดควรดำเนินการ เมื่อประชาชนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม จะทำให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าและพร้อมมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การจัดการที่เป็นธรรมยังช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความสงบสุขในสังคม วัดจึงเป็นทั้งศูนย์กลางด้านศาสนาและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความยุติธรรมและความเมตตาในชุมชน การมีระบบคุ้มครองที่เหมาะสมทำให้เกิดความเชื่อมั่นและความศรัทธาในวัดมากยิ่งขึ้น ชุมชนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้บรรยากาศแห่งความเป็นธรรม พระสงฆ์และผู้นำชุมชนควรร่วมกันสร้างระบบดูแลที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ สิ่งนี้จะช่วยให้วัดกลับมาเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและการเรียนรู้ของชุมชนอย่างมั่นคง และส่งผลให้ชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็ง สงบสุข และพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักพระพุทธศาสนา **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 กล่าวว่า**

การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทางการศึกษาและการเรียนรู้ในชุมชนปากพูน วัดควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ การดูแลอย่างเป็นธรรมจะช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง วัดควรเป็นพื้นที่ให้ความรู้ด้านศีลธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่เยาวชนและประชาชนอย่างทั่วถึง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8 กล่าวว่า**

การคุ้มครองอย่างชอบธรรมช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการเรียนรู้ของคนในชุมชน วัดควรจัดกิจกรรมการศึกษาและอบรมคุณธรรมที่เปิดกว้างสำหรับทุกคน พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสอย่างเป็นธรรม เมื่อทุกคนได้รับการดูแลอย่างเท่าเทียม จะทำให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าและพร้อมพัฒนาตนเองร่วมกัน **และสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 12 ได้กล่าวว่า** หลักอุปนิยธรรมด้านการจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมและการเรียนรู้ในชุมชน วัดควรเป็นศูนย์กลางที่ให้ความช่วยเหลือด้วยความเมตตาและยุติธรรม การมีระบบดูแลที่เป็นธรรมจะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีในชุมชน เมื่อประชาชนได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสม จะทำให้เกิดความศรัทธาและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา

สรุปได้ว่า การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมเป็นแนวทางสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดทางการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชนปากพูน โดยยึดหลักความเมตตาและความเสมอภาคในการดูแลประชาชน วัดควรเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มเข้าถึงกิจกรรมทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม การคุ้มครองอย่างเป็นธรรมจะช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างวัดกับชุมชน และส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พระสงฆ์มีบทบาทในการให้

คำปรึกษา ถ่ายทอดคุณธรรม และช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสอย่างเหมาะสม เมื่อประชาชนได้รับการดูแลอย่างเท่าเทียม จะเกิดความรู้สึกมีคุณค่าและพร้อมมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การบริหารจัดการที่โปร่งใสและเป็นธรรมช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความสงบสุขในสังคม ดังนั้น วัดจึงเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา การเรียนรู้ และการพัฒนาจิตใจที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

4.1.3 การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านวัฒนธรรม และประเพณี

การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมในด้านวัฒนธรรมและประเพณีเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีที่สำคัญของชุมชน การจัดงานบุญ ประเพณีท้องถิ่น และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ช่วยสร้างความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมและความผูกพันของคนในชุมชน หลักอปริหานิยธรรมช่วยส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ ความพร้อมเพรียง และการเคารพขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม วัดยังทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมให้แก่เยาวชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมทางวัฒนธรรมช่วยสร้างความสามัคคีและลดช่องว่างระหว่างคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ดังนั้น วัดจึงเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมที่ช่วยธำรงอัตลักษณ์ของชุมชนและพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนทางสังคมและจิตใจ ดังนี้

1. การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านวัฒนธรรมและประเพณี โดยการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมความคิดเห็นของพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชน เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การประชุมร่วมกันช่วยเพิ่มความเข้าใจในปัญหาและความต้องการด้านประเพณีของชุมชนอย่างแท้จริง กิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น งานบุญ ประเพณีท้องถิ่น และวันสำคัญทางศาสนา สามารถพัฒนาได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของชุมชน วัดมีบทบาทในการเป็นพื้นที่กลางสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการวางแผนกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของในประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนให้เกิดความสามัคคี ความพร้อมเพรียง และการเคารพความคิดเห็นของกันและกัน การประชุมปรึกษาหารือช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ วัดสามารถใช้เวทีประชุมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณค่าทางวัฒนธรรมแก่เยาวชน การสื่อสารร่วมกันอย่างต่อเนื่องทำให้การสืบสานประเพณีมี

ความมั่นคงและไม่ขาดตอน พระสงฆ์มีบทบาทเป็นผู้นำทางจิตใจและผู้ประสานความร่วมมือด้านวัฒนธรรมในชุมชน การวางแผนร่วมกันทำให้การจัดกิจกรรมทางประเพณีมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตปัจจุบัน ชุมชนเกิดความตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมและร่วมกันอนุรักษ์อย่างจริงจัง วัดจึงเป็นศูนย์กลางด้านวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงความร่วมมือของคนในชุมชนอย่างเป็นระบบส่งผลให้ชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรมและสามารถดำรงเอกลักษณ์ได้อย่างยั่งยืน **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 กล่าวว่า**

การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเป็นกลไกสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนปากพูน วัดควรเปิดพื้นที่ให้พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ การมีส่วนร่วมช่วยให้การอนุรักษ์วัฒนธรรมเป็นไปอย่างเหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน อีกทั้งยังทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในชุมชน **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8 กล่าวว่า**

การประชุมร่วมกันช่วยให้การจัดงานประเพณีและกิจกรรมทางวัฒนธรรมมีความสอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชนมากขึ้น วัดสามารถใช้เป็นศูนย์กลางในการรับฟังความคิดเห็นและประสานงานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำให้เกิดความเข้าใจและลดความขัดแย้งในการจัดงานประเพณี นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ **และสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 12 ได้กล่าวว่า**

หลักอปริหานิยธรรมด้านการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความพร้อมเพรียงในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน วัดควรเป็นเวทีกลางในการวางแผนและตัดสินใจร่วมกันเกี่ยวกับกิจกรรมทางประเพณี การมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดความผูกพันและความรับผิดชอบต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น เมื่อทุกฝ่ายร่วมมือกัน วัดจะยังคงเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างมั่นคงและยั่งยืน

สรุปได้ว่า การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเป็นกลไกสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนปากพูน โดยเปิดพื้นที่ให้พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยให้เข้าใจปัญหาและความต้องการด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมได้อย่างแท้จริง และนำไปสู่การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานและวางแผนกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น งานบุญและประเพณีท้องถิ่น หลักอปริหานิยธรรมช่วยส่งเสริมความสามัคคี ความพร้อมเพรียง และการเคารพความคิดเห็นของกันและกันในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบต่อ การสืบสานวัฒนธรรม การประชุมร่วมกันยังช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจระหว่างคนต่างวัยในการอนุรักษ์ประเพณี ดังนั้น วัดจึงเป็นศูนย์กลางด้านวัฒนธรรมที่ช่วยเชื่อมโยงความร่วมมือของชุมชนและดำรงเอกลักษณ์ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. ความสามัคคีและความพร้อมเพรียง การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอุปนิทานียธรรมด้านวัฒนธรรมและประเพณี โดยเน้นความสามัคคีและความพร้อมเพรียงเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงคนในชุมชนให้ร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง การมีความสามัคคีช่วยให้กิจกรรมทางประเพณีดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีความหมายต่อทุกฝ่าย การจัดงานบุญ ประเพณี และกิจกรรมทางศาสนาเกิดความร่วมมือจากพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนอย่างพร้อมเพรียง วัดจึงเป็นพื้นที่สร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของร่วมกันของวัฒนธรรมท้องถิ่น ความพร้อมเพรียงของคนในชุมชนช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม การทำงานร่วมกันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เยาวชนได้รับการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของประเพณีและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อย่างจริงจัง การร่วมมือกันยังช่วยให้การจัดงานมีความเป็นระบบและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนมากขึ้น วัดจึงเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือด้านวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ หลักอุปนิทานียธรรมสนับสนุนการทำงานร่วมกันอย่างไม่แตกแยกและเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การประชุมและการวางแผนร่วมกันช่วยสร้างความเข้าใจและลดความขัดแย้งในการดำเนินงานทางวัฒนธรรม พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำทางจิตใจและส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน ความร่วมมือที่เกิดจากความพร้อมเพรียงทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นได้รับการสืบทอดอย่างมั่นคง วัดจึงยังคงเป็นศูนย์กลางด้านวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงความสามัคคีของชุมชนอย่างยั่งยืน **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 กล่าวว่า**

ความสามัคคีและความพร้อมเพรียงเป็นหัวใจสำคัญของการฟื้นฟูบทบาทวัดด้านวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนปากพูน วัดควรเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงคนในชุมชนให้ร่วมกันจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น งานบุญและประเพณีท้องถิ่น การที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในวัฒนธรรมของชุมชน และช่วยให้การอนุรักษ์ประเพณีมีความต่อเนื่องและเข้มแข็งมากขึ้น **ซึ่งสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7 กล่าวว่า**

การทำงานร่วมกันอย่างพร้อมเพรียงช่วยลดความขัดแย้งในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างคนต่างวัย วัดควรเปิดพื้นที่ให้พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนได้ร่วมกันวางแผนและดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมดังกล่าวช่วยให้การสืบสานประเพณีสอดคล้องกับวิถีชีวิตปัจจุบัน และยังสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนอย่างยั่งยืน **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 11 ได้กล่าวว่า**

หลักอุปนิทานียธรรมด้านความสามัคคีและความพร้อมเพรียงช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างชัดเจน วัดควรเป็นศูนย์กลางในการประสานงานและส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันของคนทุกช่วงวัย ความร่วมมือที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น

และช่วยให้การอนุรักษ์ประเพณีมีความมั่นคงต่อเนื่อง วัดจึงยังคงเป็นศูนย์กลางด้านวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า ความสามัคคีและความพร้อมเพรียงเป็นปัจจัยสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงคนในชุมชนให้ร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนช่วยให้กิจกรรมทางประเพณีดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีความหมาย ความร่วมมือดังกล่าวยังสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกันในวัฒนธรรมของชุมชน การทำงานร่วมกันช่วยลดความขัดแย้งและส่งเสริมความเข้าใจระหว่างคนต่างวัย เยาวชนได้รับการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของประเพณี และมีบทบาทในการอนุรักษ์มากขึ้น วัดจึงเป็นศูนย์กลางที่ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

3. การเคารพศรัทธาและจารีตของชุมชน การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านวัฒนธรรมและประเพณี โดยเน้นการเคารพศรัทธาและจารีตของชุมชน เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของกฎระเบียบขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมท้องถิ่น การเคารพศรัทธาและจารีตช่วยให้การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเป็นไปอย่างมีระเบียบและสงบเรียบร้อย กิจกรรมทางประเพณีต่าง ๆ เช่น งานบุญและพิธีกรรมทางศาสนา จึงสามารถดำเนินไปได้อย่างเหมาะสมและเป็นระบบ วัดยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในการถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมและจารีตประเพณีแก่เยาวชน การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมช่วยให้คนรุ่นใหม่เข้าใจรากเหง้าของตนเองและเกิดความภาคภูมิใจในชุมชน การปฏิบัติตามกติกาศุมนอย่างเคร่งครัดยังช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีระหว่างคนในสังคม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างด้านศีลธรรมและการรักษาวัฒนธรรมที่ดีงาม หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนให้คนในชุมชนเคารพศรัทธาที่ตกลงร่วมกันและยึดมั่นในจารีตประเพณี การประชุมและการมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการอนุรักษ์วัฒนธรรม วัดจึงเป็นศูนย์กลางที่เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่อย่างมีระบบ การเคารพศรัทธาและจารีตของชุมชนทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นดำรงอยู่อย่างมั่นคง ส่งผลให้ชุมชนปากพูนมีความสุขเข้มแข็ง และสามารถพัฒนาต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 กล่าวว่า

การเคารพศรัทธาและจารีตของชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทวัดด้านวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนปากพูน วัดควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังให้ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน ตระหนักถึงความสำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณี การปฏิบัติตามกติกาศุมนช่วยให้การ

จัดงานบุญและพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างเรียบร้อยและเหมาะสม อีกทั้งยังสร้างความสามัคคีและความร่วมมือในชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10 กล่าวว่า

วัดควรมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับจารีตประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่คนรุ่นใหม่ ผ่านกิจกรรมทางศาสนาและการเรียนรู้ร่วมกัน การเคารพกติกาชุมชนช่วยลดความขัดแย้งในการจัดงานประเพณีและสร้างความเข้าใจระหว่างคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในวัฒนธรรม และช่วยให้การสืบสานประเพณีมีความต่อเนื่อง และสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 15 ได้กล่าวว่า

หลักการบริหารนิยธรรมด้านการเคารพกติกาและจารีตช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างชัดเจน วัดควรเป็นผู้นำในการส่งเสริมให้คนในชุมชนปฏิบัติตามกฎระเบียบและรักษาขนบธรรมเนียมที่ดีงาม พระสงฆ์และผู้นำชุมชนควรเป็นแบบอย่างในการเคารพกติกาและวัฒนธรรมร่วมกัน เมื่อทุกคนปฏิบัติร่วมกันอย่างเคร่งครัด จะทำให้ชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็งและวัฒนธรรมดำรงอยู่

สรุปได้ว่า การเคารพกติกาและจารีตของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนปากพูน วัดมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของขนบธรรมเนียมและกฎระเบียบ การปฏิบัติตามกติกาชุมชนช่วยให้กิจกรรมทางประเพณีดำเนินไปอย่างเป็นระบบและเรียบร้อย วัดยังทำหน้าที่ถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมแก่เยาวชนผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน การเคารพจารีตช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีในชุมชน หลักการบริหารนิยธรรมสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมและความร่วมมือในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ส่งผลให้ชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็งและสามารถสืบสานวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

4. การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรมด้านวัฒนธรรมและประเพณี โดยเน้นการให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุและผู้นำชุมชนซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น การให้เกียรติผู้อาวุโสช่วยสร้างความเคารพและความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนต่างวัยในชุมชน กิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณีจึงดำเนินไปอย่างมีระเบียบและได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย วัดยังมีบทบาทในการเป็นพื้นที่ถ่ายทอดความรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณี และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยอาศัยผู้อาวุโสเป็นแหล่งภูมิปัญญา การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุช่วยให้การจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น เยาวชนได้รับการเรียนรู้ผ่านการฟังประสบการณ์จริงและการปฏิบัติร่วมกัน ทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าของรากเหง้าวัฒนธรรมของตนเอง การให้เกียรติผู้อาวุโสยังช่วยปลูกฝังคุณธรรมด้านความ

กตัญญู ความอ่อนน้อม และความเคารพซึ่งกันและกันในสังคม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นสื่อกลางระหว่างคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนการเคารพผู้มีประสบการณ์และการทำงานร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ส่งผลให้วัดเป็นศูนย์กลางด้านวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงคนในชุมชนได้อย่างมั่นคง ชุมชนปากพูนจึงมีความสามัคคี เข้มแข็ง และสามารถสืบสานวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 กล่าวว่า**

การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำเป็นพื้นฐานสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทวัดด้านวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนปากพูน วัดควรเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุซึ่งเป็นแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของผู้อาวุโสในกิจกรรมทางวัฒนธรรมช่วยให้ประเพณีมีความถูกต้องและต่อเนื่อง อีกทั้งยังสร้างความเคารพและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนต่างวัยในชุมชน **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9 กล่าวว่า**

วัดควรเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ด้านวัฒนธรรมและประเพณีแก่คนรุ่นใหม่ ผ่านกิจกรรมทางศาสนาและการเรียนรู้ร่วมกัน การให้เกียรติผู้อาวุโสช่วยสร้างจิตสำนึกด้านความกตัญญูและความอ่อนน้อมในสังคม อีกทั้งยังทำให้เยาวชนเห็นคุณค่าของรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง และมีความภาคภูมิใจในชุมชนมากขึ้น **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 14 ได้กล่าวว่า**

หลักอปริหานิยธรรมด้านการให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความมั่นคงทางวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างชัดเจน วัดควรเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ในการอนุรักษ์ประเพณี ผู้นำและพระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างในการเคารพซึ่งกันและกัน เมื่อทุกฝ่ายร่วมมือกันอย่างเหมาะสม จะทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนปากพูนดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังให้ประชาชนเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุซึ่งเป็นแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของผู้อาวุโสและผู้นำช่วยให้การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมมีความถูกต้องและต่อเนื่อง เยาวชนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงและเกิดความเข้าใจในรากเหง้าวัฒนธรรมของตนเอง การให้เกียรติซึ่งกันและกันช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนต่างวัย หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนการเคารพผู้มีประสบการณ์และการทำงานร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ส่งผลให้ชุมชนปากพูนมีความสามัคคีและสามารถสืบสานวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

5. การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านวัฒนธรรมและประเพณี โดยเน้นการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคนเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัด

นครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และทุกสถานะทางสังคมได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณี การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของบุคคลช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นธรรม ความเมตตา และความเข้าใจในชุมชน กิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น งานบุญ ประเพณีท้องถิ่น และพิธีกรรมทางศาสนา จะดำเนินไปอย่างราบรื่นเมื่อทุกคนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียม วัดยังมีบทบาทในการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมที่ไม่เลือกปฏิบัติ โดยเปิดพื้นที่ให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณี การมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมช่วยสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกันในวัฒนธรรมท้องถิ่น เยาวชนได้รับการปลูกฝังให้เคารพสิทธิของผู้อื่นและเห็นคุณค่าของความแตกต่างในสังคม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจที่ส่งเสริมความเสมอภาคและความยุติธรรม หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนการอยู่ร่วมกันโดยเคารพสิทธิและความคิดเห็นของกันและกัน ส่งผลให้เกิดความสามัคคีและลดความขัดแย้งในชุมชน วัดจึงเป็นศูนย์กลางที่เชื่อมโยงคนในชุมชนอย่างมีความหมาย การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคนทำให้วัฒนธรรมและประเพณีได้รับการสืบสานอย่างมั่นคงและยั่งยืน ชุมชนปากพูนจึงสามารถพัฒนาไปพร้อมกับการรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมได้อย่างสมดุลและต่อเนื่อง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 กล่าวว่า**

การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคนเป็นหลักสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนปากพูน วัดควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ การจัดงานประเพณีต้องคำนึงถึงความหลากหลายของคนในชุมชนเพื่อให้เกิดความยุติธรรมและความร่วมมือ การเคารพสิทธิของทุกคนช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างวัดกับชุมชน และทำให้การอนุรักษ์วัฒนธรรมมีความต่อเนื่อง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8 กล่าวว่า**

วัดควรส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและประเพณีโดยยึดหลักความเสมอภาค เปิดโอกาสให้เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเท่าเทียม การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของกันและกันช่วยลดความขัดแย้งในการจัดงานประเพณีและสร้างบรรยากาศที่ดีในชุมชน การมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมยังทำให้คนรุ่นใหม่เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการสืบสานอย่างยั่งยืน **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 13 ได้กล่าวว่า**

หลักอปริหานิยธรรมด้านการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมและวัฒนธรรม วัดควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางที่ให้ความเป็นธรรมในการจัดกิจกรรมทางประเพณีและการเรียนรู้ พระสงฆ์และผู้นำชุมชนควรเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติที่เคารพสิทธิของผู้อื่นอย่างเท่าเทียม เมื่อทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม จะเกิดความสามัคคีและความร่วมมือในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ช่วยให้ชุมชนปากพูนพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน

สรุปได้ว่า การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคนเป็นหลักสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัด ด้านวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนปากพูน โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางที่เปิดโอกาสให้ประชาชน ทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ การดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมจึงเกิดความเป็นธรรมและความร่วมมือที่ดีในชุมชน การมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคช่วยสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกันในวัฒนธรรมท้องถิ่น เมื่อทุกคนได้รับการเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรี การจัดงานประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาที่สามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ลดความขัดแย้งและเพิ่มความเข้าใจระหว่างคนในชุมชน วัดยังเป็นพื้นที่เรียนรู้ที่ไม่กีดกันผู้ใด ส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง เยาวชนได้รับการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของความแตกต่างและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พระสงฆ์และผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างด้านความเสมอภาคและความยุติธรรม หลักการบริหารนิยธรรมช่วยสนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพความคิดเห็นของกันและกัน ส่งผลให้เกิดความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน วัดจึงยังคงเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชนปากพูนอย่างยั่งยืน

6. การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรมในด้านวัฒนธรรมและประเพณี โดยการยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงามแก่ประชาชน เพื่อให้การดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องและความเหมาะสมตามหลักพระพุทธศาสนาการมีเป้าหมายร่วมกันในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณี เช่น การจัดงานบุญ การสืบสานพิธีกรรม และการส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา ช่วยให้คนในชุมชนเกิดความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม วัดจึงเป็นพื้นที่สำคัญในการประสานพลังของพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนให้ดำเนินกิจกรรมไปในทิศทางเดียวกัน การยึดมั่นในคุณธรรมช่วยลดความขัดแย้งและปัญหาทางสังคม ทำให้การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมเป็นไปอย่างราบรื่นและต่อเนื่อง อีกทั้งยังช่วยสร้างจิตสำนึกในการทำความดีและการเสียสละเพื่อส่วนรวม วัดสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรมและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจและแบบอย่างด้านคุณธรรมในการดำเนินชีวิต การส่งเสริมเป้าหมายร่วมของชุมชน เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ช่วยสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งในสังคม เมื่อทุกฝ่ายมีคุณธรรมและเป้าหมายร่วมกัน การอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีจะเกิดความยั่งยืน วัดจึงยังคงเป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม และจิตใจ ส่งผลให้ชุมชนปากพูนสามารถพัฒนาได้อย่างสมดุล มั่นคง และต่อเนื่องตามหลักพระพุทธศาสนา **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 กล่าวว่า**

การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วมเป็นพื้นฐานสำคัญของการฟื้นฟูบทบาทวัดด้าน วัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนปากพูน วัดควรเป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่ประชาชน เพื่อให้ทุกคนมีแนวทางเดียวกันในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณี การมีเป้าหมายร่วม เช่น การ สืบสานงานบุญและพิธีกรรมท้องถิ่น ช่วยให้เกิดความร่วมมือและความสามัคคีในชุมชน **ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7 กล่าวว่**

วัดควรส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรมในการดำเนินชีวิตและการ มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม การยึดมั่นในเป้าหมายร่วมทำให้การจัดงานประเพณีเป็นไปอย่าง มีระบบและต่อเนื่อง อีกทั้งยังช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจระหว่างคนในชุมชน การ ทำงานร่วมกันบนพื้นฐานคุณธรรมทำให้เกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม **และสอดคล้องกับแนวคิด ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 12 ได้กล่าวว่า**

หลักอปรินายธรรมด้านการยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วมช่วยเสริมสร้างความมั่นคง ของชุมชนได้อย่างยั่งยืน วัดควรเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำ ชุมชน และประชาชน เมื่อทุกฝ่ายมีเป้าหมายเดียวกันในการอนุรักษ์วัฒนธรรม จะทำให้เกิดความ สามัคคีและการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ส่งผลให้ชุมชนปากพูนสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้ อย่างมั่นคง

สรุปได้ว่า การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วมเป็นแนวทางสำคัญในการฟื้นฟูบทบาท ของวัดด้านวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนปากพูน โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีให้แก่ประชาชน เพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปตามหลัก พระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสม การมีเป้าหมายร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม เช่น การจัดงานบุญและ การสืบสานประเพณี ช่วยสร้างความร่วมมือและความรับผิดชอบของคนในชุมชน ทำให้วัด พระสงฆ์ ผู้นำ และประชาชนสามารถทำงานไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีระบบและต่อเนื่อง เมื่อคนในชุมชนยึด มั่นในคุณธรรม จะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคี ทำให้การดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรม เป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมจิตสำนึกในการทำความดีเพื่อส่วนรวม วัดยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เชื่อมโยงคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ในการสืบสานวัฒนธรรม โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ ทางจิตใจและแบบอย่างด้านคุณธรรม ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาชุมชนร่วมกัน โดยสรุป การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วมทำให้การอนุรักษ์วัฒนธรรมเกิดความยั่งยืน วัดจึงยังคงเป็น ศูนย์กลางของชุมชนทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม และจิตใจ ส่งผลให้ชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็งและ พัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

7. การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปรินายธรรมในด้านวัฒนธรรมและประเพณี โดยการจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม เป็นแนวทาง

สำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการดูแลและคุ้มครองกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค การจัดการที่ขอบธรรมหมายถึงการดำเนินงานที่ไม่เลือกปฏิบัติ เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางประเพณีและวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียม ซึ่งช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างวัดกับชุมชน และทำให้การอนุรักษ์วัฒนธรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง วัดยังมีบทบาทในการเป็นพื้นที่กลางในการจัดกิจกรรมทางศาสนาและประเพณี โดยยึดหลักความเมตตา ความยุติธรรม และความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นธรรมและเป็นเจ้าของร่วมกันในชุมชน การคุ้มครองอย่างขอบธรรมยังช่วยดูแลกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความเปราะบางในสังคม ให้สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมได้อย่างเท่าเทียม ส่งผลให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าและศักดิ์ศรีในตนเอง พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ให้คำแนะนำและเป็นผู้นำทางจิตใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างยุติธรรม ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อวัดและชุมชน หลักอุปถัมภ์ธรรมสนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นธรรมและเคารพความคิดเห็นของทุกฝ่าย ทำให้การจัดการวัฒนธรรมมีความราบรื่นและลดความขัดแย้งในชุมชน เมื่อการจัดการมีความเป็นธรรมและโปร่งใส จะทำให้เกิดความร่วมมือและความสามัคคีในการอนุรักษ์ประเพณี ส่งผลให้วัฒนธรรมท้องถิ่นได้รับการสืบสานอย่างมั่นคง วัดจึงเป็นทั้งศูนย์กลางทางศาสนาและศูนย์กลางการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพโดยรวม การจัดการคุ้มครองอย่างขอบธรรมช่วยสร้างระบบที่ยั่งยืนในการพัฒนาวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนปากพูน ทำให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งทางสังคมและความมั่นคงทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง วัดจึงกลับมาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน ชุมชนสามารถดำรงเอกลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน ภายใต้การดำเนินงานที่ตั้งอยู่บนหลักธรรมและความเป็นธรรมอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1

กล่าวว่า

การจัดการคุ้มครองอย่างขอบธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญของการฟื้นฟูบทบาทวัดด้านวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนปากพูน วัดควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ การบริหารจัดการที่เป็นธรรมช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้การอนุรักษ์ประเพณีดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและมีความร่วมมือจากทุกฝ่าย **ซึ่งสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6 กล่าวว่า**

วัดควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมโดยยึดหลักความโปร่งใสและความยุติธรรม การคุ้มครองอย่างขอบธรรมช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกิจกรรมของประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ การดูแลอย่างเท่าเทียมทำให้คนในชุมชนรู้สึกมีคุณค่า

และพร้อมมีส่วนร่วมในการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิ
ท่านที่ 11 ได้กล่าวว่า

หลักการบริหารนิยธรรมด้านการจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของ
ชุมชนได้อย่างยั่งยืน วัดควรเป็นพื้นที่กลางที่ให้ความช่วยเหลือด้วยความเมตตาและเป็นธรรม
พระสงฆ์และผู้นำชุมชนควรร่วมกันบริหารจัดการกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างโปร่งใส เมื่อทุกฝ่าย
ได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม จะทำให้เกิดความสามัคคีและการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มั่นคงในระยะ
ยาว

สรุปได้ว่า การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมเป็นสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดด้าน
วัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนปากพูน โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการดูแลกิจกรรมทาง
วัฒนธรรมอย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมอย่างเท่า
เทียมช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างวัดกับชุมชน และทำให้การอนุรักษ์วัฒนธรรมเป็นไปอย่าง
ต่อเนื่องและมีความร่วมมือจากทุกฝ่าย การบริหารจัดการที่โปร่งใสและยุติธรรมช่วยลดความเหลื่อม
ล้ำในการเข้าถึงกิจกรรมทางวัฒนธรรม ทำให้ประชาชนทุกวัยรู้สึกมีคุณค่าและมีส่วนร่วมในการสืบ
สานประเพณี พระสงฆ์และผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างด้านความยุติธรรมและ
ความเมตตา ช่วยสร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อวัดและชุมชน เมื่อการจัดการตั้งอยู่บนหลัก
ความเป็นธรรม จะช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน ส่งผลให้การอนุรักษ์
วัฒนธรรมมีความมั่นคง วัดจึงเป็นทั้งศูนย์กลางทางศาสนาและศูนย์กลางการจัดการวัฒนธรรมที่
เชื่อมโยงคนในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยรวม การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมช่วยให้ชุมชน
ปากพูนเกิดความเข้มแข็ง สามารถสืบสานวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง

4.1.4 การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรม: กรณีศึกษาชุมชน ปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสวัสดิการสังคม และความสัมพันธ์ของชุมชน

การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรมในด้านสวัสดิการและ
ความสัมพันธ์ของชุมชน เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการช่วยเหลือและดูแลสวัสดิการ
ของประชาชนในลักษณะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเป็นธรรม วัดมีบทบาทในการจัดกิจกรรมสวัสดิการ เช่น
การช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ป่วย ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ซึ่งช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้าง
ความรู้สึกร่วมกันในชีวิตของประชาชน การดำเนินงานดังกล่าวเป็นไปตามหลักเมตตาธรรมและความ
เสียสละ ในด้านความสัมพันธ์ของชุมชน วัดเป็นพื้นที่กลางที่เชื่อมโยงคนในชุมชนให้เกิดการพบปะ
แลกเปลี่ยน และช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมทางศาสนาและสังคม เช่น งานบุญ งานประเพณี
และกิจกรรมจิตอาสา ช่วยสร้างความผูกพันระหว่างคนในพื้นที่ หลักการบริหารนิยธรรมสนับสนุนการอยู่

ร่วมกันอย่างสามัคคีและไม่แตกแยก ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดูแลสวัสดิการร่วมกันของชุมชน การร่วมมือกันของพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชน ทำให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพมากขึ้น วัดยังมีบทบาทในการเป็นศูนย์ประสานงานด้านสังคมและการช่วยเหลือฉุกเฉิน โดยอาศัยความศรัทธาและความไว้วางใจจากประชาชน ทำให้การเข้าถึงความช่วยเหลือเป็นไปอย่างรวดเร็วและทั่วถึง ความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนเกิดจากการมีน้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล และการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ชุมชนมีความอบอุ่นและเข้มแข็ง โดยรวม การฟื้นฟูบทบาทวัดด้านสวัสดิการและความสัมพันธ์ของชุมชนช่วยสร้างสังคมที่เกื้อกูลและมั่นคง วัดจึงเป็นศูนย์กลางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสัมพันธ์ของคนในชุมชนปากพูนอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอภิธานิธรรมในด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชน โดยการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือด้านสวัสดิการและการดูแลสังคมอย่างเป็นระบบ การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชน ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการด้านสวัสดิการ เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส ทำให้การจัดสรรความช่วยเหลือเป็นไปอย่างเหมาะสมและทั่วถึง วัดจึงเป็นพื้นที่กลางในการวางแผนและกำหนดแนวทางการช่วยเหลือชุมชน โดยยึดหลักความโปร่งใส ความยุติธรรม และความเมตตา การมีส่วนร่วมในการประชุมช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างวัดกับชุมชน ด้านความสัมพันธ์ของชุมชน การประชุมร่วมกันช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความผูกพันระหว่างคนในพื้นที่ ทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรมทางศาสนาและสังคม หลักอภิธานิธรรมสนับสนุนการทำงานร่วมกันอย่างพร้อมเพรียงและไม่แตกแยก ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านสวัสดิการอย่างเท่าเทียม การเปิดเวทีให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจและผู้ประสานงานด้านสังคม ทำให้การดำเนินงานด้านสวัสดิการมีความเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ เมื่อมีการประชุมอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้การช่วยเหลือสังคมเป็นระบบและตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ความสัมพันธ์ของชุมชนจึงแน่นแฟ้นขึ้นจากการมีส่วนร่วมและการช่วยเหลือกันอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้เกิดความสามัคคีและความอบอุ่นในสังคม วัดจึงเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงเครือข่ายสวัสดิการและความสัมพันธ์ของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยรวม การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันช่วยให้การฟื้นฟูบทบาทวัดมีประสิทธิภาพมากขึ้นในด้านสวัสดิการสังคม ทำให้เกิดระบบการช่วยเหลือที่โปร่งใส เป็นธรรม และตอบสนองต่อปัญหาของชุมชนได้อย่างแท้จริง ชุมชนปากพูนจึงมีความเข้มแข็งและสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง

วัดยังคงเป็นศูนย์กลางทางสังคมที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืนของชุมชนตามหลัก
อปริหานิยธรรม **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 กล่าวว่า**

การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสวัสดิการสังคมของชุมชนปาก
พูน วัดควรเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมความคิดเห็นของพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชน เพื่อ
กำหนดแนวทางช่วยเหลือผู้เดือดร้อนอย่างเหมาะสม การมีส่วนร่วมทำให้การจัดสวัสดิการมีความเป็น
ธรรมและตรงตามความต้องการของชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแน่นแฟ้น
และช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8 กล่าวว่า**

การประชุมร่วมกันช่วยให้การจัดสวัสดิการของวัดมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้
วัดสามารถใช้เวทีนี้ในการรับฟังปัญหาของครอบครัวผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้เปราะบางทางสังคม
เพื่อกำหนดรูปแบบการช่วยเหลือที่เหมาะสม ความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนช่วยสร้างเครือข่ายการ
ดูแลกันเอง ทำให้ความสัมพันธ์ของชุมชนเข้มแข็งและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม **และสอดคล้องกับ
ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 15 ได้กล่าวว่า**

หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนการประชุมปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความสามัคคี
และความพร้อมเพรียงในการจัดสวัสดิการสังคม วัดควรเป็นพื้นที่กลางในการประสานงานและ
ตัดสินใจร่วมกันอย่างเป็นธรรม การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทำให้เกิดความไว้วางใจและความผูกพันใน
ชุมชน ส่งผลให้ระบบสวัสดิการมีความยั่งยืนและความสัมพันธ์ของชุมชนปากพูนมีความมั่นคงมากขึ้น

สรุปได้ว่า การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสวัสดิการสังคมและ
ความสัมพันธ์ของชุมชนปากพูน โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างพระสงฆ์
ผู้นำชุมชน และประชาชน เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และ
ผู้ด้อยโอกาสให้เหมาะสมและทั่วถึง การเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมช่วยให้การจัดสวัสดิการมีความ
โปร่งใส เป็นธรรม และสอดคล้องกับปัญหาจริงของชุมชน อีกทั้งยังส่งเสริมความไว้วางใจระหว่างวัด
กับประชาชน หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนการทำงานร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง ลดความขัดแย้ง
และสร้างความสามัคคีในสังคม การมีเวทีประชุมอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่าง
เป็นระบบ ส่งผลให้ชุมชนมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

2. ความสามัคคีและความพร้อมเพรียง การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริ
หานิยธรรมด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชน โดยเน้นความสามัคคีและความพร้อม
เพรียง เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัด
นครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงคนในชุมชนให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
อย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านสวัสดิการและการดูแลทางสังคม ความสามัคคีของคนในชุมชนช่วยให้การ
ดำเนินงานด้านสวัสดิการเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ วัดสามารถจัดกิจกรรมช่วยเหลือ

ผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสได้อย่างทั่วถึงเมื่อทุกฝ่ายมีความร่วมมือร่วมใจกัน ความพร้อมเพรียงในการทำงานร่วมกันทำให้เกิดการแบ่งปันทรัพยากรและการดูแลกันในชุมชนอย่างเป็นระบบ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจและส่งเสริมความร่วมมือของคนในสังคม การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนช่วยสร้างเครือข่ายความช่วยเหลือที่เข้มแข็งและยั่งยืน หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนการทำงานร่วมกันโดยไม่แตกแยกและเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและความผูกพันในชุมชนมากขึ้น การช่วยเหลือกันอย่างพร้อมเพรียงทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแน่นแฟ้นและอบอุ่น การประชุมและการวางแผนร่วมกันช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการ วัดจึงเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อคนในชุมชนมีความสามัคคี การพัฒนาคุณภาพชีวิตก็จะเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมั่นคงและต่อเนื่อง ความร่วมมือที่เกิดจากความพร้อมเพรียงช่วยให้การฟื้นฟูบทบาทของวัดประสบความสำเร็จ วัดจึงยังคงเป็นศูนย์กลางทางสังคมที่สร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับชุมชนปากพูนอย่างแท้จริง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 กล่าวว่า**

ความสามัคคีและความพร้อมเพรียงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาสวัสดิการสังคมในชุมชนปากพูน วัดควรเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงคนในชุมชนให้ร่วมมือกันช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาส การทำงานร่วมกันอย่างเป็นหนึ่งเดียวช่วยให้การจัดสวัสดิการเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังสร้างความไว้วางใจและความผูกพันระหว่างวัดกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 ซึ่งสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10 กล่าวว่า**

การมีความพร้อมเพรียงของคนในชุมชนช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสวัสดิการต่าง ๆ วัดควรเปิดพื้นที่ให้พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนได้ร่วมกันวางแผนและดำเนินงานด้านสังคมอย่างเท่าเทียม ความร่วมมือดังกล่าวทำให้เกิดเครือข่ายการช่วยเหลือที่เข้มแข็ง ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแน่นแฟ้นและช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 14 ได้กล่าวว่า**

หลักอปริหานิยธรรมส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีและการทำงานร่วมกันโดยไม่แตกแยก วัดควรเป็นศูนย์กลางในการประสานงานด้านสวัสดิการและสร้างความร่วมมือของทุกฝ่าย เมื่อคนในชุมชนมีความพร้อมเพรียงในการช่วยเหลือกัน จะทำให้เกิดความเข้มแข็งทางสังคม ความสัมพันธ์ที่อบอุ่น และการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของชุมชนปากพูน

สรุปได้ว่า ความสามัคคีและความพร้อมเพรียงเป็นปัจจัยสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชนปากพูน โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงคนในชุมชนให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างต่อเนื่อง การทำงานร่วมกันของพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนช่วยให้การจัดสวัสดิการเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความพร้อมเพรียงในการดำเนินงานทำให้เกิดการแบ่งปันทรัพยากรและการดูแลกลุ่มผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสอย่างเป็นระบบ หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนการทำงานร่วมกันอย่างไม่แตกแยก และเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและความผูกพันในชุมชน ความร่วมมือดังกล่าวทำให้ชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็ง อบอุ่น และพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

3. การเคารพกติกาและจารีตของชุมชน การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชน โดยเน้นการเคารพกติกาและจารีตของชุมชน เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของกฎระเบียบ ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีที่ดีงาม การเคารพกติกาช่วยให้การดำเนินงานด้านสวัสดิการเป็นไปอย่างเป็นระบบและมีความยุติธรรมมากขึ้น กิจกรรมการช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสจึงสามารถดำเนินไปได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ วัดยังเป็นพื้นที่กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนในการกำหนดแนวทางการดูแลสังคม หลักการเคารพจารีตช่วยสร้างระเบียบและความเป็นเอกภาพในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน การปฏิบัติตามกติกาชุมชนทำให้เกิดความไว้วางใจและลดความขัดแย้งในการจัดสวัสดิการ พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นแบบอย่างด้านศีลธรรมและการรักษาระเบียบของชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแน่นแฟ้นขึ้นเมื่อทุกฝ่ายยึดถือกติกาเดียวกัน วัดจึงเป็นศูนย์กลางในการสร้างความเข้าใจร่วมกันด้านสวัสดิการและสังคม การมีระบบกติกาที่ชัดเจนช่วยให้การจัดสวัสดิการมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ การเคารพจารีตยังช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมและค่านิยมที่ดีของชุมชนให้คงอยู่ต่อไป ความร่วมมือบนพื้นฐานของกติกาช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความพร้อมเพรียงในสังคม เมื่อทุกคนปฏิบัติตามกติกาอย่างเคร่งครัด ชุมชนจะเกิดความสงบเรียบร้อยและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน วัดจึงยังคงเป็นศูนย์กลางทางสังคมที่สำคัญของชุมชนปากพูนในการสร้างความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 กล่าวว่า

การเคารพกติกาและจารีตของชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสวัสดิการสังคมในชุมชนปากพูน วัดควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามกติกาที่ตกลงร่วมกัน เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสเป็นไปอย่างเป็นธรรม การมีระเบียบร่วมกันช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างวัดกับชุมชน และทำให้การจัดสวัสดิการมีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7 กล่าวว่า

การยึดถือจารีตประเพณีช่วยลดความขัดแย้งในการดำเนินงานด้านสวัสดิการและเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างคนในชุมชน วัดควรเป็นพื้นที่กลางในการถ่ายทอดกติกาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ การปฏิบัติตามกติกาเดียวกันทำให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงการช่วยเหลือ

และช่วยให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแน่นแฟ้นมากขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิ
ท่านที่ 12 ได้กล่าวว่า

หลักการบริหารนิยธรรมสนับสนุนให้คนในชุมชนเคารพกติกาและจารีตที่ตกลงร่วมกัน วัดควร
เป็นผู้นำในการสร้างระบบการช่วยเหลือที่มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ การยึดถือกติกาช่วยสร้าง
ความสามัคคีและความพร้อมเพรียงในการทำงานด้านสวัสดิการ ส่งผลให้ชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็ง
ความสัมพันธ์อบอุ่น และพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า การเคารพกติกาและจารีตของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัด
ด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมให้
คนในชุมชนยึดถือกฎระเบียบและขนบธรรมเนียมที่ติงามร่วมกัน การปฏิบัติตามกติกาช่วยให้การจัด
สวัสดิการเป็นระบบ มีความยุติธรรม และเข้าถึงผู้เดือดร้อนได้อย่างทั่วถึง ความชัดเจนของกติกาช่วย
ช่วยสร้างความโปร่งใสและลดความขัดแย้งในการดำเนินงาน หลักการบริหารนิยธรรมสนับสนุนการอยู่
ร่วมกันอย่างมีระเบียบและเคารพข้อตกลงร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความสามัคคีและความไว้วางใจใน
ชุมชน ความร่วมมือบนพื้นฐานของจารีตทำให้ชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็งและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

4. การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก
การบริหารนิยธรรมด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชน โดยเน้นการให้เกียรติผู้อาวุโสและ
ผู้นำ เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังให้คนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของ
ผู้สูงอายุและผู้นำท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์และภูมิปัญญาสำคัญ การให้เกียรติผู้อาวุโสช่วยสร้าง
ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนต่างวัยและเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน การดำเนินงานด้านสวัสดิการ
เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อผู้นำและ
ผู้มีประสบการณ์เข้ามามีบทบาท วัดจึงเป็นพื้นที่กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์
ผู้นำชุมชน และประชาชน การเคารพผู้อาวุโสทำให้เกิดการตัดสินใจที่รอบคอบและเหมาะสมต่อสภาพ
ปัญหาของชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำทางจิตใจและผู้สนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างคน
ในสังคม การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนช่วยให้การจัดสวัสดิการเป็นระบบและตรงกับความต้องการของ
ประชาชนมากขึ้น ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแน่นแฟ้นขึ้นจากการเคารพและให้เกียรติกัน
วัดยังเป็นแหล่งถ่ายทอดภูมิปัญญาและคุณค่าทางวัฒนธรรมผ่านผู้สูงอายุและผู้นำ หลัก
การบริหารนิยธรรมสนับสนุนการเคารพผู้มีประสบการณ์และการทำงานร่วมกันอย่างสมานฉันท์
การให้เกียรติผู้อาวุโสช่วยลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจในชุมชน เมื่อทุกฝ่าย
ร่วมมือกันอย่างเหมาะสม การพัฒนาสวัสดิการและความสัมพันธ์ทางสังคมจะเป็นไปอย่างยั่งยืน วัดจึง

ยังคงเป็นศูนย์กลางที่เชื่อมโยงคนในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและความมั่นคงอย่างต่อเนื่อง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 กล่าวว่า**

การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสวัสดิการสังคมในชุมชนปากพูน วัดควรเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุและผู้นำท้องถิ่นซึ่งมีประสบการณ์และภูมิปัญญา การมีส่วนร่วมของผู้อาวุโสช่วยให้การจัดสวัสดิการมีความเหมาะสมและตรงกับความต้องการของชุมชนมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7 กล่าวว่า**

การให้เกียรติผู้นำและผู้สูงอายุช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน วัดควรเปิดพื้นที่ให้ผู้อาวุโสมีบทบาทในการให้คำแนะนำและร่วมตัดสินใจด้านสวัสดิการ เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาส การเคารพผู้อาวุโสทำให้เกิดการตัดสินใจที่รอบคอบ ลดความขัดแย้ง และทำให้การดำเนินงานด้านสวัสดิการเป็นระบบมากขึ้น **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 11 ได้กล่าวว่า**

หลักอุปถัมภ์ธรรมส่งเสริมให้มีการเคารพผู้มีประสบการณ์และทำงานร่วมกันอย่างสมานฉันท์ วัดควรเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชน การให้เกียรติผู้อาวุโสช่วยสร้างความผูกพันและความไว้วางใจในชุมชน ส่งผลให้การพัฒนาสวัสดิการสังคมมีความยั่งยืนและชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็งมากขึ้น

สรุปได้ว่า การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำเป็นหลักสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังให้คนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุและผู้นำท้องถิ่นที่มีประสบการณ์ การเปิดโอกาสให้ผู้อาวุโสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจช่วยให้การจัดสวัสดิการมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริงของชุมชน ความเคารพดังกล่าวยังช่วยสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนทุกช่วงวัย พระสงฆ์และผู้นำชุมชนมีบทบาทร่วมกันในการประสานงานและเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม การให้เกียรติผู้อาวุโสช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น สุดท้ายทำให้ชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็งและพัฒนาอย่างยั่งยืนบนฐานของความร่วมมือและความเคารพซึ่งกันและกัน

5. การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอุปถัมภ์ธรรมในด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชน โดยเน้นการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมความเสมอภาคในการเข้าถึงสวัสดิการและการช่วยเหลือทางสังคมประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และทุกสถานะควรได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความยุติธรรมและความไว้วางใจระหว่าง

คนในพื้นที่ การจัดสวัสดิการ เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้เปราะบาง จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อไม่มีการเลือกปฏิบัติ วัดยังเป็นพื้นที่กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชน หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น การมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมช่วยลดความเหลื่อมล้ำและความขัดแย้งในชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมหลักธรรมด้านความเสมอภาคและความเมตตา ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนจึงแน่นแฟ้นขึ้นจากการยอมรับซึ่งกันและกัน วัดยังเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและคุณธรรมที่ไม่แบ่งแยก การบริหารจัดการด้านสวัสดิการที่โปร่งใสช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นของประชาชนต่อวัดและชุมชน การเคารพศักดิ์ศรีของทุกคนยังช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในสังคม เมื่อทุกฝ่ายได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม จะเกิดความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืนบนพื้นฐานของความเสมอภาคและความเคารพซึ่งกันและกัน

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 กล่าวว่า

การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคนเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสวัสดิการสังคมในชุมชนปากพูน วัดควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงการช่วยเหลือและกิจกรรมทางสังคมอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ การดำเนินงานที่เป็นธรรมช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้การจัดสวัสดิการมีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมความร่วมมือของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6 กล่าวว่า

การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของประชาชนช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสวัสดิการต่าง ๆ วัดควรเป็นพื้นที่กลางในการดูแลและจัดสรรความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสอย่างเป็นธรรม การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในชุมชน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่แน่นแฟ้นขึ้น และเกิดความช่วยเหลือเกื้อกูลอย่างต่อเนื่อง

และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 12 ได้กล่าวว่า

หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น วัดควรเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในกิจกรรมทางสังคม พระสงฆ์ และผู้นำชุมชนต้องเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติที่เคารพศักดิ์ศรีของทุกคน เมื่อทุกฝ่ายได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม จะเกิดความสามัคคี ความไว้วางใจ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคนเป็นหลักสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชนปากพูน วัดควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงสวัสดิการและกิจกรรมทางสังคมอย่างเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติ การดำเนินงานที่ยึดความเสมอภาคช่วยสร้างความไว้วางใจและความยุติธรรมในชุมชน การจัดสวัสดิการแก่ผู้ยากไร้และผู้เปราะบางจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อทุกฝ่ายได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนการอยู่ร่วมกันโดยเคารพความคิดเห็นและศักดิ์ศรีของกันและกัน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนจึงแน่นแฟ้น

และเกิดความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง วัดจึงเป็นศูนย์กลางที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชนอย่างแท้จริง

6. การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมในด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชน โดยเน้นการยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ประชาชน เพื่อให้การดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความดีงามและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีเป้าหมายร่วมในการพัฒนาสวัสดิการสังคม เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส ช่วยให้คนในชุมชนเกิดความร่วมมือและความเสียสละเพื่อส่วนรวม วัดจึงเป็นพื้นที่สำคัญในการประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชน หลักอปริหานิยธรรมส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีและการทำงานร่วมกันอย่างไม่แตกแยก การยึดมั่นในคุณธรรมช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจในชุมชน การดำเนินงานด้านสวัสดิการจึงเป็นไปอย่างโปร่งใสและเป็นธรรมมากขึ้น ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแน่นแฟ้นขึ้นจากการมีจิตสำนึกในการช่วยเหลือกัน วัดยังเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรมที่เชื่อมโยงคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจและแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต การมีเป้าหมายร่วมกันทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างชัดเจน เมื่อทุกฝ่ายยึดมั่นในคุณธรรม จะทำให้การพัฒนาสังคมมีความยั่งยืน ความร่วมมือที่เกิดจากความเข้าใจและความศรัทธาทำให้ชุมชนเข้มแข็งมากขึ้น วัดจึงเป็นศูนย์กลางที่หลอมรวมจิตใจของคนในชุมชนให้เกิดความมั่นคงทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 กล่าวว่า

การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วมเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสวัสดิการสังคมในชุมชนปากพูน วัดควรเป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรมให้ประชาชนเพื่อสร้างแนวทางเดียวกันในการช่วยเหลือสังคม การมีเป้าหมายร่วมในการดูแลผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสช่วยให้เกิดความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานด้านสวัสดิการมีความโปร่งใสและเป็นธรรมมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนเกิดความไว้วางใจและเข้มแข็งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10 กล่าวว่า

การยึดมั่นในคุณธรรมช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน วัดควรเป็นพื้นที่กลางในการส่งเสริมการทำความดีและการเสียสละเพื่อส่วนรวม การมีเป้าหมายร่วมกันทำให้คนในชุมชนช่วยเหลือกันอย่างเป็นระบบและลดความขัดแย้ง การจัดสวัสดิการสังคมสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม ความร่วมมือดังกล่าวทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแน่นแฟ้นและยั่งยืน และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 11 ได้กล่าวว่า

หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนการทำงานร่วมกันบนพื้นฐานคุณธรรมและความสามัคคี วัดควรเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชน เมื่อทุก

ฝ่ายมีเป้าหมายร่วมในการพัฒนาสวัสดิการสังคม จะเกิดความไว้วางใจและความรับผิดชอบร่วมกัน การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมั่นคง ส่งผลให้ชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็งและพัฒนาอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วมเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูนด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมให้แก่ประชาชน การมีเป้าหมายร่วมในการช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสช่วยสร้างความร่วมมือและความเสียสละในชุมชน หลักการบริหารนิยธรรมส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างสามัคคีและไม่แตกแยก ทำให้การจัดสวัสดิการมีความโปร่งใสและเป็นธรรมมากขึ้น ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนจึงแน่นแฟ้นจากความไว้วางใจและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน วัดจึงเป็นศูนย์กลางที่ทำให้ชุมชนพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน

7. การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรมในด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชน โดยเน้นการจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการดูแลและจัดการสวัสดิการสังคมอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค การคุ้มครองอย่างชอบธรรมหมายถึงการไม่เลือกปฏิบัติและให้โอกาสทุกกลุ่มในชุมชนอย่างเท่าเทียม ทั้งผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส การดำเนินงานด้านสวัสดิการจึงต้องยึดหลักความโปร่งใสและความยุติธรรมเป็นสำคัญ วัดเป็นพื้นที่กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชน หลักการบริหารนิยธรรมสนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพความคิดเห็นและความแตกต่างของกันและกัน การจัดการที่เป็นธรรมช่วยลดความเหลื่อมล้ำและความขัดแย้งในชุมชน การมีระบบคุ้มครองที่เหมาะสมทำให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจต่อวัดและผู้นำชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนจึงแน่นแฟ้นขึ้นจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างต่อเนื่อง วัดยังทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรมและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจและผู้กำกับดูแลความเป็นธรรมในสังคม การคุ้มครองอย่างชอบธรรมช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในชุมชน เมื่อทุกฝ่ายได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม การพัฒนาสังคมจะเป็นไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน วัดจึงเป็นศูนย์กลางที่เชื่อมโยงสวัสดิการ ความสัมพันธ์ และความเป็นธรรมของชุมชนอย่างสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 กล่าวว่า

การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาสวัสดิการสังคมของชุมชนปากพูน วัดควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจัดสรรความช่วยเหลืออย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ การเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มเข้าถึงสวัสดิการช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างวัดกับชุมชน การดำเนินงาน

ที่โปร่งใสทำให้การช่วยเหลือมีความต่อเนื่องและตรงกับความต้องการของประชาชนมากขึ้น อีกทั้งยังเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนอย่างยั่งยืน **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8 กล่าวว่า**

การคุ้มครองอย่างชอบธรรมช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสวัสดิการและบริการสังคม วัดควรเป็นพื้นที่กลางในการรับฟังปัญหาและจัดสรรความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสอย่างเหมาะสม การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในระบบสวัสดิการ ทำให้เกิดความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมากขึ้นในระยะยาว **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 14 ได้กล่าวว่า**

หลักอุปถัมภ์ธรรมสนับสนุนการจัดการที่ยุติธรรม โปร่งใส และเคารพความคิดเห็นของทุกฝ่าย วัดควรเป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชน การคุ้มครองอย่างเป็นธรรมช่วยสร้างความสามัคคีและความไว้วางใจในชุมชน เมื่อทุกฝ่ายได้รับการดูแลอย่างเท่าเทียม จะทำให้ระบบสวัสดิการมีความมั่นคงและชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมในชุมชนปากพูนเป็นกลไกสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดตามหลักอุปถัมภ์ธรรมด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจัดสรรสวัสดิการอย่างเป็นธรรม โปร่งใส และไม่เลือกปฏิบัติแก่ประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส การดำเนินงานที่ยึดหลักความยุติธรรมช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือในการช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง หลักอุปถัมภ์ธรรมสนับสนุนการเคารพความคิดเห็นและการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ลดความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำในสังคม พระสงฆ์และผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลให้เกิดความเป็นธรรมในการจัดสวัสดิการ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแน่นแฟ้นและเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในระบบสังคมอย่างยั่งยืน

4.1.5 การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอุปถัมภ์ธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสาธารณสุข

การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอุปถัมภ์ธรรมในด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชน โดยมุ่งเน้นด้านสาธารณสุข เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมสุขภาวะของประชาชนทั้งด้านร่างกายและจิตใจควบคู่กัน การนำหลักอุปถัมภ์ธรรมมาช่วยย่นย่อให้การดำเนินงานด้านสาธารณสุขเป็นไปอย่างมีระบบและไม่แตกแยก วัดสามารถประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และบุคลากรสาธารณสุขในการดูแลประชาชน การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพ การให้ความรู้ด้านโรค และการป้องกันโรคติดต่อ ช่วยลดความเสี่ยงในชุมชนสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพทำให้ผู้ยากไร้และผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ความสัมพันธ์ของคนใน

ชุมชนดีขึ้นจากการช่วยเหลือด้านสุขภาพร่วมกันอย่างต่อเนื่อง วัดยังเป็นพื้นที่ในการเผยแพร่ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพตามหลักพระพุทธศาสนา เช่น การรักษาศีลและการดำเนินชีวิตที่พอเพียง การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยสร้างความตระหนักในการดูแลสุขภาพตนเองและครอบครัว หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อวางแผนด้านสาธารณสุขอย่างเหมาะสม การทำงานร่วมกันอย่างพร้อมเพรียงช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลสุขภาพชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำทางจิตใจและส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดีแก่ประชาชน การจัดการด้านสาธารณสุขที่ยึดหลักความโปร่งใสและความเมตตาช่วยสร้างความไว้วางใจในชุมชน เมื่อทุกฝ่ายร่วมมือกันอย่างต่อเนื่อง ชุมชนสามารถพัฒนาระบบสุขภาพที่ยั่งยืนและเข้มแข็ง วัดจึงเป็นศูนย์กลางสำคัญในการเชื่อมโยงสวัสดิการสังคม ความสัมพันธ์ของชุมชน และการพัฒนาด้านสาธารณสุขอย่างสมดุลและมั่นคง ดังนี้

1. การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมในด้านสาธารณสุข โดยใช้กระบวนการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานด้านสุขภาพระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การประชุมร่วมกันช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพในพื้นที่อย่างรอบด้าน ทำให้สามารถกำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ตรงตามความต้องการของชุมชน วัดเป็นพื้นที่กลางในการวางแผนกิจกรรมด้านสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพ การรณรงค์โรคระบาด และการส่งเสริมสุขภาพ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายช่วยให้การดำเนินงานด้านสาธารณสุขมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ประชาชนเกิดความไว้วางใจในระบบการดูแลสุขภาพของชุมชนมากขึ้น หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนการประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความพร้อมเพรียงในการทำงาน การปรึกษาหารือร่วมกันช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาสุขภาพ พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำทางจิตใจและส่งเสริมการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน ผู้นำชุมชนช่วยประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนในการดำเนินงานด้านสาธารณสุข การตัดสินใจร่วมกันทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและรับผิดชอบต่อสุขภาพของชุมชน การประชุมอย่างต่อเนื่องช่วยให้การพัฒนาระบบสาธารณสุขมีความยั่งยืนและสอดคล้องกับปัญหาจริง ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแน่นแฟ้นขึ้นจากการทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมายเดียวกัน วัดจึงเป็นศูนย์กลางสำคัญในการเชื่อมโยงการสื่อสาร การวางแผน และการพัฒนาด้านสาธารณสุขของชุมชนอย่างมั่นคง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 กล่าวว่า**

การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาด้านสาธารณสุขของชุมชนปากพูน วัดควรเป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การแลกเปลี่ยนข้อมูลปัญหาสุขภาพช่วยให้สามารถวางแผนการแก้ไขได้ตรงจุดมากขึ้น การมีส่วนร่วม

ของทุกฝ่ายทำให้การดำเนินงานมีความโปร่งใสและเกิดความไว้วางใจในชุมชน **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6 กล่าวว่า**

การประชุมร่วมกันช่วยให้การดูแลสุขภาพในชุมชนมีความเป็นระบบและครอบคลุมมากขึ้น วัดสามารถใช้เป็นพื้นที่กลางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพและการให้ความรู้ด้านโรคภัย การปรึกษาหารือช่วยลดความซ้ำซ้อนของงานและเพิ่มประสิทธิภาพการช่วยเหลือประชาชน ความร่วมมือดังกล่าวทำให้คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 11 ได้กล่าวว่า**

หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนการประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความพร้อมเพรียงในการทำงานด้านสาธารณสุข วัดควรเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือของทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจช่วยสร้างความรับผิดชอบร่วมกันในชุมชน ส่งผลให้การพัฒนาระบบสุขภาพมีความยั่งยืนและชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็งมากขึ้น

สรุปได้ว่า การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเป็นกลไกสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านสาธารณสุขในชุมชนปากพูนตามหลักอปริหานิยธรรม วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การแลกเปลี่ยนข้อมูลปัญหาสุขภาพช่วยให้สามารถวางแผนการป้องกันและแก้ไขได้ตรงกับความต้องการของชุมชน การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทำให้การดำเนินงานมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสร้างความไว้วางใจในชุมชน การประชุมอย่างต่อเนื่องช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาสุขภาพ พระสงฆ์และผู้นำชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพและสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน ผลลัพธ์คือชุมชนมีความสามัคคี ระบบสาธารณสุขเข้มแข็ง และการพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืนผ่านบทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางสำคัญ

2. ความสามัคคีและความพร้อมเพรียง การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมในด้านสาธารณสุข โดยเน้นความสามัคคีและความพร้อมเพรียง เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือด้านสุขภาพระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชน ความสามัคคีของคนในชุมชนช่วยให้การดำเนินงานด้านสาธารณสุขเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพการร่วมมือกันทำให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพเป็นไปอย่างครอบคลุมและต่อเนื่องวัดสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพและการให้ความรู้ด้านโรคภัยได้อย่างทั่วถึงความพร้อมเพรียงในการทำงานช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพของการช่วยเหลือประชาชน พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำทางจิตใจและส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดี ผู้นำชุมชนช่วยประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานสาธารณสุขและประชาชนในพื้นที่ หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนการทำงานร่วมกันโดยไม่แตกแยก

และเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การประชุมและการวางแผนร่วมกันช่วยสร้างความเข้าใจและเป้าหมายเดียวกันในชุมชน การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทำให้เกิดความไว้วางใจและความรับผิดชอบร่วมกัน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแน่นแฟ้นขึ้นจากการช่วยเหลือด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่องวัดจึงเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงระบบสาธารณสุขและความร่วมมือของชุมชนอย่างมั่นคง ผลลัพธ์คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและระบบสุขภาพชุมชนที่ยั่งยืน ชุมชนปากพูนจึงมีความเข้มแข็งทั้งด้านสังคม สุขภาพ และความสามัคคีภายใต้หลักอปริหานิยธรรม **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 กล่าวว่**

ความสามัคคีและความพร้อมเพรียงเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาด้านสาธารณสุขในชุมชนปากพูน วัดควรเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การทำงานร่วมกันช่วยให้การดูแลสุขภาพประชาชนเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ การช่วยเหลือกันอย่างเป็นระบบทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและลดปัญหาสุขภาพได้มากขึ้น **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7 กล่าวว่**

ความพร้อมเพรียงของคนในชุมชนช่วยให้การดำเนินงานด้านสาธารณสุขเป็นไปอย่างต่อเนื่อง วัดสามารถเป็นพื้นที่กลางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพและการรณรงค์ป้องกันโรค การร่วมมือกันทำให้เกิดการแบ่งปันทรัพยากรและการช่วยเหลือที่ทั่วถึง ความสามัคคีช่วยสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนอย่างยั่งยืน **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 12 ได้กล่าวว่**

หลักอปริหานิยธรรมส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีและการทำงานร่วมกันโดยไม่แตกแยก วัดควรเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงทุกฝ่ายด้านสาธารณสุขอย่างเป็นระบบ การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยสร้างความรับผิดชอบร่วมกันในการดูแลสุขภาพชุมชน เมื่อทุกฝ่ายมีเป้าหมายเดียวกันจะทำให้ระบบสาธารณสุขเข้มแข็งและชุมชนปากพูนพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า ความสามัคคีและความพร้อมเพรียงเป็นปัจจัยสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านสาธารณสุขในชุมชนปากพูนตามหลักอปริหานิยธรรม วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และหน่วยงานสาธารณสุข การทำงานร่วมกันช่วยให้การดูแลสุขภาพประชาชนเป็นไปอย่างทั่วถึง ครอบคลุม และต่อเนื่อง กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพสามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อทุกฝ่ายมีความพร้อมเพรียงกันหลักอปริหานิยธรรมช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันโดยเคารพความคิดเห็นและลดความขัดแย้งในชุมชนความร่วมมือดังกล่าวสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างคนในชุมชนผลลัพธ์คือระบบสาธารณสุขชุมชนที่เข้มแข็งและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของชุมชนปากพูน

3. การเคารพกติกาและจารีตของชุมชน การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปรีหานิยธรรมในด้านสาธารณสุข โดยเน้นการเคารพกติกาและจารีตของชุมชน เป็นแนวทางสำคัญ ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมระเบียบ กฎกติกา และจารีตที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของประชาชน การเคารพกติกาชุมชนช่วยให้การ ดำเนินงานด้านสาธารณสุขเป็นไปอย่างเป็นระบบและมีความยุติธรรม กิจกรรมด้านสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพและการรณรงค์โรคติดต่อ สามารถดำเนินไปได้อย่างมีระเบียบ วัดเป็นพื้นที่กลางใน การประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และบุคลากรสาธารณสุข การยึดถือจารีตช่วย สร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน การปฏิบัติตามกติกาช่วยลด ความขัดแย้งในการจัดสวัสดิการและการบริการด้านสุขภาพ พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นแบบอย่าง ด้านวินัยและการดูแลสุขภาพตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้นำชุมชนช่วยกำกับให้การดำเนินงานด้าน สาธารณสุขเป็นไปตามข้อตกลงที่โปร่งใส หลักอปรินิยธรรมสนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพ กฎระเบียบและความคิดเห็นของกันและกัน การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทำให้เกิดความรับผิดชอบ ร่วมกันในการดูแลสุขภาพชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแน่นแฟ้นขึ้นจากการยึดถือกติกา เดียวกันอย่างต่อเนื่อง วัดจึงเป็นศูนย์กลางในการสร้างความเป็นระเบียบและความมั่นคงด้าน สาธารณสุขของชุมชน ผลลัพธ์คือระบบสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และได้รับความไว้วางใจจาก ประชาชน ชุมชนปากพูนจึงมีความเข้มแข็งและยั่งยืนทั้งด้านสังคม สุขภาพ และวัฒนธรรมภายใต้หลัก อปรีหานิยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 กล่าวว่า

การเคารพกติกาและจารีตของชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาด้านสาธารณสุขของ ชุมชนปากพูน วัดควรเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ สุขภาพและการอยู่ร่วมกันอย่างเหมาะสม การยึดถือกติกาช่วยให้การจัดกิจกรรมสาธารณสุขเป็นไป อย่างเป็นระบบและทั่วถึง ลดความสับสนและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านสุขภาพของ ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8 กล่าวว่า

การยึดมั่นในจารีตและกติกาชุมชนช่วยสร้างความร่วมมือในการดูแลสุขภาพ วัดสามารถใช้ เป็นพื้นที่กลางในการกำหนดแนวปฏิบัติร่วมกัน เช่น การรณรงค์ป้องกันโรคและการดูแลสุขภาพใน ชุมชน การเคารพกติกาช่วยลดความขัดแย้งในการดำเนินงานและทำให้ทุกคนเข้าถึงบริการด้าน สาธารณสุขอย่างเท่าเทียมมากขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 13 ได้กล่าวว่า

หลักอปรินิยธรรมสนับสนุนการอยู่ร่วมกันโดยเคารพกติกาที่ตกลงร่วมกันอย่างเคร่งครัด วัดควรเป็นศูนย์กลางในการสร้างความเข้าใจร่วมด้านสาธารณสุขระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และ ประชาชน การปฏิบัติตามจารีตเดียวกันช่วยสร้างความไว้วางใจและความสามัคคี ส่งผลให้ระบบ สาธารณสุขของชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

สรุปได้ว่า การเคารพกติกาและจารีตของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาระบบสาธารณสุขของชุมชนปากพูนตามหลักอปริหานิยธรรม วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมระเบียบและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของประชาชน การยึดถือกติกาช่วยให้การดำเนินงานด้านสาธารณสุขเป็นไปอย่างเป็นระบบ โปร่งใส และมีความยุติธรรม กิจกรรมด้านสุขภาพสามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อทุกฝ่ายปฏิบัติตามกติกาเดียวกัน การเคารพจารีตช่วยสร้างความไว้วางใจและลดความขัดแย้งในการจัดสวัสดิการด้านสุขภาพ ความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ผู้นำชุมชน และประชาชนทำให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันผลลัพธ์คือระบบสาธารณสุขที่เข้มแข็งและชุมชนปากพูนที่มีความยั่งยืนทั้งด้านสังคมและสุขภาพ

4. การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมในด้านสาธารณสุข โดยเน้นการให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้อาวุโสและผู้นำท้องถิ่นในการดูแลสุขภาพชุมชน ผู้อาวุโสซึ่งมีประสบการณ์สามารถให้คำแนะนำด้านการดูแลสุขภาพและการดำรงชีวิตที่เหมาะสม การให้เกียรติผู้นำช่วยสร้างความร่วมมือที่เป็นระบบในการจัดการปัญหาสาธารณสุข กิจกรรมด้านสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพและการณรงค์โรคติดต่อ ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง วัดเป็นพื้นที่กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำ และประชาชน การเคารพผู้มีประสบการณ์ช่วยให้การตัดสินใจด้านสาธารณสุขมีความรอบคอบและเหมาะสมกับบริบทชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทในการส่งเสริมหลักธรรมด้านการดูแลสุขภาพและการอยู่ร่วมกันอย่างมีเมตตา ผู้นำชุมชนช่วยขับเคลื่อนนโยบายและการจัดการด้านสาธารณสุขให้เกิดประสิทธิภาพ หลักอปริหานิยธรรมสนับสนุนการเคารพผู้ใหญ่และการทำงานร่วมกันอย่างสมานฉันท์ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายช่วยสร้างความไว้วางใจและความสามัคคีในชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแน่นแฟ้นขึ้นจากการยอมรับและให้เกียรติซึ่งกันและกัน วัดจึงเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงความรู้ ภูมิปัญญา และการดูแลสุขภาพชุมชน ผลลัพธ์คือระบบสาธารณสุขที่มีความเข้มแข็ง โปร่งใส และยั่งยืน ชุมชนปากพูนสามารถพัฒนาได้อย่างมั่นคงทั้งด้านสุขภาพ สังคม และคุณธรรมภายใต้หลักอปริหานิยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 กล่าวว่า

ในอดีตวัดเป็นศูนย์กลางด้านสาธารณสุขของชุมชนปากพูน ทั้งการดูแลผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมออกกำลังกาย และการให้ความรู้เรื่องสุขภาพ พระสงฆ์และผู้นำชุมชนมักร่วมกันณรงค์ให้ชาวบ้านใส่ใจสุขภาพน้อย ปัจจุบันแม้บทบาทของวัดจะลดลงบ้าง แต่ชุมชนยังให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุและผู้นำท้องถิ่นอยู่เสมอ เมื่อมีการประชุมหรือกิจกรรมสาธารณสุข ชาวบ้านจะเชิญผู้อาวุโสมาให้คำแนะนำ เพราะถือว่าเป็นผู้มีประสบการณ์และเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้เกิดความร่วมมือและ

ความสามัคคีในชุมชนตามหลักอปริหานิยธรรม **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9 กล่าว**
ว่า

ชุมชนปากพูนยังคงยึดถือวัดเป็นสถานที่รวมจิตใจของคนในพื้นที่ โดยเฉพาะกิจกรรมดูแล
สุขภาพผู้สูงอายุ เช่น การตรวจสุขภาพประจำปีและการอบรมการดูแลตนเอง พระสงฆ์มักเน้นให้คนใน
ชุมชนเคารพผู้อาวุโส เพราะผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ผู้นำชุมชน
เองก็ทำงานร่วมกับวัดอย่างใกล้ชิดในการแก้ไขปัญหาด้านสาธารณสุข ชาวบ้านจึงเกิดความเชื่อมั่น
และพร้อมให้ความร่วมมือ ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข **และสอดคล้อง**
กับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 14 ได้กล่าวว่า

จากที่ได้เห็นการดำเนินงานของวัดในชุมชนปากพูน พบว่าวัดยังมีบทบาทสำคัญในการ
ส่งเสริมสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม ชาวบ้าน
ให้ความเคารพต่อผู้นำและผู้เฒ่าผู้แก่ในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ของชุมชน เพราะเชื่อว่าท่านมีความรู้
และประสบการณ์ หลักอปริหานิยธรรมเรื่องการเคารพผู้อาวุโสจึงช่วยให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคี
และรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ วัดยังเป็นพื้นที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนทุก
วัยในชุมชนอีกด้วย

สรุปได้ว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านสาธารณสุขใน
ชุมชนปากพูน เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งและความสามัคคีของคนในชุมชน วัดทำ
หน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส และประชาชน
ในการดูแลสุขภาพและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำช่วยให้เกิด
การยอมรับในภูมิปัญญาและประสบการณ์ที่สามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจด้านสาธารณสุขได้อย่าง
เหมาะสม นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการเผยแผ่หลักธรรมและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันด้วย
ความเมตตา ขณะที่ผู้นำชุมชนมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านสุขภาพและการป้องกันโรค
ต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทำให้ชุมชนเกิดความไว้วางใจ ความร่วมมือ และความสัมพันธ์ที่แน่น
แฟ้น ส่งผลให้ชุมชนปากพูนสามารถพัฒนาได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน และสอดคล้องกับหลักอปริหานิยธรรม
อย่างแท้จริง

5. การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก
อปริหานิยธรรมด้านสาธารณสุข โดยเน้นการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน เป็นแนวทางสำคัญใน
การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็น
ศูนย์กลางในการส่งเสริมคุณค่าความเป็นมนุษย์และการอยู่ร่วมกันอย่างเท่าเทียม คนในชุมชนไม่ว่าจะ
เป็นเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ หรือผู้ด้อยโอกาส ต่างได้รับการปฏิบัติด้วยความเมตตาและให้เกียรติซึ่งกัน
และกัน พระสงฆ์มีบทบาทในการเผยแผ่หลักธรรมที่ส่งเสริมการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการอยู่

ร่วมกันอย่างสันติ กิจกรรมด้านสาธารณสุขที่จัดขึ้นภายในวัดเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมโดยไม่แบ่งแยกฐานะหรือสถานภาพทางสังคม ชุมชนมีการดูแลผู้ป่วย ผู้สูงอายุ และผู้ยากไร้ด้วยความเอื้ออาทรและคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ผู้นำชุมชนและหน่วยงานสาธารณสุขร่วมมือกับวัดในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคอย่างทั่วถึง การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกกลุ่มช่วยให้การดำเนินงานด้านสาธารณสุขมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน หลักอปริหานิยธรรมยังช่วยสร้างความสามัคคีและความไว้วางใจระหว่างคนในสังคม เมื่อทุกคนได้รับความเคารพและมีโอกาสแสดงความคิดเห็น ชุมชนจึงเกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ วัดจึงไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบศาสนกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการสร้างจิตสำนึกด้านสาธารณสุขร่วมกัน ส่งผลให้ชุมชนปากพูนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข มีคุณธรรม และมีความยั่งยืนภายใต้หลักอปริหานิยธรรมอย่างแท้จริง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 กล่าวว่า**

ในชุมชนปากพูน วัดยังคงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมด้านสาธารณสุขและการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน พระสงฆ์มักสอนให้ชาวบ้านเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุ เด็ก หรือผู้ด้อยโอกาส กิจกรรมด้านสุขภาพที่วัดจัดขึ้นเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าร่วมอย่างเท่าเทียม ชาวบ้านจึงรู้สึกว่าคุณค่าและได้รับการยอมรับ ส่งผลให้เกิดความสามัคคีและความร่วมมือในการดูแลสุขภาพของชุมชนร่วมกัน **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10 กล่าวว่า**

จากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของวัด พบว่าวัดเป็นพื้นที่ที่ทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้โดยไม่มีการแบ่งแยก พระสงฆ์และผู้นำชุมชนให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะเรื่องการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรค คนในชุมชนต่างช่วยเหลือกันด้วยความเมตตาและเคารพซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้สูงอายุและผู้ป่วยรู้สึกได้รับกำลังใจและไม่ถูกทอดทิ้ง หลักอปริหานิยธรรมจึงช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและทำให้ชุมชนเข้มแข็งมากขึ้น **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 15 ได้กล่าวว่า**

วัดในชุมชนปากพูนไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบศาสนกิจ แต่ยังเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน วัดส่งเสริมให้คนในชุมชนปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพและเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ กิจกรรมด้านสาธารณสุข เช่น การตรวจสุขภาพ การดูแลผู้ป่วยติดบ้าน และการรณรงค์ป้องกันโรค ล้วนเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคนช่วยให้ชุมชนเกิดความไว้วางใจและสามารถร่วมมือกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสะท้อนถึงการนำหลักอปริหานิยธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านสาธารณสุข โดยเน้นการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

ปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างเท่าเทียมและเอื้ออาทร พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนต่างร่วมมือกันดูแลสุขภาพของคนในชุมชนโดยไม่แบ่งแยกฐานะหรือวัย กิจกรรมด้านสาธารณสุขเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมและสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสมอภาค การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้อื่นช่วยสร้างความไว้วางใจและความสามัคคีในสังคม นอกจากนี้ การนำหลักอปริหานิยธรรมมาประยุกต์ใช้ยังช่วยให้ชุมชนเกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกันอย่างยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนปากพูนสามารถดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข เข้มแข็ง และมีคุณธรรมควบคู่กับการพัฒนาด้านสาธารณสุขอย่างเหมาะสม

6. การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านสาธารณสุข โดยเน้นการยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกในการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทในการเผยแผ่หลักธรรมที่ส่งเสริมความซื่อสัตย์ ความเสียสละ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ชุมชนมีเป้าหมายร่วมกันในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและป้องกันปัญหาด้านสาธารณสุข เช่น การดูแลผู้สูงอายุ การป้องกันโรคติดต่อ และการรักษาสภาพแวดล้อมให้สะอาดน่าอยู่ ผู้นำชุมชน หน่วยงานสาธารณสุข และประชาชนต่างร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การยึดมั่นในคุณธรรมช่วยให้การทำงานเป็นไปด้วยความโปร่งใสและเกิดความไว้วางใจระหว่างกัน วัดยังเป็นสถานที่จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทั้งทางกายและทางใจ เช่น การอบรมธรรมะ การตรวจสุขภาพ และกิจกรรมจิตอาสา หลักอปริหานิยธรรมช่วยให้คนในชุมชนมีความสามัคคีและเคารพกติกาของสังคม เมื่อทุกคนมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาชุมชน ก็ทำให้เกิดพลังในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายยังช่วยสร้างความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและส่งเสริมความเป็นชุมชนเข้มแข็ง วัดจึงไม่ได้เป็นเพียงศูนย์รวมทางศาสนา แต่ยังเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาสังคมและสาธารณสุขอย่างรอบด้าน ส่งผลให้ชุมชนปากพูนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีคุณธรรม และพร้อมก้าวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้หลักอปริหานิยธรรมอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 กล่าวว่า

ในชุมชนปากพูน วัดยังคงเป็นศูนย์กลางสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมและการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน พระสงฆ์มักสอนให้ชาวบ้านมีความเสียสละ ซื่อสัตย์ และช่วยเหลือกันในกิจกรรมด้านสาธารณสุข คนในชุมชนมีเป้าหมายร่วมกันคือการสร้างสังคมที่มีสุขภาพดีและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เมื่อเกิดปัญหาด้านสุขภาพ ทุกคนจะร่วมมือกันแก้ไขโดยไม่ทอดทิ้งกัน หลักอปริหานิยธรรมจึงช่วยให้ชุมชนเกิดความสามัคคีและมีความเข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9 กล่าวว่า

จากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของวัด พบว่าวัดมีบทบาทในการปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรม ควบคู่กับการส่งเสริมสุขภาพ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนต่างทำงานร่วมกันด้วยความ รับผิดชอบและมุ่งประโยชน์ส่วนรวม กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การดูแลผู้สูงอายุ การทำความสะอาดชุมชน และการรณรงค์ป้องกันโรค ล้วนเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย การมีเป้าหมายร่วมกันทำให้ ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจและพร้อมเสียสละเพื่อส่วนรวม ส่งผลให้ชุมชนมีความเป็นระเบียบและ สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 13 ได้กล่าวว่า**

การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วมเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็ง วัดทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางในการรวมพลังของคนในชุมชนเพื่อพัฒนาด้านสาธารณสุข พระสงฆ์มักเน้น เรื่องความเมตตา ความสามัคคี และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้ชาวบ้านมีจิตสำนึกในการดูแลทั้ง ตนเองและผู้อื่น เมื่อทุกคนมีเป้าหมายเดียวกันในการสร้างชุมชนที่น่าอยู่ ก็ทำให้การดำเนินกิจกรรม ด้านสุขภาพเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสะท้อนถึงการนำหลักอปริหานิยธรรมมา ใช้ในการพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านสาธารณสุข โดย เน้นการยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรม ความเสียสละ และจิตสำนึกในการดูแล สุขภาพของคนในชุมชน พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนต่างร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมด้าน สาธารณสุขเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและป้องกัน ปัญหาสุขภาพช่วยให้ชุมชนเกิดความสามัคคีและความไว้วางใจต่อกัน หลักอปริหานิยธรรมยังส่งเสริม ให้คนในชุมชนเคารพกติกา มีความรับผิดชอบ และพร้อมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน วัดจึงเป็นทั้งศูนย์รวม จิตใจและพื้นที่สร้างความร่วมมือในการพัฒนาสังคมและสาธารณสุขอย่างยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนปาก พูนสามารถดำรงชีวิตร่วมกันได้อย่างสงบสุข มีคุณธรรม และพร้อมพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าอย่าง มั่นคงต่อไป

7. การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริ หานิยธรรมด้านสาธารณสุข โดยเน้นการจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม เป็นแนวทางสำคัญในการ สร้างความมั่นคงและความเป็นธรรมให้แก่ชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำ หน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน หน่วยงานสาธารณสุข และประชาชน เพื่อดูแลและคุ้มครองสุขภาพของคนในชุมชนอย่างทั่วถึง พระสงฆ์มีบทบาทในการ ปลูกฝังหลักธรรมด้านความเมตตา ความยุติธรรม และการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ชุมชนให้ ความสำคัญกับการดูแลผู้สูงอายุ ผู้ป่วย และผู้ยากไร้ โดยไม่เลือกปฏิบัติ กิจกรรมด้านสาธารณสุข เช่น การตรวจสุขภาพ การรณรงค์ป้องกันโรค และการให้ความรู้ด้านสุขอนามัย ถูกดำเนินการอย่างเท่า

เทียมและโปร่งใส ผู้นำชุมชนมีหน้าที่บริหารจัดการทรัพยากรและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม หลักการบริหารนิยธรรมช่วยส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับผู้นำชุมชน เมื่อเกิดปัญหาด้านสุขภาพ คนในชุมชนสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือได้อย่างเสมอภาค วัดยังเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพทั้งทางกายและทางใจ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายช่วยให้การดำเนินงานด้านสาธารณสุขมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ส่งผลให้ชุมชนปากพูนเกิดความสามัคคี มีความปลอดภัย และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน ภายใต้หลักการบริหารนิยธรรมที่เน้นความยุติธรรม ความเมตตา และการคุ้มครองดูแลประชาชนอย่างเหมาะสมและเท่าเทียมกัน **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 กล่าวว่า**

ในชุมชนปากพูน วัดยังมีบทบาทสำคัญในการดูแลและคุ้มครองประชาชนด้านสาธารณสุขอย่างเป็นธรรม พระสงฆ์และผู้นำชุมชนมีร่วมมือกันช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้ป่วย และผู้ยากไร้โดยไม่เลือกปฏิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การตรวจสุขภาพและการให้ความรู้ด้านสุขอนามัย เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงบริการอย่างเท่าเทียม ชาวบ้านจึงเกิดความเชื่อมั่นว่าตนจะได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม หลักการบริหารนิยธรรมจึงช่วยสร้างความสามัคคีและความเป็นธรรมในชุมชนได้เป็นอย่างดี **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6 กล่าวว่า**

จากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของวัด พบว่าวัดเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือด้านสาธารณสุขของคนในชุมชน ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขต่างทำงานร่วมกันด้วยความโปร่งใสและคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ เมื่อมีผู้เจ็บป่วยหรือเกิดปัญหาด้านสุขภาพ คนในชุมชนสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึง การจัดการดูแลต่าง ๆ เป็นไปอย่างเสมอภาคและมีความยุติธรรม ทำให้ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจและพร้อมให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 15 ได้กล่าวว่า**

การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็ง วัดมีบทบาทในการส่งเสริมหลักธรรมเรื่องความเมตตาและความยุติธรรม เพื่อให้คนในชุมชนช่วยเหลือและดูแลกันอย่างเหมาะสม กิจกรรมด้านสาธารณสุข เช่น การรณรงค์ป้องกันโรค การดูแลผู้ป่วยติดบ้าน และการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ล้วนดำเนินไปโดยคำนึงถึงสิทธิของทุกคน การทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายช่วยให้การจัดการด้านสุขภาพมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม อีกทั้งยังสะท้อนถึงการนำหลักการบริหารนิยธรรมมาใช้ในการพัฒนาชุมชนได้อย่างชัดเจน

สรุปได้ว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรมด้านสาธารณสุข โดยเน้นการจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความมั่นคงและความเป็นธรรมให้แก่ชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์

ผู้นำชุมชน และหน่วยงานสาธารณสุข เพื่อดูแลสุขภาพของประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม การดำเนินกิจกรรมด้านสาธารณสุขเป็นไปด้วยความโปร่งใส คำนึงถึงสิทธิและประโยชน์ของทุกคน โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ผู้ป่วย และผู้ด้อยโอกาส หลักอภินิหารธรรมช่วยส่งเสริมความเมตตา ความยุติธรรม และความสามัคคีในชุมชน เมื่อประชาชนได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมก็เกิดความเชื่อมั่นและพร้อมให้ความร่วมมือในการพัฒนาส่วนรวม วัดจึงเป็นทั้งศูนย์รวมจิตใจและศูนย์กลางในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนปากพูนสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข เข้มแข็ง และมีความเป็นธรรมภายใต้หลักอภินิหารธรรมอย่างแท้จริง

4.1.6 การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอภินิหารธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการพัฒนาชุมชน

การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอภินิหารธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการพัฒนาชุมชน เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชน โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรวมพลังของคนในชุมชน ทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม การศึกษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิต พระสงฆ์มีบทบาทในการเผยแผ่ หลักธรรมและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้ประชาชนดำรงชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุขและมีความสามัคคี หลักอภินิหารธรรมช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีการประชุมปรึกษาหารือ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบต่อส่วนรวม ชุมชนปากพูนมีการจัดกิจกรรมพัฒนาพื้นที่สาธารณะ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมอาชีพโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างวัด ผู้นำชุมชน และประชาชน วัดยังเป็นสถานที่จัดอบรมความรู้และกิจกรรมจิตอาสาเพื่อสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสและการรับฟังความคิดเห็นของคนทุกกลุ่มช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีส่วนร่วมและเกิดความยุติธรรม นอกจากนี้ วัดยังมีบทบาทในการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น การดำเนินงานตามหลักอภินิหารธรรมยังช่วยสร้างความโปร่งใส ความไว้วางใจ และความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เมื่อทุกฝ่ายมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาชุมชน ก็ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ชุมชนปากพูนเกิดความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาไปสู่ความมั่นคงอย่างยั่งยืนภายใต้หลักอภินิหารธรรมอย่างแท้จริง ดังนี้

1. การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอภินิหารธรรมด้านการพัฒนาชุมชน โดยเน้นการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเปิดพื้นที่ให้พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนได้ร่วมประชุม แสดงความคิดเห็น และหาแนวทางในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน หลักอภินิหารธรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความสามัคคี

รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และร่วมกันตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การประชุมปรึกษาหารือช่วยให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมอาชีพ และการดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ วัดยังเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมประชาคมและสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ กับชุมชน ผู้นำชุมชนและพระสงฆ์มีบทบาทในการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมช่วยสร้างความไว้วางใจและลดความขัดแย้งภายในชุมชน นอกจากนี้การประชุมร่วมกันยังช่วยให้คนในชุมชนเกิดความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและตระหนักถึงประโยชน์ของการทำงานเป็นทีม หลักอปริหานิยธรรมยังช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปด้วยความโปร่งใสและยุติธรรม เมื่อทุกฝ่ายมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาชุมชน ก็ทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขภายใต้ความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชน **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 กล่าวว่า**

ในชุมชนปากพูน วัดเป็นสถานที่สำคัญในการจัดประชุมและปรึกษาหารือเรื่องการพัฒนาชุมชน พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านมักมาร่วมพูดคุยเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นช่วยให้เกิดความเข้าใจและความสามัคคีในชุมชน เมื่อมีโครงการพัฒนาหรือกิจกรรมสาธารณะ ชาวบ้านจะร่วมกันตัดสินใจและช่วยกันดำเนินงาน ทำให้เกิดความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมตามหลักอปริหานิยธรรม **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9 กล่าวว่า**

จากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของวัด พบว่าวัดเป็นศูนย์กลางที่ช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนผ่านการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน ทุกครั้งที่ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ หรือคุณภาพชีวิต ผู้นำชุมชนจะเชิญชาวบ้านมาร่วมเสนอความคิดเห็นและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน การรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจในชุมชน หลักอปริหานิยธรรมจึงช่วยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและเกิดความสามัคคีมากขึ้น **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 13 ได้กล่าวว่า**

การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็ง วัดทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางที่ทุกคนสามารถเข้ามาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันวางแผนพัฒนาชุมชน พระสงฆ์และผู้นำชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกัน เมื่อทุกคนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ก็ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและพร้อมช่วยกันพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น อีกทั้งยังสะท้อนถึงการนำหลักอปริหานิยธรรมมาใช้ในการสร้างความร่วมมือและความสงบสุขในชุมชนได้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันตามหลักอปริหานิยธรรม เป็นแนวทางสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับการพัฒนาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเปิดพื้นที่ให้พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาแนวทางพัฒนาชุมชนร่วมกัน การรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายช่วยสร้างความสามัคคี ลดความขัดแย้ง และทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หลักอปริหานิยธรรมยังส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมรับผิดชอบต่อส่วนรวม เมื่อทุกคนมีเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชน ก็ทำให้เกิดความร่วมมือ ความไว้วางใจ และพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ชุมชนปากพูนมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและยั่งยืนภายใต้ความสามัคคีของคนในชุมชน

2. ความสามัคคีและความพร้อมเพรียง การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านการพัฒนาชุมชน โดยเน้นความสามัคคีและความพร้อมเพรียง เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรวมพลังของพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนให้ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น หลักอปริหานิยธรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรักใคร่ กลมเกลียว และทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันด้วยความพร้อมเพรียง ชุมชนมีการจัดกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม การทำความสะอาดวัดและพื้นที่สาธารณะ รวมถึงการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสด้วยความสมัครสมานสามัคคี พระสงฆ์มีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมด้านความเสียสละและการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ผู้นำชุมชนช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง การร่วมแรงร่วมใจกันของคนในชุมชนช่วยให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน นอกจากนี้ความพร้อมเพรียงยังช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจระหว่างคนในชุมชน วัดยังเป็นพื้นที่ในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี เช่น งานประเพณี กิจกรรมจิตอาสา และการประชุมชุมชน หลักอปริหานิยธรรมช่วยให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกันและการรักษาความสามัคคี เมื่อทุกคนมีจิตสำนึกในการช่วยเหลือและรับผิดชอบต่อส่วนรวม ชุมชนก็สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนปากพูนเป็นชุมชนที่มีความสงบสุข มีความสัมพันธ์ที่ดี และสามารถพึ่งพาตนเองได้ภายใต้ความร่วมมือและความพร้อมเพรียงของทุกฝ่ายอย่างแท้จริง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 กล่าวว่า**

ในชุมชนปากพูน วัดเป็นศูนย์กลางที่ทำให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคีและร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านมักร่วมกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ทุกคนพร้อมใจกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยไม่แบ่งแยกหน้าที่ ความพร้อมเพรียงในการทำกิจกรรมช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน หลัก

อธิธานิยธรรมจึงมีส่วนสำคัญในการสร้างความสงบสุขและความสามัคคีในชุมชน **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดท่านผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10 กล่าวว่**

จากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของวัด พบว่าคนในชุมชนปากพูนมีความร่วมมือกันเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นงานประเพณี การทำความสะอาดวัด หรือกิจกรรมจิตอาสา พระสงฆ์และผู้นำชุมชนจะคอยกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกัน เมื่อทุกคนมีความพร้อมเพรียงในการดำเนินกิจกรรม ก็ช่วยให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามัคคีของคนในชุมชนยังช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 14 ได้กล่าวว่า**

ความสามัคคีและความพร้อมเพรียงเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางในการรวมพลังของคนทุกกลุ่มให้มาร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชนทำให้คนในพื้นที่ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมากขึ้น หลักอธิธานิยธรรมช่วยปลูกฝังให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของการทำงานร่วมกันและการเสียสละเพื่อส่วนรวม ส่งผลให้ชุมชนสามารถพัฒนาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้ความร่วมมือของทุกฝ่าย

สรุปได้ว่า ความสามัคคีและความพร้อมเพรียงตามหลักอธิธานิยธรรม เป็นแนวทางสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับการพัฒนาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรวมพลังของพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนให้ร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การทำงานร่วมกันด้วยความพร้อมเพรียงช่วยให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและลดความขัดแย้งภายในสังคม หลักอธิธานิยธรรมยังช่วยปลูกฝังให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกด้านความเสียสละ ความรับผิดชอบ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน กิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดจัดขึ้นช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีและความไว้วางใจระหว่างคนในชุมชน เมื่อทุกคนมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาท้องถิ่น ก็ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและยั่งยืนภายใต้ความร่วมมือของทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

3. การเคารพกติกาและจารีตของชุมชน การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอธิธานิยธรรมด้านการพัฒนาชุมชน โดยเน้นการเคารพกติกาและจารีตของชุมชน เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความสงบเรียบร้อยและความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรมและส่งเสริมให้คนในชุมชนปฏิบัติตามกฎระเบียบ ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเหมาะสม หลักอธิธานิยธรรมช่วยให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการรักษากติกาส่วนรวมและการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบ พระสงฆ์มีบทบาทในการอบรมสั่งสอนให้คนในชุมชนเคารพผู้ใหญ่ รักษาประเพณี และปฏิบัติตาม

หลักศีลธรรม ชุมชนมีการร่วมมือกันจัดกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีท้องถิ่น เช่น งานบุญ งานประเพณี และกิจกรรมจิตอาสา โดยยึดถือกติกาของชุมชนร่วมกัน การเคารพจารีตและวัฒนธรรม ช่วยสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและทำให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและประชาชนต่างร่วมกันดูแลความสงบเรียบร้อยและแก้ไขปัญหาด้วยความเข้าใจและความยุติธรรม วัดยังเป็นพื้นที่ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ หลักอปริหานิยธรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่และเคารพสิทธิของผู้อื่น เมื่อทุกคนปฏิบัติตามกติกาและจารีตของชุมชน ก็ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีในการอยู่ร่วมกัน การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการรักษาวัฒนธรรมและกฎระเบียบของชุมชนยังช่วยให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างมีทิศทางและยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนปากพูนสามารถดำรงรักษาความเป็นระเบียบ ความสงบสุข และเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไว้ได้อย่างมั่นคงภายใต้หลักอปริหานิยธรรมอย่างแท้จริง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 กล่าวว่า**

ในชุมชนปากพูน วัดมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังให้คนในชุมชนเคารพกติกาและจารีตประเพณีของท้องถิ่น พระสงฆ์มักสอนให้ชาวบ้านปฏิบัติตามหลักศีลธรรมและรักษานบธรรมเนียบที่พึงงาม กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น งานบุญและประเพณีท้องถิ่น ทุกคนจะร่วมมือกันปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างพร้อมเพรียง การเคารพกติกาช่วยให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและลดความขัดแย้ง หลักอปริหานิยธรรมจึงมีส่วนสำคัญในการสร้างความเป็นระเบียบและความสามัคคีในชุมชน **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6 กล่าวว่า**

จากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของวัด พบว่าคนในชุมชนปากพูนยังคงให้ความสำคัญกับจารีตและวัฒนธรรมของท้องถิ่น พระสงฆ์และผู้นำชุมชนจะคอยแนะนำให้ประชาชนปฏิบัติตามกติกาของชุมชนอย่างเหมาะสม เมื่อมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทุกคนจะร่วมมือกันรักษาความเป็นระเบียบและช่วยกันดูแลส่วนรวม การเคารพกฎระเบียบทำให้คนในชุมชนเกิดความไว้วางใจและสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไว้ได้ **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 15 ได้กล่าวว่า**

การเคารพกติกาและจารีตของชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดคุณธรรม วัฒนธรรม และแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบ คนในชุมชนให้ความสำคัญกับการเคารพผู้ใหญ่ การรักษาประเพณี และการปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน หลักอปริหานิยธรรมช่วยปลูกฝังให้ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและเคารพสิทธิของผู้อื่น เมื่อทุกคนปฏิบัติตามกติกาของชุมชน ก็ทำให้ชุมชนเกิดความสงบสุขและสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า การเคารพกติกาและจารีตของชุมชนตามหลักอปริหานิยธรรม เป็นแนวทางสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับการพัฒนาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดท่า

หน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรมและส่งเสริมให้คนในชุมชนปฏิบัติตามกฎระเบียบ ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเหมาะสม การร่วมกันรักษาการศึกษาของชุมชนช่วยสร้างความ เป็นระเบียบ ลดความขัดแย้ง และทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนต่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีและถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่น ใหม่ หลักอปริหานิยธรรมยังช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและการเคารพสิทธิของผู้อื่น เมื่อ ทุกคนให้ความสำคัญกับกติกาศาและจารีตของชุมชน ก็ทำให้เกิดความสามัคคี ความไว้วางใจ และความ เข้มแข็งในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนปากพูนสามารถรักษาเอกลักษณ์ ความสงบ เรียบร้อย และวิถีชีวิตที่ดีงามไว้ได้อย่างมั่นคงและต่อเนื่อง

4. การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปริหานิยธรรมด้านการพัฒนาชุมชน โดยเน้นการให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ เป็นแนวทางสำคัญใน การสร้างความเข้มแข็งและความสามัคคีให้แก่ชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส และ ประชาชนในท้องถิ่น หลักอปริหานิยธรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่ มีประสบการณ์และมีบทบาทสำคัญต่อสังคม ผู้อาวุโสเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม และ แนวทางการดำเนินชีวิตที่ดีงามให้แก่คนรุ่นหลัง ขณะที่ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการประสานความ ร่วมมือและขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น พระสงฆ์ช่วยปลูกฝังคุณธรรมด้านความกตัญญู ความเคารพ และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ชุมชนมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประชุมชุมชน งานประเพณี และกิจกรรมจิตอาสา โดยเปิดโอกาสให้ผู้อาวุโสและผู้นำมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษา และตัดสินใจ การให้เกียรติผู้ใหญ่ช่วยสร้างความไว้วางใจและลดความขัดแย้งภายในชุมชน นอกจากนี้ ยังทำให้คนรุ่นใหม่เกิดจิตสำนึกในการเคารพผู้มีประสบการณ์และเรียนรู้คุณค่าของการอยู่ร่วมกัน อย่างมีระเบียบ หลักอปริหานิยธรรมยังช่วยส่งเสริมความสามัคคีและความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน เมื่อทุกคนเคารพซึ่งกันและกันและร่วมมือกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ก็ทำให้การดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ เป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ชุมชนปากพูนเกิดความเข้มแข็ง มีความสงบสุข และสามารถพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืนภายใต้หลักอปริหานิยธรรมอย่างแท้จริง **ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 กล่าวว่า**

ในชุมชนปากพูน วัดยังคงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้คนในชุมชนเคารพผู้อาวุโสและ ผู้นำ พระสงฆ์มักสอนให้ชาวบ้านเห็นคุณค่าของผู้มีประสบการณ์และรับฟังคำแนะนำจากผู้ใหญ่ใน ชุมชน เมื่อมีการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน คนในพื้นที่จะเชิญผู้อาวุโสและผู้นำมาร่วมเสนอความคิดเห็น และช่วยตัดสินใจ การให้เกียรติผู้ใหญ่ช่วยสร้างความไว้วางใจและความสามัคคีในชุมชน

หลักอปริหานิยธรรมจึงมีส่วนสำคัญในการทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7 กล่าวว่า**

จากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของวัด พบว่าคนในชุมชนปากพูนให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสและผู้นำเป็นอย่างมาก พระสงฆ์และผู้นำชุมชนจะทำงานร่วมกันในการพัฒนาหมู่บ้านและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาและประสบการณ์แก่คนรุ่นใหม่ การรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ช่วยให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างรอบคอบและเหมาะสม ความร่วมมือและการให้เกียรติซึ่งกันและกันจึงช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและเกิดความสามัคคีมากขึ้น **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 11 ได้กล่าวว่า**

การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงคนทุกวัยให้ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น พระสงฆ์มักปลุกฝังเรื่องความกตัญญู การเคารพผู้ใหญ่ และการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบ คนในชุมชนจึงให้ความสำคัญกับคำแนะนำของผู้มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ หลักอปริหานิยธรรมช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดี ความไว้วางใจ และความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความมั่นคงต่อไป

สรุปได้ว่า การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำตามหลักอปริหานิยธรรม เป็นแนวทางสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับการพัฒนาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส และประชาชนให้ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น การเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้มีประสบการณ์ช่วยให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างรอบคอบและเหมาะสม ผู้อาวุโสมีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมแก่คนรุ่นใหม่ ขณะที่ผู้นำชุมชนช่วยประสานความร่วมมือและสร้างความสามัคคีในสังคม หลักอปริหานิยธรรมยังช่วยปลุกฝังคุณธรรมด้านความกตัญญู การเคารพผู้ใหญ่ และการทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ส่งผลให้ชุมชนปากพูนเกิดความไว้วางใจ ความสงบสุข และสามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้ความร่วมมือของทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

5. การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านการพัฒนาชุมชน โดยเน้นการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและความเท่าเทียมให้แก่ชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมคุณค่าความเป็นมนุษย์และการอยู่ร่วมกันอย่างมีเมตตาและเคารพซึ่งกันและกัน หลักอปริหานิยธรรมช่วยปลุกฝังให้คนในชุมชนตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ และการให้เกียรติผู้อื่นโดยไม่แบ่งแยกฐานะ อายุ หรือสถานภาพทางสังคม พระสงฆ์มีบทบาทในการเผยแผ่หลักธรรมด้านความเมตตา ความเสมอภาค และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ชุมชนเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเท่าเทียม วัดยังเป็นสถานที่จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต เช่น การอบรมอาชีพ การพัฒนาสิ่งแวดล้อม และ

กิจกรรมจิตอาสา โดยทุกคนสามารถเข้าร่วมได้อย่างเสมอภาค การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน ช่วยสร้างความไว้วางใจและลดความขัดแย้งภายในชุมชน ผู้นำชุมชนและประชาชนต่างร่วมมือกันดูแล ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส และผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือด้วยความเอื้ออาทร หลักอปริหานิยธรรมยังช่วย ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและคำนึงถึงประโยชน์ของสังคมเป็นสำคัญ เมื่อทุกคนได้รับการยอมรับและมีโอกาสในการมีส่วนร่วม ก็ทำให้เกิดพลังในการพัฒนาชุมชนอย่าง สร้างสรรค์และยั่งยืน วัดจึงไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบศาสนกิจ แต่ยังเป็นศูนย์กลางในการสร้างความสัมพันธ์อันดีและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งผลให้ชุมชนปากพูนเกิดความสามัคคี มีความสงบสุข และสามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างมั่นคงภายใต้หลักอปริหานิยธรรมอย่างแท้จริง **ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 กล่าวว่า**

ในชุมชนปากพูน วัดมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้คนในชุมชนเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของ กันและกัน พระสงฆ์มักสอนให้ชาวบ้านปฏิบัติต่อทุกคนด้วยความเมตตาและไม่แบ่งแยกฐานะหรืออายุ กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้สูงอายุ หรือผู้ด้อยโอกาส การให้ความสำคัญกับสิทธิของทุกคนช่วยสร้างความสามัคคีและความเข้าใจที่ดีใน ชุมชน หลักอปริหานิยธรรมจึงมีส่วนสำคัญในการทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและมีความ เข้มแข็ง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8 กล่าวว่า**

จากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของวัด พบว่าคนในชุมชนปากพูนให้ความสำคัญกับการเคารพคุณค่า ความเป็นมนุษย์ของทุกคน พระสงฆ์และผู้นำชุมชนมักเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เมื่อทุกคนรู้สึกว่าได้ได้รับการยอมรับและมี คุณค่า ก็ทำให้เกิดความไว้วางใจและพร้อมให้ความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น การช่วยเหลือผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสยังสะท้อนถึงความเอื้ออาทรและความเสมอภาคในชุมชนได้อย่างชัดเจน **และ สอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 12 ได้กล่าวว่า**

การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคนเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรมเรื่องความเมตตา การยอมรับความแตกต่าง และการอยู่ ร่วมกันอย่างสันติ คนในชุมชนจึงให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและช่วยเหลือกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ หลักอปริหานิยธรรมช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีและลดความขัดแย้งภายในชุมชน เมื่อทุกคนได้รับความเคารพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ก็ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและ สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคนตามหลักอปริหานิยธรรม เป็นแนวทางสำคัญ ในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับการพัฒนาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมความเสมอภาค ความเมตตา และการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพซึ่งกัน และกัน คนในชุมชนทุกกลุ่มได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมโดยไม่

แบ่งแยกฐานะหรือวัย พระสงฆ์และผู้นำชุมชนมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมด้านการยอมรับความแตกต่างและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การให้ความสำคัญกับสิทธิและคุณค่าความเป็นมนุษย์ช่วยสร้างความไว้วางใจ ลดความขัดแย้ง และทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคี หลักอปริหานิยธรรมยังช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและร่วมมือกันพัฒนาชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ส่งผลให้ชุมชนปากพูนเกิดความเข้มแข็ง มีความสงบสุข และสามารถพัฒนาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้ความร่วมมือของทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

6. การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมด้านการพัฒนาชุมชน โดยเน้นการยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้แก่ชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกในการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม พระสงฆ์มีบทบาทในการเผยแผ่หลักธรรมด้านความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความเมตตา และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หลักอปริหานิยธรรมช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น ชุมชนมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพัฒนาสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์วัฒนธรรม และกิจกรรมจิตอาสา โดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ และประชาชนต่างร่วมกันวางแผนและดำเนินงานด้วยความโปร่งใสและรับผิดชอบต่อส่วนรวม การยึดมั่นในคุณธรรมช่วยให้คนในชุมชนเกิดความไว้วางใจ และลดความขัดแย้งในการทำงานร่วมกัน วัดยังเป็นพื้นที่ในการจัดอบรมและส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างต่อเนื่อง หลักอปริหานิยธรรมยังช่วยปลูกฝังให้ประชาชนเห็นความสำคัญของความสามัคคีและการเสียสละเพื่อส่วนรวม เมื่อทุกคนมีเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาชุมชน ก็ทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายช่วยให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น ส่งผลให้ชุมชนปากพูนเกิดความเข้มแข็ง มีความสงบสุข และสามารถพึ่งพาตนเองได้ภายใต้หลักอปริหานิยธรรมอย่างแท้จริง **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 กล่าวว่า**

ในชุมชนปากพูน วัดยังคงเป็นศูนย์กลางสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมและสร้างเป้าหมายร่วมให้คนในชุมชน พระสงฆ์มักสอนให้ชาวบ้านมีความซื่อสัตย์ เสียสละ และช่วยเหลือกันในการพัฒนาท้องถิ่น เมื่อมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพัฒนาสิ่งแวดล้อมหรือกิจกรรมจิตอาสา ทุกคนจะร่วมมือกันด้วยความเต็มใจ การมีเป้าหมายร่วมกันช่วยให้ชุมชนเกิดความสามัคคีและสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักอปริหานิยธรรมจึงช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพัฒนาได้ **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6 กล่าวว่า**

จากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของวัด พบว่าคนในชุมชนปากพูนให้ความสำคัญกับการยึดมั่นในคุณธรรมและการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนต่างร่วมมือกัน

การจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนด้วยความรับผิดชอบและโปร่งใส การมีเป้าหมายร่วมกันทำให้ทุกคนพร้อมเสียสละและช่วยเหลือกันโดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ความร่วมมือเช่นนี้ช่วยสร้างความไว้วางใจและลดความขัดแย้งภายในชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีความสงบสุขและสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง **และสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 11 ได้กล่าวว่า**

การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วมเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางในการรวมพลังของคนทุกกลุ่มให้มาร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น พระสงฆ์มักปลุกฝังเรื่องความเมตตา ความสามัคคี และการเสียสละเพื่อส่วนรวม ทำให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกในการช่วยเหลือและรับผิดชอบต่อสังคม เมื่อทุกคนมีเป้าหมายเดียวกันในการสร้างชุมชนที่น่าอยู่ ก็ทำให้งิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างราบรื่นและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม อีกทั้งยังสะท้อนถึงการนำหลักอภินิหารธรรมมาใช้ในการพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วมตามหลักอภินิหารธรรม เป็นแนวทางสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับการพัฒนาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกในการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนต่างร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนด้วยความซื่อสัตย์ เสียสละ และรับผิดชอบต่อสังคม การมีเป้าหมายร่วมกันช่วยให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคี ความไว้วางใจ และพร้อมช่วยเหลือกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ หลักอภินิหารธรรมยังช่วยส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันและการเสียสละเพื่อส่วนรวม ส่งผลให้กิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ชุมชนปากพูนจึงเกิดความเข้มแข็ง มีความสงบสุข และสามารถพัฒนาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้ความร่วมมือของทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

7. การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอภินิหารธรรมด้านการพัฒนาชุมชน โดยเน้นการจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความมั่นคง ความเป็นธรรม และความสงบสุขให้แก่ชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชน เพื่อดูแลและคุ้มครองประโยชน์ของส่วนรวมอย่างเท่าเทียม หลักอภินิหารธรรมช่วยปลุกฝังให้คนในชุมชนปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตา ความยุติธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม พระสงฆ์มีบทบาทในการเผยแผ่หลักธรรมด้านความซื่อสัตย์ ความเสียสละ และการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ชุมชนมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้ การพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการดูแลผู้สูงอายุ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมและไม่เลือกปฏิบัติ ผู้นำชุมชนทำหน้าที่บริหารจัดการทรัพยากรและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ด้วยความโปร่งใสและยุติธรรม การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมช่วยสร้างความไว้วางใจและลดความขัดแย้งภายในชุมชน วัดยัง

เป็นสถานที่ในการจัดประชุมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนสอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่าย หลักอปริหานิยธรรมยังช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนเคารพสิทธิของผู้อื่น และร่วมกันรักษาประโยชน์ส่วนรวม เมื่อทุกคนได้รับความเป็นธรรมและมีโอกาสในการมีส่วนร่วม ก็ทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายช่วยให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนปากพูนเกิดความเข้มแข็ง มีความปลอดภัย และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขภายใต้หลักอปริหานิยธรรม **ซึ่งสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 กล่าวว่า**

ในชุมชนปากพูน วัดมีบทบาทสำคัญในการดูแลและคุ้มครองประชาชนอย่างเป็นธรรม พระสงฆ์และผู้นำชุมชนมักร่วมมือกันช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ และผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนโดยไม่เลือกปฏิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงความช่วยเหลือและมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม การจัดการที่โปร่งใสและยุติธรรมช่วยให้ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจและพร้อมให้ความร่วมมือ หลักอปริหานิยธรรมจึงช่วยสร้างความสามัคคีและความมั่นคงให้แก่ชุมชนได้เป็นอย่างดี **ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8 กล่าวว่า**

จากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของวัด พบว่าวัดเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือเพื่อดูแลผลประโยชน์ของคนในชุมชน ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ และประชาชนต่างช่วยกันบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความยุติธรรมและคำนึงถึงส่วนรวมเป็นสำคัญ เมื่อเกิดปัญหาหรือความเดือดร้อน คนในชุมชนสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึงและเสมอภาค การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข **และสอดคล้องแนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 13 ได้กล่าวว่า**

การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนปากพูน วัดทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางในการส่งเสริมความยุติธรรม ความเมตตา และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน คนในชุมชนจึงให้ความสำคัญกับการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หลักอปริหานิยธรรมช่วยปลูกฝังให้ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อสังคมและร่วมมือกันแก้ไขปัญหาชุมชน เมื่อทุกคนได้รับการดูแลอย่างเท่าเทียม ก็ทำให้ชุมชนเกิดความไว้วางใจ ความสามัคคี และสามารถพัฒนาได้

สรุปได้ว่า การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมตามหลักอปริหานิยธรรม เป็นแนวทางสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับการพัฒนาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชน เพื่อดูแลและคุ้มครองประโยชน์ของส่วนรวมอย่างเท่าเทียม การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปด้วยความยุติธรรม โปร่งใส และคำนึงถึงสิทธิของทุกคน โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส หลักอปริหานิยธรรมช่วยปลูกฝังให้คนในชุมชนมีความเมตตา ความรับผิดชอบ และการช่วยเหลือ

เกื้อกูลกัน การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายช่วยสร้างความไว้วางใจ ลดความขัดแย้ง และทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคี เมื่อทุกคนได้รับความเป็นธรรมและมีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ก็ส่งผลให้ชุมชนปากพูนเกิดความเข้มแข็ง มีความสงบสุข และสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนภายใต้หลักอภิปธานิธรรมอย่างแท้จริง

4.2 แนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอภิปธานิธรรม

แนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอภิปธานิธรรม เป็นกระบวนการสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความสามัคคี และความยั่งยืนของชุมชน โดยวัดควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน หลักอภิปธานิธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและเป็นธรรม วัดควรส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีและความพร้อมเพรียง เช่น กิจกรรมจิตอาสา การพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น นอกจากนี้ ควรปลูกฝังให้คนในชุมชนเคารพกติกา จาริตประเพณี ผู้อาวุโส และผู้นำชุมชน เพื่อสร้างความเป็นระเบียบและลดความขัดแย้งภายในสังคม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่หลักธรรมด้านความเมตตา ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ชุมชนควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างเท่าเทียม และเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ควรยึดหลักความโปร่งใส ความยุติธรรม และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ อีกทั้งควรมีการจัดการคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส และผู้ที่ได้รับผลกระทบในชุมชนอย่างเหมาะสม การประสานความร่วมมือระหว่างวัด โรงเรียน หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรในชุมชน จะช่วยให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง เมื่อทุกฝ่ายมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ก็จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขภายใต้หลักอภิปธานิธรรมอย่างยั่งยืน ดังนี้

หลักการบริหารนิยธรรม	ความหมาย	วิธีดำเนินการในชุมชน ปากพูน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
1. การประชุม ปรึกษาหารือร่วมกัน	การพบปะปรึกษาหารือ ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ	จัดเวทีประชาคม วัด- บ้าน-โรงเรียน เพื่อ แลกเปลี่ยนปัญหาและ แนวทางพัฒนาชุมชน	เกิดความสามัคคีและ การมีส่วนร่วมของคน ในชุมชน
2. ความสามัคคีและ ความพร้อมเพรียง	ความร่วมมือและความ รับผิดชอบร่วมกัน	ส่งเสริมกิจกรรมจิต อาสา งานบุญ งาน สาธารณประโยชน์ โดย มีวัดเป็นศูนย์กลาง	ชุมชนเกิดความร่วมมือ และความเข้มแข็ง
3. การเคารพกติกา และจารีตของชุมชน	เคารพกฎ ระเบียบ และจารีตที่ดีงาม	ฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่น ศีลธรรม และ วัฒนธรรมชุมชนผ่าน กิจกรรมของวัด	อัตลักษณ์และ วัฒนธรรมชุมชนได้รับ การอนุรักษ์
4. การให้เกียรติผู้ อาวุโสและผู้มีผู้นำ	การยกย่องผู้อาวุโสและ ปราชญ์ชุมชน	เชิญปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สูงอายุ และพระสงฆ์ ร่วมถ่ายทอดภูมิปัญญา	เกิดการสืบทอดองค์ ความรู้และคุณค่าทาง สังคม
5. การเคารพสิทธิ และศักดิ์ศรีของทุก คน	การควบคุมตนเอง ไม่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วน ตน	ส่งเสริมคุณธรรม- จริยธรรม และการ ดำเนินชีวิตตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียง	ลดปัญหาความขัดแย้ง และอบายมุขในชุมชน
6. การยึดมั่นใน คุณธรรมและ เป้าหมายร่วม	รักความสงบ เรียบง่าย และสิ่งแวดล้อม	พัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สื เชียว ศูนย์เรียนรู้ ธรรมชาติ และสถานที่ ปฏิบัติธรรม	ชุมชนมีสิ่งแวดล้อมที่ดี และเกิดสุขภาวะทางใจ
7. การจัดการ คุ้มครองอย่างชอบ ธรรม	สนับสนุนคนดีและสร้าง เครือข่ายคุณธรรม	สร้างเครือข่ายเยาวชน คนดี จิตอาสา และ องค์กรชุมชนร่วมกับวัด	ชุมชนเกิดผู้นำคุณธรรม และเครือข่ายความดี อย่างยั่งยืน

ตารางที่ 4.1 แสดงแนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรม

สรุปได้ว่า แนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม เป็นการนำหลักธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญและความไม่เสื่อมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน โดยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีการประชุมปรึกษาหารือและทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการสร้างความสามัคคี อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน พร้อมทั้งส่งเสริมการเคารพผู้ใหญ่และการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสนับสนุนการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงและการดูแลสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนสร้างเครือข่ายคนดีและจิตอาสาให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ส่งผลให้วัดและชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เกื้อกูลกัน และสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

4.3 สรุป

แนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม เป็นการนำหลักธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญและความไม่เสื่อมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนปากพูนอย่างเป็นรูปธรรม โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางด้านศาสนา จิตใจ การศึกษา วัฒนธรรม สาธารณสุข และสวัสดิการสังคมของประชาชนในชุมชน หลักอปริหานิยธรรมช่วยส่งเสริมให้พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วางแผน และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างพร้อมเพรียงและต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความสามัคคี ความเข้าใจ และความไว้วางใจระหว่างคนในชุมชน นอกจากนี้ วัดยังมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการเคารพกติกา ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงาม เพื่อสร้างระเบียบและความสงบสุขในสังคม พร้อมทั้งส่งเสริมการให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำชุมชนซึ่งเป็นแหล่งภูมิปัญญาและประสบการณ์อันมีคุณค่า อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม เคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วมกันช่วยให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกในการเสียสละและร่วมมือกันพัฒนาส่วนรวม ขณะเดียวกันการจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรมและโปร่งใสยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน วัดจึงยังคงเป็นศูนย์รวมจิตใจและกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงความร่วมมือของคนในชุมชน ทำให้ชุมชนปากพูนสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข มั่นคง และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องตามหลักพระพุทธศาสนาและหลักอปริหานิยธรรมอย่างแท้จริง

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้สรุปผลของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้ง 3 ประการนั้น คือ 1. เพื่อศึกษาบทบาทของวัดที่มีต่อวิถีชุมชน 2. เพื่อศึกษาหลักอภิปธานิธรรม ในคัมภีร์ใน พระพุทธศาสนา 3. เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อภิปธานิธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยสำหรับการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพสำรวจข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ และเอกสารทุติยภูมิ รวมถึงการเก็บข้อมูล เชิงลึกจากกลุ่มผู้นำศาสนา (พระสงฆ์) จำนวน 5 รูป กลุ่มผู้นำชุมชน และคณะกรรมการชุมชน 5 คน และกลุ่มประชาชนในชุมชนปากพูน 5 คน รวมจำนวน 15 รูป/คน แล้วนำมาเรียบเรียงวิเคราะห์ข้อมูล เชิงพรรณนา และจะได้นำเสนอ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล รวมถึงข้อนำเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผล

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 บทบาทของวัดที่มีต่อวิถีชุมชน

วัดเป็นสถาบันทางพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญต่อสังคมไทยมาอย่างยาวนาน และมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของประชาชนในทุกช่วงของการดำเนินชีวิต ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดมิได้ทำหน้าที่เพียงเป็นสถานที่ประกอบศาสนพิธีเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านศาสนา สังคม วัฒนธรรม การศึกษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน วัดจึงเปรียบเสมือนศูนย์รวมจิตใจที่ช่วยหล่อหลอมคุณธรรม จริยธรรม และความสามัคคีของคนในชุมชนให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข อีกทั้งยังเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างระเบียบแบบแผนของสังคมไทย และเป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน อันก่อให้เกิดความผูกพันและความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกในชุมชน ในด้านศาสนา วัดเป็นสถานที่ที่ประชาชนใช้ประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร การฟังพระธรรมเทศนา การรักษาศีล การปฏิบัติธรรม การเวียนเทียน และการประกอบพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ประชาชน ทำให้วัดเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในชุมชน โดยเฉพาะในยามที่ประชาชนประสบปัญหาหรือความทุกข์ วัดจึงเป็นสถานที่แห่งการให้กำลังใจ และเป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนมาโดยตลอด พระสงฆ์ยังทำหน้าที่

เป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งช่วยให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีสติ มีเหตุผล และสามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ในด้านสังคมและวัฒนธรรม วัดมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมของชุมชน ทั้งงานประเพณีท้องถิ่น งานบุญ และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชน ตั้งแต่เกิดจนถึงเสียชีวิต เช่น งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานบวช งานแต่งงาน และงานศพ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในชุมชน ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี และความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน อีกทั้งวัดยังเป็นแหล่งอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนอัตลักษณ์และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไทย วัดหลายแห่งยังเป็นสถานที่เก็บรักษาโบราณวัตถุ ศิลปกรรม และเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าต่อการศึกษาทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นและของชาติ นอกจากนี้ วัดยังมีบทบาทด้านการศึกษาและการพัฒนาชุมชน โดยในอดีตวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของประชาชน เด็กไทยจำนวนมากได้รับการศึกษาเบื้องต้นจากวัด พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ทั้งด้านภาษา ศิลธรรม และวิชาชีวิต แม้ในปัจจุบันระบบการศึกษาจะมีความทันสมัยและมีสถาบันการศึกษาของรัฐเข้ามามีบทบาทมากขึ้น แต่วัดยังคงมีบทบาทในการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรม และส่งเสริมการเรียนรู้แก่เยาวชนและประชาชน เช่น การจัดค่ายคุณธรรม การสอนพระพุทธศาสนา การฝึกสมาธิ และการส่งเสริมกิจกรรมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ นอกจากนี้ วัดยังเป็นสถานที่จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น การอบรมอาชีพ การจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ และการช่วยเหลือผู้ยากไร้ในชุมชน ซึ่งล้วนเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่าง ๆ ในด้านการพัฒนาชุมชน วัดยังมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน พระสงฆ์ในหลายพื้นที่ได้มีบทบาทเป็นผู้นำในการรณรงค์ด้านคุณธรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การป้องกันยาเสพติด และการสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้แก่ประชาชน วัดจึงไม่ได้จำกัดบทบาทเพียงด้านศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม และสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจของประชาชน อย่างไรก็ตาม ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน บทบาทของวัดกับวิถีชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากอิทธิพลของเทคโนโลยี สื่อสังคมออนไลน์ และวัฒนธรรมบริโภคนิยม ทำให้คนรุ่นใหม่ห่างไกลจากวัดและกิจกรรมทางศาสนามากขึ้น ความสนใจในหลักธรรมคำสอนลดลง และรูปแบบการใช้ชีวิตของประชาชนเปลี่ยนไปตามกระแสสังคมสมัยใหม่ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนอ่อนแอลง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดลดน้อยลง รวมทั้งบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตใจของชุมชนก็ลดความสำคัญลงในบางพื้นที่ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของชุมชน และทำให้กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมอ่อนตัวลงตามไปด้วย ดังนั้น การฟื้นฟู

บทบาทของวัดให้กลับมาเป็นศูนย์กลางของชุมชนอีกครั้งจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างวัด บ้าน โรงเรียน และชุมชน รวมทั้งการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี ความเข้มแข็ง และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน วัดควรมีการปรับรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบัน เปิดโอกาสให้เยาวชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น พร้อมทั้งใช้สื่อและเทคโนโลยีในการเผยแพร่หลักธรรมอย่างเหมาะสม เพื่อให้วัดสามารถเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากบทบาทดังกล่าวจะเห็นได้ว่า วัดมิใช่เพียงสถานที่ทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นสถาบันที่มีคุณค่าและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนทั้งด้านจิตใจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา และการพัฒนา วัดจึงเป็นรากฐานสำคัญของชุมชนไทยที่ช่วยสร้างความสงบสุข ความเป็นระเบียบ และความมั่นคงให้แก่สังคมไทยมาอย่างยาวนาน และยังคงมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมไทยในอนาคต หากทุกภาคส่วนร่วมกันส่งเสริมและฟื้นฟูบทบาทของวัดให้สามารถดำรงอยู่คู่กับวิถีชีวิตของชุมชนได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

5.1.2 หลักอปริหานิยธรรมในคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา

หลักอปริหานิยธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมสำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อเป็นแนวทางในการรักษาความเจริญมั่นคง และป้องกันความเสื่อมของหมู่คณะ ชุมชน และสังคม คำว่า “อปริหานิยธรรม” แปลว่า “ธรรมอันเป็นเหตุให้ไม่เสื่อม” หรือ “หลักธรรมที่นำไปสู่ความเจริญ” ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เน้นการดำรงอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคมด้วยความสามัคคี ความรับผิดชอบร่วมกัน และการเคารพในระเบียบแบบแผนของส่วนรวม หลักธรรมนี้ปรากฏอยู่ในมหาปรีณิพพานสูตร ที่มณีกาย มหาวรรค โดยพระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พระอานนท์ ในช่วงที่พระเจ้าอชาตศัตรูแห่งแคว้นมคธมีพระประสงค์จะยกทัพไปปราบแคว้นวัชชี พระองค์ทรงชี้ให้เห็นว่า トラบใดที่ชาววัชชีปฏิบัติตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ประการอย่างเคร่งครัด แคว้นวัชชีนั้นย่อมมีแต่ความเจริญ ไม่เสื่อมถอย และยากที่ผู้ใดจะทำลายได้ หลักธรรมดังกล่าวจึงสะท้อนแนวคิดสำคัญทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการบริหารจัดการสังคมโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐาน ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคม อปริหานิยธรรม 7 ประการ ประกอบด้วย 1) การประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ 2) การประชุมและเลิกประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน รวมทั้งร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมส่วนรวมด้วยความสามัคคี 3) การไม่บัญญัติหรือกำหนดสิ่งที่ขัดต่อหลักการและจารีตอันดีงามเดิมของสังคม และไม่ล้มเลิกสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม 4) การเคารพนับถือ รับฟัง และให้เกียรติผู้อาวุโสหรือผู้มีประสบการณ์ 5) การให้เกียรติและคุ้มครองสตรีไม่ให้ถูกกดขี่หรือเอารัดเอาเปรียบ 6) การเคารพสักการะสถานที่สำคัญ ปุণ्यสถาน และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน และ 7) การอารักขา อุปถัมภ์ และให้ความสำคัญแก่ผู้ทรงศีล ผู้มีคุณธรรม หรือผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ หลักธรรมทั้ง 7 ประการนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดด้านการบริหารสังคมที่

ครอบคลุมทั้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การปกครอง การรักษาวินัยธรรม และการธำรงคุณธรรมของสังคมไว้อย่างสมดุล ในด้านการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ นั้น พระพุทธเจ้าทรงเน้นให้สมาชิกในสังคมมีโอกาสพบปะ สนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันแก้ไขปัญหาของส่วนรวม การประชุมกันเนื่องในศรัทธาช่วยให้เกิดการสื่อสารที่ดี ลดความขัดแย้ง และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกในชุมชน ทั้งยังเป็นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสังคม ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของความสามัคคีและความมั่นคงของชุมชน นอกจากนี้ การประชุมอย่างพร้อมเพรียงและการร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมส่วนรวม ยังสะท้อนถึงการทำงานร่วมกันด้วยความรับผิดชอบ และการเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หมู่คณะมีความเข้มแข็งและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง หลักการไม่ล้มเลิกขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และกฎเกณฑ์อันดีงามของสังคม เป็นแนวทางที่ช่วยรักษาเอกลักษณ์และความมั่นคงทางวัฒนธรรมของชุมชน พระพุทธศาสนามองว่า ขนบธรรมเนียมและกติกาที่ดีเป็นสิ่งที่สังคมร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ดังนั้น หากสมาชิกในสังคมเคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ดี ย่อมช่วยลดความขัดแย้งและสร้างระเบียบให้แก่สังคม ขณะเดียวกัน การเคารพผู้อาวุโสก็เป็นอีกหลักการหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะผู้สูงอายุหรือผู้มีประสบการณ์มักเป็นผู้ที่มีภูมิปัญญาและสามารถให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน การรับฟังความคิดเห็นของผู้อาวุโสจึงช่วยให้สังคมดำเนินไปอย่างมั่นคงและไม่หลงผิดไปจากแนวทางที่ถูกต้อง ส่วนหลักการให้เกียรติและคุ้มครองสตรีนั้น แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเรื่องความเสมอภาคและความยุติธรรมในสังคม พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีของสตรี ไม่ให้ถูกกดขี่หรือถูกละเมิด ซึ่งถือเป็นหลักการที่สะท้อนถึงความเจริญของสังคมในด้านมนุษยธรรม นอกจากนี้ การเคารพสักการะสถานที่สำคัญและปูชนียสถาน ยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์คุณค่าทางศาสนา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของชุมชน เพราะสถานที่สำคัญเหล่านี้เป็นศูนย์รวมศรัทธาและเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม ขณะที่การอุปถัมภ์ผู้ทรงศีลหรือผู้มีคุณธรรม เป็นการส่งเสริมให้คนดีมีบทบาทในสังคม และช่วยสร้างมาตรฐานทางศีลธรรมให้แก่ชุมชน ในมิติทางสังคม หลักอุปถัมภ์ธรรมสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดประชาธิปไตยเชิงพุทธที่เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในสังคมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจร่วมกัน การประชุมปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอช่วยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ขณะที่การเคารพกฎเกณฑ์และการรับฟังผู้อาวุโสช่วยรักษาเสถียรภาพของสังคม หลักธรรมดังกล่าวจึงมิใช่เพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางด้านการบริหารจัดการสังคมที่มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของสมาชิกในชุมชน อันจะนำไปสู่สังคมที่มีความสงบสุขและยั่งยืน นอกจากนี้ หลักอุปถัมภ์ธรรมยังสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนและการฟื้นฟูบทบาทของวัดในสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่สังคมกำลังเผชิญกับปัญหาความแตกแยก ความเสื่อมถอยทางคุณธรรม และความอ่อนแอของความสัมพันธ์ในชุมชน วัดซึ่งเคยเป็น

ศูนย์กลางทางจิตใจและวัฒนธรรมของชุมชน จำเป็นต้องปรับบทบาทให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมร่วมสมัย โดยนำหลักอปริหานิยธรรมมาใช้ในการสร้างความร่วมมือระหว่างวัด บ้าน และชุมชน เช่น การจัดประชุมชุมชน การส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม การเปิดพื้นที่ให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชน ทั้งนี้ เพื่อให้วัดกลับมาเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ คุณธรรม และความสามัคคีของชุมชนอีกครั้ง สำหรับชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับพระพุทธศาสนาและวัดมาอย่างยาวนาน หลักอปริหานิยธรรมสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะด้านการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน การฟื้นฟูประเพณีและกิจกรรมทางศาสนา การปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชน และการสร้างความสามัคคีในชุมชน การประยุกต์ใช้หลักธรรมดังกล่าวจะช่วยให้วัดสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจและเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน กล่าวโดยสรุป หลักอปริหานิยธรรมเป็นหลักธรรมที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ของสังคมและชุมชน เพราะเป็นหลักแห่งความเจริญ ความมั่นคง และความไม่เสื่อมของหมู่คณะ หลักธรรมนี้มีได้จำกัดอยู่เพียงบริบทของสังคมอินเดียในสมัยพุทธกาลเท่านั้น แต่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมไทยในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในการเสริมสร้างความสามัคคี การมีส่วนร่วม การรักษาคุณธรรม และการฟื้นฟูบทบาทของวัดให้กลับมาเป็นศูนย์กลางของชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

5.1.3 สรุปผลวิเคราะห์และเสนอแนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วย

หลักอปริหานิยธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า วัดยังคงเป็นสถาบันสำคัญที่มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของประชาชนในหลายด้าน ทั้งด้านศาสนา สังคม วัฒนธรรม และการศึกษา โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น และการสร้างความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชน วัดจึงเป็นทั้งศูนย์รวมจิตใจและพื้นที่แห่งความร่วมมือของประชาชนในชุมชนปากพูนมาตั้งแต่อดีต อย่างไรก็ตาม จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน ทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสื่อสมัยใหม่ ส่งผลให้วิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะเยาวชนที่หันไปให้ความสำคัญกับสื่อออนไลน์และวัฒนธรรมบริโภคนิยมมากขึ้น ทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและความผูกพันกับวัดลดน้อยลง ส่งผลให้บทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางของชุมชนเริ่มอ่อนตัวลงตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ผลการวิเคราะห์ยังพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนปากพูนมิได้เกิดจากการลดลงของกิจกรรมทางศาสนาเพียงอย่างเดียว แต่ยังสะท้อนถึงความอ่อนแอของความสัมพันธ์ภายในชุมชน เช่น การขาดความสามัคคี

การลดลงของการมีส่วนร่วมของประชาชน และการเสื่อมถอยของค่านิยมที่ดีงามในสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่เริ่มห่างไกลจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้กระบวนการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมในชุมชนอ่อนตัวลง อีกทั้งการดำเนินกิจกรรมของวัดบางส่วนยังไม่สามารถตอบสนองต่อบริบทและความต้องการของคนรุ่นใหม่ได้อย่างเหมาะสม จึงทำให้วัดสูญเสียบทบาทการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และศูนย์รวมจิตใจของชุมชนในบางมิติ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักอปริหานิยธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อความเจริญและความไม่เสื่อมของหมู่คณะ มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์และเสนอแนวทางการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชน โดยพบว่าหลักอปริหานิยธรรมมีความเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชนในยุคปัจจุบัน เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความสามัคคี การมีส่วนร่วม การเคารพกฎระเบียบและจารีตประเพณี การให้เกียรติผู้อาวุโส การคุ้มครองสมาชิกในสังคม และการยึดมั่นในคุณธรรมร่วมกัน หลักธรรมดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ความสัมพันธ์ระหว่างวัด บ้าน และชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนตามหลักอปริหานิยธรรม คือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมของวัด โดยเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน เยาวชน และประชาชนทั่วไปได้ร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน และร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของของคนในชุมชน นอกจากนี้ วัดควรพัฒนากิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมให้มีความหลากหลายและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ เช่น การจัดค่ายคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสา การใช้สื่อออนไลน์เผยแพร่หลักธรรม และการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับกิจกรรมของวัด เพื่อให้เยาวชนและประชาชนเข้าถึงวัดได้ง่ายขึ้น และเกิดความรู้สึกใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา อีกทั้ง วัดควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการสร้างความสามัคคีของชุมชน โดยใช้หลักการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ รับฟังความคิดเห็นของประชาชน และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวัด บ้าน โรงเรียน และองค์กรในท้องถิ่น เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกสาธารณะให้แก่เยาวชนและประชาชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ พระสงฆ์ควรพัฒนาบทบาทของตนให้เป็นผู้นำทางจิตใจและผู้นำด้านการพัฒนาชุมชน โดยสามารถประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับบริบทของสังคมร่วมสมัยได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนในชุมชนปากพูน มิใช่เพียงการเพิ่มกิจกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการฟื้นฟูความสัมพันธ์ คุณค่า และกลไกทางสังคมของชุมชนให้กลับมาเข้มแข็งอีกครั้ง โดยอาศัยหลักอปริหานิยธรรมเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความสามัคคี ความร่วมมือ และความยั่งยืนของชุมชน ซึ่งจะช่วยให้วัดสามารถกลับมาเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

5.2. อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาพบว่า วัดยังคงมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของชุมชนในหลายด้าน ทั้งในฐานะ ศูนย์กลางทางศาสนา แหล่งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และพื้นที่สร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน โดยประชาชนในชุมชนปากพูนยังคงใช้วัดเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญ ตักบาตร การเวียนเทียน การฟังธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนการประกอบพิธีกรรม ตามประเพณีท้องถิ่น วัดจึงทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน และเป็นพื้นที่ที่ช่วยเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนให้เกิดความใกล้ชิดและเอื้ออาทรต่อกัน นอกจากนี้ วัดยังมี บทบาทสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านกิจกรรมทางศาสนาและ กิจกรรมชุมชนที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น งานบุญประจำปี งานประเพณีท้องถิ่น และกิจกรรมส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งล้วนสะท้อนให้เห็นว่าวัดยังคงเป็นสถาบันหลักที่มีอิทธิพลต่อ วิถีชีวิตและค่านิยมของประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง นอกจากบทบาทด้านศาสนาและวัฒนธรรม แล้ว ผลการศึกษายังพบว่า วัดมีบทบาทสำคัญในการเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน โดยพระสงฆ์ทำ หน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางในการดำเนินชีวิต รวมทั้งช่วยไกล่เกลี่ย ปัญหาและประสานความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้เกิดความสามัคคี โดยเฉพาะในช่วงที่ประชาชน ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาครอบครัว หรือปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชน วัดและพระสงฆ์ ยังคงเป็นที่พึ่งที่ประชาชนให้ความเคารพและศรัทธา อีกทั้งวัดยังเป็นพื้นที่กลางที่เปิดโอกาสให้คนใน ชุมชนได้มาพบปะ พูดคุย และร่วมกิจกรรมกันอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความร่วมมือและความ ผูกพันของคนในชุมชนในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และ เทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนลดความเข้มข้นลงอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอิทธิพลของสื่อสมัยใหม่ เทคโนโลยีดิจิทัล และวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่เข้ามามีบทบาทต่อ วิถีชีวิตของประชาชน ทำให้คนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน ใช้เวลาอยู่กับสื่อออนไลน์และกิจกรรม ความบันเทิงมากขึ้น ส่งผลให้การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและการเข้าวัดลดน้อยลง นอกจากนี้ รูปแบบการดำเนินชีวิตที่เร่งรีบและการแข่งขันทางเศรษฐกิจยังทำให้ประชาชนมีเวลาร่วมกิจกรรมของ ชุมชนน้อยลง ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชนเริ่มห่างเหินเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต ผลการศึกษายังพบอีกว่า การลดลงของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดส่งผลกระทบต่อกระบวนการ ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่มีแนวโน้มขาดความใกล้ชิดกับ พระสงฆ์และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้บทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางทางศีลธรรมของ ชุมชนอ่อนตัวลง นอกจากนี้ ยังพบปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชน การขาดความร่วมมือ และ การเสื่อมถอยของค่านิยมที่ดีงามบางประการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน มีผลโดยตรงต่อความเข้มแข็งและความสงบสุขของชุมชนโดยรวม ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ

แนวคิดของ นิรันดร์ จันทรเจริญ และคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในภาคใต้ของประเทศไทย โดยพบว่า วัดและชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชีวิตชาวบ้านในทุกช่วงวัย ตั้งแต่เกิดจนตาย อีกทั้งชุมชนที่มีความผูกพันกับวัดอย่างเข้มแข็งจะมีความสามัคคี และสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ดีกว่าชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับวัดน้อย ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของชุมชนปากพูนที่วัดยังคงเป็นศูนย์กลางด้านจิตใจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน แม้จะได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ก็ตาม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมบัติ อภิวิฑฒโน และคณะ (2565) ที่พบว่า บทบาทของวัดในสังคมไทยยุคดิจิทัลกำลังเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งส่งผลให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางศาสนาลดลง แต่หากวัดสามารถปรับรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมร่วมสมัยได้ ก็ยังสามารถรักษาบทบาทสำคัญของตนไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดให้กลับมาเป็นศูนย์กลางของชุมชนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และประชาชนในชุมชน โดยควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดกิจกรรมของวัดมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะกิจกรรมสำหรับเยาวชน เช่น ค่ายคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสา การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมสร้างสรรค์ที่สามารถเชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับวิถีชีวิตสมัยใหม่ได้ นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนถือเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะหลักการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ การสร้างความพร้อมเพรียงและความสามัคคี การเคารพกฎระเบียบและขนบธรรมเนียมของชุมชน การให้เกียรติผู้อาวุโส และการร่วมกันรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน หลักธรรมเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และช่วยลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชนได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น หากวัดชุมชน และผู้นำท้องถิ่นสามารถร่วมมือกันฟื้นฟูบทบาทของวัด โดยอาศัยหลักอปริหานิยธรรมเป็นแนวทางในการสร้างความสามัคคี การมีส่วนร่วม และการรักษาขนบธรรมเนียมอันดีงามของชุมชน จะช่วยให้วัดกลับมาเป็นศูนย์กลางของวิถีชุมชนได้อีกครั้ง อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน ทั้งในด้านศาสนา สังคม วัฒนธรรม และคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว

2. ผลการอภิปรายเกี่ยวกับหลักอปริหานิยธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า หลักธรรมดังกล่าวเป็นแนวทางสำคัญในการรักษาความเจริญและป้องกันความเสื่อมของหมู่คณะ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในมหาปริณิพพานสูตร เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่ทำให้ชุมชนหรือสังคมสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง มีความสามัคคี และเกิดความเจริญอย่างยั่งยืน หลักอปริหานิยธรรม 7 ประการ

ได้แก่ 1) การประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ 2) การประชุมและดำเนินกิจกรรมร่วมกันด้วยความพร้อมเพรียง 3) การยึดมั่นในกฎระเบียบ ขนบธรรมเนียม และจารีตอันดีงาม 4) การเคารพและให้เกียรติผู้อาวุโส 5) การให้เกียรติและคุ้มครองสตรี 6) การเคารพสถานที่สำคัญทางศาสนา และ 7) การอุปถัมภ์ผู้ทรงคุณธรรม หลักธรรมทั้ง 7 ประการนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดด้านการบริหารจัดการชุมชนที่มุ่งเน้นความสามัคคี ความร่วมมือ การมีส่วนร่วม และการเคารพซึ่งกันและกัน อันเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข เมื่อพิจารณาในบริบทของการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชน พบว่า หลักการบริหารนิยธรรมมีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับกระบวนการพัฒนาชุมชนตามแนวทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากวัดในสังคมไทยมิได้ทำหน้าที่เฉพาะด้านศาสนาเท่านั้น หากยังเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรม การศึกษา และเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในชุมชน วัดจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในชุมชน รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน การนำหลักการบริหารนิยธรรมมาประยุกต์ใช้จึงช่วยส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมของวัดและชุมชนมากยิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยสร้างความสามัคคี ความร่วมมือ และการเคารพต่อกฎระเบียบและขนบธรรมเนียมของชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างมั่นคงและยั่งยืน ทั้งนี้ จากผลการศึกษาพบว่า หลักการบริหารนิยธรรมสามารถประยุกต์ใช้กับการฟื้นฟูบทบาทของวัดในหลายมิติ กล่าวคือ หลักการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ช่วยเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วางแผน และแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน ทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ขณะที่หลักความพร้อมเพรียงและความสามัคคี ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือในการจัดกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของชุมชน อันส่งผลให้คนในชุมชนเกิดความรัก ความผูกพัน และความรับผิดชอบร่วมกันต่อส่วนรวม นอกจากนี้ หลักการเคารพกฎระเบียบและขนบธรรมเนียม ยังช่วยให้ชุมชนสามารถรักษาสถิติทางวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นไว้ได้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ ในด้านการเคารพผู้อาวุโสและการให้เกียรติผู้มีคุณธรรม พบว่า หลักธรรมดังกล่าวมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์อันดีในชุมชน เนื่องจากผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และพระสงฆ์ ล้วนเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และเป็นแบบอย่างทางคุณธรรมแก่คนในสังคม การให้ความสำคัญต่อบุคคลเหล่านี้ช่วยสร้างกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกหนึ่งรุ่น ทำให้ชุมชนสามารถรักษาความเป็นเอกลักษณ์และคุณค่าทางสังคมไว้ได้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน หลักการคุ้มครองและให้เกียรติสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะสตรีและผู้ด้อยโอกาส ยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนและความเสมอภาค ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพล ทรงศิริรัตน์ (2565) เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการบริหารจัดการชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนในภาคอีสาน” ซึ่งพบว่า หลัก

อปปรหานิยธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านการสร้างความสามัคคี การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน และการแก้ไขข้อขัดแย้ง ชุมชนที่นำหลักอปปรหานิยธรรมไปใช้มีความเข้มแข็งมากกว่าชุมชนที่ไม่ได้ใช้ เนื่องจากมีการประชุมปรึกษารื้อหรือกันอย่างสม่ำเสมอ มีการตัดสินใจร่วมกันด้วยความสามัคคี และมีการเคารพผู้นำและประเพณีท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ที่อธิบายว่า อปรหานิยธรรมเป็นหลักธรรมที่มุ่งสร้างความมั่นคงแก่สังคมและหมู่คณะ โดยเน้นความพร้อมเพรียง ความมีระเบียบ และการเคารพคุณธรรมเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาความเสื่อมถอยของความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี โดยเฉพาะอิทธิพลของสื่อสมัยใหม่และวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่ทำให้ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน หันเหความสนใจออกจากกิจกรรมทางศาสนา ส่งผลให้บทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางของชุมชนลดลง ดังนั้น การนำหลักอปปรหานิยธรรมมาใช้จึงมิใช่เพียงการฟื้นฟูกิจกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางสังคม การสร้างความรักความสามัคคี และการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กลับคืนสู่ชุมชนอีกครั้ง โดยเฉพาะการสร้างพื้นที่ให้ประชาชนทุกช่วงวัยได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของวัดและชุมชนร่วมกัน กล่าวโดยสรุป หลักอปปรหานิยธรรมมิได้เป็นเพียงหลักธรรมเชิงนามธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเท่านั้น หากยังเป็นแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการฟื้นฟูบทบาทของวัดให้กลับมาเป็นศูนย์กลางของชุมชนอีกครั้ง หากวัด ชุมชน และประชาชนมีการประชุมปรึกษารื้อหรืออย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด ร่วมกันอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี และยึดมั่นในคุณธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ย่อมส่งผลให้เกิดความรัก ความสามัคคี และความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาชุมชนตามแนวทางพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องอาศัยทั้งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการมีส่วนร่วมของประชาชนควบคู่กันไป จึงจะสามารถสร้างความมั่นคงและลดความเสื่อมของชุมชนได้อย่างแท้จริง

3. ผลการวิเคราะห์การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปปรหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า วัดยังคงเป็นสถาบันสำคัญของชุมชนทั้งในด้านศาสนา สังคม วัฒนธรรม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่บทบาทดังกล่าวเริ่มลดลงตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี ค่านิยม และรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนอ่อนตัวลง อย่างไรก็ตาม หากนำหลักอปปรหานิยธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมของ

วัดและชุมชน จะสามารถฟื้นฟูความสัมพันธ์ ความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถอภิปรายผลตามบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านศาสนาและจิตใจ ผลการศึกษาพบว่า วัดในชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังคงมีบทบาทสำคัญในด้านศาสนาและจิตใจของประชาชน โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมศรัทธา เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และเป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ประชาชนประสบปัญหา ความทุกข์ หรือความไม่มั่นคงทางจิตใจ ประชาชนยังคงให้ความเคารพศรัทธาต่อพระสงฆ์และวัดในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ อย่างไรก็ตาม จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอิทธิพลของเทคโนโลยี สื่อสังคมออนไลน์ และวัฒนธรรมบริโภคนิยม ส่งผลให้คนรุ่นใหม่เข้าวัดน้อยลง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา ลดลง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในด้านจิตใจเริ่มอ่อนตัวลงตามลำดับ ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์ตามหลักอุปทานิยธรรม พบว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านศาสนาและจิตใจจำเป็นต้องอาศัยหลักการสำคัญ ได้แก่ การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน การสร้างความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของวัดร่วมกัน และเกิดความผูกพันกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ วัดควรพัฒนารูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบัน เช่น การจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมสำหรับเยาวชน การใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแผ่ธรรมะ การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมที่เข้าถึงคนทุกช่วงวัย รวมถึงการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของวัดมากขึ้น อันจะช่วยให้วัดกลับมาเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิรันดร์ จันทรเจริญ และคณะ (2563) เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในภาคใต้ของประเทศไทย” มากที่สุด เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า วัดและชุมชนในพื้นที่ภาคใต้มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางชีวิตของประชาชนในทุกช่วงวัย และชุมชนที่มีความผูกพันกับวัดอย่างเข้มแข็งจะมีความสามัคคี และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนได้ดีกว่าชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับวัดน้อย ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของชุมชนปากพูนที่ยังคงเห็นความสำคัญของวัดในฐานะศูนย์รวมจิตใจของประชาชน แต่ขณะเดียวกันก็ประสบปัญหาการลดลงของการมีส่วนร่วมทางศาสนาในกลุ่มคนรุ่นใหม่ เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่า หลักอุปทานิยธรรมสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านศาสนาและจิตใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นหลักการที่มุ่งเน้นความสามัคคี ความพร้อมเพรียง และการรักษาความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชน หากวัดชุมชน และผู้นำท้องถิ่นร่วมมือกันอย่างจริงจัง จะช่วยให้วัดกลับมาเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและจิตใจของประชาชนได้อีกครั้ง อันจะนำไปสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง มีคุณธรรม และสามารถดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

2. ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของวัดในชุมชนปากพูนด้านการศึกษาและการเรียนรู้ยังคงมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชน โดยวัดทำหน้าที่เป็นแหล่งถ่ายทอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คุณธรรมจริยธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ประชาชนในชุมชน ทั้งในรูปแบบการเทศนา การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การอบรมเยาวชน และการส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน ทำให้บทบาทด้านการศึกษาและการเรียนรู้ของวัดลดลง โดยเฉพาะเยาวชนในชุมชนมีความสนใจในการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาน้อยลง และหันไปให้ความสำคัญกับสื่อเทคโนโลยีและความบันเทิงสมัยใหม่มากขึ้น ส่งผลให้การเรียนรู้ผ่านวัดและพระสงฆ์ลดบทบาทลงตามไปด้วย ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญมาจากรูปแบบกิจกรรมด้านการศึกษาของวัดที่ยังไม่สอดคล้องกับบริบทของสังคมยุคใหม่ ขาดการประยุกต์ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม รวมถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ลดน้อยลง จึงทำให้วัดไม่สามารถดึงดูดเยาวชนและประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงามในชุมชน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย ปรีชาศิลปกุล (2564) เรื่อง “บทบาทของวัดกับการพัฒนาชุมชนในสังคมไทยร่วมสมัย” มากที่สุด เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า วัดมีบทบาทสำคัญด้านการศึกษา โดยเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดหลักธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของชุมชนปากพูนที่วัดยังคงเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ของชุมชน แม้ว่าบทบาทดังกล่าวจะลดลงจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็ตาม งานวิจัยดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นว่า หากวัดสามารถพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน ก็จะสามารถฟื้นฟูบทบาทด้านการศึกษาและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน ในการฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านการศึกษาและการเรียนรู้ ควรนำหลักอุปทานิยธรรมมาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะหลักการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน การสร้างความสามัคคี และการเคารพผู้ใหญ่ เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างวัด พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน โรงเรียน และประชาชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การจัดค่ายคุณธรรม การสอนธรรมศึกษา การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน นอกจากนี้ วัดควรมีการประยุกต์ใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเผยแพร่ความรู้ทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เข้าถึงเยาวชนและประชาชนได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งควรส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมของวัด เพื่อสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับคนรุ่นใหม่ ดังนั้น การฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านการศึกษาและการเรียนรู้จึงมิใช่เพียงการจัดกิจกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนบนพื้นฐานของหลักอุปทานิยธรรม อันจะช่วยเสริมสร้างคุณธรรม ความสามัคคี และความเข้มแข็งของชุมชนปากพูนให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

3. ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ผลการศึกษาพบว่า วัดในชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช ยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะศูนย์กลางในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประเพณี ท้องถิ่น การทำบุญตามเทศกาล รวมถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาและค่านิยมที่ดีงามแก่ประชาชนใน ชุมชน อย่างไรก็ตาม จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน ส่งผลให้ ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณีของวัดลดลง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนอ่อนตัวลง และเกิดภาวะการสืบทอดวัฒนธรรมที่ไม่ต่อเนื่อง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาตามหลักอุปทานิยธรรม พบว่า หลักธรรมดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางใน การฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านวัฒนธรรมและประเพณีได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะหลักการประชุม ปรึกษาหารือร่วมกัน การสร้างความสามัคคี การเคารพขนบธรรมเนียมประเพณี และการให้ ความสำคัญแก่สถานที่อันเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึง คุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น และเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีร่วมกับวัดมาก ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ วัดควรเปิดพื้นที่ให้คนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะเยาวชน ได้เข้ามามีบทบาทในการจัด กิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่น การจัดค่ายคุณธรรม การอบรมศิลปวัฒนธรรม พื้นบ้าน และการใช้สื่อสมัยใหม่ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด เพื่อให้วัฒนธรรมและประเพณี สามารถเข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้มากขึ้น อีกทั้ง วัดควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนและ ดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกัน โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน สถานศึกษา และหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การสร้างความรัก ความสามัคคี และความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางของหลัก อุปทานิยธรรม ซึ่งเน้นการดำรงรักษาความเจริญและป้องกันความเสื่อมของหมู่คณะ ผลการศึกษา ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาศิริ ชูชาติ (2563) เรื่อง “การฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนด้วย กระบวนการมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาชุมชนในภาคใต้” มากที่สุด โดยงานวิจัยดังกล่าวพบว่า การฟื้นฟู วัฒนธรรมชุมชนให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างกลุ่มแกนนำ และการจัดกิจกรรม ที่ดึงดูดความสนใจของคนรุ่นใหม่ อีกทั้งยังชี้ให้เห็นว่า วัดเป็นศูนย์กลางสำคัญในการอนุรักษ์และสื บทอดวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของผู้วิจัยที่พบว่า การฟื้นฟู บทบาทของวัดด้านวัฒนธรรมและประเพณีจะประสบผลสำเร็จได้ ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างวัด ผู้นำชุมชน เยาวชน และประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการประยุกต์ใช้หลักอุปทานิยธรรมเพื่อสร้างความ สามัคคีและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การรักษาอัตลักษณ์และความ เข้มแข็งของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

4. ด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า วัดในชุมชนปากพูนยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะศูนย์กลางด้านสวัสดิการทางสังคมและเป็นพื้นที่สร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน โดยวัดเป็นสถานที่ที่ประชาชนใช้ในการประกอบกิจกรรมร่วมกัน ทั้งกิจกรรมทางศาสนา งานประเพณี การช่วยเหลือผู้ยากไร้ การสงเคราะห์ผู้สูงอายุ และการให้คำปรึกษาด้านจิตใจแก่ประชาชน อย่างไรก็ตาม จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน ทำให้บทบาทดังกล่าวลดความเข้มแข็งลง ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดลดลง ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนเริ่มห่างเหิน ขาดความสามัคคี และเกิดปัญหาความแตกแยกทางสังคมในบางส่วน ส่งผลให้วัดไม่สามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของความสัมพันธ์ในชุมชนได้อย่างเต็มที่เหมือนในอดีต ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาตามหลักอุปทานิยธรรม พบว่า หลักธรรมดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะหลักการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ การปฏิบัติร่วมกันด้วยความสามัคคี และการเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ซึ่งจะช่วยให้คนในชุมชนเกิดความร่วมมือ มีความเข้าใจอันดีต่อกัน และสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การที่วัดเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ยังช่วยสร้างความรู้สึกร่วมกัน และทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชนแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ นิรันดร์ จันทรเจริญ และคณะ (2563) เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในภาคใต้ของประเทศไทย” มากที่สุด เนื่องจากงานวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า วัดและชุมชนในภาคใต้มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชีวิตชาวบ้านในทุกช่วงวัย และชุมชนที่มีความผูกพันกับวัดอย่างเข้มแข็งจะมีความสามัคคี สามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดีกว่าชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับวัดน้อย ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของชุมชนปากพูนที่วัดยังคงเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและสังคมของประชาชน แม้ว่าจะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ก็ตาม ดังนั้น การฟื้นฟูบทบาทของวัดจึงจำเป็นต้องเน้นการสร้างความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้วัดกลับมาเป็นศูนย์กลางของความสามัคคีและสวัสดิการทางสังคมอีกครั้ง สำหรับแนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชน ควรดำเนินการโดยประยุกต์ใช้หลักอุปทานิยธรรมเป็นฐานสำคัญ ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสในชุมชน 2) จัดประชุมหรือเวทีพูดคุยระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน 3) ส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีระหว่างคนทุกช่วงวัย เช่น งานประเพณี กิจกรรมจิตอาสา และกิจกรรมพัฒนาวัดร่วมกับชุมชน 4) เปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดมากขึ้น เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและสร้างความผูกพันกับชุมชน และ 5) พัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้และการให้คำปรึกษาทางจิตใจแก่

ประชาชน ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และทำให้วัดกลับมามีบทบาทสำคัญในการดูแลสวัสดิการสังคมและสร้างความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

5. ด้านสาธารณสุข ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของวัดด้านสาธารณสุขในชุมชนปากพูนยังคงมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชน โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการดูแลสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจของคนในชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรม การให้คำปรึกษาปัญหาชีวิต การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ และการสนับสนุนกิจกรรมสาธารณสุขประโยชน์ร่วมกับหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของวัดลดลง โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและวัยแรงงาน ส่งผลให้บทบาทของวัดในการเป็นศูนย์กลางด้านสุขภาพของชุมชนอ่อนตัวลง ประกอบกับปัญหาความเครียดจากภาวะเศรษฐกิจ ปัญหายาเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพ ทำให้ชุมชนจำเป็นต้องมีการฟื้นฟูบทบาทของวัดให้กลับมาเป็นพื้นที่สร้างสุขภาพของประชาชนอีกครั้ง ทั้งนี้ การฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านสาธารณสุขสามารถนำหลักอปริหานิยธรรมมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะหลักการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน การสร้างความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน กล่าวคือ วัดควรเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข และประชาชนร่วมกันวางแผนกิจกรรมด้านสุขภาพ เช่น การรณรงค์ป้องกันยาเสพติด การดูแลผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมออกกำลังกาย และการอบรมสุขภาพจิตเชิงพุทธ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นที่ปรึกษาด้านจิตใจ เพื่อช่วยลดปัญหาความเครียด ความขัดแย้ง และสร้างกำลังใจแก่ประชาชนในชุมชน อันจะนำไปสู่การสร้างชุมชนที่มีสุขภาพอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมปอง สุวโจ (2564) เรื่อง “บทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดในจังหวัดนครปฐม” มากที่สุด เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า วัดมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนในด้านสาธารณสุข โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การสร้างความสามัคคี และการให้คำปรึกษาแก่ประชาชน ทั้งยังชี้ให้เห็นว่าพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพทางจิตใจของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของผู้วิจัยที่พบว่า วัดในชุมชนปากพูนยังสามารถเป็นศูนย์กลางในการดูแลสุขภาพของประชาชนได้ หากมีการฟื้นฟูบทบาทอย่างเหมาะสมและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นแนวทางสำคัญในการฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านสาธารณสุข ควรมุ่งเน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานด้านสาธารณสุข โดยใช้หลักอปริหานิยธรรมเป็นฐานในการสร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของประชาชน พร้อมทั้งส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาสุขภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงชีวิตร่วมกันได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

6. ด้านการพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยพบว่า วัดในชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช ยังคงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน ทั้งในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การสร้างความสามัคคี และการเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมของชุมชน อย่างไรก็ตาม บทบาทดังกล่าวเริ่มลดลงจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ โดยเฉพาะอิทธิพลของเทคโนโลยี สื่อออนไลน์ และค่านิยมบริโภคนิยม ส่งผลให้ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน มีส่วนร่วมกับกิจกรรมของ วัดลดน้อยลง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนอ่อนตัวลงตามไปด้วย นอกจากนี้ การดำเนิน กิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนของวัดยังขาดความต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในชุมชน อย่างแท้จริง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาตามหลักอุปนิทานธรรม พบว่า หลักธรรมดังกล่าวสามารถนำมา ประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านการพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะหลักการ ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน การสร้างความสามัคคี การเคารพผู้อาวุโส และการรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน หากวัดสามารถเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน จะช่วยให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน และทำให้กิจกรรมของวัดสอดคล้องกับ ความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ สมชาย ปรีชาศิลปกุล (2563) เรื่อง “การพัฒนารูปแบบของวัดเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่” มากที่สุด โดยผลการวิจัยพบว่า วัดมีศักยภาพ สูงในการเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน เนื่องจากเป็นสถานที่ที่ประชาชนให้ความเคารพศรัทธา และมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจของชุมชน อีกทั้งการพัฒนารูปแบบของวัดควรเน้นการสร้างความร่วมมือ ระหว่างวัดกับชุมชน การพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ และการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของ ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของผู้วิจัยที่พบว่า การฟื้นฟูบทบาทของวัดในชุมชนปากพูน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน เยาวชน และประชาชนในพื้นที่ เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชนให้เกิดความต่อเนื่องและตอบสนองต่อบริบทของ สังคมปัจจุบัน ดังนั้น แนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดด้านการพัฒนาชุมชน ควรดำเนินการโดย ส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมสร้างสรรค์ในชุมชน เช่น การอบรมคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาทักษะอาชีพ การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมจิตอาสาเพื่อ สาธารณประโยชน์ ควบคู่กับการนำหลักอุปนิทานธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการชุมชน โดยเน้นการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ การสร้างความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของ ประชาชนทุกกลุ่ม นอกจากนี้ วัดควรปรับรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ รวมทั้งใช้สื่อและเทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด เพื่อสร้างความสนใจและเปิดโอกาส ให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น อันจะช่วยให้วัดกลับมาเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาชุมชน และ นำไปสู่ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชนในอนาคตต่อไป

5.3. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะสงฆ์ ควรร่วมกันกำหนดนโยบายส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยบูรณาการบทบาทของวัด เข้ากับการพัฒนาด้านศาสนา สังคม วัฒนธรรม และคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนในชุมชน

2. ควรมีนโยบายสนับสนุนการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัด บ้าน และชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกช่วงวัย เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและฟื้นฟูวิถีชุมชนตามหลักอปริหานิยธรรม

3. หน่วยงานด้านการศึกษาและพระพุทธศาสนา ควรร่วมกันกำหนดนโยบาย ส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ผ่านกิจกรรมของวัด เช่น ค่ายคุณธรรม การอบรม ศีลธรรม และการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์วิถีชุมชนและพระพุทธศาสนา

4. ควรมีนโยบายพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์และผู้นำชุมชน ให้มีความรู้ด้านการพัฒนาชุมชน การบริหารจัดการ และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้สามารถปรับบทบาทของวัดให้สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบันและเข้าถึงประชาชนได้มากยิ่งขึ้น

5. ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนงบประมาณและสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน สถานศึกษา และองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน อันจะช่วยฟื้นฟูบทบาทของวัดให้กลับมาเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและความเข้มแข็งของชุมชนอีกครั้ง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรมในพื้นที่ชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ในการฟื้นฟูบทบาทของชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชนกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและกิจกรรมของชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย. (2543). พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล เล่ม 11 พิมพ์ครั้งที่ 4 นครปฐม. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.

ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือ (ตำรา/หนังสือวิชาการทั่วไป)

Dhamma Writings. (2562). บทบาทของวัดในอดีต: ศูนย์รวมความรู้และกิจกรรมชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัดพุทธศาสตร์.

กาญจนา แก้วเทพ. (2559). การสื่อสารกับสังคมวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2557). ศาสนา ความรุนแรง และสันติภาพในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2560). ศาสนา สังคม และการเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2562). การเมือง วัฒนธรรม และศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อ่าน.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2558). วัฒนธรรมชุมชนกับการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.

ประเวศ วะสี. (2557). ชุมชนเข้มแข็งกับการพัฒนาสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

ประเวศ วะสี. (2564). พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

ประเวศ วะสี. (2564). ศาสนา วัฒนธรรม และการพัฒนาสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

ปัญญานันทะภิกขุ. (2541). ธรรมะสำหรับประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.

พระเทพเวที. (2564). บทบาทวัดกับการพัฒนาจิตใจและสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.

พระเทพวัชรธารภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2565). ศาสนา วัฒนธรรม และสังคมไทย.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์ธรรมะ.

พระเมธีธรรมาจารย์ (ประสาร จันทรทิพย์). (2561). พระพุทธศาสนากับสังคมไทยร่วมสมัย.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระไพศาล วิสาโล. (2556). พุทธศาสนาในสังคมสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

พระไพศาล วิสาโล. (2561). ศาสนากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมล
คีมทอง.

พระครูวิสุทธิชัยากร (ธวัชชัย ฐิตมานโส), พระมหาชินกร สุจิตฺโต, และพระครูขันติธรรมธาริ. (2568).
วัดกับการพัฒนาสังคมไทยตามแนวพุทธบูรณาการ. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย.

พระครูอรุณสุตะลังกาภรณ์. (2564). บทบาทวัดกับชุมชนไทย: ศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรม.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). พุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ
พุทธธรรม.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2563). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย (พิมพ์ครั้งที่ 45). กรุงเทพมหานคร:
มูลนิธิพุทธธรรม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร:
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2557). พุทธธรรมกับสังคมปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร:
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2560). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ (พิมพ์ครั้งที่
22). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2563). พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ).
กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2564). ข้อมูลประวัติและบทบาทของพระพรหมบัณฑิต
กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร [ชีวประวัติออนไลน์].

พระมหาวิระศักดิ์ วิริยธมฺโม. (2566). พระพุทธศาสนากับบทบาทของวัดในสังคมไทยร่วมสมัย.
เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี. (2559). พุทธธรรมกับสังคมร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ธรรมะ.

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2564). พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2564). วัดกับการพัฒนาชุมชนในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2562). พระพุทธศาสนากับสังคมดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2565). การพัฒนามนุษย์ด้วยหลักพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2565). พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2565). พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กัลยาโณ). (2556). ธรรมะกับชีวิตสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร:
ธรรมสภา.

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2562). สังคมไทยในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

พิทักษ์ ศิริวงศ์. (2562). พุทธศาสนาไทยในสังคมสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุกติ มุกดาวิจิตร. (2560). ชุมชน เมือง และอัตลักษณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วรากรณ์ สามโกเศศ. (2561). เศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2563). วัดกับสังคมไทยในยุคเปลี่ยนผ่าน.
กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.

สมชาย ปรีชาศิลป์กุล. (2564). บทบาทของวัดกับการพัฒนาชุมชนในสังคมไทยร่วมสมัย.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมบัติ อารังธยวงศ์. (2559). การเมืองการปกครองกับการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมพร ไชยสาร. (2562). วัดกับชุมชน: ศูนย์รวมจิตวิญญาณและประเพณี. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครราชสีมา.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. (2558). ศาสนา การเมือง และสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: ฟาเดียวกัน.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. (2558ก). ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และพุทธศาสนาไทย. กรุงเทพมหานคร:
ฟาเดียวกัน.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. (2558ข). ศาสนา วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย.
กรุงเทพมหานคร: ฟาเดียวกัน.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2563). ศาสนา วัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2563). สังคมไทยกับศาสนาและชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สันติธ ภูริภักดี. (2563). ศาสนากับสังคมดิจิทัลในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุชาติ เถาทอง. (2560). วัดกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนไทย. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2562). พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย.

สุพจน์ แสงเงิน. (2567). วัดในฐานะสถาบันทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนไทย.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภัทร ดิษฐพันธ์. (2562). การปรับตัวของสถาบันศาสนาในสังคมเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภางค์ จันทวานิช. (2540). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภางค์ จันทวานิช. (2560). สังคมวิทยาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภางค์ จันทวานิช. (2564). วัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2560). วัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2561). ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมไทยร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.

อัญญาภรณ์ แพงมาพรหม. (2568). วัดกับการธำรงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

2) บทความวารสาร

กมลชนก ภูวัฒนา. (2566). หลักพุทธธรรมกับการหล่อหลอมความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนท้องถิ่น. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม.

กมลวรรณ ชูศรี. (2568). บทบาทผู้นำสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต.

กฤษฎา สุขสมบูรณ์. (2568). หลักการบริหารนิยมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในสังคมไทย. วารสารพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต.

กฤษฎา อินทรชัย. (2566). การจัดการคุ้มครองที่เป็นธรรมกับการลดความขัดแย้งในชุมชน. วารสารสังคมศาสตร์.

กัญญา รัตนโกสินทร์. (2565). เป้าหมายร่วมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น. วารสารการบริหารท้องถิ่น.

- กัญญารัตน์ สุขเกษม. (2564). บทบาทวัดกับการส่งเสริมสุขภาวะเชิงองค์รวมของชุมชนไทย. วารสารสาธารณสุขชุมชน.
- กาญจนา แก้วคำ. (2566). วัดกับบทบาทการถ่ายทอดภูมิปัญญาและประเพณีท้องถิ่นสู่คนรุ่นใหม่. วารสารศิลปวัฒนธรรมศึกษา.
- กิตติศักดิ์ บุญมาก. (2566). ความสามัคคีกับการจัดการความขัดแย้งในสังคมชุมชน. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม.
- กุลธรี สวัสดิ์ศรี. (2568). หลักพุทธธรรมอภิธานิยธรรมกับการส่งเสริมจิตสำนึกการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารพุทธศาสตร์กับสังคม.
- จตุพล พรหมมี. (2567). บทบาทของวัดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง: กรณีศึกษาวัดในอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี. วารสารสังคมศาสตร์และการพัฒนาชุมชน, 15(1), 1-18.
- จรัญ พุทธิดอน. (2566). การประยุกต์ใช้หลักอภิธานิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลตำบลพรสวรรค์ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด.
- จันทนา บุญช่วย. (2564). บทบาทวัดกับการจัดสวัสดิการสังคมเชิงศิลปกรรมในชุมชนไทย. วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- จิราภรณ์ มณีรัตน์. (2564). สิทธิและความเสมอภาคกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น. วารสารพัฒนาสังคม.
- จิรายุ แก้วกาหลง, กรรณวิษณ์ ช่วยอุปการ. (2566). แนวทางการเสริมสร้างความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม ตำบลนาเลี้ยว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ.
- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์. (2564). แนวทางการพัฒนาบทบาทของวัดในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะภายใต้สถานะสังคมผู้สูงอายุของประเทศ. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 24(1), 55-78.
- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์. (2564). แนวทางการพัฒนาบทบาทของวัดในฐานะพื้นที่สาธารณะภายใต้สถานะสังคมผู้สูงอายุ. วารสารสังคมวิทยาและการพัฒนาชุมชน, 9(2), 67-84.
- ฉัตรวรัญษ์ องค์กรง. (2566). การสร้างความหมายใหม่ของวัดไทยในสังคมร่วมสมัย: กรณีศึกษาวัดภูเก็ต จังหวัดน่าน. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 14(1), 23-41.

- ชญาดา วงศ์ไพศาล. (2566). พุทธทางสังคมกับการพัฒนาชุมชนตามหลักพุทธธรรม. วารสารสังคมศาสตร์และการพัฒนา.
- ชญาณ์พัฒน์ จันทร์แก้ว. (2564). บทบาทของวัดในการสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนไทย. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม.
- ชญาภา อินทรพงศ์. (2565). ธรรมเนียมปฏิบัติชุมชนบนฐานหลักอปริหานิยธรรม. วารสารการบริหารท้องถิ่น.
- ชไมพร วงศ์ศิริ. (2564). ความเป็นธรรมทางสังคมกับระบบการคุ้มครองชุมชน. วารสารพัฒนาสังคม.
- ชลธิชา อินทรานุกัษ. (2567). บทบาทของวัดในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมระดับชุมชน. วารสารการบริหารชุมชน.
- ชัยณรงค์ พุ่มไพศาล. (2564). ความสามัคคีกับการรวมพลังของชุมชนท้องถิ่น. วารสารการพัฒนาชุมชน.
- ชุตินา แสงทอง. (2566). การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางกิจกรรมชุมชน. วารสารผู้สูงอายุศึกษา.
- ณฐนนท ทวีสิน. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร. วารสารการบริหารและการพัฒนาสังคม, 10(1), 93-110.
- ณรงค์ชัย ศรีสุวรรณ. (2566). การเคารพกติกาชุมชนกับความชอบธรรมในการบริหารท้องถิ่น. วารสารการบริหารท้องถิ่น.
- ณัฐวรวิญญา ชูศรี. (2565). การมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอปริหานิยธรรมกับการพัฒนาวัดในฐานะศูนย์กลางกิจกรรมชุมชน. วารสารการพัฒนาชุมชน.
- ณัฐกร นัตถากรณ์. (2566). วัดกับการจัดการองค์ความรู้และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน. วารสารสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น, 11(1), 87-105.
- ณัฐกานต์ ศรีสุข. (2567). การมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้บริบทความสามัคคีของชุมชน. วารสารการพัฒนาสังคม.
- ณัฐชยา แสงคำ. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอปริหานิยธรรมกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น. วารสารการพัฒนาชุมชน.
- ณัฐพล สายสมบัติ. (2566). คุณธรรมกับการสร้างทุนทางสังคมในชุมชนไทย. วารสารสังคมศาสตร์.

- ณัฐวุฒิ มณีศรี. (2564). บทบาทวัดกับการสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธในชุมชนไทย. วารสารพุทธศาสตร์ สังคม.
- ณัฐวุฒิ แสงจันทร์. (2567). การจัดการความขัดแย้งในชุมชนโดยผู้อาวุโสและผู้นำท้องถิ่น. วารสารการบริหารชุมชน.
- นิชาภา สุขเกษม. (2567). การจัดการความขัดแย้งในชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม. วารสารการบริหารชุมชน.
- دنุสรณ์ อินแสงแวง, กันตภณ หนูทองแก้ว, และดิเรก นุ่นกล้า. (2568). การพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในชุมชนบ้านนานอน ตำบลนาท่ามใต้ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง. วารสารสังคมพัฒนศาสตร์.
- ดำรงศักดิ์ ปะนันโต. (2563). แนวทางการจัดทุนทางวัฒนธรรมของวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้พุทธธรรมของชุมชน. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 7(2), 61–78.
- เดชภณ ทองเต็ม. (2568). วัดไทยในฐานะแหล่งนันทนาการชุมชนร่วมสมัย: การบูรณาการศรัทธา วัฒนธรรม และสุขภาวะ. วารสารคหกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน, 7(2), 175–188.
- ธนกร ศรีสุข. (2567). บทบาทของวัดในการดูแลสวัสดิการสังคมของชุมชนในภาวะวิกฤต. วารสารการจัดการภัยพิบัติและสังคม.
- ธนกฤต พูลผล. (2566). ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กับความไว้วางใจทางสังคมในชุมชนไทย. วารสารสังคมวิทยา.
- ธนพร ศรีบุญเรือง. (2567). การฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางกิจกรรมชุมชน. วารสารการพัฒนาชุมชนและสังคม.
- ธนภัทร ศรีทอง. (2565). ความชอบธรรมในการบริหารจัดการท้องถิ่นกับการคุ้มครองสิทธิประชาชน. วารสารการบริหารท้องถิ่น.
- ธนวัฒน์ ศรีสกุล. (2567). การประสานงานด้านสาธารณสุขชุมชนโดยใช้วัดเป็นฐานการดำเนินงาน. วารสารระบบสุขภาพชุมชน.
- ธวัชชัย คำปิ่น. (2564). การประชุมปรึกษาหารือของชุมชนกับกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น. วารสารการพัฒนาชุมชน.

ธิดารัตน์ แสงสุริยา. (2568). หลักอปริหานิยธรรมกับการพัฒนาศูนย์กลางชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต.

ธีรพงศ์ แสงอรุณ. (2568). อปริหานิยธรรมกับการบริหารสังคมอย่างยั่งยืน. วารสารพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2564). หลักอปริหานิยธรรมกับการสร้างสังคมสันติสุข: ศึกษาเชิงพุทธปรัชญา. วารสารพุทธปรัชญาศึกษา, 6(2), 25–44.

นภัสสร ศรีสวัสดิ์. (2568). การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต.

นรินทร์ วัฒนกุล. (2566). การจัดการความขัดแย้งทางสังคมตามหลักอปริหานิยธรรม. วารสารสังคมศาสตร์.

นฤมล พรหมจารี. (2568). วัดกับการสร้างพฤติกรรมสุขภาพและการป้องกันโรคในชุมชน. วารสารพฤติกรรมศาสตร์สุขภาพ.

นฤมล พูนผล. (2564). วิถีชุมชนกับบทบาทของวัดในสังคมไทยร่วมสมัย. วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, 10(2), 101–118.

นลินี พิทักษ์ศรี. (2568). ระบบการคุ้มครองอย่างชอบธรรมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต.

นิรันดร์ จันทร์เจริญ, สมชาย วงศ์ใหญ่, และประสิทธิ์ ศรีสุวรรณ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในภาคใต้ของประเทศไทย. วารสารสังคมศาสตร์, 51(1), 112–145.

บุญโชค บุญมี. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเมืองผ่านกิจกรรมของวัด. วารสารสังคมศาสตร์และการบริหารชุมชน, 8(1), 73–90.

บุญเลิศ จันทร์คำ. (2564). หลักอปริหานิยธรรมกับความสามัคคีของชุมชนไทย. วารสารพุทธสังคมศาสตร์.

เบญจมาศ วัฒนศิริ. (2565). การพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนโดยใช้วัดเป็นฐานการเรียนรู้. วารสารการพัฒนาชุมชนและสังคม.

ปรียากร รัตนบุญ. (2565). บทบาทของวัดในการอบรมคุณธรรมและพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน. วารสารการบริหารการพัฒนาสังคม, 7(2), 55–73.

ปรีชา สุขแสง. (2568). วัดกับการสร้างพลังทางวัฒนธรรมเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น. วารสารพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต.

ปวีณา สุขประเสริฐ. (2568). คุณธรรมและเป้าหมายร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต.

ปัทมา แสงทองดี. (2568). ความสามัคคีและความพร้อมเพรียงกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต.

ปาริชาติ เหลืองรุ่งเรือง. (2566). เวทีประชุมชุมชนกับการเสริมสร้างความสามัคคีทางสังคม. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม.

ปิยะณัฐ วงศ์ประยูร. (2566). บทบาทพระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างสถาบันชุมชนในสังคมร่วมสมัย. วารสารพุทธสังคมศาสตร์.

ปุณยภา ชัยรัตนฤกษ์ดี, และรัตติกรณ์ จงวิศาล. (2567). อิทธิพลของสุขภาวะทางจิตวิญญาณและภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณที่มีต่อความยึดมั่นผูกพันในงาน โดยมีจิตวิญญาณในการทำงานเป็นตัวแปรสื่อของพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์แห่งหนึ่ง. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา.

พงศ์ศักดิ์ รัตนชัย. (2567). การจัดการความขัดแย้งในชุมชนโดยใช้หลักอปริหานิยธรรม. วารสารการบริหารชุมชน.

พรทิพย์ นาคสุวรรณ. (2566). หลักพุทธธรรมกับความสัมพันธ์ระหว่างวัยในสังคมชุมชนไทย. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม.

พระครูใบฎีกาทวีศักดิ์ ไตศรีโคตร, พระมหาสุภวิชัย วิราม, และพระประเจน ทองเหมะ. (2566). การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางความรู้ชุมชนของวัดโพธิ์งาม บ้านดัวน้อย ตำบลนาโป่ง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

พระครูใบฎีกาทวีศักดิ์ ไตศรีโคตร, และคณะ. (2562). การพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางความรู้ชุมชน: กรณีศึกษาวัดโพธิ์งาม. วารสารการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธ, 5(1), 23-40.

พระครูใบฎีกาทวีศักดิ์ ไตศรีโคตร. (2562). การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางความรู้ของชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาชุมชน, 6(2), 45-60.

พระครูปริยัติกิตติวรณ. (2567). การประยุกต์วิถีทัศน์เชิงพุทธในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาวัดสะเดารัตนาราม. วารสารพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาสังคม, 8(1), 45-62.

พระครูปริยัติธรรมมาภรณ์. (2566). บทบาทของวัดในการเสริมสร้างความสามัคคีและทุนทางสังคมของชุมชนท้องถิ่น. วารสารพุทธสังคมศึกษา, 8(2), 45-62.

พระครูปลัดสมศักดิ์ ธมฺมธีโร. (2565). การปรับบทบาทของวัดในบริบทชุมชนกึ่งเมืองไทย. วารสารพุทธศาสตร์เพื่อสังคม, 7(2), 41-56.

พระครูปลัดอดิศักดิ์ วชิรปญโญ. (2567). รูปแบบการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางที่พึงพอใจของชุมชนเมือง: กรณีศึกษาชุมชนวัดสารอด กรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัยและพัฒนาเชิงพุทธ, 8(2), 45-61.

พระครูวิจิตรธรรมมาภรณ์. (2566). การปรับตัวของวัดกับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในสังคมร่วมสมัย. วารสารการบริหารกิจการคณะสงฆ์, 5(2), 66-82.

พระครูวิบูลย์ธรรมมาภรณ์. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาวัดสู่การเป็นศูนย์กลางชุมชน. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 14(2), 89-105.

พระครูวิบูลวุฒิกร (สวัสดี สร้อยสะอาด), จริยา อินทนิล, และปาริชา มารี เคน. (2568). แนวทางการบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง: กรณีศึกษาชุมชนตำบลยอดแก อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.

พระครูศาสนกิจโกศล (ศรายุทธ วชิรปญโญ, ทวีชัย), พระครูวรสุดสุนทร (พระมหาวิระ อคฺคจิตโต มงคล), และพระมหาสุสันต์ พุทธิปญโญ (สุขสงคราม). (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดแม่ริมวิทยาสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 5. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา.

พระครูสังฆรักษ์บดินทร์ ฐิตเมธี (ทนต์), นภาพร หงส์ทอง, และชูชาติ สุทธะ. (2568). วัดกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. วารสารบรรณการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์.

พระครูสังฆรักษ์บุญธรรม ปุณณมโม, และประเสริฐ ธิลาว. (2568). รูปแบบการจัดการงานสาธารณูปการของวัดในตำบลคลองสี่ อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ.

พระครูสังฆรักษ์ปรีชา ฐิตญาโณ. (2564). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4. วารสารมหาจุฬานาครพรรณ์, 8(6), 77-87.

พระครูสุนทรธรรมวาที. (2564). บทบาทของพระสงฆ์และวัดในการจัดการปัญหาสังคมระดับชุมชน. วารสารการบริหารกิจการคณะสงฆ์, 4(2), 33–48.

พระครูอุดมธรรมจารี, และสุวัฒน์ รักขันโท. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารมหาวิทยาลัยวิชาการ.

พระธงชัย ธมมวชิโร. (2565). การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารการพัฒนาชุมชนและสังคม, 7(2), 73–90.

พระมหากรินทร์ อธิปญโญ, และคณะ. (2568). การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารสถานศึกษาพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม.

พระมหาไชยา ถาวรสุโท. (2566). การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการ. วารสารพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาสังคม, 9(2), 45–62.

พระมหาณรงค์ศักดิ์ สุทนโต, และคณะ. (2567). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในยุคดิจิทัล. วารสารพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาสังคม, 9(2), 1–18.

พระมหาณัฐกร ญานุญโร. (2566). การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ของชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นและพุทธธรรม. วารสารพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาชุมชน, 9(2), 45–62.

พระมหาทองเจริญ สมจิตโต. (2567). การประยุกต์หลักสัปายะ 7 ในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี. วารสารพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาชุมชน, 9(1), 15–32.

พระมหาทินกร จูเรือน. (2566). บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมสวัสดิการสังคมและงานสงเคราะห์ในยุคดิจิทัล. วารสารสังคมสงเคราะห์และพัฒนาชุมชน, 8(1), 45–62.

พระมหาธนากร ธมมิโก. (2564). การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการเสริมสร้างความสามัคคีของชุมชน. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา.

พระมหาวรเชษฐ์ วชิรปญโญ. (2564). การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารจัดการวัดกับชุมชน. วารสารพุทธสังคมศาสตร์.

พระมหาวิเชียร ปญญาโว. (2565). บทบาทของวัดในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกิจกรรมคุณธรรม. วารสารพุทธศาสนศึกษา, 7(3), 59–75.

พระมหาศักดิ์ชัย ญาณวโร. (2564). หลักการบริหารนัยธรรมกับการบริหารหมู่คณะในพระพุทธศาสนา. วารสารพุทธสังคมศาสตร์.

พระมหาสกุล มหาวีโร, พระครูปลัดณัฐกร ปฏิภาณเมธี, และวราภรณ์ ชนะจันทรตา. (2567). การจัดการทุนทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์.

พระมหาสมชาย ธมมธโร. (2565). บทบาทของวัดในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิถีชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารพุทธศาสนศึกษา, 6(2), 23-40.

พระมหาสมศักดิ์ ธมมธีโร. (2565). กิจกรรมวัดกับการพัฒนาทุนทางสังคมของชุมชนในสังคมร่วมสมัย. วารสารพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 6(1), 23-40.

พระมหาสิทธิเชษฐ สรสิทธิ์, กิตติพงษ์ สร้อยสังวาล, พระครูพินิตบุญสาร, บุษกร บุตรศรี, ศรียา กาญจนวิจิต, และสมพร รักแน่น. (2566). ปัจจัยสภาพการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์. วารสารศิลปะและวัฒนธรรมกลุ่มแม่น้ำมูล.

พระมหาอิวัฒน์ วรจโก, และคณะ. (2568). การประยุกต์หลักการบริหารนัยธรรม 7 กับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา.

พระมหาอิวัฒน์ วรจโก. (2568). การประยุกต์หลักการบริหารนัยธรรม 7 กับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 379-395.

พระราชสิริวัชรรังษี (ชำนาญ อุดมปณฺโญ). (2567). บทบาทของวัดในการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์และการดูแลสวัสดิการสังคมของชุมชน. วารสารพุทธสังคมและการพัฒนาชุมชน, 9(1), 1-18.

พระสุภาพ สุภาโว. (2564). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในตำบลยางค้อม อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(3), 112-128.

พระอธิการมานะ ฐานธมฺโม, พระวชิรวาที (กล้า วีรตโน), และพระครูปลัดสุวุฒิ สิริวฑฒโก. (2568). บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ.

- พวงชมพู ไชยอาลา, และแสงรุ่งเรืองโรจน์. (2560). กระบวนการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนและผู้ใหญ่ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษา หมู่บ้านหนองนาสร้าง. วารสารวิจัยพัฒนาชุมชน.
- พัชร อินทรวิชัย. (2567). บทบาททศกัณฐ์และจารีตในการจัดการความขัดแย้งของชุมชน. วารสารการบริหารชุมชน.
- พิมพ์ชนก วัฒนะกุล. (2566). กิจกรรมวัดกับการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจในชุมชน. วารสารสังคมและวัฒนธรรม.
- พีรพัฒน์ บุญเลิศ. (2566). ความไว้วางใจทางสังคมกับบทบาทผู้นำชุมชน. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม.
- ภัทรพร สิริกาญจน. (2564). บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนระดับตำบลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. วารสารการพัฒนาสังคมและชุมชน, 8(2), 33-49.
- ภัทรพล แก้ววิชัย. (2567). การจัดการความขัดแย้งในชุมชนโดยใช้หลักอภิธานิธรรม. วารสารการบริหารชุมชน.
- ภาณุ พงศ์สุดพิงยาง. (2566). บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาการศึกษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนชนบท. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 13(2), 95-112.
- มนฤดี สุขศรี. (2565). ธรรมชาติของชุมชนกับกระบวนการประชุมแบบมีส่วนร่วม. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และการพัฒนา.
- มนสิชา พูลทรัพย์. (2567). วัดกับการเสริมสร้างทุนทางสังคมในบริบทชุมชนเกษตร. วารสารวิถีชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น, 9(1), 101-120.
- มนัสวี ศรีประเสริฐ. (2568). การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานคุณธรรม: บทเรียนจากบทบาทของวัด. วารสารพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต.
- เมธิโก พ. (มหาบุญ). (2015). อภิธานิธรรม : สันติภาพสู่สังคมไทย. วารสารกระแสวัฒนธรรม, 16(29), 73-82.
- รวีภา ศรีอ่อน. (2565). ธรรมชาติของชุมชนตามแนวพุทธ: การประยุกต์หลักอภิธานิธรรม. วารสารการพัฒนาชุมชน.

- รัตนา ศรีจันทร์. (2568). หลักอปริหานิยธรรมกับการพัฒนาความมั่นคงทางสังคมของชุมชน. วารสารพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต.
- ลัดดา พงษ์ไพบูลย์. (2565). จารัตประเพณีกับการดำรงอัตลักษณ์ชุมชนไทย. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม.
- วรัญญา ศรีทอง. (2565). ความชอบธรรมของผู้นำกับการบริหารจัดการชุมชนท้องถิ่น. วารสารการบริหารท้องถิ่น.
- วรัญญา สิริโพธิธนากุล. (2568). ปัจจัยที่เสริมสร้างพลังใจตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อส่งเสริมสุขภาวะทางจิตของผู้สูงอายุในสังคมไทย. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์.
- วัฒนา ก้องแดนไพร, และคณะ. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. วารสารการบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษา, 5(1), 116–125.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในสังคมไทยร่วมสมัย: ศึกษากรณีชุมชนเมืองในภาคกลาง. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 48(1), 75–94.
- วิเชษฐ์ ทองดี. (2567). การจัดการความขัดแย้งในชุมชนผ่านกระบวนการปรึกษาหารือร่วมกัน. วารสารการบริหารชุมชน.
- วิโรจน์ แสงทอง. (2565). สิทธิมนุษยชนกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมชุมชน. วารสารสังคมศาสตร์.
- ศศิธร แก้วคำ. (2567). การคุ้มครองกลุ่มเปราะบางกับการมีส่วนร่วมในชุมชน. วารสารการพัฒนาชุมชน.
- ศศิธร พัทธ์วงศ์. (2565). การมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอปริหานิยธรรม. วารสารการพัฒนาชุมชน.
- ศิริพันธ์ นันสุนานนท์, และคณะ. (2561). ภูมิสังคมทางวิถีชีวิต และคุณค่าของพื้นที่สาธารณะต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน: กรณีศึกษาชุมชนหมู่ที่ 8 บ้านชายทะเล. วารสารสิ่งแวดล้อม, 22(3), 41–48.
- ศุภชัย นาคะนาท. (2564). บทบาทคุณธรรมร่วมในการสร้างเอกภาพของชุมชน. วารสารการพัฒนาชุมชน.

ศุภชัย มโนธรรม. (2567). บทบาทวัดในการจัดการความขัดแย้งของชุมชนตามแนวพุทธธรรม. วารสารการบริหารชุมชน.

สมชาย ปรีชาศิลปปะกุล. (2563). การพัฒนาบทบาทของวัดเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 46(2), 1–20.

สมชาย วงศ์บุญ. (2564). กติกาชุมชนกับการจัดระเบียบการอยู่ร่วมกันของประชาชน. วารสารการพัฒนาชุมชน.

สมบัติ เจนสระคู, และคณะ. (2561). การนำหลักอปริหานิยธรรม 7 มาใช้ในการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัด. วารสารการบริหารการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่น.

สมพร ไชยสาร. (2565). บทบาทของวัดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชนและสวัสดิการสังคมเชิงพุทธ. วารสารวิจัยและพัฒนาชุมชน, 10(1), 12–28.

สุชาติ อินทร์ประเสริฐ. (2564). หลักอปริหานิยธรรมกับความสามัคคีของสังคมชุมชน. วารสารพุทธสังคมศาสตร์.

สุนันทา รัตนวาริ. (2564). ผู้อาวุโสกับการธำรงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.

สุพัตรา คำแสง. (2567). สิทธิของกลุ่มเปราะบางกับการมีส่วนร่วมในชุมชน. วารสารการพัฒนาชุมชน.

สุพัตรา วงศ์ประเสริฐ. (2565). บทบาทกิจกรรมทางศาสนาต่อสุขภาพจิตของประชาชนในชุมชน. วารสารสุขภาพจิตและสังคม.

สุภาวดี รัตนวงศ์. (2565). การบริหารชุมชนกับการสร้างความพร้อมเพรียงในการปฏิบัติงาน. วารสารการบริหารท้องถิ่น.

สุภาวดี ศรีทอง. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในบริบทสังคมเมืองไทย. วารสารการพัฒนาชุมชนและสังคม, 11(1), 67–84.

สุเมธา แซ่ลิ้ม. (2565). การสร้างเครือข่ายสวัสดิการชุมชนโดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง. วารสารการพัฒนาชุมชน.

สุรพล ทรงศิริรัตน์. (2565). การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารจัดการชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนในภาคอีสาน. วารสารวิจัยพุทธศาสตร์ศึกษา, 8(2), 89–107.

อภิชาติ นาคสุข. (2568). วัดกับการพัฒนาความสัมพันธ์เชิงคุณธรรมเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น. วารสารพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต.

อรรถัย พรหมมา. (2565). วัดกับการหล่อหลอมอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจของชุมชน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.

อรพรรณ สุวรรณรักษ์. (2567). พุทธทางสังคมกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในชุมชน. วารสารการพัฒนาชุมชน.

อรรวรรณ ศรีบรรพต. (2567). การจัดการความขัดแย้งในชุมชนบนฐานคุณธรรมและเป้าหมายร่วม. วารสารการบริหารชุมชน.

อรอนงค์ ใจจริง. (2566). การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัดกับภาคีชุมชนในการพัฒนาทุนทางสังคม. วารสารสังคมศาสตร์และการพัฒนาชุมชน, 10(1), 89–108.

อัจฉรา แก้วคำ. (2568). การมีส่วนร่วมผ่านการประชุมชุมชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต.

อัญชลี สุขสม. (2568). กติกาชุมชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมท้องถิ่น. วารสารพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต.

อัญญาภรณ์ แพงมาพรหม. (2566ก). บทบาทวัดกับการพัฒนาชุมชนไทยในศตวรรษที่ 21. วารสารพุทธศาสตร์และสังคม, 15(2), 33–49.

อัญญาภรณ์ แพงมาพรหม. (2566ข). บทบาทวัดกับการเสริมสร้างคุณธรรมของชุมชนไทยร่วมสมัย. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 14(2), 45–60.

อาภาภรณ์ สุขสันต์. (2568). หลักอปริหานิยธรรมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนตามแนวพุทธ. วารสารพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต.

อุษา เพชรรัตน์. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกิจกรรมวัดกับการเสริมพลังชุมชน. วารสารสังคมศาสตร์และการพัฒนา.

3) วิทยานิพนธ์

दनัย ลามคำ. (2567). แนวทางการบริหารงานตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร (วิทยานิพนธ์). สถาบันการศึกษา.

ธรรมรัช แมดมิ่งเหง้า. (2566). การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารสถานศึกษา (วิทยานิพนธ์). วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี.

ปณณธร เจียรชัยพฤกษ์. (2563). การบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาชุมชน อย่างยั่งยืน (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏ.

พระกฤษดา ฐิตธมโม. (2566). การใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วน ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการ ปกครอง). มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระครูสรวิชัย (กิตติวฑฺฒโน). (2560). การปกครองสงฆ์ด้วยหลักอปริหานิยธรรมในคัมภีร์พุทธศาสนา เถรวาท (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูอุดมธรรมจารี. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากาเหว่า แป้นคุ่มญาติ. (2565). การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาพลพัฒน์ ไยอ่อน. (2558). การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอปริหานิยธรรม 7: ศึกษากรณี... (วิทยานิพนธ์).

พระศิริวัฒน์ ปิยสีโล. (2567). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศาสนสถานของวัดในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.

พระสุรชัย สุรชัย. (2564). การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพ ธาราม จังหวัดราชบุรี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.

พระอธิการปรีชา ดิคุญญาโน. (2560). ประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอปริหานิยธรรมของ เทศบาลตำบลนาแก้ว จังหวัดลำปาง (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุคนธ์ มั่นคงวาจา. (2567). ความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทสวัสดิการด้านสุขภาพของ พระสงฆ์ในเขตเมือง: กรณีศึกษาวัดในเขตสาทร (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหา บัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรพล สุธะพรหม. (2565). การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง (วิทยานิพนธ์ดุขฎฐิบัณทิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. คลังข้อมูล วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

4) สารนิพนธ์

จกกลดี พงษ์ศรี. (2565a). การมีส่วนร่วมของวัดกับชุมชนในการพัฒนาศักยภาพท้องถิ่น (สารนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณทิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จกกลดี พงษ์ศรี. (2565b). การมีส่วนร่วมของวัดกับชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนวัด โตนด (สารนิพนธ์มหาบัณทิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จกกลดี พงษ์ศรี. (2566). การมีส่วนร่วมของวัดกับชุมชนในการพัฒนาชุมชน (สารนิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณทิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

5) รายงานวิจัย

เขมานันท์ ขบวนฉลาด. (2564). การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมเพื่อการทำงาน: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล (วิจัยเชิงคุณภาพ).

ธนาวิทย์ กางการ. (2565). ผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคมศูนย์ปฏิบัติธรรม และแหล่งเรียนรู้ชุมชน. วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์.

บทความวิจัย. (2567). การใช้หลักอปริหานิยธรรมต่อการบริหารงานของเทศบาลเมืองม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน.

พระครูสุทธธรรมานุศาสน์, สมชาย ธรรมรักษ์, และวิชัย ศรีสุวรรณ. (2565). กลยุทธ์การฟื้นฟูบทบาทของวัดในสังคมไทย [รายงานการวิจัย]. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

พระมหาสมบัติ อภิวิฑฒโน, วิชัย พันธุมาศ, และสุภาพร ธนาคนานุสรณ์. (2565). การเปลี่ยนแปลงบทบาทของวัดในสังคมไทยยุคดิจิทัล [รายงานการวิจัย]. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

วงศ์ใหญ่, ว. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในสังคมไทยร่วมสมัย: ศึกษากรณีชุมชนเมืองในภาคกลาง (งานวิจัยที่ไม่ได้ตีพิมพ์).

วิชัย ศรีสุวรรณ. (2564). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน [รายงานการวิจัย]. มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมบัติ เจนสระคู, และคณะ. (2561). การบริหารโรงเรียนของผู้บริหารตามหลักการบริหารนิยธรรม 7. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.

สุขเกษม, จ. (2564). รูปแบบการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา. (ไม่มีข้อมูลแหล่งเผยแพร่ชัดเจน).

องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. (2566). การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ [รายงานวิจัย].

6) บทความวิชาการ

กองบรรณาธิการ. (2560). วัดกับศูนย์กลางการเรียนรู้และพัฒนาของชุมชน. วารสารการพัฒนาชุมชน, 5(3), 22–37.

แสงสว่าง, ภาสกร. (2563). บทบาทดั้งเดิมของวัดไทยต่อศาสนา การศึกษา และศิลปวัฒนธรรม. Veridian E-Journal, 16(2), 45–60.

7) เอกสารหน่วยงาน/สถาบัน

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2560). บทบาทของวัดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

2. ภาษาอังกฤษ

Angasinha, C., & Bunmenimit, O. (2023). Redefining a new meaning of Thai temples in contemporary society: A case study of Wat Phuket, Nan Province. Journal of Dhamma for Life, 29(4), 20–33.

Khemakhunasai, P., Srichookiat, S., Boonchuay, K., & Phibal, A. (2025). Building social capital through social space for people living in poverty: A case study of Lenoï Craft Community Enterprise, Phatthalung. Economics and Business Administration Journal Thaksin University, 17(3), 149–168.

Noisangiam, N. (2565). The relationship between temple public spaces and surrounding communities: The case of Songkhla Municipality. Journal of Liberal Arts Prince of Songkla University, 14(2), 230–257.

Phramaha Chakrapol Thepa. (2563). บทบาทวัดในประวัติศาสตร์ไทย: ศูนย์กลางศาสนา สังคม และวัฒนธรรม. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 12(2), 45–60.

Phramaha Khwanchai Kittimethi & Phramaha Pornchai Sirivaro. (2561). แนวคิดดั้งเดิมของ
วัดกับการดำเนินชีวิตชุมชน. วารสารวิชาการพระพุทธศาสนา, 9(1), 33-48.

พระครูประโชติพัชรพงศ์, พระครูสิริพัชรโสภิต, พระปลัดเมธี เขมปณโณ, สราวุฒิ วิจิตรปัญญา, นิตกร
วิซูมา, และเครือวัลย์ มโนรัตน์. (2566). การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของวัดและชุมชน
ในจังหวัดเพชรบูรณ์. Journal of Modern Learning Development.

พระครูสุนทรปัญญาวิมล. (2561). การสืบทอดศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านวัด. Journal of
Academic Surindra Rajabhat, 10(1), 33-48.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ศรีทรัพย์

คุณวุฒิทางการศึกษา

M.A., M.A. Politics Nehru Institute Social
Sciences, India

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ อุณจะนำ

คุณวุฒิทางการศึกษา

ศษ.ด. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัย

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ตำแหน่งปัจจุบัน

หัวหน้าฝ่ายบริหารวิทยาลัยศาสนศาสตร์ และ

หัวหน้าฝ่ายกิจกรรมนักศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

3. พระมหาประทีป เขมจารี

คุณวุฒิทางการศึกษา

ศศ.ม (สาขาวิชาไทยคดีศึกษา)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์พิเศษประจำ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

บุคลากรกรม

1. พระครูสุรัทวิหารการ ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอพรหมคีรี-นบพิตำ (ธ),
เจ้าอาวาสวัดท่าแพ
2. พระปลัดอุดมศักดิ์ จตตมโล ตำแหน่ง เจ้าอาวาสมะม่วงทอง
3. พระพรศักดิ์ ปวโร ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดหลังค่ายนาราม
4. พระปลัดฉัตรชัย กมโล ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดโบสถ์
5. พระใบฎีกาอิวัฒน์ รมโร ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดทรายทองสันตาราม
6. นายเอกชัย เจียจิราพัทธนันท์ ตำแหน่ง นายกเทศบาลตำบลท่าแพ
7. นายสมนึก อ่อนเกตุพล ตำแหน่ง รองนายกเทศมนตรีตำบลท่าแพ
8. นางวันเพ็ญ เสนาสนะ ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลปากพูน
9. นางภัสรา ชูเสน ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดท่าแพ
10. นางสาวผกาพันธุ์ เพชรทอง ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลปากพูน
11. จ.ส.อ. เจริญ คำทอง ตำแหน่ง ประชาชนในชุมชนปากพูน
12. นางกฤษฎาภา สุขพันธ์ ตำแหน่ง ประชาชนในชุมชนปากพูน
13. นางสาวศิริพร แป้นเพชร ตำแหน่ง ประชาชนในชุมชนปากพูน
14. นายวรรณยุทธ สัมพันธ์มาศ ตำแหน่ง ประชาชนในชุมชนปากพูน
15. นางสาวนิษฐา ปรีชา ตำแหน่ง ประชาชนในชุมชนปากพูน

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๙

ที่ อา ๗๕๑๖(๒)/ว ๐๑๐๙

วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุมัติโครงการเป็นคู่เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ศรีทรัพย์

ด้วย พระปลัดประจวบ เดชบุญ (ขวัญทอง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปรีหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (RESTORING THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY LIFE WITH THE PRINCIPLE OF APARIHANIYADHAMMA: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)” โดยมี พระเมธีวชิราภรณ์, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา นั้น

ในการนี้จึงเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ศรีทรัพย์)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๙

ที่ อว ๗๕๑๖(๒)/ว ๐๑๐๙ วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุมัติครุฑเป็นผู้อุปถัมภ์ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ อุณจะนำ

ด้วย พระปลัดประจวบ เฑชปญโญ (ขวัญทอง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดคัมภีร์ชุมชนด้วยหลัก อปรีหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (RESTORING THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY LIFE WITH THE PRINCIPLE OF APARIHANİYADHAMMA: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, NAKHON-SI THAMMARAT PROVINCE)” โดยมี พระเมธีวชิราภิต, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา นั้น

ในการนี้จึงเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษารวบรวมขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโคราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๒/๑๒/๖๘

มหาวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราชโคราช โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๙

ที่ อว ๗๕๑๖(๒)/ว ๐๑๐๙ วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน พระมหาประทีป เขมจารี

ด้วย พระปลัดประจวบ เดชปณฺโญ (ขวัญทอง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราชโคราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปริหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (RESTORING THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY LIFE-WITH THE PRINCIPLE OF APARIHANIYADHAMMA: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)” โดยมี พระเมธีวชิราภรณ์, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา นั้น

ในการนี้จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมราชโคราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ
ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

พระมหาประทีป เขมจารี

พระมหาประทีป

ที่ อว ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมราชโคราช

๓๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครราชสีมา ๔๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๓๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระครูสุตติวิหารการ

ด้วย พระปลัดประจวบ เตชปญโญ (ขวัญทอง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราชโคราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปทานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (RESTORING THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY LIFE WITH THE PRINCIPLE OF APARIHANIYADHAMMA: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)” โดยมี พระเมธีวชิราภิต, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา

นั้น
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราชโคราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระปลัดประจวบ เตชปญโญ (ขวัญทอง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบรรชิตพัฒน, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมราชโคราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๓๒๘

มหาวิทยาลัย

ที่ อว ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระปลัดอุดมศักดิ์ จิตตมโล

ด้วย พระปลัดประจวบ เดชปญโญ (ขวัญทอง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปรีหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (RESTORING THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY LIFE WITH THE PRINCIPLE OF APARIHANİYADHAMMA: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)” โดยมี พระเมธีวชิราภรณ์, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระปลัดประจวบ เดชปญโญ (ขวัญทอง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บันทึกศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

พระปลัดอุดมศักดิ์

เจ้าอาวาสวัด

ที่ อว ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม

จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระพรศักดิ์ ปวโร

ด้วย พระปลัดประจวบ เตชปญโญ (ขวัญทอง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปรีหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (RESTORING THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY LIFE WITH THE PRINCIPLE OF APARIHANİYADHAMMA: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)” โดยมี พระเมธีวชิราภรณ์, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระปลัดประจวบ เตชปญโญ (ขวัญทอง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบรรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

อ.ดร.วิมลวรรณ
อ.ดร.พรวิมล
(ทพธ.วิมลวรรณ ๖๖๖)

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่ อา ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสครราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพร อำเภอมะพรม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรียน พระปลัดฉัตรชัย กมโล

ด้วย พระปลัดประจวบ เดชปัญญา (ขวัญทอง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสครราช กำลัง
ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปรีหานิยธรรม : กรณีศึกษา
ชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (RESTORING THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY
LIFE WITH THE PRINCIPLE OF APARIHANİYADHAMMA: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY,
MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)” โดยมี พระเมธีวชิราภรณ์, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา
นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสครราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก
ท่านโปรดอนุญาตให้ พระปลัดประจวบ เดชปัญญา (ขวัญทอง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้
ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

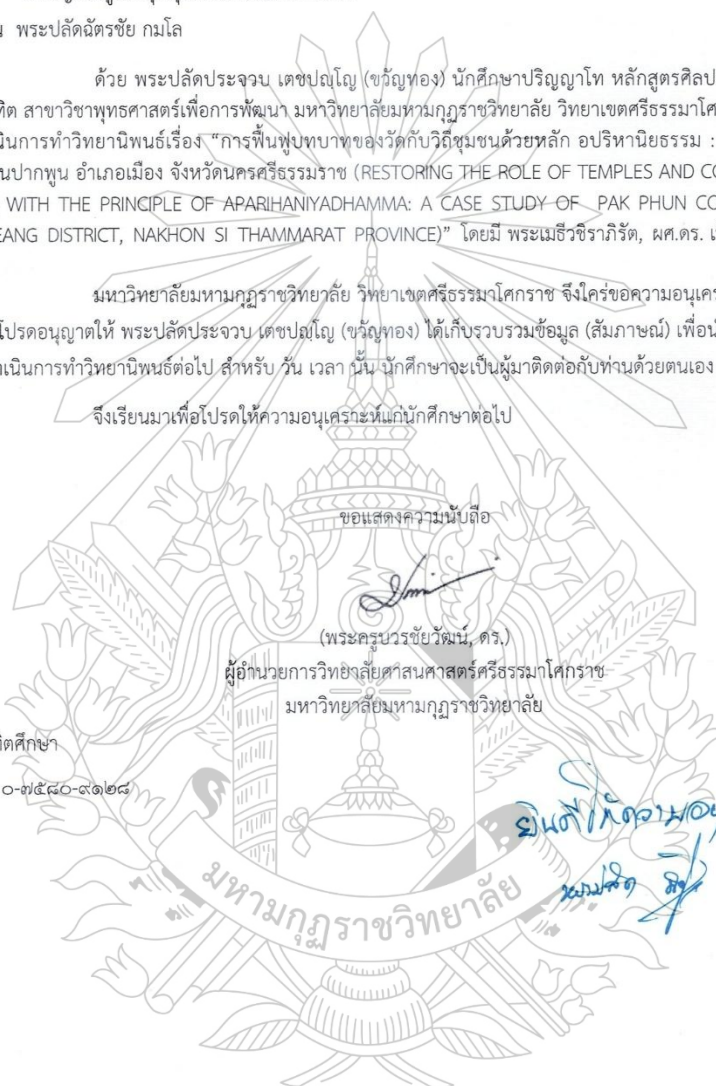
ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสครราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๔
พระปลัดฉัตรชัย กมโล

ที่ อว ๗๕๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครราชสีมา ๔๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระใบฎีกาอิ๋ววัฒน์ ภูมิโร

ด้วย พระปลัดประจวบ เดชปณฺโญ (ขวัญทอง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปรีหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (RESTORING THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY LIFE WITH THE PRINCIPLE OF APARIHANIYADHAMMA: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)” โดยมี พระเมธีวชิราภิต, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระปลัดประจวบ เดชปณฺโญ (ขวัญทอง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโคราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

ฉันได้รับเอกสารนี้แล้ว
พระใบฎีกาอิ๋ววัฒน์ ภูมิโร

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่ อว ๗๙๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายเอกชัย เจียจรีพัทธนันท์

ด้วย พระปลัดประจวบ เทชปัญโญ (ขวัญทอง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปทานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (RESTORING THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY LIFE WITH THE PRINCIPLE OF APARIHANİYADHAMMA: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)” โดยมี พระเมธีวชิราภิต, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระปลัดประจวบ เทชปัญโญ (ขวัญทอง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัย

(นายเอกชัย เจียจรีพัทธนันท์)

นายกเทศมนตรีตำบลท่าแพ

ที่ อว ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช
๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นายสมนึก อ่อนเกตุพล

ด้วย พระปลัดประจวบ เตชบุญโญ (ขวัญทอง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช กำลัง
ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปทานิยธรรม : กรณีศึกษา
ชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (RESTORING THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY
LIFE WITH THE PRINCIPLE OF APARHANIYADHAMMA: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY,
MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)” โดยมี พระเมธีวชิราภรณ์, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา
นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก
ท่านโปรดอนุญาตให้ พระปลัดประจวบ เตชบุญโญ (ขวัญทอง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้
ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน/เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโกกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

ทรง

มหาวิทยาลัย

ศรีธรรมาสโกกราช

5 wa 69

ที่ อว ๗๙๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางวันเพ็ญ เสนาสนะ

ด้วย พระปลัดประจวบ เดชปญโญ (ขวัญทอง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปริหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (RESTORING THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY LIFE WITH THE PRINCIPLE OF APARIHANIYADHAMMA: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)” โดยมี พระเมธีวชิราภิต, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระปลัดประจวบ เดชปญโญ (ขวัญทอง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

อันตโน้ทามอนูกทะ

นางสาวมณฑิลา เกษม

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่ อว ๗๙๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครราชสีมา ๔๐๐๐๐
โทร. ๐-๓๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นางภัสรา ชูเสน

ด้วย พระปลัดประจวบ เตชปญโญ (ขวัญทอง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช กำลัง
ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปทานิยธรรม : กรณีศึกษา
ชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (RESTORING THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY
LIFE WITH THE PRINCIPLE OF APARIHANİYADHAMMA: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY,
MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)” โดยมี พระเมธีวชิราภรณ์, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา
นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก
ท่านโปรดอนุญาตให้ พระปลัดประจวบ เตชปญโญ (ขวัญทอง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้
ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโกกราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๓๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัย
ศรีธรรมาสโกกราช

นางภัสรา ชูเสน
ผู้ดำเนินการวิจัย

ที่ อว ๗๙๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพร อำเภอมะพราง

จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสาวผกาพันธ์ เพชรทอง

ด้วย พระปลัดประจวบ เตชปญโญ (ขวัญทอง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปรีหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (RESTORING THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY LIFE WITH THE PRINCIPLE OF APARIHANIYADHAMMA: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)” โดยมี พระเมธีวชิราภิต, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระปลัดประจวบ เตชปญโญ (ขวัญทอง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโกกราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่ อว ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร จำสืบกเกล้าเจริญพร คำทอง

ด้วย พระปลัดประจวบ เทชปัญโญ (ขวัญทอง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปทานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (RESTORING THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY LIFE WITH THE PRINCIPLE OF APARIHANIYADHAMMA: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)” โดยมี พระเมธีวชิราภรณ์, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระปลัดประจวบ เทชปัญโญ (ขวัญทอง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโกกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

อ.วิจิตรวาทธรรม
๑๔๑๐.๑๕๕๕

ที่ อา ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม

จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางกฤษฎา สุขพันธ์

ด้วย พระปลัดประจวบ เตชพัฒน (ขวัญทอง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปทานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (RESTORING THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY LIFE WITH THE PRINCIPLE OF APARIHANIJADHARMA: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)” โดยมี พระเมธีวชิราภรณ์, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระปลัดประจวบ เตชพัฒน (ขวัญทอง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

ที่ อา ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสาวศิริพร แบนเพชร

ด้วย พระปลัดประจวบ เตชบุญโญ (ขวัญทอง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปรีหานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (RESTORING THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY LIFE WITH THE PRINCIPLE OF APARIHANİYADHAMMA: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)” โดยมี พระเมธีวชิราภิจิต, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระปลัดประจวบ เตชบุญโญ (ขวัญทอง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

ฉันได้ตกลงมอบตรา

สำหรับ

ที่ อว ๗๙๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสไกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘-๕ www.ssc.mbu.ac.th

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นายวรรณยุทธ สัมพันธ์มาศ

ด้วย พระปลัดประจวบ เตชปญโญ (ขวัญทอง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกราช กำลัง
ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปรีหานิยธรรม : กรณีศึกษา
ชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (RESTORING THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY
LIFE WITH THE PRINCIPLE OF APARIHANIYADHAMMA: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY,
MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)” โดยมี พระเมธีวชิราภิต, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา
นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก
ท่านโปรดอนุญาตให้ พระปลัดประจวบ เตชปญโญ (ขวัญทอง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้
ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูวรชัยวิน, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสไกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘

ที่ อว ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม

จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

โทร. ๐-๗๕๘๐-๔๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๒๓ เมษายน ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสาวชนิษฐา ปรีชา

ด้วย พระปลัดประจวบ เตชบุญโญ (ขวัญทอง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลัก อปทานิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (RESTORING THE ROLE OF TEMPLES AND COMMUNITY LIFE WITH THE PRINCIPLE OF APARIHANIYADHAMMA: A CASE STUDY OF PAK PHUN COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE)” โดยมี พระเมธีวชิราภรณ์, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระปลัดประจวบ เตชบุญโญ (ขวัญทอง) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโกกราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๔๑๒๘

บัณฑิตวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน

อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาทของวัดที่มีต่อวิถีชุมชนปากพูน
2. เพื่อศึกษาหลักการบริหารนิยธรรม ในคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา
3. เพื่อวิเคราะห์ และเสนอแนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชน ด้วยหลักการบริหารนิยธรรม: กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำไปใช้เฉพาะในการทำวิจัยเท่านั้น และจะเก็บรักษาไว้เป็นความลับ

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลครั้งนี้

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 ชื่อ-ฉายา /นามสกุล :
- 1.2 อายุ: ปี เพศ:
- 1.3 เพศ: ☐ ชาย ☐ หญิง ☐ อื่น ๆ
- 1.4 ระดับการศึกษา: ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษา ☐ อนุปริญญา/ปวส. ☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี
- 1.5 อาชีพ :
- 1.6 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนปากพูน: ปี
- 1.7 ตำแหน่ง/บทบาทในชุมชน : ☐ พระสงฆ์ ☐ ผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน ☐ กรรมการชุมชน
☐ สมาชิกชุมชน ☐ ครู/อาจารย์ ☐ ประชาชนในชุมชน ☐ อื่น ๆ (ระบุ)
- 1.8 ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน: ปี
- 1.9 ความถี่ในการไปวัด : ☐ ทุกวัน ☐ สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง ☐ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง
☐ เดือนละ 2-3 ครั้ง ☐ เดือนละ 1 ครั้ง ☐ นาน ๆ ครั้ง
- 1.10 ท่านมีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดในชุมชนปากพูนในลักษณะใด ☒ กรรมการวัด ☐ ผู้สนับสนุน
☐ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ☐ อื่น ๆ (ระบุ)

2

ตอนที่ 2 : แบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

ส่วนที่ 1 บทบาทของวัดที่มีต่อวิถีชุมชน

ด้านศาสนาและจิตใจ

2.1 วัดในชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนในชุมชนอย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

ด้านการศึกษาและการเรียนรู้

2.2 วัดมีส่วนในการส่งเสริมการศึกษา การเรียนรู้ หรือการถ่ายทอดความรู้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชนอย่างไร?

.....

.....

.....

ด้านวัฒนธรรมและประเพณี

2.3 วัดมีบทบาทในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบต่อวัฒนธรรม ประเพณี หรือกิจกรรมทางศาสนาของชุมชนอย่างไร?

.....

.....

.....

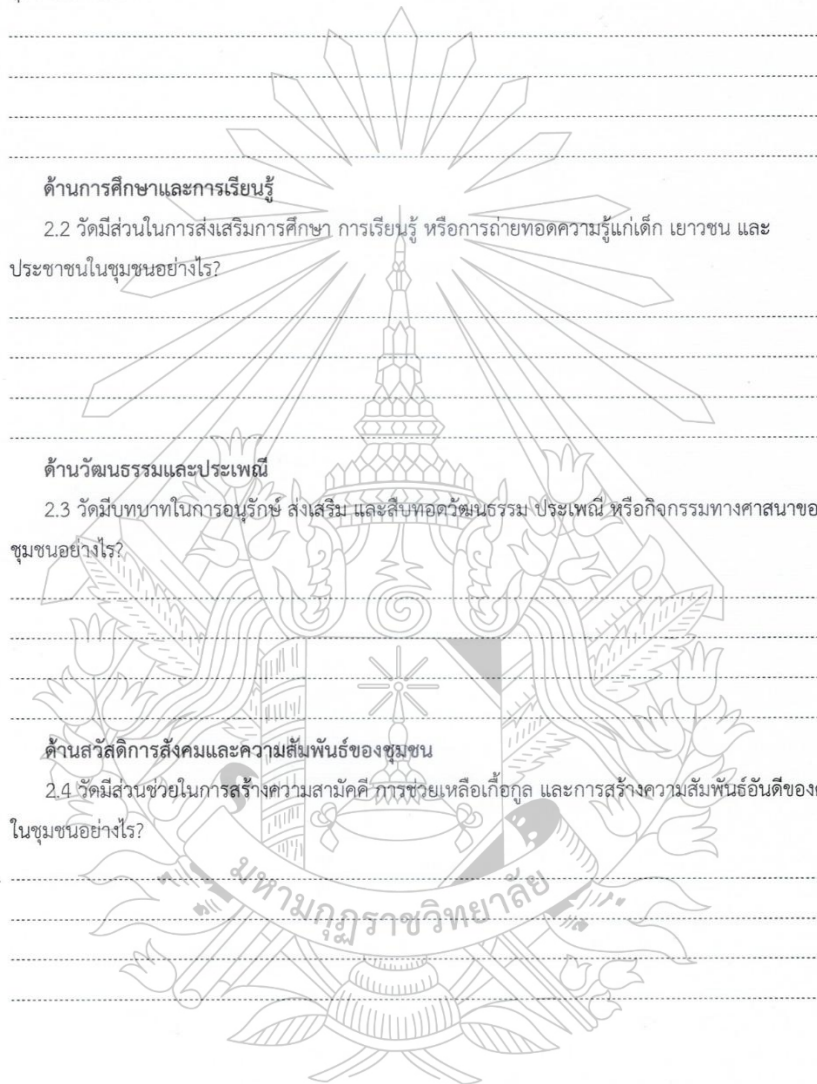
ด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชน

2.4 วัดมีส่วนช่วยในการสร้างความสามัคคี การช่วยเหลือเกื้อกูล และการสร้างความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชนอย่างไร?

.....

.....

.....

ด้านสาธารณสุข

2.5 วัดมีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพ การดูแลผู้สูงอายุ ผู้ป่วย หรือการณรงค์ด้านสุขภาพของคนในชุมชนอย่างไร?

.....

.....

.....

ด้านการพัฒนาชุมชน

2.6 วัดมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม หรือการจัดกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมกับบทบาทของวัดในวิถีชุมชน

การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน

2.1 วัดในชุมชนมีการเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนได้ร่วมประชุม ปรึกษา หรือแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนอย่างไร?

.....

.....

.....

ความสามัคคีและความพร้อมเพรียง

2.2 วัดมีบทบาทในการสร้างความสามัคคี ความร่วมมือ และการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชนอย่างไร?

.....

.....

.....

การเคารพศรัทธาและจารีตของชุมชน

2.3 วัดมีส่วนช่วยในการส่งเสริมให้คนในชุมชนเคารพกฎ ระเบียบ ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีของชุมชนอย่างไร?

.....

.....

การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ

2.4 วัดมีบทบาทในการส่งเสริมการเคารพผู้อาวุโส พระสงฆ์ หรือผู้นำชุมชน เพื่อเป็นแบบอย่างในการอยู่ร่วมกัน อย่างไร?

การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน

2.5 วัดมีแนวทางในการส่งเสริมให้คนในชุมชนปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ ให้เกียรติ และยอมรับความคิดเห็นของกันและกันอย่างไร?

การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม

2.6 วัดมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และสร้างเป้าหมายร่วมกันเพื่อประโยชน์ของชุมชนอย่างไร?

การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม

2.7 วัดมีส่วนช่วยในการดูแล คุ้มครอง หรือช่วยเหลือประชาชนในชุมชนอย่างเป็นธรรมและเหมาะสมอย่างไร?

ส่วนที่ 3 แนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอภิธานยธรรม

3.1 ท่านคิดว่าวัดควรมีแนวทางในการฟื้นฟูบทบาทด้านศาสนาและควรเป็นศูนย์กลางจิตใจของชุมชนอย่างไร เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น?

3.2 วัดควรส่งเสริมการประชุมปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนในการพัฒนาชุมชนอย่างไร?

3.3 ท่านเห็นว่าวัดควรมีบทบาทในการสร้างความสามัคคีและความร่วมมือของคนในชุมชนด้วยวิธีใดบ้าง?

3.4 วัดควรมีแนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี และจารีตของชุมชนให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันอย่างไร?

3.5 ท่านคิดว่าวัดควรมีส่วนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการเคารพสิทธิของคนในชุมชนอย่างไร?

3.6 วัดควรมีแนวทางในการช่วยเหลือ ดูแล และคุ้มครองประชาชนในชุมชนอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงอย่างไร?

6

3.7 ท่านคิดว่าวัดควรพัฒนาบทบาทด้านการศึกษา การเรียนรู้ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างไร?

3.8 วัดควรมีแนวทางในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างไร?

3.9 ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนตามหลักอปริหานิยธรรมอย่างไรบ้าง?

หมายเหตุ : ผู้สัมภาษณ์สามารถข้อมติเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและครบถ้วน
ลงชื่อผู้สัมภาษณ์: _____ วันที่ _____

สถานที่สัมภาษณ์: _____

ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ : เริ่ม _____ น. สิ้นสุด _____ น. (รวม _____ นาที)

พระปลัดประจวบ เดชบุญญ (ขวัญทอง)

นักศึกษาศรีวิภา โห่ หลัสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ภาคผนวก ฉ

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์

จากการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัยโดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

CVI : (Content Validity Index)

จากผู้เชี่ยวชาญผู้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย จำนวน 3 ท่าน

การวิจัยเรื่อง การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชน

ปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เกณฑ์การตัดสินค่า CVI ถ้ามีค่า 0.80 ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตามวัตถุประสงค์ หรือตรงตามเนื้อหานั้น แสดงว่าคำถามนั้นใช้ได้

ข้อคำถาม	ผลการตัดสินใจ				
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	CVI	การแปลผล
ข้อที่	ส่วนที่ 1 บทบาทของวัดกับวิถีชุมชน				
1	<u>ด้านศาสนาและจิตใจ</u> วัดในชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของ ประชาชนในชุมชนอย่างไรบ้าง?				
	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
2	<u>ด้านการศึกษาและการเรียนรู้</u> วัดมีส่วนในการส่งเสริมการศึกษา การเรียนรู้ หรือการถ่ายทอดความรู้แก่เด็ก เยาวชน และ ประชาชนในชุมชนอย่างไร?				
	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
3	<u>ด้านวัฒนธรรมและประเพณี</u> วัดมีบทบาทในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบ ทอดวัฒนธรรม ประเพณี หรือกิจกรรมทาง ศาสนาของชุมชนอย่างไร?				
	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
4	<u>ด้านสวัสดิการสังคมและความสัมพันธ์ของ ชุมชน</u> วัดมีส่วนช่วยในการสร้างความสามัคคี การ ช่วยเหลือเกื้อกูล และการสร้างความสัมพันธ์ อันดีของคนในชุมชนอย่างไร?				
	4	4	4	1.00	สอดคล้อง

ข้อคำถาม		ผลการตัดสินใจ				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	CVI	การแปลผล
5	<u>ด้านสาธารณสุข</u> วัดมีบทบาทในการส่งเสริม การดูแลผู้สูงอายุ ผู้ป่วย หรือการรณรงค์ด้านสุขภาพของคนในชุมชน อย่างไร	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
6	<u>ด้านการพัฒนาชุมชน</u> วัดมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม หรือการจัด กิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม อย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
ส่วนที่ 2 การประยุกต์ใช้หลักอภิปธานิธรรมกับบทบาทของวัดในวิถีชุมชน						
1	<u>การประชุมปรึกษาหารือกัน</u> วัดในชุมชนมีการเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ ผู้นำ ชุมชน และประชาชนได้ร่วมประชุม ปรึกษา หรือแสดงความคิดเห็นในการเนนกิจกรรมของ ชุมชน อย่างไร ?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
2	<u>ความสามัคคีและความพร้อมเพรียง</u> วัดมีบทบาทในการสร้างความสามัคคี ความ ร่วมมือ และการทำกิจกรรมร่วมกันของคนใน ชุมชนอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
3	<u>การเคารพกติกาและจารีตของชุมชน</u> วัดมีส่วนช่วยในการส่งเสริมให้คนในชุมชน เคารพกฎ ระเบียบ ขนบธรรมเนียม และจารีต ประเพณีของชุมชน อย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
4	<u>การให้เกียรติผู้อาวุโสและผู้นำ</u> วัดมีบทบาทในการส่งเสริมการเคารพผู้อาวุโส พระสงฆ์ หรือผู้นำชุมชน เพื่อเป็นแบบอย่างใน การอยู่ร่วมกัน อย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง

ข้อคำถาม		ผลการตัดสินใจ				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	CVI	การแปลผล
5	การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของทุกคน วัดมีแนวทางในการส่งเสริมให้คนในชุมชน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ ให้เกียรติ และ ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน อย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
6	การยึดมั่นในคุณธรรมและเป้าหมายร่วม วัดมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และสร้างเป้าหมายร่วมกันเพื่อประโยชน์ของ ชุมชน อย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
7	การจัดการคุ้มครองอย่างชอบธรรม วัดมีส่วนช่วยในการดูแล คุ้มครอง หรือ ช่วยเหลือประชาชนในชุมชนอย่างเป็นธรรม และเหมาะสม อย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
ส่วนที่ 3 แนวทางในการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักอปริหานิยธรรม						
1	ท่านคิดว่าวัดควรมีแนวทางในการฟื้นฟูบทบาท ด้านศาสนาและการเป็นศูนย์กลางจิตใจของชุมชน อย่างไร เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมาก ขึ้น?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
2	วัดควรส่งเสริมการประชุมปรึกษาหารือและ การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และ ประชาชนในการพัฒนาชุมชนอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
3	ท่านเห็นว่าวัดควรมีบทบาทในการสร้างความ สามัคคีและความร่วมมือของคนในชุมชนด้วย วิธีใดบ้าง?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
4	วัดควรมีแนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอด วัฒนธรรม ประเพณี และจารีตของชุมชนให้ สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง

ข้อคำถาม		ผลการตัดสินใจ				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	CVI	การแปลผล
5	ท่านคิดว่าวัดควรมีส่วนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการเคารพสิทธิของคนในชุมชนอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
6	วัดควรมีแนวทางในการช่วยเหลือ ดูแล และ ค้ำครองประชาชนในชุมชนอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
7	ท่านคิดว่าวัดควรพัฒนาบทบาทด้านการศึกษา การเรียนรู้ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
8	วัดควรมีแนวทางในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างไร?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
9	ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนตามหลักอภิธานิธรรมอย่างไรบ้าง?	4	4	4	1.00	สอดคล้อง

ภาคผนวก ข

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

AF 04-03

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา

เลขที่ 91 ถนนเทศบาล 1 ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000 โทรศัพท์ 0 7321 2863 ต่อ 131

E-mail: scphylirb@yala.ac.th Website: http://www.yala.ac.th/IRB-SCPHYL/

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ชื่อโครงการวิจัย	การฟื้นฟูบทบาทของวัดกับวิถีชุมชนด้วยหลักการบริหารนิยธรรม : กรณีศึกษาชุมชนปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช		
รหัสจริยธรรมการวิจัย	SCPHYLIRB-2569/156		
ผู้วิจัยหลัก	พระปลัดประจวบ เทขปณโด		
สังกัด	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย		
วิธีการพิจารณา	Expedited		
วันที่ส่ง	16 กุมภาพันธ์ 2569	วันที่พิจารณา	06 มีนาคม 2569
วันที่รับรอง	20 มีนาคม 2569	วันหมดอายุ	20 มีนาคม 2570

เอกสารที่รับรอง

1. โครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. เอกสารชี้แจงข้อมูลข่าวสารวิจัย
4. เอกสารแสดงความยินยอมโดยได้รับการบอกกล่าว
5. ประวัตินักวิจัย/คณะนักวิจัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา ได้พิจารณาโครงการวิจัยแล้ว ตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากล ตามระเบียบแนวทาง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

หมายเหตุ:

1. สำเนาส่งรายงานความก้าวหน้า 20 กันยายน 2569 แบบฟอร์ม AF 03-19
2. สำเนาส่งรายงานสิ้นสุดโครงการ 20 เมษายน 2570 แบบฟอร์ม AF 03-20
3. หากมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการวิจัยหลังได้รับการ
รับรอง ให้แจ้งวิจัยขออนุมัติปรับรายละเอียด
แบบฟอร์ม AF 06-02
4. หากดำเนินการวิจัยไปแล้วเสร็จภายในระยะเวลารับรอง
ให้นักวิจัยขออนุมัติขยายระยะเวลา
แบบฟอร์ม AF 03-18

(นายอวิรุทธิ์ สิงห์กุล)

เลขานุการคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

(ผศ.ดร. วัชรวิทย์ วีระจรัส)

 ประธานคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรม
การวิจัยในมนุษย์

(หนังสือรับรองมีเป็นอนุตราสัญลักษณ์วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ	พระปลัดประจวบ เทชปญโญ
วัน เดือน ปี เกิด	วันที่ 12 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2510
สถานที่เกิด	469/1 หมู่ที่ 1 ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2566 : รัฐศาสตรบัณฑิต (ร.บ.) คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชา รัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ศรีธรรมมาโศกราช
ที่อยู่ปัจจุบัน	วัดท่าแพ เลขที่ 301 หมู่ที่ 1 ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช
ผลงานตีพิมพ์	-
รางวัลที่ได้รับ	-

This is Mendeley biography

